

ОТЧЕТ • ЯНУАРИ – ЮНИ 2023

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ОТЧЕТ • ЯНУАРИ – ЮНИ

2023

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър I“ № 1
E-mail: BNB_Publications@bnbank.org
Телекс: 24090, 24091
Факс: 02 980 2425, 02 980 6493

Интернет страница: www.bnb.bg

© Българска народна банка, 2023

В Отчета на БНБ за първото шестмесечие на 2023 г. са използвани данни
и информация, публикувани до 7 септември 2023 г.

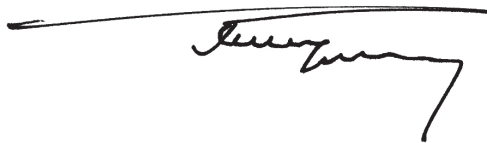
Информацията, публикувана тук, може да се ползва без специално разрешение,
единствено с изричното позоваване на източника.

ISSN 1313-0641 (на хартия)

ISSN 2367-4938 (онлайн)

Уважаеми господин Председател на Народното събрание,
Уважаеми госпожи и господа народни представители,

В съответствие с член 1, алинея 2 и член 50 от Закона
за Българската народна банка Ви представям Отчета на БНБ
за януари – юни 2023 година.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Dimitar Raev', is written over a horizontal line.

Димитър Раев
Управител
на Българската народна банка

Управителен съвет на БНБ (към 30 юни 2023 г.)

Седнали, от ляво надясно: Людмила Елкова, Димитър Радев, Нина Стоянова.

Прави, от ляво надясно: Калин Христов, Илия Лингорски, Радолав Миленков, Николай Неновски.

Управителен съвет на БНБ (към 30 юни 2023 г.)

Димитър Радев

Управител

Калин Христов

Подуправител

управление „Емисионно“

Нина Стоянова

Подуправител

управление „Банково“

Радослав Миленков

Подуправител

управление „Банков надзор“

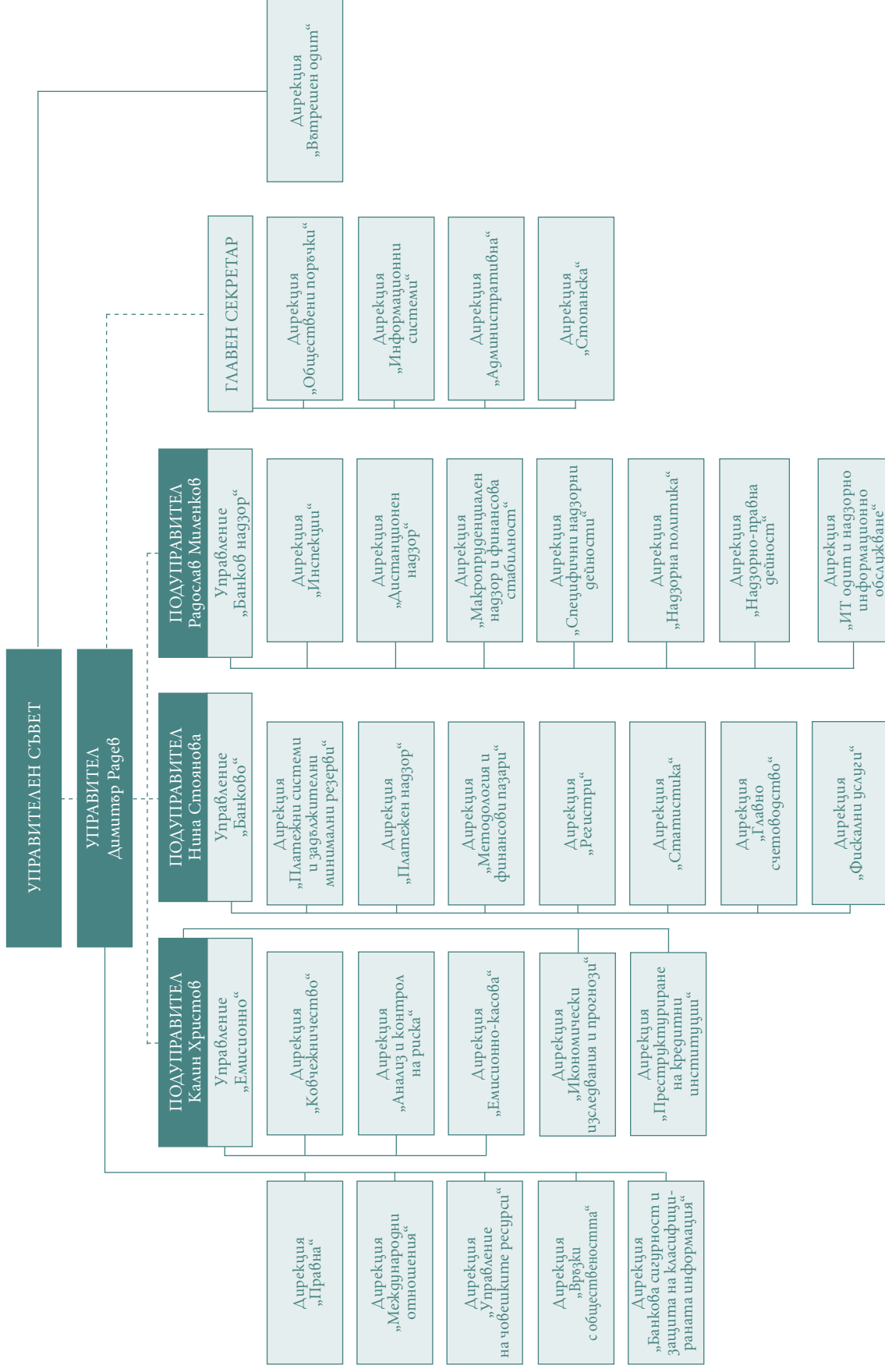
Людмила Елкова

Николай Неновски

Илия Лингорски

Организационна структура на БНБ

(към юни 2023 г.)

Съдържание

Резюме	9
I. Икономическо развитие през първото шестмесечие на 2023 г.	19
II. Брутни международни валутни резерви	37
III. Платежни системи и платежен надзор	49
IV. Резерви на банките в БНБ	57
V. Наличнопарично обращение	59
VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите	64
VII. Дейност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции	85
VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на органите и институциите на ЕС	90
IX. Международни отношения	96
X. Статистическа дейност	97
XI. Фискален агент и депозитар на държавата	100
XII. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове	104
XIII. Изследователска дейност	110
XIV. Управление на човешките ресурси	111
XV. Вътрешен одит на БНБ	114
XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2023 г.	115
XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2023 г. (неодитиран)	119
Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през януари – юни 2023 г.	168

Статистически приложения ([на интернет страницата на БНБ](#))

Абревиатури

АД	акционерно дружество
АДЦК	Система за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК
АС РОУД	Автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг
БВП	брутен вътрешен продукт
БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания
БМР	Банка за международни разплащания
БНБ	Българска народна банка
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти
БФБ	Българска фондова борса – София
ДАС	данък върху добавената стойност
ДМА	дълготрайни материални активи
ДМС	допълнително материално стимулиране
ДФР-ДАНС	Дирекция „Финансово разузнаване“ – Държавна агенция „Национална сигурност“
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕБО	Европейски банков орган
ЕК	Европейска комисия
Екофин	Съвет на министрите на държавите – членки на ЕС, по икономически и финансови въпроси
ЕОНИА	<i>Euro OverNight Index Average (EONIA)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>
ЕС	Европейски съюз
ЕСГА	Европейска схема за гарантиране на депозитите
ЕСС	Европейска система от национални и регионални сметки
ЕСРОТ	Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК
ЕССР	Европейски съвет за системен риск
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕФП	Единен фонд за реструктуриране
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗБНБ	Закон за БНБ
ЗВПКИИП	Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗКИ	Закон за кредитните институции
ЗМР	задължителни минимални резерви
ЗПУПС	Закон за платежните услуги и платежните системи
ЗУНК	Закон за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.
ИОБФР	Система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв
КРМСФО	Комитет за разяснение на международните стандарти за финансово отчитане
КФП	консолидирана фискална програма
МВФ	Международен валутен фонд
МСС	Международни счетоводни стандарти
МИСКПЗ	минимални изисквания за собствен капитал и приемливи задължения
МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
МФ	Министерство на финансите
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НТООД	нетърговски организации, обслужващи домакинствата
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООН	Организация на обединените нации
ПКР	Постоянен комитет за разяснение
ПНПО	процес на надзорен преглед и оценка
ПОС	устройство за търговия на дребно с кредитни/дебитни карти
ПФИ	парично-финансова институция
РИНГС	Система за брутен сетълмент в реално време
СБ	Световна банка
СДЦК	Електронна система от сметки за сетълмент на безналични ДЦК
СМСС	Съвет по международни счетоводни стандарти
СПТ	специални права на тираж
TARGET2	Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент в реално време на експресни преводи в евро
TARGET2-БНБ	българският системен компонент на TARGET2
УС	Управителен съвет
ФПБ	Фонд за реструктуриране на банки
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦКР	Централен кредитен регистър
ЮРИБОР	<i>Euro InterBank Offered Rate (EURIBOR)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>
APP	програма на ЕЦБ за закупуване на активи
АТМ	банкомат
CHF	швейцарски франк
DBRS	<i>Dominion Bond Rating Service</i> , канадска агенция за кредитен рейтинг
EUR	евро
ФОМС	Федерален комитет по операциите на открития пазар
PSPP	програма за закупуване на публични активи
ROA	възвръщаемост на активите
ROE	възвръщаемост на капитала
USD	долар
XAU	тройунция злато
XDR	специални права на тираж

Резюме

През първите шест месеца на 2023 г. глобалната икономическа активност отчете умерен растеж с тенденция към забавяне. Динамиката на глобалния икономически растеж до голяма степен отразяваше икономическите процеси в Китай след премахването на строгите противоепидемични мерки в страната в края на 2022 г. и в началото на 2023 г., устойчивия растеж на икономиката на САЩ, както и ефектите от възстановяването на глобалните вериги за доставки и затягането на паричната политика на водещите централни банки. През първата половина на 2023 г. растежът на БВП на САЩ се ускори, за което допринесе устойчивият пазар на труда, подкрепящ частното потребление. Същевременно годишният растеж на реалния БВП на еврозоната се забави вследствие на по-слабото частно потребление и понижението на запасите. В Германия, която е основен търговски партньор на България, реалният БВП се сви през полугодieto. Въпреки забавянето на икономическата активност, условията на пазара на труда в еврозоната продължиха да се подобряват през отчетния период.

Годишната инфлация в глобален мащаб се забави през първите шест месеца на 2023 г., за което основен принос имаха цените на енергийните и хранителните продукти вследствие на ефектите от високата база през 2022 г., затегнатата парична политика в големите развити икономики, както и възстановяването на веригите за доставки на стоки и суровини. Общата инфлация при потребителските цени както в САЩ, така и в еврозоната, следваше низходяща динамика, но при базисната инфлация се наблюдаваше по-голяма устойчивост. С оглед на постигането на целите за ценова стабилност централните банки на САЩ и еврозоната продължиха да затягат паричните си политики през първата половина на 2023 г., като през второто тримесечие забавиха темповете на повишение на основните лихвени проценти. В САЩ Федералният комитет по операциите на открития пазар повиши целевия коридор за лихвения процент по федералните фондове с общо 75 базисни точки, докато в еврозоната ЕЦБ повиши основните лихвени проценти с общо 150 базисни точки. Двете централни банки намалиха и размерите на балансите си, ограничавайки реинвестираните постъпления от падежиращи в техните портфейли ценни книжа.

През първото шестмесечие на 2023 г. годишният растеж на реалния БВП на България се забави до 1.9% в резултат главно на по-ниския растеж на износа и формирането на съществен отрицателен принос на изменението на запасите, който беше само частично компенсиран от спада на вноса на стоки. Частното потребление се повиши с 4.9%, подкрепено от увеличението на заетите лица и на социалните плащания, както и от отрицателните лихвени проценти по депозитите и кредитите в реално изражение. Растежът на компенсацията на един нает в номинално изражение се забави до 10.4% на годишна база, което отразяваше отслабването на натиска по линия на потребителските цени и високата база от предходната година. Същевременно факторите, подкрепящи растежа на заплатите, включваха повишаването на икономическата активност, нарастващия недостиг на работна сила, увеличението на минималната работна заплата и по-високите възнаграждения в публичния сектор.

През първите шест месеца на 2023 г. годишната инфлация при потребителските цени се запази висока. През юни инфлацията възлезе на 7.5%, като за отчетеното забавяне спрямо края на 2022 г. допринесоха поевтиняването на транспортните горива и формирането на базов ефект спрямо високите темпове на нарастване на потребителските цени през първата половина на 2022 г. От страна на вътрешната макроикономическа среда натиск за повишение на цените продължиха да оказват запазващото се силно потребителско търсене, както и сравнително високите темпове на нарастване на разходите за труд на единица продукция. Посочените тенденции и динамика създадоха предпоставка за ограничено пренасяне от страна на фирмите на пониженията на цените

на основни селскостопански и енергийни суровини на международните пазари върху крайните потребителски цени, особено в групите на храните и базисните компоненти.

В условията на значителна ликвидност в банковия сектор пренасянето на ефектите от затягането на паричната политика на ЕЦБ върху лихвените проценти по новите срочни депозити в страната остана слабо, особено в сектора на домакинствата. В края на първата половина на 2023 г. годишният растеж на кредита за нефинансовите предприятия се забави до 8.4%, за което повлия по-ниският темп на нарастване на обвързването поради по-слабото търсене на финансов ресурс за осигуряване на оборотни средства и за натрупване на запаси. В допълнение, започналото повишение на лихвените проценти за нефинансовите предприятия в резултат от затягането на паричната политика от ЕЦБ беше друг потенциален фактор за забавянето на растежа на фирмените кредити. Растежът на кредита за домакинствата се запази висок и в края на юни възлезе на 14.0% на годишна база. Слабо забавяне на растежа бе отчетено при потребителските кредити (до 10.9%), докато при жилищните кредити годишният растеж в края на полугодieto остана много висок (18.0%), без съществена промяна спрямо декември 2022 г. Определящо значение за продължаващото силно нарастване на потребителските и особено на жилищните кредити имаха бавното и слабо пренасяне на ефектите от затягането на паричната политика на ЕЦБ върху лихвените проценти в сектора на домакинствата в условията на висока ликвидност и силна конкуренция в банковия сектор.

Отчитайки ограничената степен на пренасяне на промените в паричната политика на ЕЦБ към лихвените проценти по депозити и кредити в България (особено в сектора на домакинствата), запазващия се висок растеж на кредита за домакинствата, силното потребителско търсене и високата инфлация, и в рамките на инструментите на паричната си политика, Управителният съвет (УС) на БНБ взе на 26 април 2023 г. решение за увеличаване на процента на задължителните минимални резерви (ЗМР) по привлечените от банките средства на две стъпки: считано от 1 юни 2023 г., процентът на ЗМР по привлечените от банките средства от нерезиденти бе увеличен от 5% на 10%, а считано от 1 юли 2023 г., процентът на ЗМР по привлечените от банките средства от резиденти и от нерезиденти бе увеличен от 10% на 12%. С предприетото решение БНБ цели затягане на монетарните условия в страната чрез изтегляне на част от текущата свръхликвидност в банковата система, като по този начин се намалят свободният ресурс и кредитният капацитет на банките и се създаде стимул за по-бързо и силно пренасяне на повишените лихвени проценти в еврозоната към лихвените проценти в България. Повишаването на лихвените проценти се очаква да окаже влияние за потискане на търсенето на заемни ресурси от домакинствата и за отлагане на потребление. Ограничаването на растежа на кредита се очаква да допринесе не само за понижаване на инфлацията, но и за намаляване на кредитния риск в банковата система.

В края на първото шестмесечие на 2023 г. бюджетното салдо по Консолидираната фискална програма беше положително и възлезе на 178 млн. лв. Средствата на фискалния резерв по депозити се повишиха с 372 млн. лв. спрямо края на 2022 г. и възлязоха на 12 502 млн. лв. (7.2% от БВП), от които 11 756 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ.

При управлението на брутните международни валутни резерви БНБ продължи да провежда консервативна политика, осигуряваща висока степен на ликвидност и сигурност на резервите. Поради влошеното доверие на вложителите вследствие на възникналите временни сътресения в банковия сектор на САЩ и на Швейцария, през втората половина на март превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи и към някои контрагенти на БНБ. Мерките, които бяха предприети от регулаторите в САЩ и Швейцария с цел възстановяване на стабилността на банковия сектор в тези държави, както и постигнатото споразумение относно увеличаването на максималния размер на държавния дълг на САЩ, доведоха до намаляване на риска на финансовите пазари,

поради което част от наложените инвестиционни ограничения бяха отменени в средата на юни 2023 г.

Балансовата стойност на брунтните международни валутни резерви към края на юни 2023 г. възлиза на 35 233.35 млн. евро, което спрямо края на 2022 г. представлява понижение в размер на 3190.96 млн. евро, или спад с 8.3% като относителен дял от активите на БНБ във валута. Основен принос за намаляването на международните валутни резерви през първата половина на 2023 г. имат външните парични потоци във валута и най-вече изходящите потоци от сметки на търговски банки при БНБ.

За постигането на основните цели на БНБ при управлението на брунтните международни валутни резерви, а именно постигане на много висока степен на ликвидност и сигурност на резервите, преобладаващата част от активите по баланса на управление „Емисионно“ продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа с най-високото кредитно качество, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. В края на първото шестмесечие на 2023 г. приблизително 71% от валутните резерви са инвестирани в активи, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

През отчетния период не се наблюдават значителни промени в структурата на брунтните международни валутни резерви по валути спрямо 2022 г. В структурата по финансови инструменти се отчита спад на наличността по текущи сметки с 3.4% и на средствата по депозити с 5.6% за сметка на увеличението на експозициите на БНБ в ценни книжа. По отношение на матурирещата структура през първата половина на 2023 г. почти всички инвестиции на БНБ (99.66%) са съсредоточени в най-краткосрочния падежен сектор от 0 до 1 година.

Нетният доход на баланса на управление „Емисионно“ е сума от три компонента: 1) доход от инвестиции на брунтните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс и 3) разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период е положителен и възлиза на 345.35 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от 1.14%. Този резултат се дължи главно на положителните от началото на годината лихвени равнища по депозитите, предоставени при първокласни чуждестранни банки, както и на положителната доходност на деноминираните в евро облигации с високо кредитно качество, в които са инвестирани по-голямата част от валутните резерви на БНБ.

Доходът от валутен дисбаланс за първата половина на 2023 г. е положителен и възлиза на 69.93 млн. евро (доходност от 0.18%). Основен принос за този доход има промяната в пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. Вследствие на лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за периода е разход за БНБ в размер на 82.18 млн. евро, което съответства на -0.26% доходност. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период е 333.09 млн. евро, което представлява обща доходност от 1.06% за полугодие.

Създаването и развитието на надеждни, ефективни и сигурни платежни системи и платежният надзор са важни функции на всяка съвременна централна банка. Платежните системи в България функционират ефективно, осигуряват непрекъсваемост на потока от национални и презгранични плащания и са хармонизирани в голяма степен със съществуващата платежна инфраструктура в Европа. През първото шестмесечие на 2023 г. РИНГС – Системата за брутен сетълмент в реално време, оперирана от БНБ, е обработила 83.5% от стойността на извършените левови безналични плащания в страната. През системата бяха извършени 506 001 броя плащания (намаление с 12.06% спрямо първото шестмесечие на 2022 г.) на стойност 727 776 млн. лв. (увеличение с 29.4% спрямо първото шестмесечие на 2022 г.). Броят и стойността на операциите чрез платежните системи БИСЕРА6 (за малки клиентски плащания в левове) и БОРИКА (за картови плащания) продължиха да се увеличават и през първата

половина на 2023 г., като при БИСЕРА6 се наблюдава увеличение по отношение на стойността с над 10%, а при БОРИКА – с повече от 18%. През първите шест месеца на 2023 г. чрез ТАРГЕТ–БНБ – националния системен компонент на новата консолидирана платформа за ТАРГЕТ услуги, с оператор БНБ, са извършени 144 559 броя плащания (увеличение с 8.7% спрямо първото шестмесечие на 2022 г.) на обща стойност 433 208 млн. евро (намаление с 0.6% спрямо първото шестмесечие на 2022 г.).

На 20 март 2023 г. започна да функционира новата консолидирана платформа за ТАРГЕТ услуги на Евросистемата, която обединява на техническо и функционално ниво платежната система T2, системата за сетълмент на ценни книжа ТАРГЕТ-Ценни книжа (*TARGET2-Securities*) и услугата за обработка на незабавни преводи в евро TIPS, като БНБ, българската банкова общност и българските спомагателни системи за клиентски плащания в евро и за сетълмент на ценни книжа мигрираха успешно към новата платформа в деня на внедряването ѝ. През отчетния период приключи подготвителният етап от проекта за миграция на плащанията в публичния сектор в страната към стандартите на Единната зона за плащания в евро (*SEPA*), по който работят съвместно БНБ, Министерството на финансите, Асоциацията на банките в България, „БОРИКА“ АД и др. Във връзка с това бяха приети съвместни указания на БНБ и Министерството на финансите, уреждащи изискванията за изпълнение на плащания в левове от/към бюджетни организации съгласно стандартите на *SEPA*.

Българската народна банка регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната. През първата половина на 2023 г. беше прекратено производството по едно заявление за извършване на дейност като дружество за електронни пари, като към края на юни в страната дейност извършват пет платежни институции и девет дружества за електронни пари, лицензирани от БНБ. През отчетния период бяха завършени две тематични надзорни проверки и съответните доставчици на платежни услуги предприеха мерки съобразно направените констатации. През периода беше съставен акт за установяване на административно нарушение на Закона за мерките срещу изпирането на пари и бе връчено писмено предупреждение на дружество за електронни пари. Също така бяха завършени 4 проверки на дружества с цел установяване извършването на дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без наличието на съответен лиценз или регистрация по Закона за платежните услуги и платежните системи. През отчетния период беше изменен лицензът на „БОРИКА“ АД за извършване на дейност като оператор на платежна система с окончателност на сетълмента в частта относно платежната система БИСЕРА6. През първото шестмесечие на 2023 г. бяха извършени проверки по 207 възражения, постъпили в БНБ от физически и юридически лица – ползватели на платежни услуги, като във връзка с 5 от тях бяха дадени указания на съответните доставчици на платежни услуги.

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност. БНБ изпълнява своите емисионни и касови функции, като осигурява отпечатването на нови банкноти и отсичането на нови монети и извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ банкноти и монети и чуждестранна валута, по замяна на повредени български банкноти и монети, както и по унищожаване на негодни български банкноти и монети. През първото шестмесечие на 2023 г. се запази тенденцията към увеличаване на парите в обращение на годишна база, но темпът, с който те нарастват през периода, се забави. За едногодишен период (спрямо края на юни 2022 г.) те нараснаха със 7.7%.

В края на юни 2023 г. в обращение бяха 568.0 млн. броя банкноти на стойност 26 585.3 млн. лв. и 3120.0 млн. броя разменни монети на стойност 567.1 млн. лв.

С най-голям дял (40.87%) в структурата по брой на банкнотите в обращение са тези от 50 лева, а при разменните монети – тези от 1 стотинка (28.40%). Относителните дялове на задържаните през първата половина на 2023 г. неустински български банкноти и разменни монети спрямо броя банкноти и монети законно платежно средство, намиращи се в обращение в края юни 2023 г., се запазват на много ниски нива от съответно 0.000264% и 0.000004%. В съответствие с изискванията на Наредба № 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение БНБ извърши през периода януари – юни 2023 г. общо 123 встъпителни и контролни тестове на използваните от банките и доставчиците на услуги машини за сортиране на банкноти и машини за самообслужване относно прилагането на стандартите за разпознаване и годност.

БНБ регулира и осъществява надзор върху дейността на банките в България с цел поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите. Дейностите на банковия надзор бяха насочени към анализ и оценка на финансовото състояние на системата и на отделните банки за идентифициране на потенциални рискове и предприемане на своевременни надзорни мерки за съответно противодействие.

В изпълнение на макропруденциалния си мандат БНБ осъществява надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове. Като един от прилаганите макропруденциални инструменти, антицикличният капиталов буфер е предназначен да съхрани способността на банковата система да посрещне неблагоприятните ефекти от цикличните проявления на бизнес и финансовия цикъл чрез заздравяването на капиталовата позиция на банките. Считано от 1 януари 2023 г., приложимото ниво на буфера е 1.5% за кредитни рискови експозиции в Република България, а с оглед на трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и несигурността в икономическата среда УС на БНБ реши¹ нивото на антицикличния капиталов буфер да бъде повишено на 2.0%, в сила от 1 октомври 2023 г. БНБ продължи да следи процесите в икономическата среда и отражението им върху финансовата система на ЕС, като отчита възможността за изостряне и акумулиране на рисковете за финансовото посредничество главно заради финансовото състояние на кредитополучателите и способността им да обслужват задълженията си. Във връзка с това кредитните институции следва да се придържат към консервативна политика при осъществяване на кредитната си дейност, към своевременно и адекватно провизиране и към капиталово планиране, което да отчита развитието на рисковете в икономическата среда. С решенията за повишаване на нивата на антицикличния буфер се цели да се засили устойчивостта на банковата система при натиск върху доходността и капиталовата позиция, предизвикан от потенциално нарастване на необслужваните кредити и на тяхната обезценка. През полугодieto сред приоритетите на макропруденциалната дейност беше регулярният анализ на рисковете, произтичащи от кредитирането, обезпечено с жилищни недвижими имоти.

През отчетния период продължи текущото наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции и проследяването на тенденциите в техния рисков профил. В съответствие с разпоредбите на Закона за кредитните институции (ЗКИ) бе проведен процесът на надзорен преглед и оценка (ПНПО). На база приложената „ПНПО методология на по-малко значимите институции на ЕНМ“ бяха изготвени оценките на по-малко значимите институции и определени допълнителни капиталови изисквания и препоръки за допълнителен собствен капитал. При прилагане на критериите на Европейския банков орган (ЕБО) бе направен регулярен годишен преглед на представените от банките доклади от вътрешния анализ на адекватността на капитала и на ликвидността за 2022 г.

¹ Решение на УС на БНБ от 29 септември 2022 г. В съответствие с чл. 5, ал. 5 от Наредба № 8 на БНБ решението за увеличаване на нивото на антицикличния буфер се оповестява 12 месеца преди влизането му в сила.

и на плановете за финансиране, обхващащи периода 2023–2025 г. Продължи процесът по преглед и оценка на актуализираните варианти на плановете за възстановяване на по-малко значимите институции с цел определяне на степента им на надеждност, както и за изпълнение на отправени от БНБ препоръки. Текущо се проследяваше изпълнението на заложените от банките цели за намаляване на необслужваните кредити в стратегиите и оперативните им планове. През периода се проследяваше статусът на изпълнение на препоръките и предприетите коригиращи действия в резултат от проведените надзорни инспекции.

При инспекциите на място бяха довършвани започнатите през предходната година надзорни проверки в три банки, една от които подлежаща на директен надзор от страна на ЕЦБ (по линия на установения режим на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ), съобразно приетия годишен план за инспекции на място. Обхватът и интензитетът на инспекцията на място, извършена от екип на БНБ в значима банка под директния надзор на ЕЦБ, бяха съгласувани чрез централизиран процес, организиран от ЕЦБ, и съобразени с определените от Единния надзорен механизъм (ЕНМ) приоритети за високорискови области за 2022–2024 г.

Продължиха контролните дейности за спазване от банките на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ). Завършени бяха три надзорни проверки в банки, в това число на две по-малко значими кредитни институции и една съвместна проверка от страна на БНБ и дирекция „Финансово разузнаване“–ДАНС, на банков клон. Бяха започнати четири хоризонтални проверки, като към края на полугодия са завършени проверките за адекватност на собствената оценка на риска на банките от изпиране на пари и финансиране на тероризма (в 25 банки) и за идентифициране на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма при кореспондентските отношения (в 17 банки). Резултатите от приключилите проверки не са наложили прилагането на надзорни мерки. С цел подобряване на дейността на кредитните институции са предоставени препоръки по превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

В основната информационна система на управление „Банков надзор“ бяха внедрени изменения за автоматизиране на процеса по изпращане на данни за надзорна отчетност към регулаторните органи. Бяха осигурени необходимите промени в информационните ресурси, породени от изискванията за регулаторната отчетност. Приключи анализът на необходимите промени във връзка с въвеждане на еврото в информационните ресурси, използвани в дейността на управлението. Беше завършена надзорна ИТ проверка с пълен обхват в една от банките с по-голямо въздействие в сектора на по-малко значимите поднадзорни институции. Всички препоръки във връзка с извършената през 2022 г. хоризонтална надзорна проверка на тема „Възлагане на дейности на външни изпълнители с фокус върху управлението на изнесени ИТ дейности“ бяха изпълнени от банките. Ежедневно се осъществяваше наблюдение на нивото на киберзаплахите и се следяха киберинцидентите в кредитните институции. През периода в банките не бяха наблюдавани киберинциденти, свързани с войната в Украйна.

По отношение на регулаторната рамка през януари 2023 г. УС на БНБ прие решение за прилагане на „Насоки за изменение на Насоки ЕВА/GL/2018/10 относно оповестяването на необслужваните и реструктурираните експозиции“ (ЕВА/GL/2022/13). През април 2023 г. бе прието решение за прилагане на „Насоки на ЕБО, издадени въз основа на чл. 84, параграф 6 от Директива 2013/36/ЕС за определяне на критерии за установяването, оценката, управлението и редуцирането на рисковете, произтичащи от потенциални промени в лихвени проценти и за оценката и наблюдението на риска от кредитния спрег на дейностите на институциите извън търговския портфейл“ (ЕВА/GL/2022/14). През май 2023 г. УС на БНБ прие решение за прилагане на „Насоки относно използването на решения за дистанционно установяване на делови взаимоотношения с клиенти съгласно чл. 13, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/849“ (ЕВА/GL/2022/15).

През първата половина на 2023 г. банковият сектор в България осъществяваше дейността си в условията на относително висока инфлация и несигурност в икономическата среда. Стабилната капиталова позиция на банковия сектор, както и текущите лихвени нива стимулираха запазването на висока активност на кредитния пазар, която беше подкрепена и от устойчивото нарастване на депозитите. Същевременно съотношенията на необслужваните експозиции намаляха във всички основни сегменти на кредитния портфейл, като се запази и тенденцията към спад на потенциалния остатъчен кредитен риск в банковите баланси. Увеличението на кредитните обеми се отрази благоприятно върху доходността на банковата система и показателите за възвръщаемост на активите и на капитала се повишиха спрямо отчетените за първата половина на 2022 г. Основен принос имаше нарастването на нетния лихвен доход. Независимо от наблюдаваните положителни ефекти върху доходността, продължителните периоди на висока кредитна активност създават предпоставки за увеличение на задължиялостта и акумулиране на кредитен риск в баланса на банковата система. През първото полугодие глобалният процес по затягане на паричната политика започна бавно да се пренася върху лихвените равнища в България. През периода повишение бе отчетено при лихвените проценти по кредитите на нефинансовите предприятия за разлика от лихвените проценти по кредитите за потребление и жилищните кредити на домакинствата. Наличието на солидна капиталова позиция е от съществено значение за поддържането на устойчивостта на банковия сектор. Текущите капиталови съотношения са значително над минималните регулаторни изисквания и изискванията за капиталови буфери. Ликвидната позиция на банковата система през периода остана солидна, като нивата на съотношенията на ликвидно покритие и на нетно стабилно финансиране бяха значително над регулаторните изисквания. В резултат от увеличението на печалбата показателите за възвръщаемост на активите и възвръщаемост на капитала на банковата система се повишиха до съответно 2.09% и 18.40% в края на юни 2023 г. при 1.40% и 12.19% към 30 юни 2022 г.

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Българската народна банка е орган за реструктуриране на кредитните институции и другите юридически лица, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. Функцията на орган за реструктуриране се осъществява от БНБ в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП). Във функцията на орган за реструктуриране БНБ осъществява изцяло текущото управление на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ). През първото шестмесечие на 2023 г. дейността на БНБ, като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране, беше насочена главно към организация и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на междинните цели нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ), определени за кредитните институции. През февруари 2023 г. Управителният съвет на БНБ прие план за реструктуриране и определи МИСКПЗ на една кредитна институция. В качеството си на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група от ЕС, през първата половина на 2023 г. БНБ и членовете на колегията за реструктуриране постигнаха съвместни решения по груповия план за реструктуриране за 2022 г., както и относно МИСКПЗ. В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на четирите кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на Единния съвет за реструктуриране (ЕСП), през първата половина на 2023 г. УС на БНБ прие позиции във връзка с гласуването на решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2022 г. на две трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определяне на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки. УС на

БНБ прие също позицията относно проект на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерна банка, лицензирана в Република България и част от трансгранична група с предприятие майка извън ЕМП. В рамките на функцията по управление на ФПБ, в началото на април 2023 г. УС на БНБ прие Годишния финансов отчет на ФПБ за 2022 г. През първата половина на 2023 г. УС на БНБ запази прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ) и те продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ. В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ, през април 2023 г. Управителният съвет на БНБ определи годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2023 г. с общ размер 92 хил. лв. Към 30 юни 2023 г. средствата, набрани в подфонда, предназначен за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлизат на 882 хил. лв. През май 2023 г. ЕСП определи вноските за 2023 г., които да бъдат набрани от кредитните институции, лицензирани в Република България, и прехвърлени от БНБ към Единния фонд за реструктуриране (ЕФП), с общ размер 11 508 хил. евро, или 22 508 хил. лв. С оглед на наличните средства в целевия подфонд на ФПБ и на възможността за използването им, предвидена в ЗВПКИИП, УС на БНБ взе решение дъжимите от кредитните институции вноски в ЕФП за 2023 г. да бъдат приспаднати от наличните средства в съответния подфонд. Към 30 юни 2023 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначен за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлизат на 455 595 хил. лв.

Чрез своите представители, участващи в комитетите и работните групи към Европейската система на централните банки (ЕСЦБ), Европейската комисия (ЕК), Съвета на Европейския съюз, Европейския съвет за системен риск (ЕССР), Европейския банков орган, както и в националния Съвет по европейски въпроси, БНБ допринася за формирането на позициите на България в сферата на икономическото управление и финансовия сектор, както и при обсъждането на групи въпроси от сферата на компетентност на централните банки.

В областта на статистическата дейност през първите шест месеца на 2023 г. БНБ продължи да събира, обработва, анализира и разпространява официалната парична и лихвена статистика, статистиката на външния сектор, статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, инвестиционните фондове, дружествата, специализирани в кредитиране, и застрахователните и презастрахователните дружества.

През февруари 2023 г. УС на БНБ прие Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17, с което бяха изменени отчетните изисквания към лизинговите дружества, дружествата, специализирани в кредитиране, и дружествата за секюритизация, в съответствие с „Насоки (ЕС) 2021/831 на Европейската централна банка от 26 март 2021 г. относно отчетаната статистическа информация за финансови посредници, различни от парично-финансови институции“ (ЕЦБ/2021/12). Във връзка с това бяха актуализирани и публикувани Указанията към Наредба № 17 за предоставяне на статистическа информация от тези дружества и новата отчетност започна през първото шестмесечие на 2023 г.

През първите шест месеца на 2023 г. продължи реализацията на проекта за Интегрирана информационна система на БНБ, която ще осигури оптимизация и интеграция на информационните потоци, както и единна входна точка за данните за целите на статистиката, отчетността за целите на дейността по реструктуриране на кредитни институции и надзорната отчетност.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с Националния статистически институт (НСИ), Министерството на финансите (МФ), национални и чуждестранни статистически органи и централни банки. През март 2023 г. БНБ участва в първата мисия на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) в България, като запозна нейните представители с основните източници на информация и

особености при съставяне на данните за статистиката на платежния баланс, услугите и финансовите национални сметки по институционални сектори, паричната и лихвената статистика.

Във връзка с изпълнението на функцията си на фискален агент и депозитар на държавата БНБ поддържа, развива и обновява специализирани електронни системи, чрез които осигурява информационното обслужване на бюджета и фискалния резерв, обслужва провеждането на аукциони, сетълмента и търговията с държавни ценни книжа (ДЦК) и води Регистър на особените залози.

От 1 януари 2023 г. влезе в сила ново съвместно указание на МФ и БНБ – ДДС № 04/28.03.2022 г. (№ БНБ-35283/28.03.2022 г.) относно прилагането на чл. 152 от Закона за публичните финанси, с което се оптимизира докладваната информация за операциите и наличностите по сметките на бюджетните организации и обезпечаването на средствата от банките.

В съответствие с изпълнението на ангажиментите по Националния план за въвеждане на еврото в Република България, през май 2023 г. Депозитарят на ДЦК (ДДЦК) финализира успешно сертификационни тестове с платформата ТАРГЕТ2-Ценни книжа (T2S) на Евросистемата, а през юни 2023 г. Съветът по пазарна инфраструктура към ЕСЦБ одобри подробна самооценка на ДДЦК по отношение изпълнението на критериите за допустимост за участие в T2S.

БНБ поддържа Централен кредитен регистър (ЦКР) – информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС), които извършват дейност на територията на Република България, както и към инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране, с изключение на чуждестранните доставчици, които извършват директно дейност на територията на Република България (институции по чл. 56, ал. 1 от Закона за кредитните институции). Регистрираните кредити в системата на ЦКР към 30 юни 2023 г. бяха 6778 хил., а балансовата им експозиция възлизаше на 111 962 млн. лв. Броят на подадените в регистъра кредитополучатели в края на полугодие то бе 2559 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2347 хил.; юридически лица – 108 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрацията по ЕГН/ЕИК или код по БУЛСТАТ/ПИК – 99 хил.; лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 5 хиляди.

За периода от 1 януари до 30 юни 2023 г. в ИС на ЦКР са извършени общо справки за 4317 хил. лица от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 719 хил. Постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра бяха 10 172 броя, от които 9842 бяха подадени от физически лица (от тях 1758 чуждестранни лица, или 18% от всички физически лица), 318 броя – от юридически лица, и 12 броя по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. За същия период справки по електронен път са получили 2299 физически лица за наличната за тях информация в ЦКР.

БНБ поддържа също и Регистър на банковите сметки и сейфове (РБСС) – електронна информационна система за номерата на банковите и платежните сметки, техните титуляри и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата, наематели на сейфове в банки, и техните пълномощници. Към 30 юни 2023 г. в РБСС бяха подадени данни за 14.658 млн. банкови сметки, за 871.514 хил. платежни сметки, водени от платежни институции и дружества за електронни пари, и за 32.61 хил. договори за наем на банкови сейфове, в това число записи за 1.416 млн. броя новооткрити сметки и за 1.268 млн. броя закрити сметки.

От 1 януари до 30 юни 2023 г. от органи и институции с право на достъп до РБСС са извършени общо справки за 393 743 лица. За същия период постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване на справки от регистъра бяха 2388, от които 2295 – подадени от физически лица, 93 – от юридически лица. За същия период справки по електронен път са получили 231 физически лица за наличната за тях информация в РБСС.

Деятностите, свързани с икономическите изследвания и прогнози, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика. През отчетния период в рамките на Плана за изследователската дейност на БНБ за 2023–2024 г. се работеше по теми, свързани с макроикономическите ефекти от намаляването на населението, с факторите, определящи динамиката на обемите и лихвените проценти по потребителските и жилищните кредити, с устойчивостта на публичния дълг, както и с инертността на инфлацията в България. През периода продължи обогатяването и усъвършенстването на основния макроиконометричен модел на БНБ за изготвяне на прогнози и симулации на ефекти от икономически шокове, както и развитието на методологията за управление на риска на брутният международен резерв на БНБ. Моделът за извършване на симулации беше доразвит чрез добавянето на нови канали, които са необходими за количественото оценяване на потенциалните макроикономически ефекти от повишение на ставката на задължителните минимални резерви на банките при БНБ.

Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2023 г. бяха свързани с осигуряването на конкурентни условия за работа и благоприятна институционална среда за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. В периода януари – юни 2023 г. на работа в БНБ постъпиха 37 служители, напусналите бяха 28, от които 7 поради придобиване на право на пенсия. В края на юни 2023 г. числеността на персонала е 913 души.

През първото шестмесечие на 2023 г. бяха извършени одитни ангажименти съгласно утвърдения от УС на БНБ Годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“, в който са отразени и ангажиментите за изпълнение от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ. Целта на всеки от ангажиментите беше да се предостави обективна увереност за адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантират: ефективното постигане на целите и задачите, както и постигането на стратегическите цели на организацията; надеждността и целостта на финансовата и оперативната информация; ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми; опазването на активите; съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Бюджетът на БНБ осигурява изпълнението на функциите и задачите на Банката. През първото шестмесечие на 2023 г. БНБ е изразходвала за издръжка средства в размер на 66 569 хил. лв. (25.1% от утвърдения годишен бюджет), включително 13 857 хил. лв. за издръжка на паричното обращение. Разходите за изпълнение на инвестиционната програма на Банката през отчетния период са 4086 хил. лв., което представлява 4.2% от утвърдените в бюджета средства по този показател за годината. Планираните средства по инвестиционната програма на БНБ са свързани с процедури за провеждане на обществени поръчки, някои от които са в процес на подготовка, на провеждане или са прекратени, поради което към края на отчетния период планираните средства не са изразходвани. Консолидираният финансов отчет представя финансовото състояние на Банката към 30 юни 2023 г.

I. Икономическо развитие през първото шестмесечие на 2023 г.

Международна среда

През първото шестмесечие на 2023 г. глобалната икономическа активност отчете умерен растеж с тенденция към забавяне. Динамиката на глобалния икономически растеж до голяма степен отразяваше затягането на паричната политика на водещите централни банки, икономическите процеси в Китай след премахването на строгите противоепидемични мерки в страната в края на 2022 г. и в началото на 2023 г., както и устойчивия растеж на икономическата активност на САЩ. Възстановяването на глобалните вериги за доставки и отслабването на инфлационния натиск, произтичащ от цените на суровините, също оказа положително влияние върху глобалното икономическо развитие през първото шестмесечие на 2023 г. Същевременно влошаването на условията за финансиране се отрази в забавяне на частното потребление и инвестициите в страните с развити пазари. През шестмесечието световният БВП в реално изражение нарасна с 2.5% на годишна база (0.8% на верижна база през първото тримесечие и 0.7% през второто тримесечие).² Динамиката на общия индекс на международната конюнктура (глобалния *PMI*) сигнализираше за повишаване на глобалната икономическа активност предимно в сектора на услугите (главно в туризма), докато в сектора на промишлеността продължи да се отчита свиване. В глобален план индустриалното производство и търговията отчетоха спад съответно със средно -0.2% и -1.3% през първото шестмесечие на 2023 г.³, влияние за което оказа по-слабото търсене на промишлени стоки на фона на затягане на условията за финансиране за фирмите и домакинствата.

През първата половина на 2023 г. БВП на САЩ нарасна на годишна база с 2.0% в реално изражение спрямо годишен растеж от 1.2% през втората половина на 2022 г. Основен фактор за нарастването на икономическата активност в страната бе устойчивият пазар на труда, което беше предпоставка за нарастването на частното потребление в страната. В Китай икономическата активност също се ускори на годишна база през първата половина на годината. След премахването на противоепидемичните мерки активността в сферата на услугите бе основен фактор за възстановяването на икономическата активност. Същевременно на верижна база се наблюдаваше съществено забавяне на икономическата активност през второто тримесечие на 2023 г. поради отслабване на външното търсене и понижената инвестиционна активност в сектора на недвижимите имоти.

През първото шестмесечие на 2023 г. годишният растеж на реалния БВП на еврозоната се забави до 0.7% на годишна база спрямо 1.9% през второто шестмесечие на 2022 г. От компонентите на разходите за крайно потребление основен принос за забавянето на реалния БВП имаше по-слабото частно потребление и понижението на запасите. Частното потребление бе повлияно от високата инфлация, водеща до спад на реалния разполагаем доход на домакинствата, както и от влошените условия за финансиране вследствие на процеса по затягане на паричната политика на ЕЦБ. През отчетния период конюнктурните индикатори за еврозоната показваха запазване на низходящата тенденция в промишлеността и нарастване на икономическата активност в сектора на услугите. През шестмесечието в Германия, която е основен търговски партньор

² По данни на Световната банка към 19 септември 2023 г.

³ По данни на *CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis* към 25 септември 2023 г.

на България, реалният БВП се сви с 0.3% на годишна база, докато в другия ни основен търговски партньор от еврозоната – Италия, растежът възлезе на 1.1%. Условията на пазара на труда в еврозоната се запазиха благоприятни през отчетния период, като равнището на безработица спадна до средно 6.5% при 6.7% през второто шестмесечие на 2022 г.

Основни макроикономически показатели

(%, сезонно неизгладени данни)

	Темп на растеж на БВП в реално изражение				Инфлация (в края на периода)				Равнище на безработица (средно за периода)			
	2021	2022	2023		2021	2022	2023		2021	2022	2023	
			I	II			I	II			I	II
САЩ	5.8	1.9	1.7	2.4	6.2	5.4	4.4	3.2	5.4	3.7	3.5	3.6
Китай	8.1	3.0	4.5	6.3	1.5	1.8	0.7	0.0	5.1	5.1	5.5	5.8
Европа												
ЕС	5.7	3.4	1.1	0.4	5.3	10.4	8.3	6.4	7.0	6.2	6.1	5.9
Еврозона	5.6	3.3	1.1	0.5	5.0	9.2	6.9	5.5	7.7	6.7	6.6	6.5
Обединено кралство	7.6	4.1	0.2	0.4	4.8	9.3	8.8	7.4	4.5	3.7	3.9	4.2

Забележки: Групата „ЕС“ включва 27-те държави – членки на Европейския съюз (ЕС). Годишните данни за равнището на безработицата са сезонно неизгладени с изключение на тези за Обединеното кралство. Данните за равнището на безработицата по тримесечия са сезонно изгладени. Инфлацията в Китай, ЕС и еврозоната е изчислена на базата на индексите на потребителските цени. Инфлацията в САЩ е измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, а тази в Обединеното кралство – чрез индекса на потребителските цени, включващ разходите за жилища, обитавани от техните собственици. Използвани са данни, публикувани към 2 октомври 2023 г.

Източници: Евростат, *Bureau of Economic Analysis* (САЩ), *Bureau of Labor Statistics* (САЩ), *Office of National Statistics* (Обединено кралство), Национална статистическа служба на Китай, изчисления на БНБ.

През първото полугодие цената на петрола тип „Брент“ се понижи значително на годишна база както в долари (с -24.6%), така и в евро (с -23.9%). Понижението на цената на петрола през периода се определяше от очакванията на пазарните участници за предстоящо забавяне на глобалния икономически растеж вследствие на затягането на паричната политика на водещите централни банки. Допълнителен фактор за по-ниските цени на петрола беше въведената от Г-7 горна граница на цената на руския петрол при застраховането и финансирането на превоза му. Същевременно през периода ОПЕК+ предприе мерки за свиване на предлагането с цел ограничаване на понижението на цената на петрола. В допълнение на вече действащите квотни ограничения, приети от ОПЕК+, Саудитска Арабия и Русия обявиха и едностранни ограничения на производството на петрол. През отчетния период цените на металите и храните се понижиха на годишна база в долари и в евро. Понижението отразяваше влиянието на базовия ефект след началото на войната в Украйна в края на февруари 2022 г., както и нарастващите очаквания сред пазарните участници за влошаване на перспективите пред глобалната икономическа активност и съответно за сектора на промишленото производство. Същевременно по-слабият икономически растеж в Китай и спадът на активността в строителния сектор в страната през второто тримесечие допринесоха за низходящия натиск върху цените на индустриалните метали, чийто основен потребител в глобален план е Китай. Спадът в цените на храните се определяше от низходящата динамика на цените на горивата, както и от специфични за отделните региони на света климатични фактори.

Годишната инфлация в глобален мащаб се забави през първите шест месеца на 2023 г., като към юни тя възлезе на 5.5% спрямо 8.8% в края на 2022 г. Основен принос за забавянето на глобалната инфлация имаха цените на енергийните и хранителните продукти вследствие на ефекта от високата база през 2022 г.,

както и ефектите от възстановяването на глобалните вериги за доставки на стоки и суровини.

През първата половина на 2023 г. годишната инфлация в САЩ, измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, продължи да се забавя, но остана над целта от 2.0%, определена от Федералния комитет по операциите на открития пазар (*Federal Open Market Committee, FOMC*). През юни годишният темп на инфлацията се забави до 3.0% (5.3% в края на 2022 г.). Понижаването на инфлацията бе главно вследствие на поевтиняването на годишна база на транспортните горива и забавянето на инфлацията при храните. Базисната инфлация в САЩ (без храни и енергийни продукти) се забави в по-малка степен през първото шестмесечие на 2023 г., като през юни възлезе на 4.1% спрямо 4.6% в края на 2022 г. В еврозоната годишната инфлация при потребителските цени също се забави през периода, достигайки 5.5% през юни спрямо 9.2% в края на 2022 г. Същевременно базисната инфлация (без храни, енергийни продукти, алкохолни напитки и тютюневи изделия) се повиши до 5.5% през юни (при 5.2% през декември 2022 г.). Основен принос за понижението на годишната инфлация в еврозоната имаше поевтиняването на природния газ, електричеството и течните горива, както и по-ниската инфлация при храните. Ускоряването на базисната инфлация отразяваше по-високата инфлация при услугите по настаняване и комбинирания пътнически транспорт.

С оглед на постигането на целите си за ценова стабилност централните банки на САЩ и еврозоната продължиха да затягат паричната политика през отчетния период, като през второто тримесечие на 2023 г. Федералният резерв и ЕЦБ забавиха темповете на повишение на основните лихвени проценти. В САЩ Федералният комитет по операциите на открития пазар повиши целевия коридор за лихвения процент по федералните фондове с общо 75 базисни точки, докато ЕЦБ повиши основните лихвени проценти в еврозоната с общо 150 базисни точки. Двете централни банки намалиха и размерите на балансните си, ограничавайки реинвестираните постъпления от падежирани в портфейлите им ценни книжа.⁴

Икономиката на България

През първото шестмесечие на 2023 г. годишният растеж на реалния БВП на България продължи да следва формиралата се от началото на 2022 г. тенденция към забавяне и възлезе на 1.9% по сезонно неизгладени данни.⁵ По елементи на разходите за крайно използване забавянето спрямо растежа през втората половина на 2022 г. (2.8%) бе определено главно от отслабването на растежа на износа и формирането на съществен отрицателен принос на изменението на запасите, който беше само частично компенсиран от отчетения спад на вноса на стоки. Същевременно вътрешното търсене продължи да има значителен положителен принос за икономическия растеж. Нарастването на икономическата активност през първото шестмесечие на 2023 г. беше подкрепено от запазващата се среда на силно отрицателни реални лихвени проценти по депозити и кредити, която беше предпоставка за сравнително ниска склонност към спестяване на домакинствата⁶ и растеж на крайните потребителски разходи. Фискалната политика подкрепяше икономическия растеж главно по линия на капиталовите разходи, увеличението на заплатите на заетите в бюджетната сфера и по-високите социални плащания към домакинствата, докато правителственото

⁴ За допълнителна информация виж тук раздел „Политика на централните банки“ в глава II.

⁵ Анализът в тази част е въз основа на публикуваните на 7 септември 2023 г. данни от НСИ за националните сметки.

⁶ За оценка на нормата на спестяване на домакинствата са използвани сезонно изгладени от БНБ данни от регулярно провежданото от НСИ Наблюдение на домакинските бюджети.

потребление в реално изражение допринесе отрицателно за годишния темп на изменение на реалния БВП.

Частното потребление се повиши с 4.9% на годишна база през полугодие, за което оказаха влияние нарастването на броя на заетите лица в икономиката и повишението на социалните плащания от страна на правителството в реално изражение. Други фактори с положително влияние върху частното потребление бяха нарастването на годишна база на кредитите за потребление и подобряването на индикатора за доверие на потребителите. Същевременно през първата половина на 2023 г. заплатите имаха неутрален принос за динамиката на частното потребление (при положителен принос през 2022 г.), тъй като средната работна заплата на едно наето лице нарасна с темп, близък до темпа на нарастване на хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ). По отношение на структурата на крайните потребителски разходи на домакинствата растеж беше отчетен както при разходите за услуги, недълготрайни и полудълготрайни стоки, така и при потреблението на дълготрайни стоки.

След две години на спад, през първите две тримесечия на 2023 г. инвестициите в основен капитал се повишиха с 8.6% на годишна база в реално изражение. Според оценки на БНБ⁷ за нарастването на инвестициите в икономиката допринесоха както частните, така и публичните инвестиции. Основните фактори, които благоприятстваха растежа на инвестиционната активност в частния сектор, бяха нарастването на частното потребление, подобряването на нагласите на мениджърите за икономическата ситуация в страната и активното предлагане на кредитен ресурс от страна на банките при запазващи се отрицателни реални лихвени проценти по новите кредити. Данните за изпълнението на Консолидираната фискална програма (КФП) за полугодие сочат, че инвестиционната активност на сектор „държавно управление“ е била подкрепена както от инвестиции, финансирани с национални средства, така и съфинансирани със средства от ЕС.

През първата половина на 2023 г. правителственото потребление се понижи с -4.2% в реално изражение спрямо същия период на предходната година, като спадът беше концентриран през второто тримесечие. Наличните данни за сектор „държавно управление“⁸ за първото тримесечие на 2023 г., както и тези за изпълнението на КФП за второто тримесечие на 2023 г., дават сигнал, че част от понижението на правителственото потребление вероятно се дължи на спад на разходите за междинно потребление в реално изражение.

Запазващата се политика на фирмите за поддържане на по-ниски наличности от суровини, материали и готови продукти беше причина изменението на запасите да има съществен отрицателен принос за динамиката на реалния БВП през периода януари – юни 2023 г. Намаляването на запасите в икономиката може да бъде обяснено с понижаващите се цени на основни суровини на международните пазари, влошаването на перспективите пред развитието на глобалната икономика и подобряването на функционирането на глобалните вериги за доставки.

През първата половина на 2023 г. нетният износ имаше значителен положителен принос за изменението на реалния БВП, който се определяше от спад на вноса на стоки и услуги (с -4.3%) при отчетен нисък растеж на износа (0.5%). Динамиката на общия внос беше в съответствие с изменението на запасите⁹, които се характеризират с високо вносно съдържание. Повишението на износа

⁷ Оценката за частните и правителствените инвестиции е направена, като са използвани публикуваните данни от националните сметки за общите инвестиции в икономиката, както и данни от тримесечните нефинансови сметки на сектор „държавно управление“ и отчетите за изпълнение на Консолидираната фискална програма.

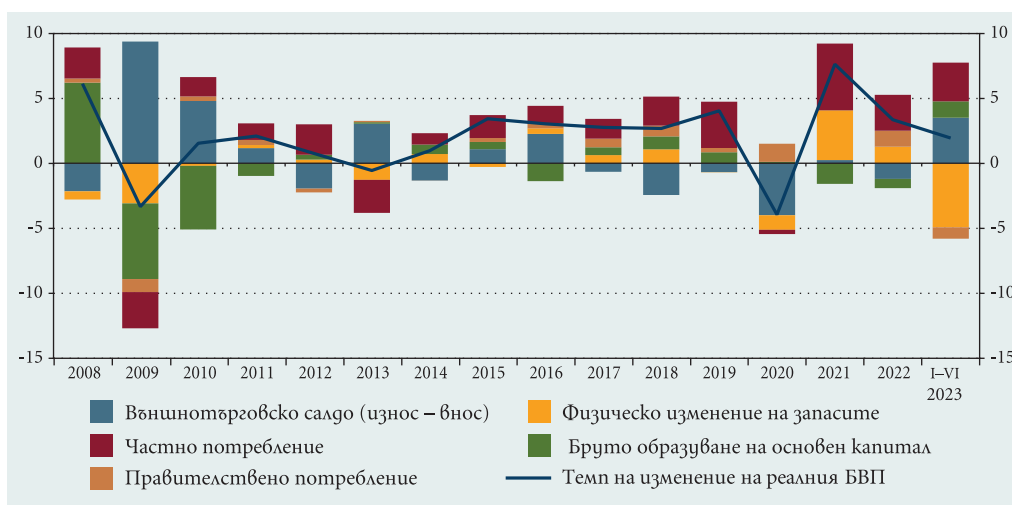
⁸ Имат се предвид данните от тримесечните нефинансови сметки на сектор „държавно управление“, които към момента на изготвяне на анализа са налични до първото тримесечие на 2023 г.

⁹ Според оценки на БНБ на база таблиците „Ресурс–използване“ на всеки 100 единици запаси в икономиката съответства вносно съдържание от 27.3 единици.

на стоки и услуги през полугодие то се дължеше на компонента на услугите, докато при стоките беше отчетен нисък спад на годишна база (-0.2%). Факторите, които ограничаваха износа на стоки, бяха отслабването на икономическата активност в основните търговски партньори на България, формирането на неблагоприятни условия на търговия и проявлението на специфични фактори. Специфичните фактори са свързани главно с влизането в сила от 5 февруари 2023 г. на забраната за износ към страни, различни от Украйна, на нефт и нефтопродукти, произведени от руски петрол¹⁰, както и с планирани за второто тримесечие на 2023 г. ремонтни дейности в голямо предприятие в сектора на преработващата промишленост.

Темп на изменение на БВП в реално изражение и принос по компоненти на крайното използване

(%, процентни пунктове; спрямо съответния предходен период, сезонно неузгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

През първата половина на 2023 г. брутната добавена стойност общо за икономиката се повиши с 2.2% в реално изражение на годишна база, като нарастване на икономическата дейност се наблюдаваше в секторите на селското стопанство и услугите (съответно с 3.8% и 3.2%), докато приносът на индустрията беше отрицателен (при отчетен спад от -1.0%). Понижението на добавената стойност в индустрията се определяше изцяло от подсектора на промишлеността и може да бъде обяснено с отчетения спад на износа на стоки и поддържането на по-ниски наличности от готови продукти от фирмите в страната. След три години на понижение през първото шестмесечие на 2023 г. добавената стойност в подсектора на строителството се повиши на годишна база и беше подкрепена от растежа на сградното строителство¹¹ в страната. При услугите растеж на добавената стойност се наблюдаваше във всички подсектори, като най-голям положителен принос имаха услугите, свързани с „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“¹².

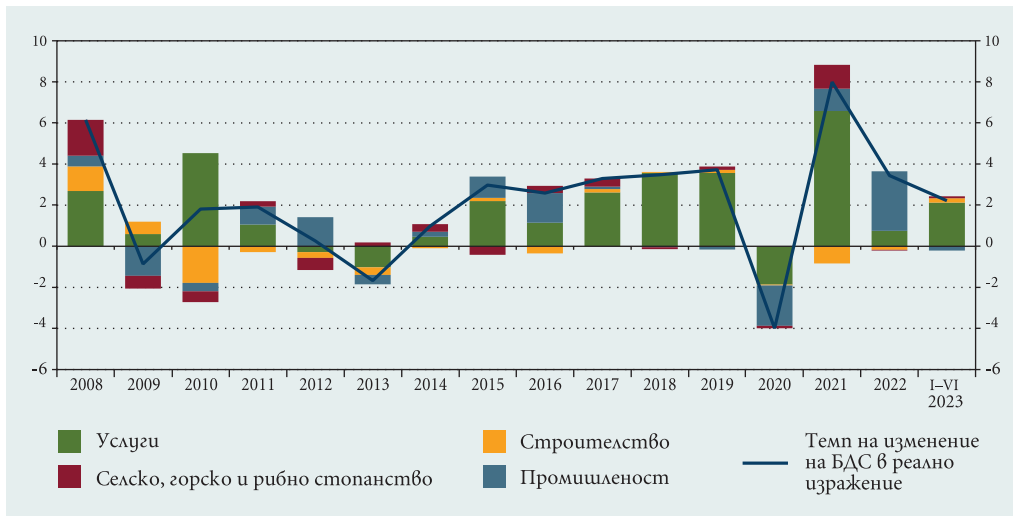
¹⁰ За повече информация виж *Официален вестник на Европейския съюз* (L 322) от 16 декември 2022 г.

¹¹ Използвани са данни на НСИ за индекса на строителна продукция и за разбивка на разходите за инвестициите по тип на активите. Според тази разбивка инвестиционната активност през първата половина на 2023 г. е била подкрепена от по-високите разходи както за жилища, така и за нежилищни сгради и постройки.

¹² Да се разбира подсектор „търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ по разбивка A10 на икономическите дейности.

Темп на изменение на брутната добавена стойност в реално изражение и принос по отрасли

(%, процентни пунктове; спрямо съответния предходен период, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

През първата половина на 2023 г. броят на заетите в икономиката се повиши с 0.9% на годишна база и беше подкрепен главно от сектора на услугите, като в него най-висок принос имаха подсекторите „държавно управление, образование, здравеопазване“¹³ и „създаване и разпространение на информация“¹⁴. Положителен принос за нарастването на броя на заетите лица в икономиката имаше и секторът на строителството, докато в промишлеността и селското стопанство беше отчетено намаляване на заетите. Коефициентът на икономическа активност за възрастовата група 15–64 години се увеличи до 73.7% (при 72.8% за първото шестмесечие на 2022 г.), а коефициентът на безработица¹⁵ възлезе на 4.6% средно за първите шест месеца на 2023 г. (4.7% през съответния период на 2022 г.). Данните на Агенцията по заетостта също отчетоха подобна динамика, като равнището на регистрираната безработица слабо се понижи до 5.3% средно за първото шестмесечие на 2023 г. (5.4% през първите шест месеца на 2022 г.).¹⁶

Производителността на труда¹⁷ общо за икономиката се повиши с 1.0% на годишна база през първото шестмесечие на 2023 г., което се дължеше на нарастване на реалната производителност в селското стопанство, строителството и общо в сектора на услугите. Същевременно производителността на труда в промишлеността се понижи в резултат на по-голям спад на добавената стойност в сектора, отколкото бе намалението на броя на заетите лица.

Растежът на компенсацията на един нает в номинално изражение се забави до 10.4% на годишна база през първите шест месеца на 2023 г. (при повишение от 17.1% през първото и 19.5% през второто шестмесечие на 2022 г.), като забавянето отразяваше както отслабването на натиска по линия на потребителските цени, така и високата база от предходната година. Същевременно

¹³ Да се разбира подсектор „държавно управление, образование, хуманно здравеопазване и социална работа“ по разбивка А10 на икономическите дейности.

¹⁴ Да се разбира подсектор „създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ по разбивка А10 на икономическите дейности.

¹⁵ По данни от Наблюдението на работната сила на НСИ.

¹⁶ Данните от Наблюдението на работната сила на НСИ и Агенцията по заетостта са изчислени на базата на икономически активното население във възрастовата група 15–64 г., установено при Преброяване 2021 г.

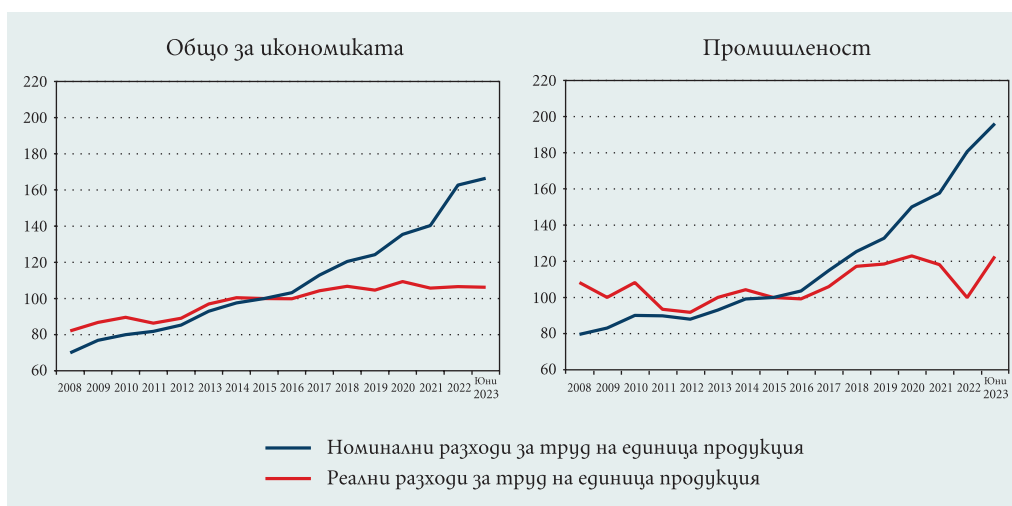
¹⁷ Производителността на труда общо за икономиката се изчислява на базата на реалния БВП. По сектори производителността на труда се изчислява на базата на добавената стойност на сектора в реално изражение.

факторите, подкрепящи растежа на заплатите, включваха повишаването на икономическата активност, нарастващия недостиг на работна сила, увеличението на минималната работна заплата и по-високите възнаграждения в публичния сектор. По-високо от средното за икономиката повишение на компенсацията на един нает бе отчетено в подсекторите на услугите, свързани със „сздаване и разпространение на информация“; „държавно управление, образование, здравеопазване“ и „професионални дейности и научни изследвания“¹⁸. Растежът на работната заплата на един нает¹⁹ също се забави в номинално изражение до 11.0% на годишна база през първото шестмесечие на 2023 г. (15.2% през същия период на 2022 г.), докато в реално изражение²⁰ възнагражденията от труд останаха на нивото от съответния период на предходната година.

Растежът на разходите за труд на единица продукция в номинално изражение се забави до 9.3% на годишна база през първите шест месеца на 2023 г. (спрямо 14.2% за същия период на 2022 г.) в съответствие с по-ниския темп на нарастване на заплатите. В реално изражение разходите за труд на единица продукция общо за икономиката се понижиха с -1.2%, за което влияние оказва нарастването на брутната добавена стойност в икономиката. Всички основни сектори допринесоха за отчетения спад, с изключение на промишлеността, където добавената стойност се понижи.

Разходи за труд на единица продукция

(плъзгаща се средна, 2015 г. = 100)

Забележка: Данните за юни 2023 г. обхващат последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2023 г. включително.

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Брутният оперирац излишък по текущи цени общо за икономиката нарасна с 9.6% на годишна база през първите шест месеца на годината. Подобряване на финансовото състояние на фирмите, измерено чрез този показател, се наблюдаваше най-вече в селското стопанство (нарастване на брутния оперирац излишък с 34.7%) и в по-малка степен в услугите (13.5%) и в индустрията (1.6%). В сектора на индустрията растеж на брутния оперирац излишък се наблюдаваше единствено при фирмите в строителството, докато общо за промишлеността беше отчетен спад. За влошаването на финансовото състояние на фирмите в промишлеността оказва влияние значителното понижение на номиналните

¹⁸ Да се разбира подсектор „професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности“ по разбивка А10 на икономическите дейности.

¹⁹ Според данните за фонд „работна заплата“ от националните сметки на НСИ.

²⁰ Работната заплата на един нает е дефлирана с ХИПЦ за изчисляване на показателя в реално изражение.

оборотите на фирмите в подсекторите, свързани с производството на „енергийни продукти“²¹ в условията на понижаване на цените на енергоносителите и при намаляване на продажбите в реално изражение както на международния пазар, така и на вътрешния пазар. Растежът на брутният оперирац излишък в услугите бе определен главно от подобряването на финансовото състояние на фирмите в подсекторите „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“, „финансови и застрахователни дейности“ и „операции с недвижими имоти“.

През първата половина на 2023 г. дефлаторът на БВП се повиши с 10.6% на годишна база. Дефлаторът на частното потребление се повиши с 13.4% и беше в съответствие с отчетената средно за първото полугодие инфлация при потребителските цени, измерена чрез ХИПЦ (11.0%). Дефлаторите на инвестициите в основен капитал и на правителственото потребление също се повишиха спрямо съответния период на предходната година, съответно с 13.3% и 9.7%. При износа на стоки и услуги дефлаторът се понижи с -0.8% на годишна база, докато този на вноса се повиши с 0.9%, което повлия за формирането на неблагоприятни условия на търговия за страната.

През първите шест месеца на 2023 г. годишната инфлация, измерена чрез ХИПЦ, остана висока, но следваше тенденция към забавяне и възлеза на 7.5% през юни 2023 г. (14.3% през декември 2022 г.). Основните фактори, допринесли за забавянето на инфлацията, бяха поевтиняването на транспортните горива вследствие на низходящата динамика на цената на петрола на международните пазари, както и формирането на базов ефект спрямо високите темпове на нарастване на потребителските цени през 2022 г., който бе по-силно изразен в групата на храните. От страна на вътрешната макроикономическа среда натиск за повишение на цените продължиха да оказват запазващото се силно потребителско търсене, както и сравнително високите темпове на нарастване на разходите за труд на единица продукция. Посочените процеси създадоха предпоставка за ограничено пренасяне от страна на фирмите на пониженията на цените на основни селскостопански и енергийни суровини на международните пазари върху крайните потребителски цени, главно в групите на храните и базисните компоненти. Фискалната политика продължи да оказва разнопосочно влияние върху инфлацията. Дискреционните фискални мерки, които бяха в сила с цел да бъде смекчено проинфлационното влияние на международната среда, включваха намалени акцизни и ДДС ставки, насочени главно към енергийните суровини и храните, както и програмата за предоставяне на компенсации за цените на електрическата енергия на небитовите крайни клиенти на електрическа енергия²². В същото време нарастването на пенсията и по-високите разходи за персонал в публичния сектор подкрепяха растежа на частното потребление и бяха предпоставка за запазване на висока инфлация при по-чувствителните към търсенето компоненти на ХИПЦ, като например услугите. Друг фактор с потенциално проинфлационно влияние бяха монетарните условия в страната, тъй като силно отрицателните в реално изражение лихвени проценти по депозити и кредити допринасяха за запазващото се силно вътрешно търсене. Към юни 2023 г. най-висок положителен принос за общата инфлация при потребителските цени имаха храните, услугите и промишлените стоки, докато групата

²¹ Използвани са сезонно неизгладени данни на НСИ за номиналните обороти в индустрията по икономически сектори за първата половина на 2023 г. Подсекторите, свързани с производството на „енергийни продукти“, включват „добив на въглища“, „добив на нефт и природен газ“, „производство на кокс и рафинирани нефтопродукти“ и „производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газ“.

²² Компенсацията беше в размер на 100% от разликата между цената на електроенергията на Българската независима енергийна борса и прага от 200 лв., като беше изплащана до март 2023 г. включително (от април 2023 г. средната цена на електроенергията се понижи под прага от 200 лв.).

на енергийните продукти (без стоките с административно определяни цени) имаше отрицателен принос.

Инфлацията при храните възлезе на 13.8% през юни 2023 г. (25.0% през декември 2022 г.), като се запази на по-високо ниво, отколкото се предполага от отчетените понижения на цените на основни селскостопански и енергийни суровини на международните пазари. Месото и месните продукти имаха основен принос за инфлацията при непреработените храни, за което повлияха продължаващото, макар и със забавящи се темпове, нарастване на цените на внасяните в страната месни продукти, както и запазващите се високи цени на влаганите в производството фуражи. Върху инфлацията при преработените храни продължиха да оказват влияние косвени ефекти от отчетеното през 2022 г. значително повишение на разходите за местно производство²³ и запазващите се на високо ниво индекси на цените на внасяните хранителни продукти²⁴.

През първите шест месеца на 2023 г. базисната инфлация²⁵ се запази висока и възлезе на 8.8% през юни 2023 г. (11.9% през декември 2022 г.), като положителен принос за нея имаха както услугите, така и промишлените стоки. Потенциални фактори, които оказваха влияние за задържането на инфлацията в тези групи на високо ниво, бяха запазващото се силно потребителско търсене и ограниченото пренасяне от страна на фирмите на понижаващите се цени на основни енергоизточници върху крайните потребителски цени в условията на нарастване на разходите за труд на единица продукция. В групата на услугите значителен положителен принос продължи да има общественото хранене в съответствие с отчетеното поскъпване на преработените храни и силното потребителско търсене през първата половина на 2023 г. Запазващото се нарастване на годишна база на цените на внасяните в страната промишлени стоки, както и на част от суровините, влагани в производствения процес²⁶, бяха фактори, които оказваха натиск за продължаващо поскъпване на промишлените стоки.

В групата на енергийните продукти (без тези с административно определяни цени) беше отчетен спад на цените от 16.0% на годишна база, който се определяше главно от поевтиняването на транспортните горива и в по-малка степен – на газообразните горива за битови нужди, и отразяваше преките ефекти от низходящата динамика на цената на петрола и природния газ на международните пазари.

През юни 2023 г. инфлацията при стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия се ускори до 7.6% (6.9% през декември 2022 г.). Най-висок положителен принос за инфлацията в тази група имаха подгрупите „лекарствени продукти“²⁷, „топлоенергия“, „водоснабдяване“, „образование“ и тютюневите изделия. Отрицателен принос за инфлацията в групата на административно определяните цени имаха услугите, свързани с „централно газоснабдяване“.

През първата половина на 2023 г. салдото по текущата и капиталовата сметка в България беше положително в размер на 1.25 млрд. евро при

²³ Използвани са данни на НСИ за индексите на цените на стоките и услугите за текущо потребление в селското стопанство и индекса на цените на производител в промишлеността.

²⁴ Използвани са данни с месечна честота от *Food Price Monitoring Tool* на Евростат, които са налични до април 2023 г. Към април 2023 г. при индекса на цените на внасяните хранителни продукти в България бе отчетено повишение с 14.0% на годишна база.

²⁵ Базисната инфлация включва подгрупите от ХИПЦ „услуги“ и „нехранителни стоки“ и изключва подгрупите на храните, енергийните продукти, стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия.

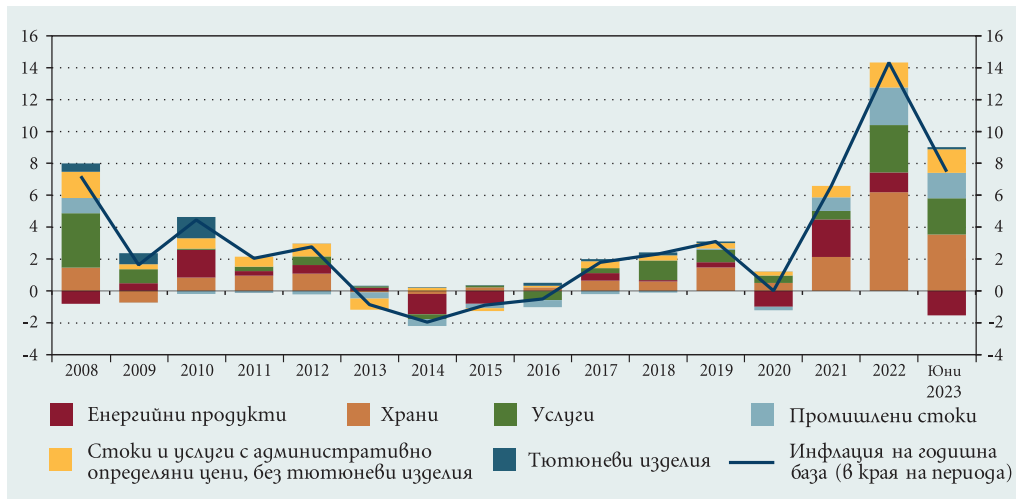
²⁶ Използвани са изчисления на БНБ за първото тримесечие на 2023 г. на базата на данни на НСИ за цените на вноса по стокими групи на Стандартната външнотърговска класификация, като се наблюдава повишение на цените на годишна база на текстилни материали, дървен материал и хартия и някои химически продукти.

²⁷ Най-голямо поскъпване беше отчетено при лекарствата, включени в така наречения „позитивен лекарствен списък“. Това са лекарства, чиито цени се определят административно от Националния съвет по цени и реимбурсиране на лекарствени продукти на база най-ниска цена на производител в Европейския съюз и процент надценка.

отрицателно салдо (дефицит от 202 млн. евро) за същия период на 2022 г. Определящо значение за описаната динамика имаха потоците по капиталовата сметка, при която се наблюдаваше преминаване от дефицит през периода януари – юни 2022 г. към излишък през първата половина на 2023 г. в резултат главно на търговията с квоти за въглеродни емисии. В същото време излишъкът по текущата сметка се повиши от 190 млн. евро през първата половина на 2022 г. до 723 млн. евро през първата половина на 2023 г., като в най-голяма степен за това допринесе свиването на търговския дефицит.

Годишен темп на инфлацията и принос за нея на основни групи стоки и услуги

(%; процентни пунктове)

Забележка: Индексът на стоките и услугите с административно определяни цени е изчислен чрез претегляне на съответните елементарни агрегати от потребителската кошница.

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Свиването на отрицателното салдо по търговския баланс бе резултат от по-голям спад на годишна база на вноса на стоки в реално изражение (-4.4%) спрямо този на износа на стоки (-0.2%)²⁸, докато неблагоприятните условия на търговия²⁹ за страната частично ограничиха свиването на търговския дефицит. Според подробните данни по стокови групи от статистиката за външната търговия понижението на годишна база на износа на стоки в номинално изражение е широкообхватно по стокови групи, като най-голям отрицателен принос имат групите на енергийните продукти (най-вече преработени петролни продукти и в по-малка степен електроенергия) и цветните метали. Спадът на износа при тези групи се определяше както от понижаващите се на годишна база цени на тези суровини на международните пазари, така и от по-малките обеми на търговия поради влизането в сила от 5 февруари 2023 г. на забраната за износ към страни, различни от Украйна, на преработени нефтопродукти от суров петрол с произход от Русия, и поради ремонтна дейност във водещо предприятие в сектора на преработващата промишленост³⁰. Подобна динамика по стокови групи се наблюдаваше и при вноса на стоки в номинално изражение, но понижението при вноса на енергийни продукти беше значително по-голямо от

²⁸ Според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки.

²⁹ Неблагоприятните условия на търговия през полугодieto се изразяват в спад на годишна база при цените на износа на стоки при същевременно задържане на цените на вноса на стоки според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки.

³⁰ През второто тримесечие на 2023 г. преработените обеми на медна руда в едно от най-големите металургични предприятия в България се понижиха поради извършване на ремонтни дейности. Това доведе до спад на производството на годишна база, тъй като през 2022 г. предприятието е работило с целта си производствен капацитет без прекъсване.

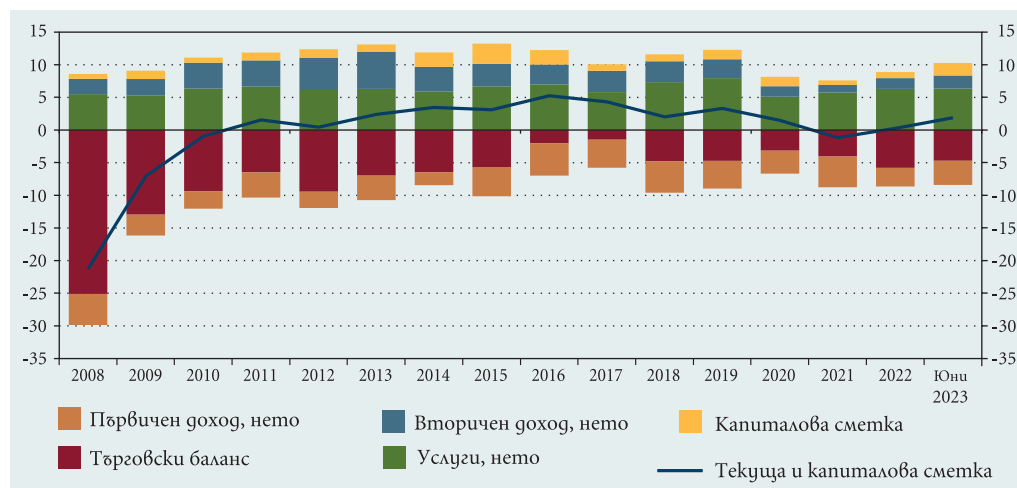
това при износа, като значителни спадове бяха регистрирани при вноса както на суров петрол, така и на природен газ. Това може да се обясни с по-ниската необходимост от внос на тези продукти предвид значителното понижение на натрупаните в икономиката запаси, което се наблюдаваше в данните от националните сметки през първото шестмесечие на 2023 г., както и с поддържането на висока степен на запълненост на газохранилището в Чирен, което не предполагаше значителна нужда от допълнителен внос на природен газ³¹.

Излишъкът по статия „услуги, нето“ се повиши спрямо същия период на 2022 г., като в номинално изражение износът на услуги се повиши с 4.2% на годишна база, докато вносът на услуги спадна с 3.1%. Подобна динамика се наблюдаваше и при реалните обеми на търговията с услуги, докато цените на вноса на услуги през полугодieto се повишиха на годишна база повече от тези на износа, като това частично ограничи нарастването на излишъка по статията. Най-голям принос за растежа на износа на услуги в номинално изражение имаха приходите от посещения на нерезиденти в страната, като броят на посетителите от други държави се увеличи с 26.2% спрямо периода януари – юни 2022 г. Същевременно вносът на услуги се понижи на годишна база в номинално изражение, най-вече поради спад на вноса на застрахователни и пенсионни услуги, докато разходите на българските резиденти за пътувания в чужбина отбелязаха нарастване с 19.5% спрямо периода януари – юни 2022 г.

През първата половина на 2023 г. дефицитът по статия „първичен доход, нето“ се увеличи спрямо периода януари – юни 2022 г. поради по-високия размер на изходящите потоци по подстатия „доход от дялов капитал“, свързани с реинвестирана печалба от преки инвестиции. Същевременно излишъкът по статия „вторичен доход, нето“ се повиши най-вече поради понижението на изходящите трансфери на „други сектори“³² за премии и обезщетения по общо застраховане в съчетание с увеличаването на получените парични преводи от работници в чужбина.

Динамика на потоците по текущата и капиталовата сметка и принос по компоненти

(% от БВП)

Забележки: Данните за потоците по текущата и капиталовата сметка към юни 2023 г. са акумулирани за последните дванайсет месеца. При изчисляване на съотношението към БВП за юни 2023 г. са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2023 г. включително.

Източници: БНБ, НСИ, изчисления на БНБ.

³¹ Към 30 юни 2023 г. газохранилището в Чирен бе запълнено на 88% (при 82% към 31 декември 2022 г.), докато за сравнение към 30 юни 2022 г. хранилището бе запълнено на 35%.

³² „Други сектори“ обхваща икономическите отрасли с изключение на секторите „държавно управление“, „централна банка“ и „други парично-финансови институции“.

През периода януари – юни 2023 г. по финансовата сметка на платежния баланс бе отчетен нетен изходящ поток на средства от страната в размер на 3.83 млрд. евро, който се определяше от по-голямо натрупване на чуждестранни активи на българските резиденти спрямо това на пасивите към нерезиденти. Увеличението на чуждестранните активи се дължеше главно на повишението на активите на банките и на нарастването на портфейлните инвестиции на „други сектори“. Пасивите към нерезиденти през периода януари – юни 2023 г. се увеличиха главно по линия на повишението на преките чуждестранни инвестиции в „други сектори“.

Според предварителните данни от платежния баланс през първите шест месеца на 2023 г. пасивите по преки инвестиции (отчитащи преките чуждестранни инвестиции в страната) възлязоха на 2.1 млрд. евро, като отбелязаха повишение от 48.5% спрямо съответния период на 2022 г., дължащо се главно на по-високата реинвестирана печалба, отчетена при притежаваните от нерезиденти нефинансови предприятия в страната.

В резултат на нетните потоци по текущата, капиталовата и финансовата сметка международните валутни резерви на БНБ по данни на платежния баланс се понижиха с 3.23 млрд. евро за периода януари – юни 2023 г. (без измененията, дължащи се на валутнокурсони разлики и ценови преоценки). При отчитане на изменението на международните валутни резерви по баланса на управление „Емисионно“ на БНБ, което включва валутнокурсони разлики и ценови преоценки, към юни 2023 г. те отбелязаха понижението от 3.19 млрд. евро спрямо края на 2022 г. Основен принос за понижението на пасивите на управление „Емисионно“ през първото шестмесечие на 2023 г. имаше намалението на задълженията към банки, което бе в резултат главно на понижението на свръхрезервите на банките в БНБ.

Към юни 2023 г. размерът на брутния външен дълг на страната се понижи с 375.6 млн. евро спрямо края на 2022 г. и възлезе на 44.1 млрд. евро (49.3% от БВП)³³. Повишение на външния дълг бе отчетено единствено при сектор „държавно управление“ и банковия сектор. Повишението на дълга на сектор „държавно управление“ отразяваше емитираните на международните пазари през януари 2023 г. държавни облигации в размер на 1.5 млрд. евро, като влиянието върху размера на брутния външен дълг беше частично компенсирано от падеж на емисия държавен дълг през март.

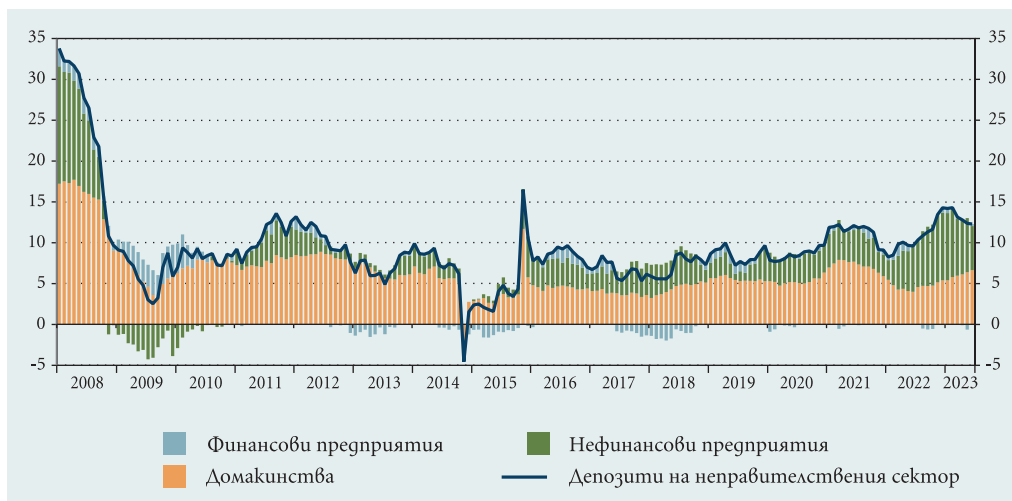
През първата половина на 2023 г. годишният растеж на депозитите на неправителствения сектор в банковата система се забави, но остана висок, като в края на юни възлезе на 12.3% (14.3% през декември 2022 г.). От края на първото тримесечие на годината бе отчетено забавяне на годишния растеж на депозитите на нефинансовите предприятия, който достигна 16.5% през юни (26.6% през декември 2022 г.). Основните фактори, които оказаха влияние върху динамиката на фирмените депозити, бяха по-ниският темп на нарастване на номиналните обороти в търговията на дребно, отчетеният спад на оборота в промишлеността, както и базовият ефект от силното увеличение на депозитите в сектора, свързан с производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива, в края на първото тримесечие на 2022 г. В сектора на домакинствата годишният растеж на депозитите следваше тенденция към ускоряване през първата половина на 2023 г., като в края на юни достигна 10.4% (8.3% към декември 2022 г.). Продължаващото нарастване на доходите от труд, както и запазването на предпочитанията на домакинствата към банковите депозити като форма на спестяване, са основните фактори, които допринесоха за възходящата динамика на депозитите на домакинствата. В условията на запазващ се висок приток на привлечени средства, значителна ликвидност и

³³ При изчисляване на съотношението към БВП към юни 2023 г. са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2023 г. включително.

силна конкуренция в банковия сектор пренасянето на ефектите от затягането на паричната политика на ЕЦБ върху лихвените проценти по новите срочни депозити в страната остана слабо, особено в сектора на домакинствата.

Годишен растеж на депозитите на неправителствения сектор и принос по сектори

(%, процентни пунктове)

Забележка: Годишният темп на растеж на депозитите на неправителствения сектор през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

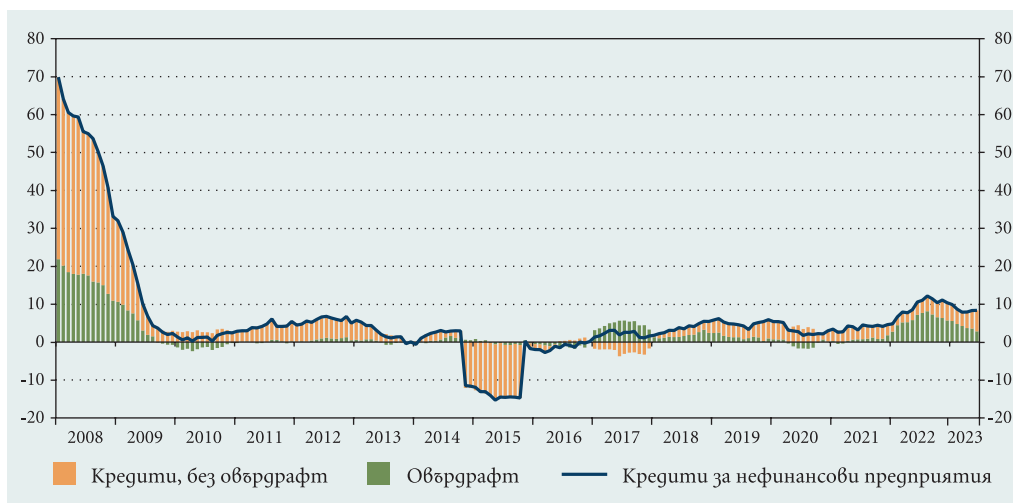
Източник: БНБ.

През първата половина на 2023 г. годишният растеж на кредита за нефинансовите предприятия се забави до 8.4% (10.4% през декември 2022 г.), като забавянето изцяло се определяше от фирмения овърдрафт. Продължаващата тенденция към намаляване на запасите в икономиката беше фактор за по-слабото търсене на финансов ресурс за осигуряване на оборотни средства и натрупване на запаси от нефинансовите предприятия, което повлия за по-слабия растеж на фирмения овърдрафт. В допълнение, започналото повишение на лихвените проценти за нефинансовите предприятия в резултат на затягането на паричната политика от ЕЦБ е друг потенциален фактор за забавянето на растежа на фирмените кредити. В сектора на домакинствата годишният растеж на кредита се запази висок през първата половина на 2023 г., като в края на юни възлезе на 14.0% (14.6% през декември 2022 г.). Слабо забавяне на растежа се наблюдаваше при потребителските кредити – до 10.9%, (при 12.3% растеж в края на 2022 г.), докато при жилищните кредити годишният растеж в края на полугодие остана много висок (18.0%), без съществена промяна спрямо декември 2022 г. Основно значение за продължаващото силно нарастване на потребителските и особено на жилищните кредити имаше бавното и слабо пренасяне на ефектите от затягането на паричната политика на ЕЦБ върху лихвените проценти по нови кредити в сектора на домакинствата в условията на висока ликвидност и силна конкуренция в банковия сектор. В реално изражение лихвените проценти по жилищните кредити останаха силно отрицателни през цялото полугодие, докато при потребителските кредити те бяха отрицателни до април 2023 г. и ниски положителни през май и юни 2023 г.³⁴ Предпочитанията на домакинствата за закупуване на жилище като форма на спестяване или инвестиция, както и нарастващите цени на жилищата бяха други потенциални фактори за наблюдавания висок растеж на жилищните кредити през първата половина на 2023 г.

³⁴ Реалните лихвени проценти са изчислени, като съответният номинален лихвен процент за даден месец е дефлиран с годишната инфлация, измерена с ХИПЦ, за същия месец.

Годишен растеж на кредита за нефинансови предприятия и принос по видове кредити

(% , процентни пунктове)

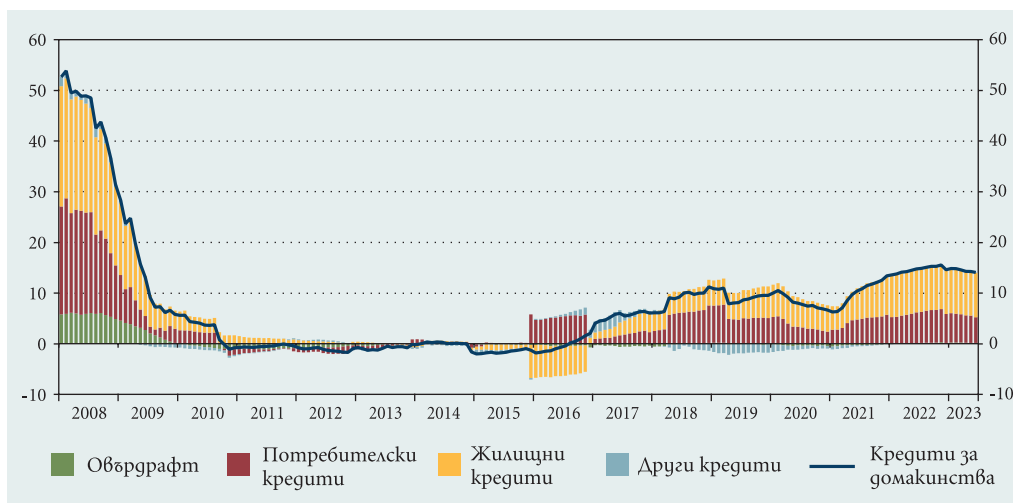

Забележка: Годишният темп на растеж на кредита за нефинансови предприятия през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

Източник: БНБ.

Годишен растеж на кредита за домакинства и принос по видове кредити

(% , процентни пунктове)

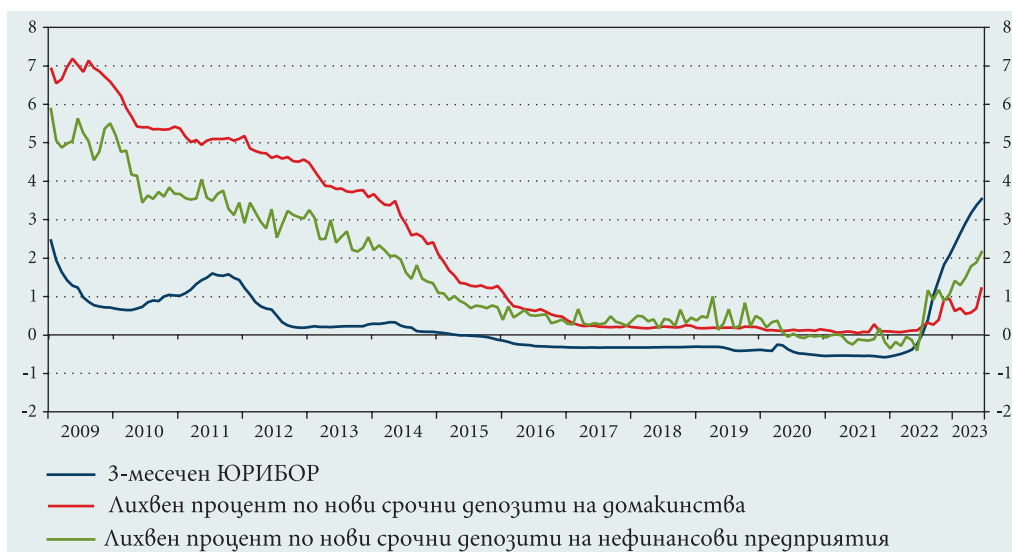

Забележка: На базата на постъпила допълнителна информация от отчетни единици е извършена ревизия на кредитите за домакинства според целта на използване за периода от декември 2015 г. до август 2019 г.

Източник: БНБ.

Лихвени проценти по нови срочни депозити и 3-месечен ЮРИБОР

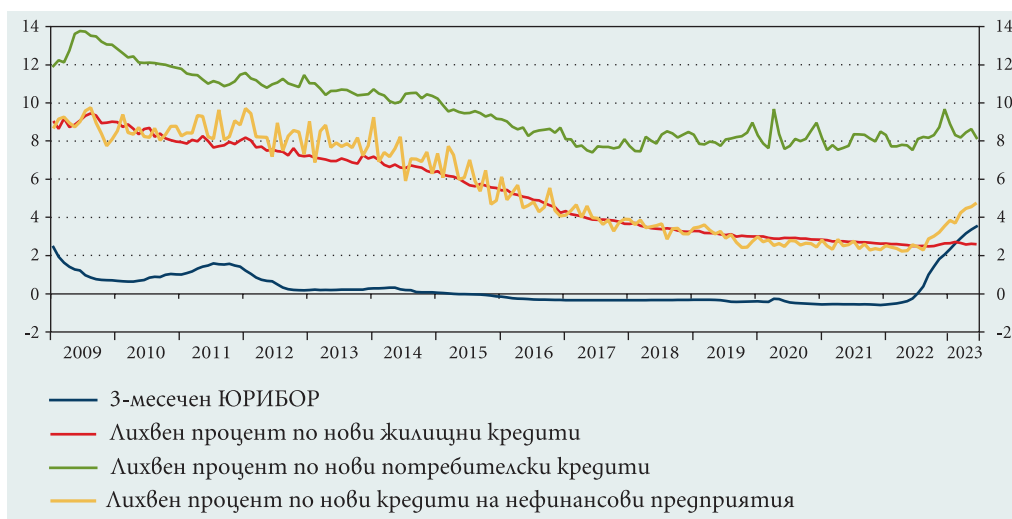
(% , процентни пунктове)

Източник: БНБ.

Лихвени проценти по нови кредити и 3-месечен ЮРИБОР

(% , процентни пунктове)

Източник: БНБ.

Резултатите от Анкетата за кредитната активност на банките, провеждана от БНБ на тримесечна база, показват повишение на търсенето на потребителски кредити и запазване без съществено изменение на търсенето на жилищни кредити от домакинствата през първата половина на 2023 г. При търсенето на кредитен ресурс от страна на фирмите се отчита нарастване през първото тримесечие на годината и понижение през второто. Факторите с най-силно влияние за повишеното търсене на потребителски кредити са били търсенето на финансов ресурс за закупуване на стоки за текущо потребление и на такива за дълготрайна употреба. За по-високото търсене на жилищни кредити са допринесли главно нуждите на домакинствата от средства за закупуване на първо и на допълнително жилище, както и ниските нива на лихвените проценти, докато перспективите за развитие на пазара на жилища и състоянието на макроикономическата среда са ограничавали търсенето.

През първата половина на 2023 г. банките отчитат затягане на стандартите за кредитиране на нефинансовите предприятия и домакинствата, по-специално изразено при фирменото кредитиране през второто тримесечие на годината. Основните фактори, повлияли за затягането на кредитната политика по отношение на фирменото кредитиране, са били по-ниската склонност на банките да поемат риск, цената на привлечения ресурс, както и повишената оценка на риска. При оценката на риска основно значение са имали общото състояние на макроикономическата среда, понижената оценка за платежоспособността на кредитополучателите и бизнес климатът в отраслите с голям дял в кредитния портфейл.

При отчитане на бавната и слаба степен на пренасяне на промените в паричната политика на ЕЦБ върху лихвените проценти по депозити и кредити в България, особено в сектора на домакинствата, запазващия се висок растеж на кредита за домакинствата, силното потребителско търсене и високата инфлация, на 26 април 2023 г. УС на БНБ взе решение за увеличаване на процента на задължителните минимални резерви по привлечените от банките средства на две стъпки. Съгласно решението, считано от 1 юни 2023 г., процентът на ЗМР по привлечените от банките средства от нерезиденти бе увеличен от 5% на 10%, а считано от 1 юли 2023 г., процентът на ЗМР по привлечените от банките средства от резиденти и от нерезиденти бе увеличен от 10% на 12%. С предприетото решение БНБ целѝ затягане на монетарните условия в страната чрез изтегляне на част от текущата свръхликвидност в банковата система, като по този начин се намалят свободният ресурс и кредитният капацитет на банките и се създаде стимул за по-бързо и силно пренасяне на повишените лихвени проценти в еврозоната към лихвените проценти в България. Същевременно, тъй като ЗМР не се олихвяват, повишената ставка може да се очаква имплицитно да повлияе върху общите разходи за финансиране на банките и да действа в посока към повишаване на лихвените проценти по кредитите.

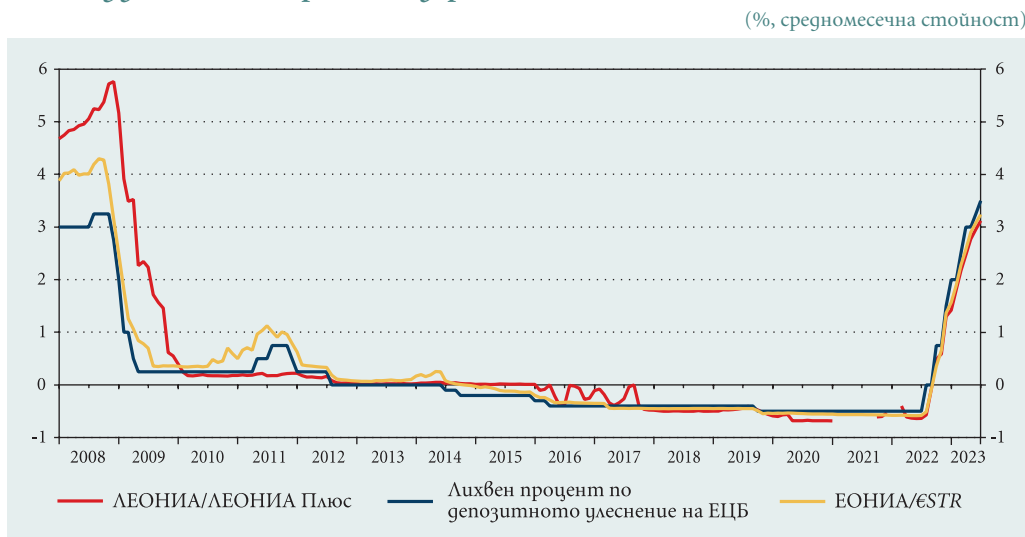
Значителната ликвидност в банковата система, стремежът на банките да търсят доходоносни възможности за инвестиране на свободните ликвидни средства, както и повишаването на основните лихвени проценти в еврозоната са потенциалните фактори, които обуславяха увеличението на чуждестранните активи на банките в България през първата половина на 2023 г. (сѐс 7.5 млрд. лв. спрямо края на 2022 г.). При вземанията на банките от неправителствения сектор бе отчетено увеличение с 4.6 млрд. лв. Същевременно при резервите на банките в БНБ и в значително по-малка степен при портфейлите на банките с ДЦК на българското правителство се наблюдаваше понижение. Определящо значение за понижението на банковите резерви имаше намаляването на свръхрезервите на банките, докато увеличението на задължителните минимални резерви, обусловено от нарастващата резервна база и от повишената ставка по ЗМР от началото на юни 2023 г., само частично ограничи низходящата динамика на банковите резерви.

В условията на функциониращия в страната паричен съвет основният инструмент за управление на левовата ликвидност на банките е търговията с резервна валута (евро) с БНБ. Чрез нея се реализира основната функция на паричния съвет – покупка и продажба при поискване на национална валута срещу евро по фиксирания в Закона за Българската народна банка (ЗБНБ) валутен курс на лева. През първата половина на 2023 г. БНБ нетно е продала 1.7 млрд. евро на търговските банки.

През периода януари – юни 2023 г. активността на междубанковия левов паричен пазар нарасна значително. Разширяването на отрицателния спред между лихвения процент по свръхрезервите на банките в БНБ (0%) и този по депозитното улеснение на ЕЦБ в резултат на предприетите от ЕЦБ повишения на основните лихвени проценти продължи да създава стимул за търговските

банки да намаляват свръхрезервите си и да търгуват по-активно на между-банковия левов паричен пазар при необходимост от набиране на ликвидност. Общият обем на сключените сделки на междубанковия левов паричен пазар за периода януари – юни 2023 г. възлезе на 57.5 млрд. лв. (при 4.2 млрд. лв. за същия период на 2022 г.). Към юни 2023 г. индексът ЛЕОНИА Плюс възлезе на 3.12%, а средът му с €STR беше отрицателен и възлезе на -12 базисни точки.

Лихвени проценти по обратните депозити на междубанковия паричен пазар

Забележки: Считано от 1 юли 2017 г., индексът ЛЕОНИА Плюс замени ЛЕОНИА. Месечните стойности на индекса ЛЕОНИА Плюс са изчислени като средноаритметични от стойностите за дните, в които на междубанковия пазар има сключени сделки за предоставяне на необезпечени обратни депозити в левове. Серията ЕОНИА/€STR е съставена от: ЕОНИА в периода от 2008 г. до 14 март 2017 г.; предварителен €STR (*pre-€STR*) в периода от 15 март 2017 г. до 30 септември 2019 г.; €STR в периода след 30 септември 2019 г.

Източници: БНБ, ЕЦБ.

В края на първото шестмесечие на 2023 г. бюджетното салдо по КФП³⁵ беше положително и възлезе на 178 млн. лв. Спрямо същия период на предходната година беше отчетено увеличение на общите бюджетни разходи, което беше по-голямо от увеличението на общите приходи, в резултат на което бюджетното салдо беше по-малко с 1002 млн. лв. Влошаването на фискалната позиция беше повлияно и от средствата, отчетени като касови разходи през декември 2021 г., в общ размер на 1.2 млрд. лв., за изплащане през 2022 г. на добавки към пенсиите и на субсидии за нефинансовите предприятия за високата цена на електроенергията, които не бяха отразени като бюджетен разход на касова основа през първото шестмесечие на 2022 г.

През първите шест месеца на 2023 г. общите приходи и помощи по КФП нараснаха с 11.2% на годишна база, като основен принос имаха данъчните приходи. Увеличението на данъчните приходи се определяше в най-голяма степен от приходите от социално и здравно осигуряване, приходите от преки данъци и приходите от други данъци³⁶. Основен фактор за растежа на приходите от социално и здравно осигуряване и на приходите от данъци върху доходите на физическите лица бяха нарастващите доходи от труд и заетост, както и въвеждането от началото на годината увеличение на минималната работна заплата.

³⁵ На базата на месечните отчети за касовото изпълнение на бюджета, публикувани на интернет страницата на Министерството на финансите. Изчисления на БНБ.

³⁶ Влияние за нарастването на приходите от други данъци имаха вноските на енергийните предприятия във Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, които от началото на 2023 г. се отчитат като приходи от други данъци.

Годишният растеж на общите разходи по КФП в края на първото шестмесечие на 2023 г. възлезе на 15.4%, като основен принос за него имаха социалните разходи, следвани от разходите за персонал. За растежа на социалните разходи оказаха влияние извършените през втората половина на 2022 г. увеличения на изплащаните пенсии, а допълнително влияние имаше и базовият ефект поради неотразените като касови разходи средства за добавки към пенсиите през първото шестмесечие на 2022 г., които бяха заделени за тази цел и отчетени като бюджетни разходи през декември 2021 г. За нарастването на разходите за персонал, което към юни 2023 г. възлезе на 16.0% на годишна база, допринесе увеличението на възнагражденията на част от заетите в публичния сектор през втората половина на 2022 г.

В края на първата половина на 2023 г. общият размер на фискалния резерв с включени вземания от фондове на Европейския съюз за сертифицирани разходи, аванси и други възлезе на 12 940 млн. лв. Средствата на фискалния резерв по депозити се повишиха с 372 млн. лв. спрямо края на 2022 г. и възлязоха на 12 502 млн. лв. (7.2% от БВП³⁷), от които 11 756 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ. През първото шестмесечие на 2023 г. не бяха проведени аукциони за емисии на ДЦК за финансиране на бюджета, като също така нямаше извършени погашения по вътрешния дълг³⁸. През периода нетният размер на външното финансиране на бюджета бе положителен и възлезе на 527 млн. лв., като той се определяше главно от постъпленията от емисия еврооблигации в номинален размер от 1.5 млрд. евро през януари 2023 г. и извършеното погашение по падежиращи еврооблигации в номинален размер от 1.144 млрд. евро през март 2023 г.

В края на първата половина на 2023 г. при доходността на българските еврооблигации, емитирани на международните капиталови пазари, се наблюдаваше разнопосочна динамика спрямо края на 2022 г. По-значителни изменения през периода бяха отчетени при книжата с падеж 2024 г., 2027 г. и 2050 г., при които доходността се повиши (със съответно 62 базисни точки, 23 базисни точки и 22 базисни точки), и при книжата с падеж през 2028 г., чиято доходност се понижи (с 30 базисни точки). Разнопосочна динамика през периода беше отчетена и при спреда между доходността на ДЦК на България и на Германия. При книжата с падеж 2024 г. беше отчетено свиване на спреда поради по-силното нарастване на доходността на ДЦК на Германия спрямо повишението при българските ДЦК.³⁹ Същевременно при книжата с падеж през 2034 г., 2035 г. и 2050 г. бе отчетено разширяване на спреда, за което влияние оказа понижаването на доходността на ДЦК на Германия при слабо повишение на доходността на ДЦК на България.

³⁷ При изчисляването на съотношението са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2023 г. включително.

³⁸ За повече информация относно вътрешния пазар на ДЦК виж тук глава XI.

³⁹ За повече информация относно доходността по ДЦК в държавите от еврозоната виж тук глава II.

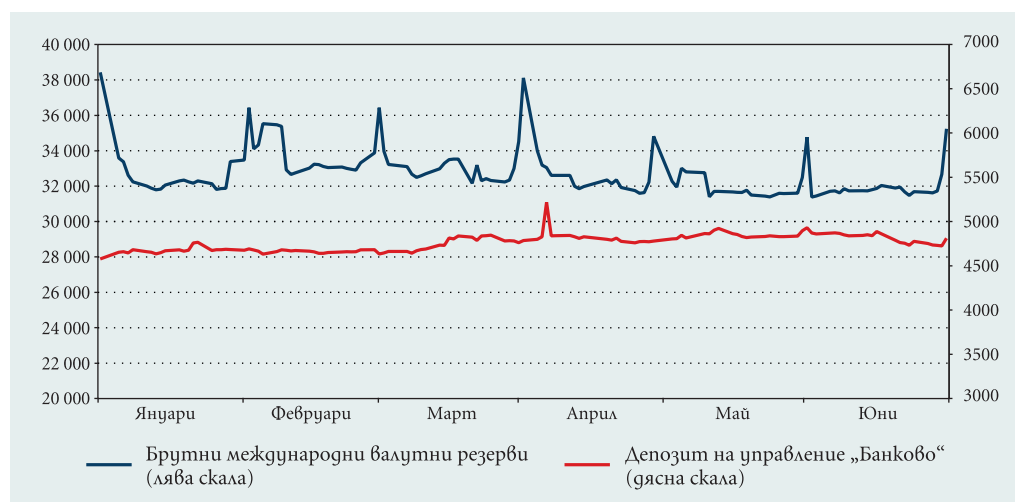
II. Брутни международни валутни резерви

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършва в съответствие с нормативните разпоредби на Закона за Българската народна банка (ЗБНБ)⁴⁰, изискванията в инвестиционните ограничения, бизнес процедури и методологии, както и в зависимост от възможностите, които международните финансови пазари предлагат. Брутните международни валутни резерви на БНБ са активите в баланса на управление „Емисионно“ и тяхната роля е да осигуряват пълно покритие на паричните задължения при определеното в ЗБНБ ниво на фиксиран валутен курс на лева⁴¹. Превишението на брутните международни валутни резерви над паричните задължения формира позицията „депозит на управление „Банково“, или „нетна стойност на баланса на управление „Емисионно“⁴².

Брутни международни валутни резерви и депозит на управление „Банково“ през първото шестмесечие на 2023 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Забележка: Графиката отразява дневната динамика на балансното число на управление „Емисионно“ и на депозита на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“.

Източник: БНБ.

⁴⁰ През отчетния период не са настъпили изменения в ЗБНБ, засягащи нормативната регулативна рамка по управление на брутните международни валутни резерви.

⁴¹ Съгласно чл. 28, ал. 2 от ЗБНБ паричните задължения на БНБ включват всички банкноти и монети в обращение, емитирани от БНБ, както и салдата по сметки, притежавани от други лица в БНБ, с изключение на сметките на МВФ. Съгласно чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ активите, които се включват в брутните международни валутни резерви, са: притежаваното монетарно злато; СПТ; банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута; средства в свободно конвертируема валута, притежавани от БНБ по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; ценни книжа, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; салдо по вземания и задължения по форувърдни сделки или сделки с уговорка за обратно изкупуване, сключени със или гарантирани от чуждестранни централни банки, публични международни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на БНБ, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута. Тези активи се оценяват по пазарна стойност в съответствие със закона.

⁴² Съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗБНБ „общата сума на паричните задължения на БНБ не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв“, като левовият еквивалент се изчислява по фиксирания валутен курс.

Размер и структура на брутните международни валутни резерви

Балансовата стойност на брутните международни валутни резерви към края на юни 2023 г. възлиза на 35 233.35 млн. евро, което спрямо края на 2022 г. представлява понижение в размер на 3190.96 млн. евро⁴³, или спад с 8.3% като относителен дял от активите на БНБ във валута.

Външни парични потоци във валута

(млн. евро)

	Януари – юни 2022 г.	Януари – юни 2023 г.
I. Покупко-продажби на евро		
На каса	-261	-253
С банки	-1 110	-1 173
от покупки от банки	27 061	38 510
от продажби за банки	-28 171	-39 682
Общо I	-1 371	-1 426
II. Валутни потоци с банките, МФ и други		
Резерви на банките (включително ЗМР)	81	-2 327
Правителството и други	-166	1 611
Общо II	-85	-717
Общо I + II	-1 456	-2 142

Източник: БНБ.

Основен принос за намалението на международните валутни резерви през първото шестмесечие на 2023 г. имат външните парични потоци във валута, които нетно са отрицателни в размер на 2142 млн. евро. От тях с най-голям отрицателен принос са изходящите външни потоци от сметки на търговски банки при БНБ, които намаляват с 2327 млн. евро, следвани от покупко-продажбата на резервна валута от търговски банки, където се наблюдава нетен отрицателен поток в размер на 1173 млн. евро. През периода средствата във валута на правителството и другите депозанти при БНБ се увеличиха с 1611 млн. евро нетно, като основните постъпления са в резултат на новоемитираните през януари ДЦК на международните капиталови пазари в размер на 1467 млн. евро, както и на постъпленията по сметките на ЕК при БНБ. Най-големият изходящ поток от сметката на правителството в БНБ е свързан с изплащането през март на падеж по външния държавен дълг в размер на 1245 млн. евро.

През първата половина на 2023 г. не се наблюдават значителни изменения в структурата на брутните международни валутни резерви по валути спрямо предходния отчетен период. В структурата по финансови инструменти има спад на наличността по текущи сметки с 3.4% и на средствата по депозити с 5.6% за сметка на увеличение на експозициите на БНБ в ценни книжа. По отношение на матуриретната структура на резервите – през първото шестмесечие на 2023 г. почти всички инвестиции на БНБ (99.66%) са съсредоточени в най-краткосрочния падежен сектор – от 0 до 1 година.

⁴³ По-нататък в тази глава при анализа на настъпилите промени в брутните международни валутни резерви на БНБ не са включени салдата по сметки на търговските банки в платежната система ТАРГЕТ2 на стойност общо 516 млн. евро към края на юни 2023 г. За първото полугодие салдата по сметки на търговските банки в ТАРГЕТ2 намаляват с 1410 млн. евро. Не са включени и траншовете специални права на тираж (СПТ) от квотното разпределение на МВФ с размер около 611 млн. СПТ (получени през август и септември 2009 г.) и около 859 млн. СПТ (получен през август 2021 г.). За повече подробности виж *Годишен отчет за 2009 г. на БНБ*, с. 30 и *Годишен отчет за 2021 г. на БНБ*, с. 105.

Валутна структура на брутните международни валутни резерви

(%)

Валута	Активи в баланса на управление „Емисионно“	
	2022 г.	Януари – юни 2023 г.
EUR	91.63	92.42
USD	0.14	0.03
XAU	7.74	7.12
SDR	0.49	0.42
CHF	0.00	0.00

Забележка: Средни стойности за периода на база дневни данни.

Източник: БНБ.

Структура на брутните международни валутни резерви по финансови инструменти

(%)

Финансови инструменти	2022 г.	Януари – юни 2023 г.
Налични средства*	15.10	11.70
Депозити**	34.65	29.02
Ценни книжа**	50.25	59.28

Забележка: Средни стойности за периода на база дневни данни.

* Салда по сметки, плащания и монетарно злато.

** Включени са инструменти във валута и злато.

Източник: БНБ.

Структура на брутните международни валутни резерви по остатъчен срок до падежа

(%)

Падежни сектори	2022 г.	Януари – юни 2023 г.
до 1 година	94.12	99.66
1–3 години	5.48	0.27
3–5 години	0.38	0.06
5–10 години	0.02	0.01
над 10 години	0.00	0.00

Забележка: Средни стойности за периода на база дневни данни.

Източник: БНБ.

Риск и доходност на брутните международни валутни резерви

Пазарна среда

Основно влияние върху пазарната среда през първото шестмесечие на 2023 г. продължиха да оказват мерките на големите централни банки за овладяване на инфлацията. В САЩ и в еврозоната инфлацията при потребителските цени се забави главно под въздействие на понижението на цените на основните суровини. Въпреки забавянето, инфлацията остана значително над целевите равнища, определени от големите централни банки, като приносът за нея на сектора на услугите се увеличи. Поради тази причина Федералният резерв и ЕЦБ продължиха да затягат паричната си политика чрез повишаване на основните лихвени проценти и понижаване на размера на балансите на централните банки, като ограничават реинвестициите на падежиращите ценни книжа, закупени за

целите на паричната политика. През първото полугодие Федералният комитет по операциите на открития пазар (*Federal Open Market Committee, FOMC*) повиши коридора за лихвения процент по федералните фондове с общо 75 базисни точки и продължи процеса по намаляване на размера на баланса на Федералния резерв. През шестмесечието и Управителният съвет на ЕЦБ повиши референтните лихвени проценти с общо 150 базисни точки. През март 2023 г. ЕЦБ започна да намалява размера на баланса си, като ограничи реинвестициите на падежиращите ценни книжа по програмата за закупуване на активи (*Asset Purchase Programme, APP*). Предприетите мерки от страна на Федералния резерв и ЕЦБ, както и очакванията на пазарните участници за необходимост от допълнителни рестриктивни мерки на паричната политика, доведоха до значително повишение на доходността на ДЦК на САЩ и на държавите от еврозоната в краткосрочните матуриретни сектори. През март се наблюдаваше съществено напрежение на световните финансови пазари след изпадането в несъстоятелност на няколко регионални банки в САЩ и ликвидните проблеми, създали заплахата за жизнеспособността на една глобална системно значима швейцарска банка. Това засили търсенето на ДЦК на САЩ и на Германия в качеството им на нискорискови активи и предизвика съществено нарастване на дневните колебания на международните финансови пазари. В резултат доходността на ДЦК на САЩ и на Германия се понижи. Опасенията на пазарните участници, че мерките на паричната политика на Федералния резерв и ЕЦБ ще предизвикат рецесия, също допринесоха за понижението на доходността в дългосрочните матуриретни сектори. Фондовите индекси в САЩ и Европа се повишиха през първите шест месеца на 2023 г., като за тази динамика допринесе нарастването на цените на акциите на технологичните компании. Показателите, измерващи колебливостта на финансовите пазари в САЩ и Европа, се понижиха спрямо 2022 г. въпреки краткотрайното засилване на колебанията през март.

Политика на централните банки

През първото шестмесечие на 2023 г. Федералният комитет по операциите на открития пазар повиши целевия диапазон на лихвения процент по федералните фондове със 75 базисни точки до интервала 5.00–5.25%. Повишението беше осъществено на три стъпки с по 25 базисни точки през февруари, март и май, а на последното заседание на *FOMC* през юни интервалът бе запазен без промяна. На всички заседания през полугодие бяха потвърдени заложените мерки в плана за свиване на балансовото число на Федералния резерв.⁴⁴

На 12 март 2023 г. във връзка с напрежението в банковия сектор в САЩ бе създадена нова програма за срочно финансиране на банки (*Bank Term Funding Program, BTFP*) като допълнение към традиционния метод за предоставяне на ликвидност в банковия сектор – дисконтовия прозорец. По нея депозитните институции в САЩ могат да получат финансиране до една година при лихвен процент, равен на *OIS* плюс 10 базисни точки, срещу допустимо обезпечение, което няма да се оценява по пазарни цени, а по пълната номинална стойност. В допълнение на 19 март 2023 г. бяха обявени координирани действия между централните банки на Канада, Обединеното кралство, Япония, Швейцария, еврозоната и САЩ за улеснено предлагане на доларова ликвидност чрез действащите суап линии. На своето заседание през март от *FOMC* посочиха, че проблемите в банковия сектор на САЩ вероятно ще доведат до затягане на условията за финансиране на домакинствата и предприятията и ще окажат неблагоприятно влияние върху икономическата активност, търсенето на работна ръка и инфлацията. Променени бяха и насоките за хода на паричната политика в посока поумерени виждания за бъдещото ѝ затягане. В условия на нормализиране на напрежението в банковия сектор в САЩ и предвид макроикономическите процеси,

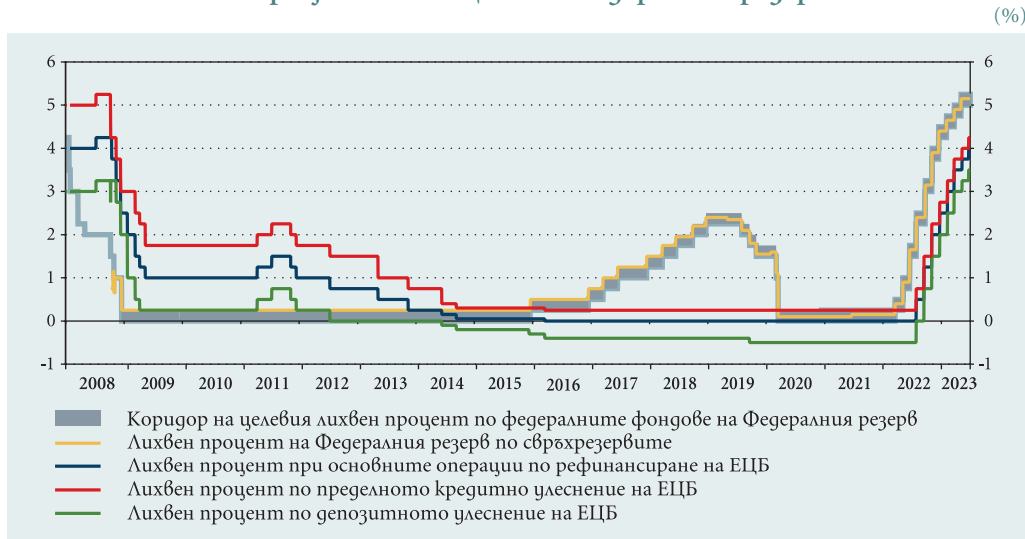
⁴⁴ *FOMC Communications Related to Policy Normalization.*

през юни *FOMC* прекъсна поредицата повишения на коридора на референтния лихвен процент, позовавайки се на необходимостта от допълнително време за адекватна оценка на постъпващата икономическа информация. Същевременно през юни медианата на прогнозите на членовете на Комитета за лихвения процент по федералните фондове в края 2023 г. показва съществено повишение с 50 базисни точки спрямо предходната прогноза през март, което съответства на коридор за целевия лихвен процент от 5.50–5.75%. Оценката за дългосрочното равновесно равнище на лихвения процент по федералните фондове бе запазена на 2.50%.

През първото шестмесечие свързаните с лихвата по федералните фондове ставки също бяха повишавани, като минималната лихва по постоянната програма за ликвидно улеснение (*Standing Repo Facility*) достигна в средата на годината 5.25%, ставката по обрънните операции за обратно изкупуване (*ON RRP*) достигна 5.05%, а лихвеният процент по резервите на банките (*IORB*) – 5.15%.

През първото шестмесечие на 2023 г. общият размер на активите в баланса на Федералния резерв се сви със 194 млрд. долара до 8.4 трлн. долара (32.5% от БВП за 2022 г.) при 8.6 трлн. долара в края на 2022 г. (33.3% от БВП за 2022 г.).

Основни лихвени проценти на ЕЦБ и на Федералния резерв

Източници: ЕЦБ, Федерален резерв.

Поради високото ниво на инфлация, отклоняващо се съществено от целта от 2% на ЕЦБ, Управителният съвет продължи да повишава нивата на референтните лихвени проценти през първото шестмесечие на 2023 г., като лихвените проценти по основните операции по рефинансиране, по пределното кредитно улеснение и по депозитното улеснение възлязоха съответно на 4.0%, 4.25% и 3.5%. Общото повишение през периода бе със 150 базисни точки и бе осъществено с решения на УС на ЕЦБ за повишения на всички проведени заседания през периода (с по 50 базисни точки през февруари и март и с по 25 базисни точки през май и юни). На заседанието през март от УС на ЕЦБ заявиха, че бъдещите решения относно паричната политика ще се определят от оценката на развитието на финансовите пазари след сътресенията в банковите сектори на САЩ и Швейцария, като в случай на необходимост ще имат готовност да предприемат мерки, за да не се допусне влошаване на икономическите перспективи и на финансовата стабилност в еврозоната. През март Евросистемата започна да понижава размера на баланса си със средно 15 млрд. евро на месец чрез ограничаване на реинвестициите на постъпленията от падежиращи ценни книжа по програмата за закупуване на активи (*APP*), а на заседанието през май бе обявено, че от юли 2023 г. тези реинвестиции ще бъдат преустановени. Същевременно

бе потвърдено, че реинвестициите на ценни книжа, придобити по програмата за закупуване на активи в условията на извънредна ситуация, причинена от пандемия (*Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP*), ще продължат най-малко до края на 2024 г.

Балансовото число на Евросистемата следваше тенденция към понижаване през първата половина на 2023 г. поради погашенията по целевите операции по дългосрочно рефинансиране *TLTRO III*. Към 30 юни 2023 г. балансовото число на Евросистемата се понижи до 7220 млрд. евро, което се равняваше на 53.8% от БВП на еврозоната за 2022 г., при 7951 млрд. евро към края на 2022 г., или 59.5% от БВП за годината. Същевременно излишъкът от ликвидност в банковата система на еврозоната намаля с 244 млрд. евро спрямо края на 2022 г. до 3586 млрд. евро.

Повишаването на лихвения процент по депозитното улеснение на ЕЦБ и понижението на излишъка от ликвидност в банковата система на еврозоната бяха основните фактори за значителното нарастване през първото шестмесечие на 2023 г. на лихвения процент по необезпечени обратни сделки на паричния пазар в евро (*€STR*) и на лихвените проценти по сročните необезпечени депозити на междубанковия пазар (*ЮРИБОР*). Средната стойност на *€STR* през първите шест месеца на 2023 г. се повиши до 2.66% спрямо -0.01% през 2022 г. Обемът на търговията на обратни депозити на необезпечения паричен пазар в еврозоната през периода се увеличи, като среднодневната стойност възлезе на 62.2 млрд. евро (спрямо 55.9 млрд. евро за 2022 г.). През първата половина на 2023 г. *ЮРИБОР* лихвените проценти се повишиха значително. Средната стойност на лихвения процент по депозитите с матуритет от 3 месеца през първите шест месеца на 2023 г. възлезе на 3.00% (спрямо 0.35% през 2022 г.), а средните стойности на лихвените проценти по депозитите с матуритет от 6 месеца и 12 месеца бяха съответно 3.38% и 3.69% спрямо съответно 0.68% и 1.10% през 2022 г.

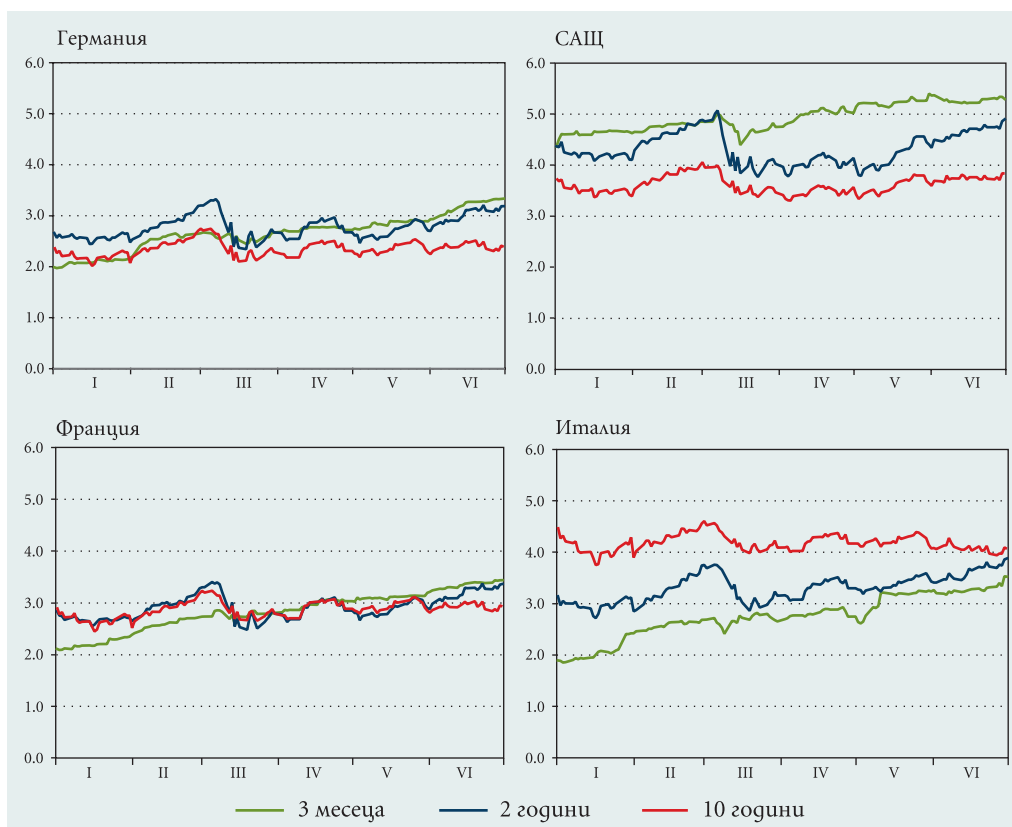
Крива на доходност на ДЦК на страните от еврозоната и на САЩ

През първото полугодие доходността на ДЦК на САЩ се повиши значително в краткосрочните матуритетни сектори и се понижи слабо в дългосрочните. В 2-годишния матуритетен сектор повишението на доходността бе с 47 базисни точки до 4.90%, а в 10-годишния понижението бе с 4 базисни точки до 3.84%. Тази динамика на доходността доведе до понижаване на наклона на кривата на доходност на ДЦК на САЩ, измерен чрез разликата между доходността на 10- и 2-годишните ДЦК, с 51 базисни точки спрямо края на 2022 г., като към края на юни 2023 г. наклонът възлезе на -106 базисни точки. Основните фактори за възходящата динамика на доходността на ДЦК на САЩ през периода в краткосрочните матуритетни сектори бяха решенията на Федералния резерв да повиши референтния лихвен процент в отговор на високата инфлация в страната. Същевременно напрежението на финансовите пазари в края на първото тримесечие след изпадането в несъстоятелност на няколко регионални банки в САЩ и несигурността, свързана с увеличаването на ограничението за размера на държавния дълг на САЩ през второто тримесечие, допринесоха за понижението на доходността в дългосрочните матуритетни сектори на кривата на доходност. Колебанията в динамиката на доходността през периода отразяваха и публикуваните данни за икономиката на САЩ през периода, най-вече за динамиката на инфлацията и на трудовия пазар, които оказваха влияние върху очакванията на пазарните участници за продължителността на цикъла на повишаване на целевия лихвен процент на Федералния резерв. Допълнителни фактори за динамиката на доходността през периода бяха пазарните оценки за риска от нова рецесия в САЩ, както и решенията на другите големи централни банки относно мерките им за справяне с инфлацията.

През първото шестмесечие на 2023 г. доходността на ДЦК на Германия също се повиши в краткосрочните матуриретни сектори и се понижи в дългосрочните сектори. Спрямо края на 2022 г. доходността на германските ДЦК със срок до падеж от 2 години се повиши с 43 базисни точки до 3.20%, а доходността на 10-годишните ДЦК се понижи с 18 базисни точки до 2.39%. Отрицателният наклон на кривата на доходност на Германия, измерен чрез разликата между доходността на 10- и на 2-годишните ДЦК, нарасна, достигайки -80 базисни точки спрямо -19 базисни точки в края на 2022 г. Основен фактор за повишаването на доходността на ДЦК на Германия в краткосрочните матуриретни сектори бе повишаването на основните лихвени проценти от страна на ЕЦБ. През март динамиката на доходността на ДЦК на Германия бе низходяща в резултат от напрежението на финансовите пазари, свързано с несигурността по отношение на стабилността на банковия сектор в САЩ и в Швейцария, което засили търсенето на германски ДЦК в качеството им на нискорисков актив. За понижението на доходността на ДЦК на Германия в дългосрочните матуриретни сектори допринесоха макроикономическите данни за еврозоната, които през второто тримесечие преобладаващо бяха по-слаби от очакваното.

Доходност до падеж на ДЦК през първото шестмесечие на 2023 г.

(%)

Спредовете между доходността на ДЦК на държавите от еврозоната и на Германия имаха разнопосочна динамика през първата половина на 2023 г. Спредовете по 10-годишните ДЦК на държавите от „периферията“ на еврозоната се свиха съществено спрямо съответните ДЦК на Германия. Спредът по 10-годишните ДЦК на Италия се сви с 46 базисни точки, на Испания – с 10 базисни точки, а този на Португалия – с 28 базисни точки. Фактори за това бяха забавянето на инфлацията в еврозоната и опасенията на пазарните участници за перспективите пред икономическия растеж. В средата на март спредовете отново се разшириха за кратко поради опасения, че стресенията на глобалните финансови пазари, свързани с американския и швейцарския банков сектор, могат да се

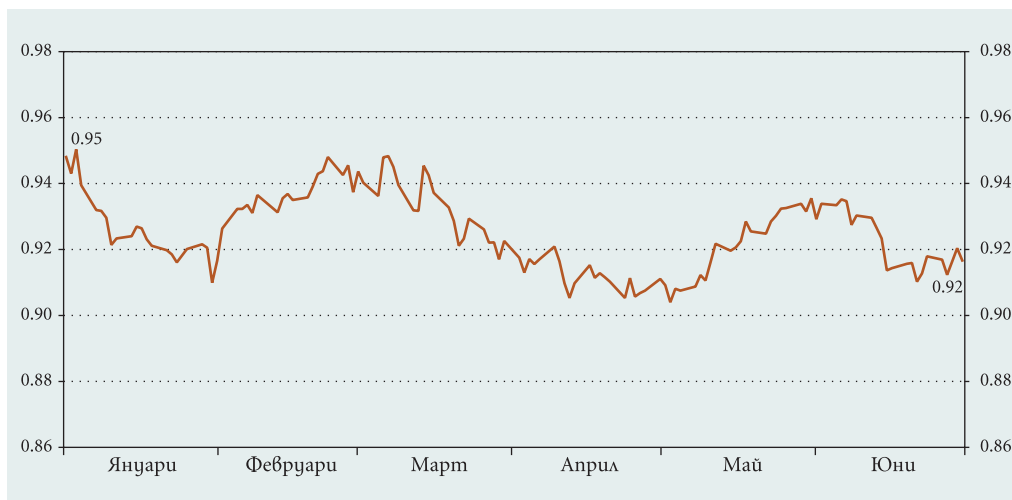
пренесат и в еврозоната. Впоследствие тези опасения отслабнаха и спредовете отново се свиха. Спредът по ДЦК на Португалия бе повлиян положително от промяната на перспективата пред рейтинга на държавата от страна на *Moody's* – от стабилна на позитивна. През май Италия представи в ЕК своята програма за стабилност за 2023 г., в която се предвижда значително по-нисък бюджетен дефицит за годината в размер на 4.5% от БВП спрямо 8.0% от БВП през 2022 г. През отчетния период промяната в кредитните рейтинги на страните от „ядрото“ на еврозоната бе преобладаващо негативна. След като през март *Fitch* понижи перспективата пред рейтинга на Белгия от стабилна на негативна, през април агенцията понижи кредитния рейтинг на Франция от AA на AA- поради слаби фискални показатели, включително високо ниво на публичния дълг и високи бюджетни разходи за лихви. През юни рейтинговата агенция *S&P* потвърди дългосрочния рейтинг на Франция на ниво AA с негативна перспектива.

Злато и валутен курс

През първата половина на 2023 г. доларът поевтиня с 1.9% спрямо еврото. Интервалът на изменение на курса „долар/евро“ през годината бе от 1.05 до 1.11 долара за 1 евро (от 0.90 до 0.95 евро за 1 долар). Поевтиняването на долара спрямо еврото се дължеше на промяната в очакванията на пазарните участници по отношение на бъдещата парична политика на Федералния резерв. Поради напрежението във финансовия сектор в САЩ през март се наблюдаваше съществено засилване на очакванията сред пазарните участници Федералният резерв да прекрати процеса по затягане на паричната политика. През второто тримесечие тези очаквания отслабнаха поради сравнително бавната тенденция към понижаване на базисната инфлация в САЩ и сигналите от страна на Федералния резерв, че ще са необходими допълнителни повишения на целевия лихвен процент.

Валутен курс „долар/евро“ през първото шестмесечие на 2023г.

(евро)

Спот цената на златото се повиши през първата половина на 2023 г. с 5.2% до 1919 долара за 1 тройунция и с 3.4% до 1761 евро за 1 тройунция. Интервалът на изменение на цената бе относително широк – от 1811 до 2051 долара за тройунция. През първото тримесечие на 2023 г. златото поскъпна съществено, след като несигурността относно стабилността на банковия сектор в САЩ и в Швейцария повиши значително търсенето на златото в ролята му на „актив убежище“. През второто тримесечие цената на златото се понижи поради отслабването на тези опасения, промяната в очакванията на пазарните

участници за по-продължително задържане на затегнатата парична политика на Федералния резерв, както и поради повишаването на доходността на ДЦК на САЩ в реално изражение.

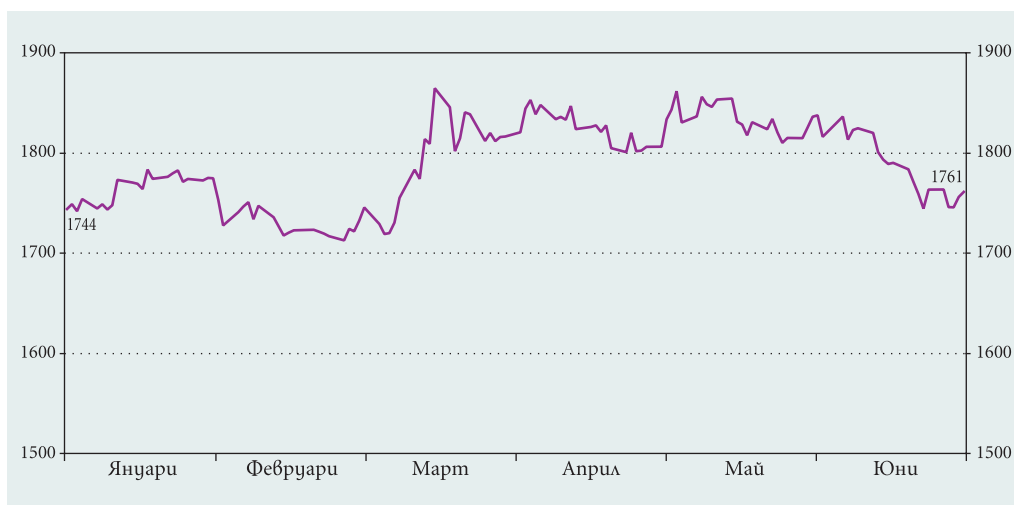
Цена на тройнция злато в долари през първото шестмесечие на 2023 г.

(долари)

Цена на тройнция злато в евро през първото шестмесечие на 2023 г.

(евро)

Основни видове риск

Реализираният риск на нетната стойност от баланса на управление „Емисионно“ за първата половина на 2023 г., измерен чрез стандартното отклонение на доходността на нетната стойност, е 10.49% на годишна база.

Лихвеният риск на международните валутни резерви за първото шестмесечие на 2023 г., измерен чрез тяхната средна модифицирана дюрация, е 0.17 години, като поддържаната дюрация е с 0.04 години по-ниска спрямо средната стойност за 2022 г. Лимитът за относителен лихвен риск на активите се задава чрез мярката за риск „стандартно отклонение на относителната доходност“ (*tracking error*) в размер на не повече от 0.10% на годишна база.

Валутният риск на брутните международни валутни резерви е ограничен от изискването на ЗБНБ сумата от абсолютните стойности на откритите

валутни позиции⁴⁵ в различните от евро, СПТ и монетарно злато валути да не надвишава 2% от пазарната стойност на задълженията в тези валути. През отчетния период бяха поддържани минимални по размер открити позиции във валути, различни от еврото, като основният валутен риск произтича от откритата валутна позиция в злато.

През полугодие БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на **кредитния риск** при инвестициите на брутните международни валутни резерви. Поради влошеното доверие на вложителите в банките в САЩ и Швейцария, което беше вследствие на възникналите стресения в банковия сектор на двете страни, през втората половина на март превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи, както и към някои контрагенти на БНБ. Мерките, които бяха предприети от регулаторите в САЩ и Швейцария с цел възстановяване на стабилността на банковия сектор в тези държави, както и постигнатото споразумение относно увеличаването на максималния размер на държавния дълг на САЩ, доведоха до намаляване на риска на финансовите пазари, поради което част от наложените инвестиционни ограничения бяха отменени в средата на юни 2023 г.

За постигането на основните цели на БНБ, а именно много висока степен на сигурност и ликвидност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от „ядрото“ на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остава ограничена и в края на първото шестмесечие на 2023 г. приблизително 71% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

Операционният риск е управляван посредством стриктното съблюдаване и контрол на инвестиционните ограничения и съответните бизнес процедури за управление на международните валутни резерви.

Доходност и ефективност

Нетният доход на баланса на управление „Емисионно“ е сума от три компонента: 1) доход от инвестиции на брутните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс⁴⁶; и 3) разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период е положителен и възлиза на 345.35 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от 1.14%.

Този резултат се дължи главно на положителните лихвени равнища по депозитите от началото на годината, предоставени при първокласни чуждестранни банки, както и на положителната доходност на деноминираните в евро облигации с високо кредитно качество, в които е инвестирана основната част от валутните резерви на БНБ.

Доходът от валутен дисбаланс за първото шестмесечие на 2023 г. е положителен и възлиза на 69.93 млн. евро (доходност от 0.18%). Основен принос за този доход има промяната в пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. В резултат от лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за периода формира разход за БНБ в размер на 82.18 млн. евро, което съответства на доходност от -0.26%. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви

⁴⁵ Открита валутна позиция е разликата между стойността на активите и задълженията във всяка валута, различна от евро.

⁴⁶ Доходът от валутен дисбаланс е резултат от промяната на валутните курсове върху откритите валутни позиции на активите и съответно пасивите.

през отчетния период е в размер на 333.09 млн. евро, което представлява обща доходност от 1.06%⁴⁷ за полугодие.

Доход и доходност* на валутните резерви през първото шестмесечие на 2023 г.

Период	Нетен доход (млн. евро)	Нетна доходност (%)	Доход	Доходност	Доход	Доходност	Разход	Доходност
			(млн. евро)	(%)	(млн. евро)	(%)	(млн. евро)	(%)
	(1)+(2)+(3)		от активите		от валутна преценка на активи и пасиви		по пасивите	
			(1)		(2)		(3)	
I тримесечие	263.77	0.84	155.80	0.51	148.26	0.46	-40.29	-0.13
II тримесечие	69.32	0.22	189.54	0.63	-78.33	-0.28	-41.90	-0.13
Общо	333.09	1.06	345.35	1.14	69.93	0.18	-82.18	-0.26

* Доходността за периода от момент T_0 до момент T_N се изчислява, като се приложи сложно олихвяване на дневните доходности (*chain-linked returns*) за този период. Изчислява се по формулата: $R(T_0, T_N) = (1+r_1)(1+r_2)...(1+r_N)-1$. Описаната формула за изчисление на доходност от управление на инвестиции съответства изцяло на *Global Investment Performance Standards (GIPS)*.

Източник: БНБ.

За целите на оперативното управление брутните международни валутни резерви са обособени в отделни портфейли в зависимост от валутата и преследваните инвестиционни цели, всеки от които има зададен бенчмарк, инвестиционни цели и лимити. В таблицата по-долу са представени основните портфейли на БНБ и резултатите от тяхното управление.

Доходност и риск на портфейлите през първото шестмесечие на 2023 г.

Портфейл	Доходност		Колебливост (риск)		Информационен коефициент ³
	Абсолютна (%)	Относителна ¹ (базисни точки)	Абсолютна (базисни точки)	Относителна ² (базисни точки)	
Инвестиционен 1, евро	1.26	11	11	7	2.91
Инвестиционен 2, евро	1.25	10	11	7	2.85
Външен мениджър А, евро	1.18	33	29	11	6.28
Външен мениджър Б, евро	0.83	-1	32	16	-0.19
Ликвиден, евро	1.32	4	3	3	-
Ликвиден, злато	0.02	-	0	0	-
Ликвиден, долари	2.38	10	2	4	-

¹ Положителната относителна доходност за даден портфейл представлява постигнатата печалба спрямо доходността на съответния бенчмарк. Ако относителната доходност е отрицателна, тя се интерпретира като пропусната полза при управлението на портфейла. Доходността е за шестмесечен период.

² Относителната колебливост (относителният риск) спрямо бенчмарка е показател за степенята на отклонение на рисковите характеристики на портфейла от тези на бенчмарка в резултат от активното управление на портфейлите, като рискът е на годишна база.

³ Показателят „информационен коефициент“ е съотношението между относителната доходност на портфейла и относителния му риск на годишна база.

Източник: БНБ.

С цел диверсификация на стиловете на управление и ограничаване на операционния риск основната част от активите в евро продължава да бъде разпределена между два инвестиционни портфейла с еднакъв бенчмарк и ограничения, но управлявани от различни екипи от служители на БНБ. Към края на юни 2023 г. около 2% от брутните международни валутни резерви се управляват от външни мениджъри – международни финансови институции, като бенчмаркът на портфейлите, управлявани от външните мениджъри, е определен от БНБ. Освен за постигането на допълнителна диверсификация използването на

⁴⁷ Общата доходност се получава като произведение (а не като проста сума) от доходността на съответните компоненти.

професионалните услуги на външни мениджъри допринасят за обмена на знания и опит в областта на управлението на инвестиции на международните пазари. Ликвидните портфейли са предназначени главно за целите на управлението на ликвидността и извършване на плащанията на БНБ в съответната валута.

III. Платежни системи и платежен надзор

Съгласно ЗБНБ Българската народна банка отговаря за организирането, поддържането и развитието на платежните системи в страната, като съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни механизми и осъществява надзор върху тях. Главните цели са свързани с намаляване на системния риск и създаване на условия за интегриране на платежните системи в страната с европейската платежна инфраструктура.

Платежните системи в страната, опериращи в левове, са системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, с оператор БНБ, и спомагателните системи, които извършват сетълмент в РИНГС:

- БИСЕРА6 – система за обслужване на клиентски преводи в левове на стойност под 100 000 лв., с оператор „БОРИКА“ АД;

- БОРИКА – система за обслужване на плащания по операции с банкови карти на територията на страната, с оператор „БОРИКА“ АД.

Платежните системи в страната, опериращи в евро, са националният системен компонент на ТАРГЕТ2 – ТАРГЕТ2-БНБ, с оператор БНБ, и спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО (извършваща сетълмент в ТАРГЕТ2-БНБ) – система за обслужване на клиентски преводи, предназначени за изпълнение в определен момент, с оператор „БОРИКА“ АД.

Системите за сетълмент на ценни книжа в страната, при които сетълментът на паричната страна се извършва в платежни системи, оперирани от БНБ, са организираната от БНБ система за сетълмент на безналични държавни ценни книжа, с оператор БНБ, и организираната от „Централен депозитар“ АД система за регистрация и обслужване на сделки с безналични ценни книжа, с оператор „Централен депозитар“ АД.

Платежни системи в левове

През първата половина на 2023 г. по-голямата част от стойността на плащанията в левове в страната са обработени от Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС. Към 30 юни 2023 г. в РИНГС участват БНБ и 24 банки.

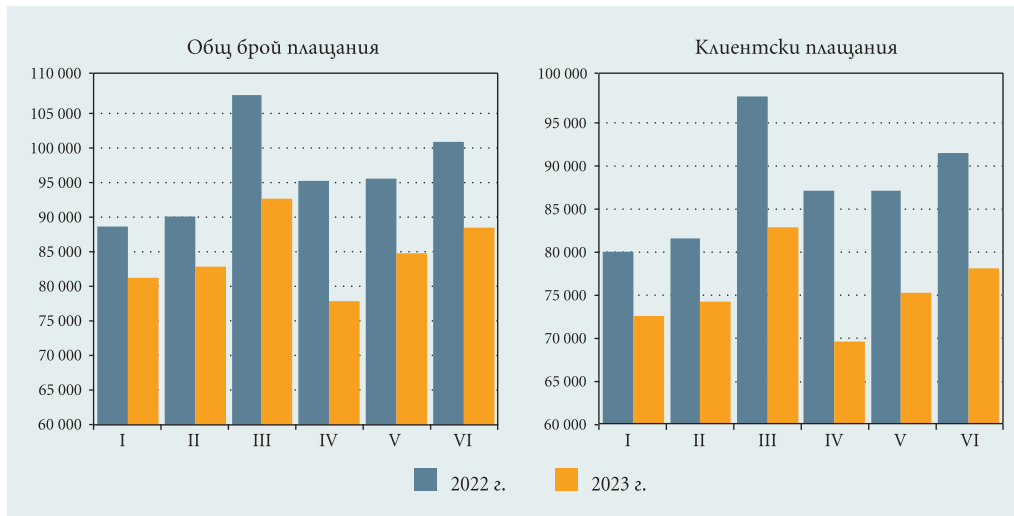
През първото шестмесечие на 2023 г. през РИНГС са извършени плащания на обща стойност 727 776 млн. лв., което представлява увеличение с 29.4% спрямо същия период на предходната година, докато броят на плащанията е 506 001, или с 12.06% по-малко в сравнение с първото шестмесечие на 2022 г. Клиентските плащания през периода са 450 657, което представлява 69% от общия брой плащания, и възлизат на обща стойност 184 119 млн. лв. – 25.3% от стойността на всички плащания.

Среднодневната стойност на плащанията през системата през отчетния период е 5916 млн. лв., а среднодневният брой – 4114. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в РИНГС, е 17 523 млн. лв., а максималният дневен брой плащания – 6922.

През първите шест месеца на 2023 г. 56.4% от стойността на плащанията се обработват до 12:00 ч., а до 14:30 ч. – 83.5%. Останалите 16.5% се обработват до края на системния ден в 17:30 ч. От гледна точка на системната натовареност до 14:30 ч. се обработват 83.3% от броя на плащанията през системата. За отчетния период коефициентът на наличност⁴⁸ на РИНГС е 99.9%.

⁴⁸ Коефициентът на наличност представлява съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя е трябвало да работи според графика.

Брой на обработените в РИНГС плащания през първото шестмесечие на 2022 г. и 2023 г.

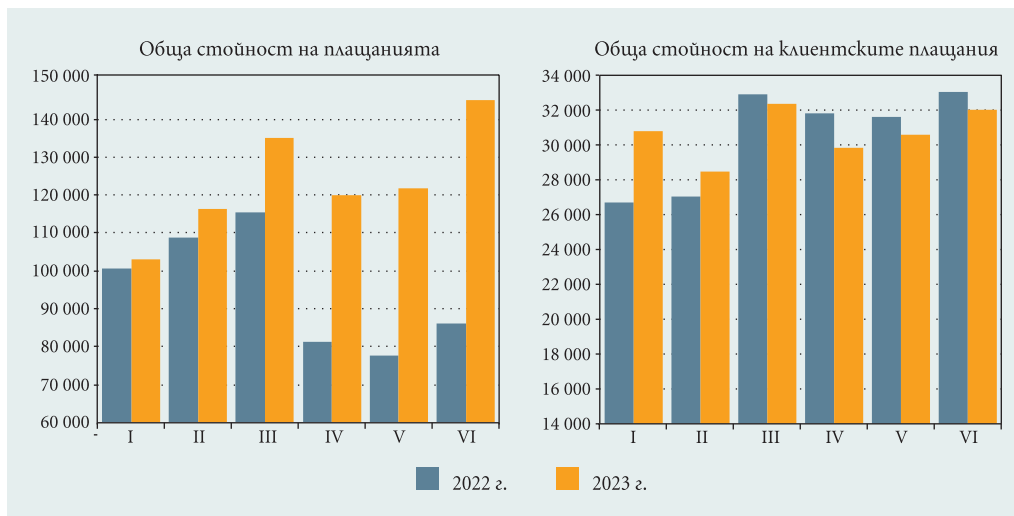

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в РИНГС плащания през първото шестмесечие на 2022 г. и 2023 г.

(млн. лв.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

Разпределението на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи през отчетния период се запазва в сравнение с първата половина на 2022 г., като за отчетния период системата РИНГС е обработила 83.5% от стойността на извършените плащания в страната. За работата на системите за брутен сетълмент в реално време за оптимални се приемат стойности около 80%. От общия брой на плащанията в левове, подадени към платежните системи в страната, дялът на РИНГС е 0.2%.

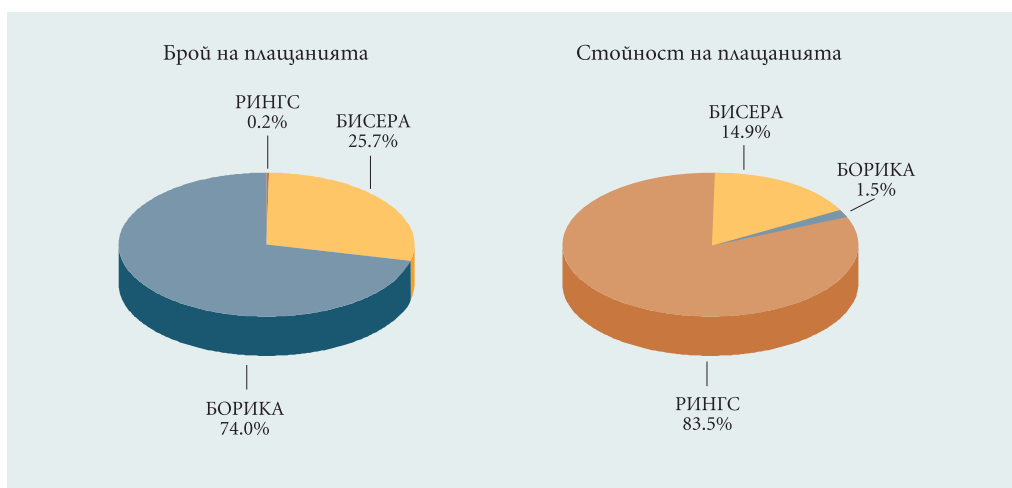
През първото шестмесечие на 2023 г. в платежната система БОРИКА са обработени 152 млн. платежни операции, извършени чрез терминални устройства АТМ и ПОС, на обща стойност 13 254.2 млн. лв., като спрямо първата половина на 2022 г. се отбелязва нарастване с 21% по брой и с 18.1% по стойност.

През първото шестмесечие на 2023 г. в платежната система БИСЕРА6 са извършени 52.8 млн. плащания на обща стойност 130 116.6 млн. лв. Обработените

плащания спрямо същия период на 2022 г. се увеличават с 8.5% по брой и с 10.4% по стойност.

Броят на незабавните кредитни преводи в левове, съобразени със схемата *SEPA⁴⁹ Credit Transfer Instant (SCT Inst)* – схема за незабавни кредитни преводи в Единната зона за плащания в евро на Европейския платежен съвет, за първите шест месеца на 2023 г. е 4.2 млн. на обща стойност 6915.8 млн. лв.

Разпределение на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи през първото шестмесечие на 2023 г.

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Платежни системи в евро

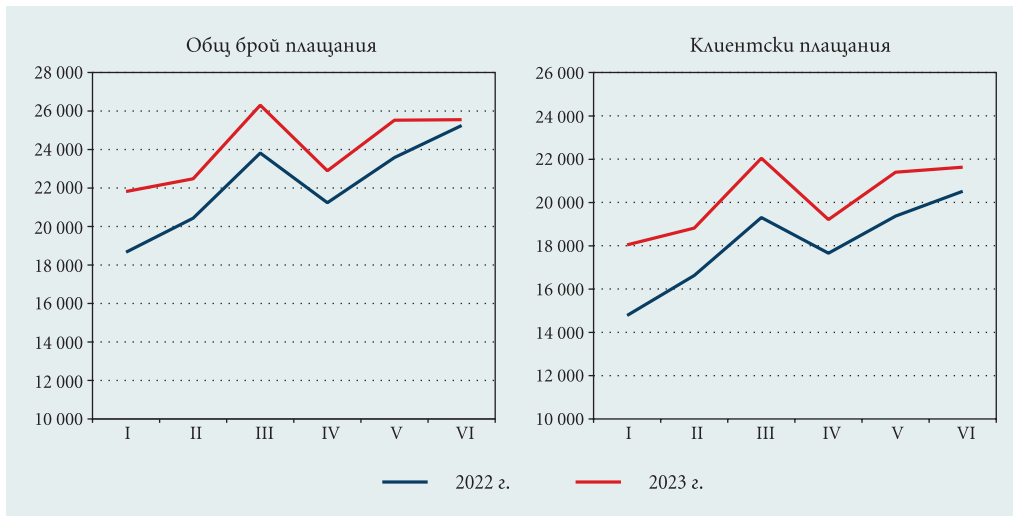
Платежната система за големи плащания *T2* (предишна *TARGET2*) предоставя брутен сетълмент в реално време за плащания в евро със сетълмент с пари в централната банка. Тя е част от новата консолидирана платформа за *TARGET* услуги (*TARGET*), която обединява на техническо и функционално ниво платежната система *T2*, системата за сетълмент на ценни книжа *TARGET2-Securities* и услугата за обработка на незабавни преводи в евро *TIPS (TARGET Instant Payment Settlement)*. От правна гледна точка всяка централна банка в *TARGET* е оператор на свой собствен системен компонент. БНБ оперира националния системен компонент *TARGET-БНБ* и отговаря за бизнес взаимоотношенията с участниците в компонента и за координацията с ЕЦБ и с участващите централни банки.

Към 30 юни 2023 г. в националния системен компонент на *TARGET* участват БНБ, 18 банки – директни участници, 5 адресата с *BIC*, както и 3 спомагателни системи – системата *БИСЕРА7-ЕВРО* за обслужване на клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент, системата за сетълмент на държавни ценни книжа (*BNBGSSS*) с оператор БНБ и системата за сетълмент на ценни книжа с оператор „Централен депозитар“ АД.

През първото шестмесечие на 2023 г. в *TARGET-БНБ* са извършени 144 559 плащания на обща стойност 433 208 млн. евро, от които 121 127 броя клиентски плащания на обща стойност 11 392 млн. евро. Данните показват увеличение с 8.7% при общия брой и намаление с 0.6% при общата стойност на обработените плащания спрямо първото шестмесечие на 2022 г.

⁴⁹ *Single Euro Payment Area (SEPA)* – Единна зона за плащания в евро СЕПА.

Брой на обработените в ТАРГЕТ-БНБ плащания през първото шестмесечие на 2022 г. и 2023 г.

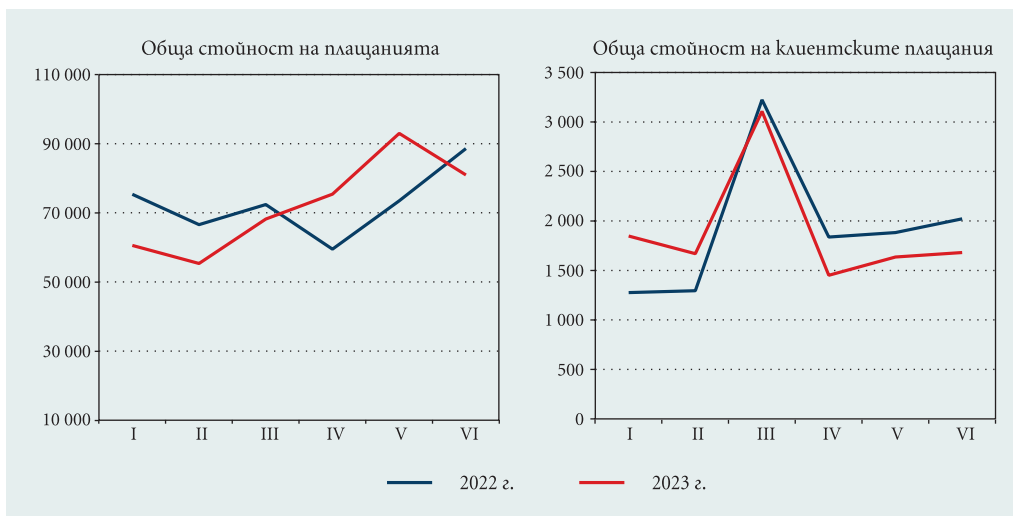

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в ТАРГЕТ-БНБ плащания през първото шестмесечие на 2022 г. и 2023 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Източник: БНБ.

Към банки от други системни компоненти са наредени 88.8% от броя и 69.4% от стойността на извършените през националния компонент плащания. Среднодневната стойност на обработените от ТАРГЕТ-БНБ плащания е 3326 млн. евро при среднодневен брой 1131 плащания. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в ТАРГЕТ-БНБ, е 12 020 млн. евро, а максималният дневен брой плащания – 2754.

Спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО обработва клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент. През първата половина на 2023 г. плащанията, наредени от банките участници в спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО, са на стойност 138.3 млн. евро, а броят им е 18 784, като се отчитат намаления с 14.2% при стойността и с 5.5% при броя в сравнение със същия период на 2022 г.

В съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 260/2012 на Европейския парламент и на Съвета платежната система за малки плащания в евро БИСЕРА7-ЕВРО обработва плащания в Единната зона за плащания в евро СЕПА и осигурява оперативна съвместимост със системите *SEPA Clearer*, *Equens* и *EuroELIXIR*, което позволява взаимен обмен на кредитни преводи в СЕПА между банковите общности на България и на други държави от ЕС.

Развитие на платежните и сетълмент системи в страната

От 20 март 2023 г. стартира новата консолидирана платформа за ТАРГЕТ услуги (*TARGET*) на Евросистемата, която обединява на техническо и функционално ниво платежната система *T2*, системата за сетълмент на ценни книжа *TARGET2-Securities* и услугата за обработка на незабавни преводи в евро *TIPS*, а от 2024 г. се очаква да бъде добавена и системата за управление на обезпечеността на Евросистемата (*Eurosystem Collateral Management System, ECMS*). Новата платежна система за големи плащания *T2* се състои от система за брутен сетълмент в реално време (*RTGS*) и централизиран инструмент за управление на ликвидността. Системата *T2* заменя ТАРГЕТ2, като новата система *RTGS* извършва сетълмент на плащания, свързани с операциите по парична политика на Евросистемата, както и междубанкови плащания и търговски трансакции. БНБ и банковата общност в България, заедно с българските спомагателни системи за клиентски плащания в евро и за сетълмент на ценни книжа (БИСЕРА7-ЕВРО, *BNBGSSS* и „Централен депозитар“ АД), мигрираха успешно към новата платформа за ТАРГЕТ услуги в деня на внедряването ѝ.

Във връзка с проекта за миграцията на бюджетните плащания в левове към стандартите на СЕПА, на 30 юни 2023 г. приключи работата на Оперативната работна група по въпросите на бюджетните плащания⁵⁰ със съпредседатели – подуправителя на БНБ, ръководещ управление „Банково“, и заместник-министъра на финансите, и членове – представители на БНБ, Министерството на финансите, Асоциацията на банките в България, „БОРИКА“ АД, Националната агенция за приходите, Агенция „Митници“ и „Информационно обслужване“ АД. Оперативната работна група работи по широк кръг от въпроси, свързани с миграцията на бюджетните плащания в левове към СЕПА стандартите, в това число дефиниране на структурата на бюджетните плащания в *ISO 20022 XML*, базирани на СЕПА схемите на Европейския платежен съвет със сетълмент по предплатен модел в платежната система БИСЕРА6, регламентиране на процесите по централизация на бюджетните сметки, дефиниране на технически и процедурни промени в Системата за електронни бюджетни разплащания (СЕБРА), изменения в правната рамка, както и други въпроси, свързани с плащания към сметки на администратори на публични вземания.

През отчетния период започна реализацията на дейностите по проекта на „БОРИКА“ АД с подкрепата на БНБ, който цели осигуряване на пълна СЕПА достижимост на плащанията в евро на банките – участници в платежната система БИСЕРА7-ЕВРО. За целта се планира директно участие на БНБ в платежната система *STEP2*, оперирана от *EBA Clearing*.

⁵⁰ Създадена със съвместна заповед на БНБ и МФ: № БНБ-48237/28.04.2022 г. и № ЗМФ-302/28.04.2022 г.

Развитие на регулаторната рамка в областта на платежните услуги и системи

През отчетния период бе приет Закон за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти, с който бяха направени промени в Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС)⁵¹, свързани с отпадане на изискването плащания над 100 000 лв. задължително да се изпълняват от банките през системата РИНГС, а също и с уредбата на бенчмарковете.

През първото шестмесечие на 2023 г. БНБ прие Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. за издаване на лицензи и одобрения, за вписване в регистъра по чл. 19 от Закона за платежните услуги и платежните системи и за изискванията към дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента⁵². Измененията в Наредба № 16 на БНБ са свързани предимно с допълване на необходимите пояснения за основните източници на приходи и разходи, част от прогнозния бюджет за първите три години от дейността, който се предоставя при лицензиране на платежна институция/дружество за електронни пари и при регистриране на доставчик на услуги по предоставяне на информация за сметка, осигуряване на пълно транспониране на насока 1.5 от група насоки 4.4 на Насоки на ЕБО относно информацията, която се предоставя за лицензирането на платежни институции и дружества за електронни пари и за регистрацията на доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка съгласно чл. 5, параграф 5 от Директива (ЕС) 2015/2366 (EBA/GL/2017/09), уреждаща изискванията за уведомяване при промяна в предоставена от заявител информация, както и прецизиране на изискванията за професионален и управленски опит на управляващите и представляващите платежна институция/дружество за електронни пари и доставчик на услуги по предоставяне на информация за сметка и членовете на техните органи за управление и надзор.

Бяха приети съвместни указания на БНБ и Министерството на финансите⁵³, уреждащи изискванията за изпълнение на плащания в левове от/към бюджетни организации съгласно стандартите на СЕПА, включително плащанията на публични вземания, плащанията в СЕБРА, процедурите за централизация, режима на обслужване на сметки на администратори на публични вземания и др.

Платежен надзор

Съгласно ЗБНБ и ЗПУПС Българската народна банка регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната. При осъществяването на платежния надзор БНБ издава лицензи и следи за спазването на националните и европейските нормативни изисквания, както и на приетите международни принципи, стандарти и препоръки в тази област.

През първото шестмесечие на 2023 г. продължи работата във връзка с извършвана надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги и издаване на електронни пари с изискванията на

⁵¹ Обн., ДВ., бр. 8 от 2023 г.

⁵² Обн., ДВ., бр. 47 от 2023 г.

⁵³ Указание ДДС № 03/03.05.2023 г.; № БНБ–51681/04.05.2023 г. относно изискванията за структурата, формата и съдържанието на платежните документи за целите на изпълнение на преводи от/към сметки на бюджетни организации в XML формат съгласно стандарт ISO 20022 и Указание ДДС № 05/30.06.2023 г.; № БНБ–73682/30.06.2023 г. относно обслужване на сметки и плащания на бюджетни организации – основни въпроси и изисквания, процедури за централизация и технология за плащания чрез СЕБРА.

ЗПУПС, актовете по прилагането му и на европейската правна рамка, както и с изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), Закона за мерките срещу финансирането на тероризма и Регламент (ЕС) 2015/847.

През отчетния период беше завършена тематичната надзорна проверка за установяване на спазването от страна на доставчиците на платежни услуги в страната на изискването за прилагане на задълбочено установяване на идентичността на клиента съгласно чл. 100 от ЗПУПС и Делегиран регламент (ЕС) 2018/389⁵⁴. Доставчиците на платежни услуги предприеха мерки за отстраняване на установените в рамките на надзорната проверка несъответствия в дейността им.

През отчетния период беше завършена тематичната надзорна проверка на лицензираните от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари за установяване на спазването на изискването за изготвяне на собствени оценки на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма по чл. 98, ал. 1 от ЗМИП. Доставчиците на платежни услуги са предприели мерки за съобразяване с направените констатации.

През периода беше извършена проверка на дружество за електронни пари по постъпила жалба, в резултат на която беше съставен акт за установяване на административно нарушение на ЗМИП, а впоследствие беше връчено и писмено предупреждение.

През първото шестмесечие на 2023 г. беше започната тематична надзорна проверка за установяване на спазването от страна на лицензираните от БНБ доставчици на платежни услуги на изискванията за докладване на значими операционни или свързани със сигурността инциденти във връзка с предоставяните от тях платежни услуги, съгласно чл. 99, ал. 1 от ЗПУПС.

През отчетния период бяха завършени 4 проверки на дружества с цел да се установи дали извършват дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без лиценз или регистрация, а други 8 проверки са започнати и продължават след отчетния период.

През периода от платежните институции и дружествата за електронни пари, лицензирани в други държави – членки на ЕС, и извършващи дейност на територията на Република България чрез клон или представител въз основа на правото на установяване, беше изискано да предоставят информация по Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722⁵⁵ за дейността си на територията на страната за надзорни цели, както и с оглед проследяване на спазването на разпоредбите на националното право, с които се транспонират дялове III и IV от Директива (ЕС) 2015/2366⁵⁶.

През отчетния период, в съответствие с изискванията на ЗПУПС и Насоки на ЕБО относно изключението за ограничена мрежа съгласно Директива (ЕС) 2015/2366 за платежните услуги във вътрешния пазар (EBA/GL/2022/02), беше разгледано едно уведомление, подадено от доставчик на услуги по чл. 2, ал. 3 от ЗПУПС за промяна на информацията, вписана в регистъра по чл. 19 от ЗПУПС, относно изключението съгласно чл. 2, ал. 1, т. 11 от ЗПУПС, въз основа на което извършва дейност във връзка с предлагани от него платежни

⁵⁴ Делегиран регламент (ЕС) 2018/389 на Комисията от 27 ноември 2017 г. за допълнение на Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти за задълбоченото установяване на идентичността на клиента и общите и сигурни отворени стандарти на комуникация.

⁵⁵ Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722 на Комисията от 18 юни 2021 г. за допълнение на Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти, с които се определя рамката за сътрудничество и за обмен на информация между компетентните органи на държавата членка по произход и на приемащата държава членка с оглед на надзора над платежните институции и институциите за електронни пари, които трансгранично предоставят платежни услуги.

⁵⁶ Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. за платежните услуги във вътрешния пазар.

инструменти. Към края на отчетния период във водения от БНБ регистър са вписани единайсет доставчика на услуги по чл. 2, ал. 3 от ЗПУПС.

През първото шестмесечие на 2023 г. беше прекратено производството по едно заявление за извършване на дейност като дружество за електронни пари, подадено на основание чл. 37, ал. 2 във връзка с чл. 10, ал. 1 от ЗПУПС.

През отчетния период беше изменен лицензът за извършване на дейност като оператор на платежна система с окончателност на сетълмента на „БОРИКА“ АД, в частта относно платежната система БИСЕРА6, във връзка с отпадането на ограничението в ЗПУПС за обработка на плащания над 100 000 лв.

През отчетния период Управителният съвет на БНБ разгледа и издаде одобрение по едно заявление, подадено по реда на чл. 14, ал. 1 и 2 от ЗПУПС, за увеличение на прилежаващо косвено квалифицирано дялово участие в капитала на лицензирана от БНБ платежна институция.

Към края на отчетния период в страната извършват дейност пет платежни институции и девет дружества за електронни пари, лицензирани от БНБ.

Във връзка с дейността на лицензираните от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари през отчетния период бяха извършени следните вписвания и заличавания във водените от БНБ регистри:

- вписани 276 и заличени 130 представителя на лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи дейност на територията на страната;

- вписани 3 представителя на лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи дейност на територията на друга държава членка;

- вписан един клон на лицензирано от БНБ дружество за електронни пари, извършващо дейност на територията на друга държава членка.

Във връзка с дейността на територията на Република България на лицензирани, съответно регистрирани, в други държави – членки на ЕС, платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка през първото шестмесечие на 2023 г. в БНБ бяха получени следните уведомления от съответните компетентни органи:

- за вписване на 22 платежни институции и дружества за електронни пари, установени на територията на други държави членки, които могат да извършват директно дейност на територията на страната, и за заличаване на 9 платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, извършващи директно дейност на територията на Република България;

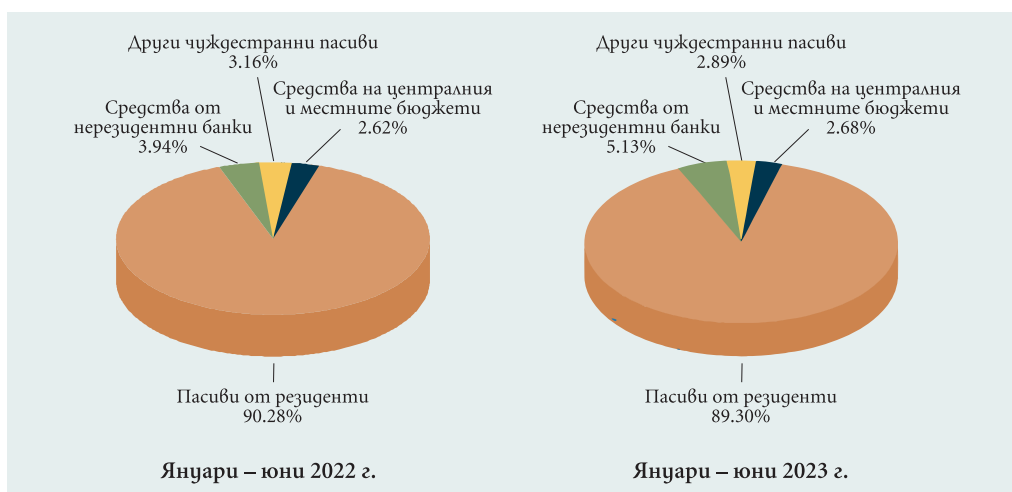
- за вписване на 52 и за заличаване на 46 представителя на платежни институции и дружества за електронни пари, лицензирани на територията на други държави членки, които могат да извършват дейност на територията на страната.

През първото шестмесечие на 2023 г. бяха извършени проверки по 207 възражения, постъпили в БНБ от физически и юридически лица – ползватели на платежни услуги, като във връзка с 5 от възраженията бяха дадени указания на съответните доставчици на платежни услуги. В останалите случаи не бяха установени нарушения на ЗПУПС и на подзаконовите актове по прилагането му или в хода на кореспонденцията случаите са били разрешени в полза на ползвателите на платежни услуги.

IV. Резерви на банките в БНБ

През първата половина на 2023 г. среднодневната стойност на привлечените средства на банките, върху които се начисляват задължителните минимални резерви (ЗМР), без средствата по сметки на централния и местните бюджети, се увеличи с 14.7% спрямо първата половина на 2022 г. Среднодневният размер на привлечените средства от резиденти (без средствата по сметки на централния и местните бюджети) се повиши с 13.5%, а на тези от нерезиденти – с 29.5%, като привлечените средства от нерезидентни банки нараснаха с 49.1%. През отчетния период привлечените средства на банките от централния и местните бюджети отчетоха повишение от 17.3%. Ефективната имплицитна норма на ЗМР остана без промяна спрямо първата половина на 2022 г. на ниво от 9.4%⁵⁷. Резервните активи, с които банките изпълняваха нормата на ЗМР, бяха разпределени между средствата по сметки на банките в БНБ (8.5%) и признатите като резервни активи 50% от касовите им наличности (0.9%).

Структура на привлечените средства в банковата система*

* Среднодневна стойност на привлечените за периода средства, върху които се начисляват ЗМР.

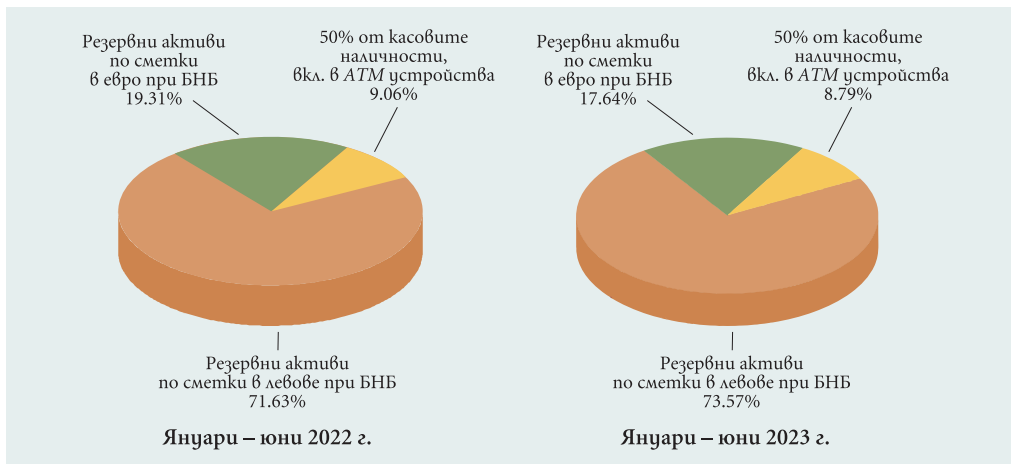
Източник: БНБ.

Банките поддържат резерви в свои активи – сметки в левове и в евро при БНБ и 50% от касовите наличности, включително в АТМ устройствата.⁵⁸ Относителният дял на резервните активи в левове спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи възлезе среднодневно за първите шест месеца на 2023 г. на 73.6% при 71.6% през същия период на 2022 г. Делът на резервните активи в евро спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи се понижи до 17.6% среднодневно за първото шестмесечие на 2023 г. при 19.3% за същия период на 2022 г., докато делът на признатите като резервни активи касови наличности, включително в АТМ устройствата, се понижи от 9.1% през първата половина на 2022 г. до 8.8% през периода януари – юни 2023 г.

⁵⁷ Съгласно Наредба № 21 на БНБ за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при БНБ (Наредба № 21), в сила от 4 януари 2016 г., нормата на задължителните минимални резерви за привлечените средства от резиденти е 10% от резервната база, от нерезиденти – 5%, а от държавния и местните бюджети – 0%. С изменение на Наредба № 21 от 1 юни 2023 г. процентът на задължителните минимални резерви по привлечените от банките средства от нерезиденти се увеличава от 5% на 10%, а от 1 юли 2023 г. процентът на задължителните минимални резерви по привлечените от банките средства от резиденти и от нерезиденти се увеличава от 10% на 12%.

⁵⁸ Съгласно чл. 4 от Наредба № 21.

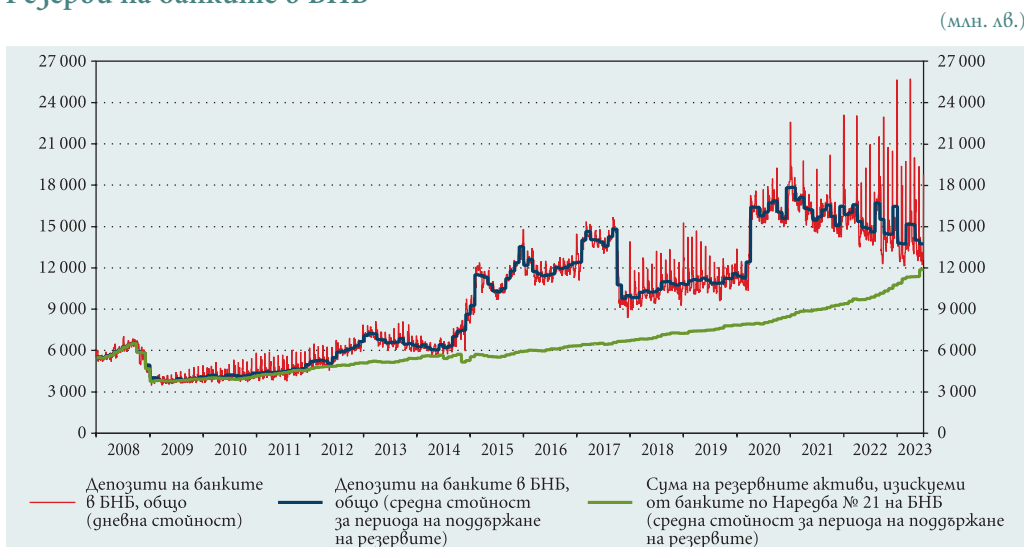
Структура на поддържаните от банките резервни активи по чл. 4 от Наредба № 21 на БНБ

Източник: БНБ.

През полугодие то лихвеният процент по свръхрезервите⁵⁹ на банките по Наредба № 21 е 0.00%. Среднодневният размер на свръхрезервите на банките за първото шестмесечие на 2023 г. е с 1.8 млрд. лв. по-малък в сравнение със същия период на 2022 г. Среднодневно за първите шест месеца на 2023 г. средствата по сметки на банките в БНБ, с които се изпълняват изискванията на Наредба № 21, превишаваха с 15.2% изискуемите ЗМР спрямо превишение с 36.9% за същия период на 2022 г.

Резерви на банките в БНБ

Източник: БНБ.

⁵⁹ Съгласно чл. 5, ал. 1 от Наредба № 21, в сила от 4 януари 2016 г., „свръхрезерви“ е превишението с повече от 5% на наличностите, държани в резервни активи над изискуемия размер на ЗМР. С изменение на Наредба № 21, в сила от 4 юни 2021 г., за „свръхрезерви“ се приема превишението на наличностите, държани в резервни активи над изискуемия размер на ЗМР.

V. Наличнопарично обращение

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети в страната. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност. БНБ осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опазването им и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.⁶⁰

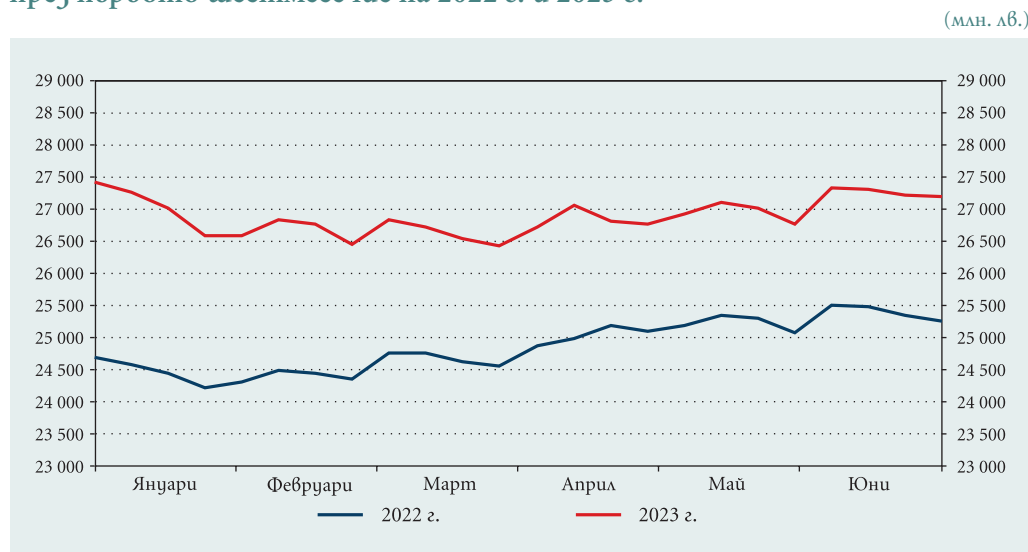
С Решение № 40 от 7 февруари 2023 г. на УС на БНБ от обращение бяха изтеглени възпоменателните монети, емитирани през 2017 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 20 февруари 2023 г. От тази дата емитираните през 2017 г. възпоменателни монети се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2024 г.

С измененията в Наредба № 39 за номиналната стойност, съдържанието, формата и дизайна на банкнотите и монетите, пускани в обращение, които са в сила от 1 февруари 2023 г., бе регламентиран максималният брой възпоменателни монети с определен и без определен тираж, които Българската народна банка може да пуска в обращение годишно.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)

Към 30 юни 2023 г. парите в обращение (извън касите на БНБ)⁶¹ достигнаха 27 197.9 млн. лв. За периода януари – юни 2023 г. те намаляха с 0.8% (227.5 млн. лв.) при нарастване с 2.3% (556.2 млн. лв.) за същия период на 2022 г. Продължава тенденцията от предходната година към забавяне на темпа на нарастване на парите в обращение на годишна база в сравнение с предходната година. За едногодишен период (спрямо края на юни 2022 г.) те нараснаха със 7.7%, или с 1945.0 млн. лв., което е с 5.5 процентни пункта по-ниско спрямо нарастването им през съответния предходен едногодишен период.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ) през първото шестмесечие на 2022 г. и 2023 г.

Източник: БНБ.

⁶⁰ Чл. 2, ал. 5 и чл. 25, ал. 2 от ЗБНБ.

⁶¹ В това число банкноти и разменни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение без краен срок на обмяна, и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение с ненастъпил краен срок на обмяна.

В края на юни 2023 г. стойността на банкнотите в обращение е 26 629.3 млн. лв., на разменните монети – 567.1 млн. лв., и на възпоменателните монети – 1.5 млн. лв., с дялове съответно 97.91% на банкнотите, 2.08% на разменните монети и 0.01% на възпоменателните монети.

Банкноти и разменни монети в обращение⁶²

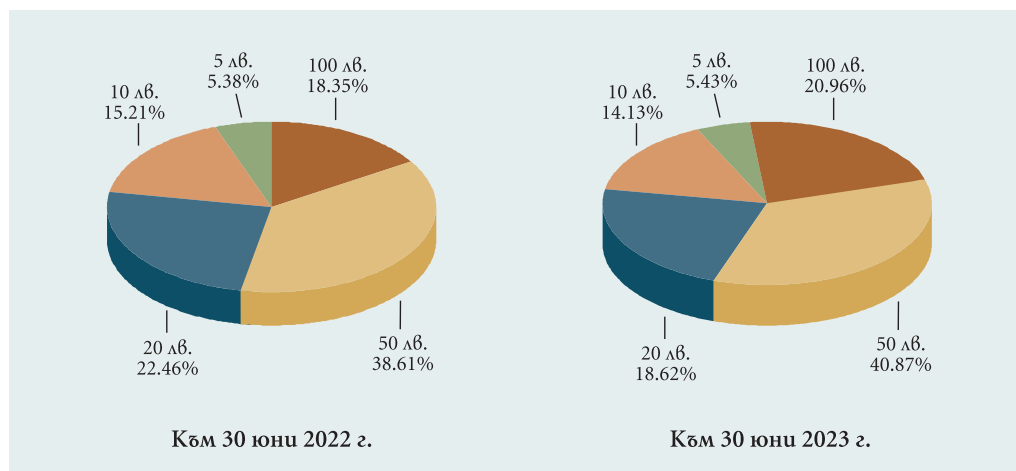
В края на юни 2023 г. в обращение бяха 568.0 млн. броя банкноти на стойност 26 585.3 млн. лв. През първото шестмесечие на 2023 г. броят им намаля с 4.8%, а стойността им с 0.9%, което е резултат от намаляването на броя на банкнотите от всички номинали с изключение на тези от 100 лева. За едногодишен период (спрямо края на юни 2022 г.) броят на банкнотите в обращение нарасна с 1.1%, а стойността им – със 7.7%, при нарастване както на броя, така и на стойността им за предходния едногодишен период (юни 2021 г. – юни 2022 г.) съответно с 6.2% и 13.3%. По отношение на динамиката на броя на банкнотите в обращение се очертават три основни тенденции:

- с високи темпове в паричното обращение продължава да нараства броят на банкнотите от 50 и 100 лева, което е по-силно изразено при 100-левовите банкноти;
- намалява броят на банкнотите от 20 и 10 лева в паричното обращение, което е по-силно изразено при 20-левовите банкноти;
- промените в динамиката на броя на банкнотите от 5 лева в обращение са в тесни граници с тенденция към намаляване на темпа им на нарастване в обращение.

Спрямо края на 2022 г. броят в паричното обращение на банкнотите от 100 лева се увеличи с 4.5 млн., или с 4.0%, а на банкнотите от 50, 20, 10 и 5 лева намаля. По-чувствително е намалението при броя на 20- и 10-левовите банкноти, съответно с 14.7% и 11.3%. Банкнотите от 100 и 50 лева са с основен дял в общото увеличение на броя на банкнотите в обращение за период от една година, като на годишна база броят им в обращение нарасна съответно с 15.5% и 7.0%. С 2.0% за една година нарасна и броят на банкнотите от 5 лева.

Към 30 юни 2023 г. с най-голям брой в обращение са банкнотите от 50 лева. В края на първото шестмесечие в обращение от тях са 232.1 млн. броя банкноти, а дялът им в общия брой на банкнотите извън касите на БНБ е 40.87%. През първото шестмесечие на 2023 г. дялът им нарасна с 1.21 процентни пункта, а за едногодишен период – с 2.26 процентни пункта.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на банкнотите в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

⁶² Банкнотите с номинал 5, 10, 20, 50 и 100 лева, емисии след 5 юли 1999 г., и разменните монети с номинал 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 и 2 лева, емисии след 5 юли 1999 г., които са законно платежно средство.

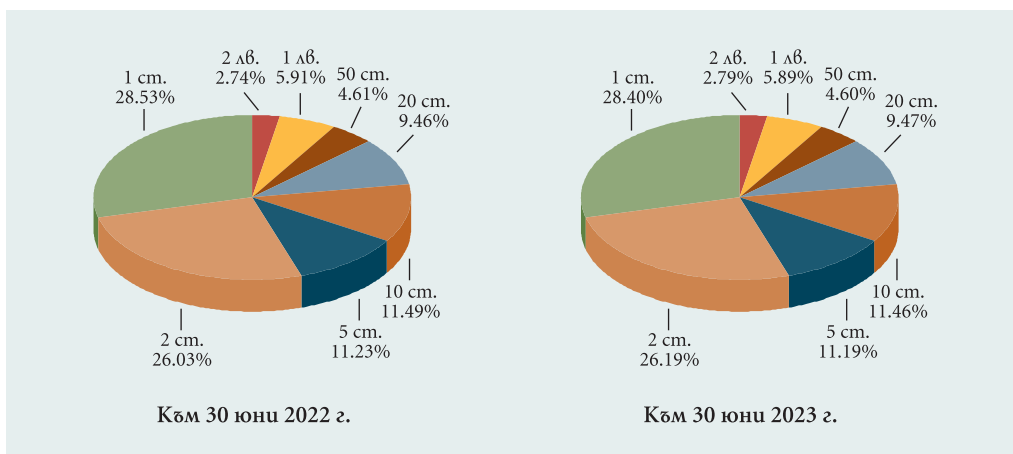
В края на юни 2023 г. общата стойност на намиращите се извън касите на БНБ банкноти с номинал 100 лева е 11 907.6 млн. лв., което е най-големият дял (44.79%) в структурата по стойност на банкнотите в обращение. С най-малък дял (0.58%) е стойността на банкнотите с номинал 5 лева.

Средната по стойност банкнота в обращение в края на юни 2023 г. е 46.80 лв., което представлява увеличение с 1.84 лв. спрямо края на 2022 г. За едногодишен период стойността ѝ се е повишила с 2.87 лв., или с 6.5%, вследствие на високите темпове на нарастване в паричното обращение на броя на банкнотите от 50 и 100 лева и същевременно на намалението на банкнотите от 20 и от 10 лева в обращение.

В края на юни 2023 г. в обращение бяха 3120.0 млн. броя разменни монети на стойност 567.1 млн. лв. За периода от началото на годината броят им се увеличи с 2.1%, а стойността им – с 1.6%. За едногодишен период броят на разменните монети извън касите на БНБ се увеличи със 175.2 млн., или с 6.0%, а стойността им – с 33.9 млн. лв., или с 6.4%.

Запазва се тенденцията към увеличаване в наличнопаричното обращение на броя на разменните монети от всички номинали, като темпът, с който те нарастват през първото шестмесечие на 2023 г., се забави.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на разменните монети в обращение

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.
Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2023 г. по-голямо в процентно изражение е нарастването в обращение на монетите с номинал 1, 2 и 10 стотинки, както и 2 лева, които бележат растеж в интервала от 2.11% (при монетите от 2 лева) до 2.57% (при монетите от 2 стотинки). На годишна база най-голямо в процентно изражение е нарастването при монетите с номинал 2 лева – със 7.7%. В края на юни 2023 г. извън касите на БНБ са 87.0 млн. броя монети с този номинал. Монетите от останалите номинали поддържат относително устойчиво нарастване в паричното обращение, като на годишна база броят им нараства в интервала от 5.5% (при монетите от 1 стотинка) до 6.1% (при монетите от 20 стотинки).

В края на юни 2023 г. с най-голям брой в обращение (886.2 млн. броя) са монетите с номинал 1 стотинка, което представлява най-големият дял (28.40%) в общия брой на монетите в обращение. Висок в сравнение с останалите номинали е и дялът на монетите с номинал 2 стотинки. В края на първото шестмесечие на 2023 г. в обращение са 817.3 млн. броя с този номинал, което им определя дял от 26.19%. С най-малък дял (2.79%) е броят на монетите от 2 лева.

В края на юни 2023 г. стойността на монетите от 1 лев в обращение възлиза на 183.7 млн. лв. и има най-голям дял (32.39%) в стойността на всички разменни монети в обращение. Висок е и дялът по стойност на монетите от 2 лева в обращение – 30.70%. С най-малък дял е стойността на разменните монети от 1 и 2 стотинки, съответно 1.56% и 2.88%.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на юни 2023 г. е 0.18 лв. и остава непроменена както спрямо края на 2022 г., така и за едногодишен период.

Неустински банкноти и разменни монети

За първото шестмесечие на 2023 г. в БНБ са задържани общо 1500 броя неустински български банкноти, циркулирали в паричното обращение. Общият брой на задържаните неустински банкноти е с дял от 0.000264% в общия брой банкноти в обращение към края на юни 2023 г.

От общия брой неустински банкноти, задържани през първото шестмесечие на 2023 г., най-голям е дялът на банкнотите с номинал 50 лева (90.33%). Сравнено с броя на 50-левовете банкноти, намиращи се в паричното обращение в края на този период, дялът на неустинските е 0.000584%. Неустинските 20-левови банкноти са с дял от 7.13% в общия брой задържани през отчетния период неустински български банкноти. За същия период задържаните неустински банкноти от 10 лева са с дял от 1.87%. През отчетния период в БНБ са регистрирани по 5 броя неустински банкноти от 5 и от 100 лева, което им определя равен дял от 0.33% в общия брой на задържаните през периода неустински български банкноти.

За периода януари – юни 2023 г. в БНБ са задържани 117 броя неустински български разменни монети. Разпределението на задържаните неустински разменни монети по номинали е, както следва: 16 броя от 2 лева, 16 броя от 1 лев, 83 броя от 50 стотинки и 2 броя от 20 стотинки. Дялът на задържаните неустински български монети в общия брой на намиращите се в обращение към 30 юни 2023 г. разменни монети е 0.000004%.

В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка за истинност на чуждестранни банкноти, задържани на територията на България, през първата половина на 2023 г. в БНБ са регистрирани и задържани неустински чуждестранни банкноти, както следва: 330 броя евро, 400 броя долари и 15 броя банкноти от други чуждестранни валути.

Емисионно-касова дейност на БНБ

БНБ осъществява своите емисионни и касови функции, като осигурява производството на нови банкноти и монети, извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващата в БНБ българска и чуждестранна валута, заменя повредени и унищожава негодни български банкноти и монети.

За периода януари – юни 2023 г. по договори с производители бяха доставени 50.8 млн. броя новопроизведени банкноти и 80.8 млн. броя новоотсечени разменни монети с обща номинална стойност 2548.4 млн. лв. На основание чл. 25, ал. 1 от ЗБНБ и в изпълнение на монетната програма за 2023 г. през първото полугодие Банката емитира три нови възпоменателни монети⁶³.

През периода внесените в БНБ български банкноти и разменни монети бяха на стойност 15 837.1 млн. лв., което е с 62.3% повече в сравнение със същия период на предходната 2022 г. За периода януари – юни 2023 г. от БНБ бяха изтеглени

⁶³ Информация за пуснатите в обращение нови емисии банкноти, разменни и възпоменателни монети се публикува на интернет страницата на БНБ.

български банкноти и разменни монети на обща стойност 15 608.9 млн. лв., което е с 51.4% повече спрямо същия период на 2022 г.

През първите шест месеца на 2023 г. с банкнотосортиращи машини бяха обработени и проверени 490.1 млн. броя банкноти и машинно бяха обработени 40.8 млн. броя разменни монети. В структурата по номинална стойност на обработените банкноти и разменни монети с по-висок дял са банкнотите от 10, 20 и 50 лева и монетите от 50 стотинки и от 1 и 2 лева.

При машинната обработка и проверка за годност за периода януари – юни 2023 г. като негодни за паричното обращение са отделени 33.7 млн. броя банкноти. През първото шестмесечие на 2023 г. в отделените като негодни за паричното обращение банкноти най-голям е дялът на номиналите от 10 и 20 лева, съответно 31.87% и 29.75%. При проверката за годност на разменните монети през първото шестмесечие на 2023 г. са отделени 0.7 млн. броя негодни за паричното обращение монети. С най-голям дял са негодните монети с номинална стойност 10 и 20 стотинки, съответно 19.03% и 19.94%.

За периода януари – юни 2023 г. БНБ е закупила налична резервна валута – евро, на обща стойност 7.7 млн. евро, в това число 7.6 млн. евро от бюджетни организации и 0.1 млн. евро от физически и юридически лица. За същия период е продадена резервна валута в размер на 261.0 млн. евро, в това число 4.3 млн. евро на бюджетни организации и 256.7 млн. евро на физически и юридически лица.

През първото шестмесечие на 2023 г., с цел осъществяване на контрол по спазване на стандартите за разпознаване и годност на българските банкноти, БНБ извърши общо 123 теста, в това число един встъпителен при представител на производител на машини за сортиране и 122 контролни теста на машини за сортиране и машини за самообслужване, които са разположени в 9 кредитни институции, 3 доставчика на услуги и 5 сервизни оператора.

VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

Оценка на състоянието на банковата система⁶⁴

През първата половина на 2023 г. банковият сектор в България осъществяваше дейността си в условията на относително висока инфлация и несигурност в икономическата среда.

Стабилната капиталова позиция на банковия сектор, както и текущите лихвени нива стимулираха запазването на висока активност на кредитния пазар, която беше подкрепена и от устойчивото нарастване на депозитите. Същевременно съотношенията на необслужваните експозиции намаляха във всички основни сегменти на кредитния портфейл, като се запази и тенденцията към спад на потенциалния остатъчен кредитен риск в банковите баланси.

Увеличението на кредитните обеми се отрази благоприятно върху доходността на банковата система и показателите за възвръщаемост на активите и на капитала се повишиха спрямо отчетените за първото шестмесечие на 2022 г. Основен принос имаше нарастването на нетния лихвен доход.

Независимо от наблюдаваните положителни ефекти върху доходността, продължителните периоди на висока кредитна активност създават предпоставки за увеличение на задлъжнялостта и акумулиране на кредитен риск в баланса на банковата система. През първото полугодие глобалният процес на затягане на паричната политика започна бавно да се пренася върху лихвените равнища в България. През периода повишение бе отчетено при лихвените проценти по кредитите за нефинансовите предприятия за разлика от лихвените проценти по кредитите за потребление и жилищните кредити за домакинствата.

Наличието на солидна капиталова позиция е от съществено значение за поддържането на устойчивостта на банковия сектор. Текущите капиталови съотношения са значително над минималните регулаторни изисквания и изискванията за капиталови буфери. От 1 януари 2023 г. с решение на Управителния съвет на БНБ от 2021 г. нивото на антицикличния буфер, приложим към местни кредитни рискови експозиции, се повиши на 1.5%. Предвид трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и несигурността в икономическата среда, през 2022 г. нивото на антицикличния капиталов буфер бе повишено на 2.0%, в сила от 1 октомври 2023 г., а през март и юни 2023 г. УС на БНБ запази нивото на антицикличния капиталов буфер от 2.0%, приложимо през второто и третото тримесечие на 2024 г.

Ликвидната позиция на банковата система през периода остана солидна, като нивата на съотношенията на ликвидно покритие и на нетно стабилно финансиране бяха значително над регулаторните изисквания.

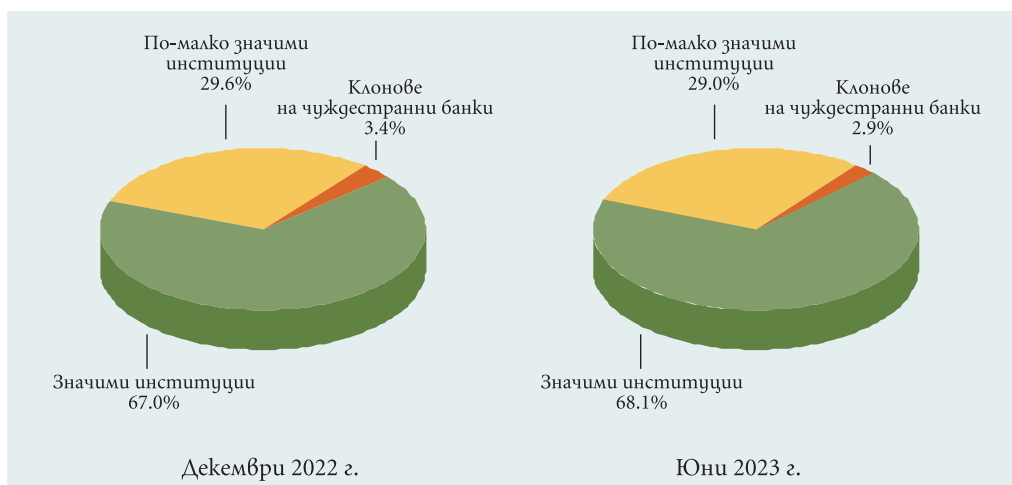
Общите балансови активи на банковата система през първата половина на 2023 г. се увеличиха с 5.7 млрд. лв. (3.7%) и в края на юни възлязоха на 161.1 млрд. лв., като темпът на растеж беше по-нисък спрямо отчетения през същия период на 2022 г. (5.0%, 6.7 млрд. лв.). Най-значим дял в балансовите активи заемаше кредитният портфейл – 54.9% (при 53.2% в края на декември 2022 г.), като нетният му размер се повиши (с 5.8 млрд. лв., 7.0%) до 88.4 млрд. лв. Общите кредити и аванси на банковата система нараснаха с 12.0 млрд. лв. (12.9%) и формираха 65.0% от балансовото число (при 59.6% в края на декември 2022 г.). Размерът на

⁶⁴ Въз основа на данни от надзорните отчети на индивидуална база, докладвани в тримесечните отчетни форми, обобщени на 22 август 2023 г. за текущото и за четирите предходни тримесечия.

дълговите ценни книжа в банковите портфейли се повиши с 570 млн. лв. (2.4%), а делът им в активите остана сходен с отчетения в края на декември 2022 г. (15.2%) и в края на периода възлезе на 15.0%. През първото полугодие поради спада на „парични салда в централни банки“ (свс 7.2 млрд. лв., 27.2%) намалая най-ликвидната позиция „пари, парични салда при централни банки и други депозити на виждане“, а делът ѝ в структурата на балансовите активи се понижи до 15.9% (при 20.9% в края на 2022 г.).

Активите на банките, които са обект на пряк надзор от страна на ЕЦБ⁶⁵, в края на шестмесечието формираха 68.1% от активите на банковата система, а на определените като по-малко значими институции този дял възлезе на 29.0%. Клоновете на чуждестранни банки съставляваха 2.9% от балансовото число на системата. През периода беше осъществено вливането на „Кей Би Си Банк България“ ЕАД в „Обединена българска банка“ АД и придобиването на дейността на „БНП Париба Пърсънъл Файненс“ С. А. – клон България, от „Юробанк България“ АД.

Пазарен дял на банките според размера на активите и според критериите на ЕЦБ за значимост

Източник: БНБ.

Въз основа на данните от надзорните отчети, в края на юни брутният размер на кредитния портфейл⁶⁶ възлезе на 91.7 млрд. лв. За първите шест месеца на 2023 г. той се увеличи с 5.7 млрд. лв. (6.7%), като растежът бе сходен с отчетения за същия период на 2022 г. (5.1 млрд. лв., 6.8%). В неговата структура растежът в абсолютно изражение за периода януари – юни 2023 г. беше по-силно изразен при домакинствата. Нарастването на кредитите за домакинствата с 2.4 млрд. лв. (7.2%) формира 42.6% от увеличението на брутния кредитен портфейл за периода, като делът им в неговата структура в края на периода беше 39.7% (при 39.5% в края на 2022 г.). Кредитите за нефинансовите предприятия се увеличиха с 1.8 млрд. лв. (4.0%), или 31.3% от увеличението на кредитния портфейл през полугодие, а делът им в неговата структура намалая от 52.1% до 50.8%. При кредитите, обезпечени с жилищен имот, беше отчетен растеж с 8.4% (1.5 млрд. лв.), който представлява 26.9% от увеличението на кредитния портфейл за първото полугодие. При потребителските кредити също се

⁶⁵ Като част от процеса на тясно сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, съгласно Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ от 24 юни 2020 г., ЕЦБ оповести на 11 септември 2020 г. списъка на банките в България, които са обект на пряк надзор от нея, считано от 1 октомври 2020 г. Тези кредитни институции са „УниКредит Булбанк“, „Банка ДСК“, „Обединена българска банка“, „Юробанк България“ и „Райфайзенбанк“, определени от ЕЦБ на базата на два критерия – трите най-значими банки у нас и банки, които принадлежат към значима група.

⁶⁶ Кредитният портфейл обхваща секторите „нефинансови предприятия“, „домакинства“, „други финансови предприятия“ и „гържавно управление“.

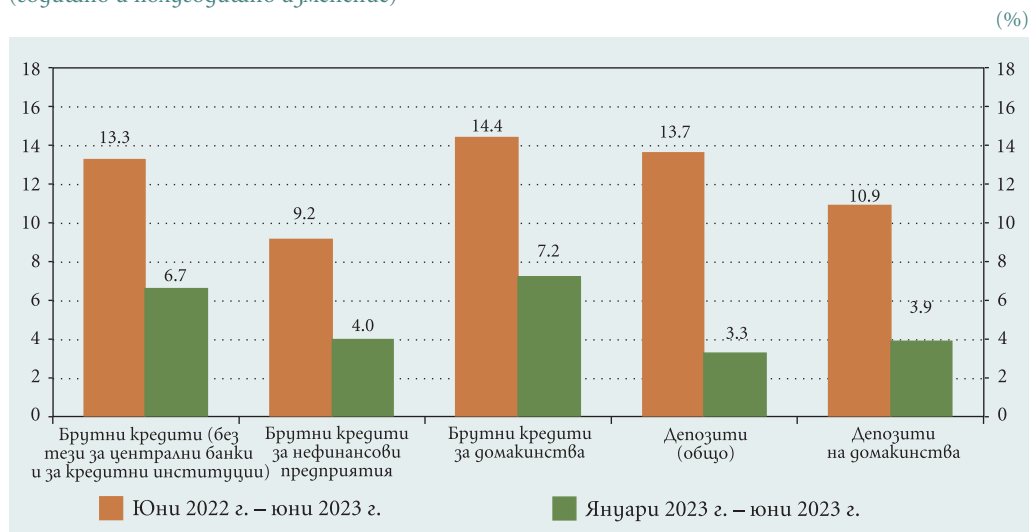
наблюдаваше нарастване – с 6.1% (986 млн. лв.). Увеличение отбелязаха и кредитите за другите финансови предприятия (с 1.4 млрд. лв., 22.0%), както и тези за сектор „държавно управление“ (свс 108 млн. лв., 11.7%). През периода нарастване имаше и при вземанията от кредитни институции – с 6.2 млрд. лв. (61.9%).

В края на първата половина на 2023 г. във валутната структура на брутните кредити и аванси делът на тези в левове беше 60.7%, а на деноминираните в евро – 34.4% (при съответно 63.2% и 33.3% в края на декември 2022 г.). За същия период съотношението на вземанията в други валути нарасна от 3.5% до 4.9%. В структурата по резидентност в края на юни 2023 г. делът на брутните кредити и аванси за местни лица възлезе на 82.4% (при 86.9% в края на 2022 г.), а делът на нерезидентите се повиши до 17.6% (от 13.1%) под влияние на нарастването при вземанията от кредитни институции.

В края на юни 2023 г. брутният размер на дълговите ценни книжа възлезе на 24.2 млрд. лв. Спрямо края на декември 2022 г. облигациите на сектор „държавно управление“ нараснаха свс 702 млн. лв. (3.4%) и в края на периода достигнаха 88.9% в общия размер на книжата. Същевременно намаление отбелязаха дълговите ценни книжа на сектор „други финансови предприятия“ (свс 104 млн. лв., 8.5%). В края на първото шестмесечие на 2023 г. размерът на капиталовите инструменти в общите активи на банковата система остана 0.6 млрд. лв., а делът им в тях беше незначителен.

Динамика на избрани балансови показатели

(годишно и полугодишно изменение)

Източник: БНБ.

През първата половина на 2023 г. се наблюдаваше нарастване на депозитите с 4.4 млрд. лв. (3.3%), което беше по-ниско в сравнение с това за същия период на 2022 г. (6.4 млрд. лв., 5.5%), и в края на юни размерът им достигна 138.5 млрд. лв. Близо две трети от този растеж се дължеше на депозитите на домакинствата, които за полугодieto се увеличиха с 2.9 млрд. лв. (3.9%), а делът им в структурата на общите депозити в края на юни беше 55.7%. Депозитите на нефинансовите предприятия намаляха с 279 млн. лв. (0.6%), като делът им в общата сума на депозитите беше 31.0% в края на юни. Растеж беше отчетен при депозитите на кредитни институции (с 2.1 млрд. лв., 26.5%) и на сектор „държавно управление“ (свс 151 млн. лв., 3.7%), а тези на другите финансови предприятия намаляха (с 479 млн. лв., 10.2%). Във валутната структура на общите депозити през периода не настъпиха съществени промени. В края на юни делът на депозитите в левове възлезе на 60.2%, а на деноминираните в евро – 33.2% (при съответно 60.4% и 32.8% в края на декември 2022 г.). В края на отчетния период депозитите

в други валути заемаха 6.6% (при 6.8% към 31 декември 2022 г.). В резидентната структура депозитите от местни източници в края на юни 2023 г. представляваха 90.5%, а тези от нерезиденти – 9.5% (при съответно 90.6% и 9.4% в края на декември 2022 г.).

Брутният размер на всички необслужвани експозиции⁶⁷ в края на юни 2023 г. възлезе на 4.2 млрд. лв. при 4.5 млрд. лв. към 31 декември 2022 г. Съотношението на брутните необслужвани експозиции към 30 юни 2023 г. беше 2.7% при 3.0% към 31 декември 2022 г. Брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система към 30 юни 2023 г. беше 4.1 млрд. лв. и спрямо края на 2022 г. отчете спад с 5.8% (252 млн. лв.). Това показва ускоряване на темпа на понижаване на необслужваните кредити по брутна стойност в сравнение с отчетеното за първото шестмесечие на 2022 г. (3.0%, или 148 млн. лв.).

Размерът на брутните кредити и аванси в банковата система в края на юни 2023 г. възлезе на 108.0 млрд. лв., отчетен по стеснения обхват (прилаган от юни 2020 г. с Регламент на ЕС⁶⁸). През първото шестмесечие на 2023 г. той нарасна с 12.0 млрд. лв. (12.4%). Съответно изчисленото на тази база съотношение на необслужваните кредити се подобри до 3.8% (при 4.5% в края на 2022 г.). Според широкия обхват (включващ и „парични салда при централни банки и други депозити на виждане“) общият размер на брутните кредити и аванси нарасна с 5.7 млрд. лв. (4.6%) и в края на първото шестмесечие възлезе на 131.0 млрд. лв. Изчисленото съотношение на необслужваните кредити на база „широк обхват“⁶⁹ намаля съответно до 3.1% в края на юни (при 3.5% в края на 2022 г.).

На фона на растеж на кредитния портфейл на банковата система през първата половина на 2023 г. (с 5.7 млрд. лв., 6.7%) до 91.7 млрд. лв. съотношението на необслужваната част в него спадна до 4.5% в края на юни (при 5.1% в края на декември 2022 г.). През периода беше отчетено понижаване на съотношенията на необслужваните кредити при всички основни сегменти на кредитния портфейл на банките. Сред предпоставките, допринесли за това, бяха операциите по отписвания и продажби на кредити, както и нарастването на брутния кредитен портфейл.

В структурата на общите брутни необслужвани кредити основният дял, съставляван от кредитите за нефинансовите предприятия, в края на юни 2023 г. беше 66.0% (при 66.2% в края на 2022 г.). При нефинансовите предприятия съотношението на необслужваните кредити намаля до 5.8% (при 6.4% в края на декември 2022 г.), като растежът на общия размер на кредита (с 4.0%) беше съпроводен от намаление на необслужваната част (с 6.1%). Делът на кредитите за домакинства в общите брутни необслужвани кредити се повиши от 31.4% в края на 2022 г. до 32.4% в края на юни 2023 г. При домакинствата делът на необслужваните кредити спадна до 3.6% (от 4.0% в края на 2022 г.), като през периода се наблюдаваше увеличение на общия обем на кредитите (с 7.2%) и същевременно намаление на необслужваната им част (с 2.9%). В структурата на общите брутни необслужвани кредити тези с просрочие над 1 година в края на полугодията заемаха 40.8% (при 41.1% към 31 декември 2022 г.).

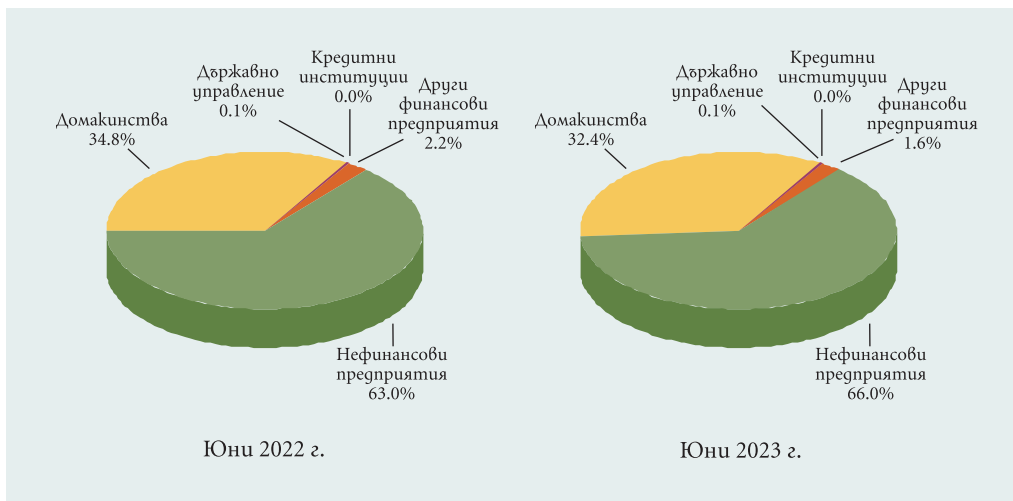
Покритието с обезценка на общите брутни необслужвани кредити и аванси през периода нарасна и в края на юни беше 49.6% (при 48.2% в края на 2022 г.).

⁶⁷ Експозициите съгласно методологията на Европейския банков орган (ЕБО) включват брутните кредити и аванси, заедно с парични салда при централни банки и други депозити на виждане, и дълговите ценни книжа, различни от „държани за търгуване“.

⁶⁸ Промените са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/429 на Комисията от 14 февруари 2020 г. за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 за предоставянето на информация от институциите на надзорните органи. Съгласно изменението, за разлика от периода юни 2015 г. – март 2020 г., „парични салда при централни банки и други депозити на виждане“ не следва да се включват в обхвата на брутните кредити и аванси, а се докладват отделно. Считано от 28 юни 2021 г., се прилага Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 г., който заменя Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014.

⁶⁹ Индикаторът, използван от ЕБО за дял на брутните необслужвани кредити и аванси (AQT 3.2), се базира на широка дефиниция, обхващаща всички контрагенти по кредити и аванси, включително „парични салда при централни банки“ и „други депозити на виждане“.

Структура на необслужваните кредити и аванси по сектори

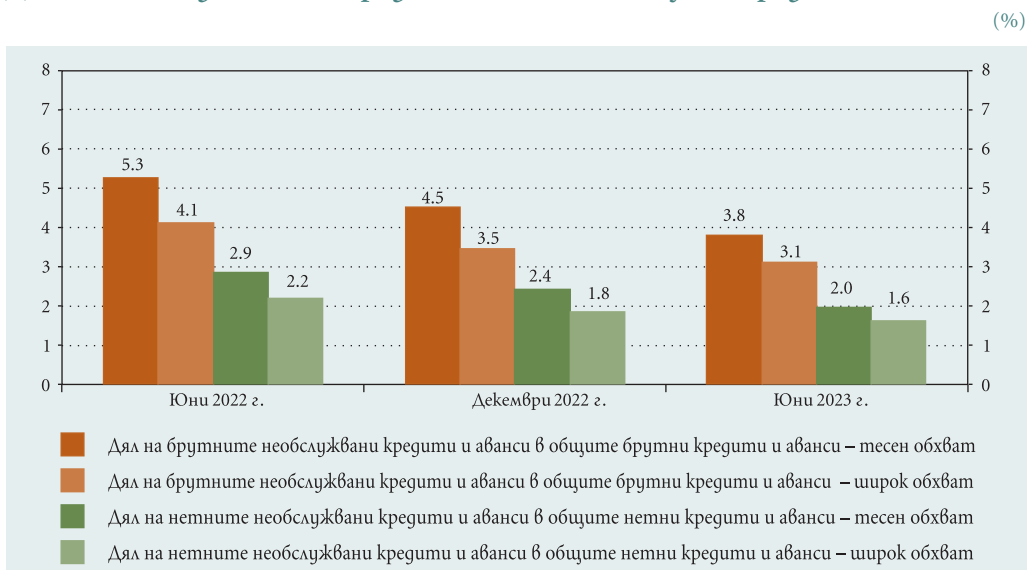

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси⁷⁰ в края на юни 2023 г. възлезе на 2.1 млрд. лв. Тя представлява потенциалният остатъчен кредитен риск в банковите баланси, който остава изцяло покрит от превишението на регулаторния капитал над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери. През първото шестмесечие на 2023 г. нетната стойност на необслужваните кредити и аванси отчете спад с 8.3% (187 млн. лв.) – повече спрямо отчетеното намаление (с 3.2%, 82 млн. лв.) за същия период на 2022 г., а съотношението ѝ спрямо нетните кредити и аванси в широкия обхват на изчисление беше 1.6% в края на юни (при 1.8% в края на 2022 г.). Представено в стеснения обхват, съотношението на нетните необслужвани кредити и аванси в края на периода възлезе на 2.0% (при 2.4% в края на 2022 г.).

Дял на необслужваните кредити и аванси в общите кредити и аванси

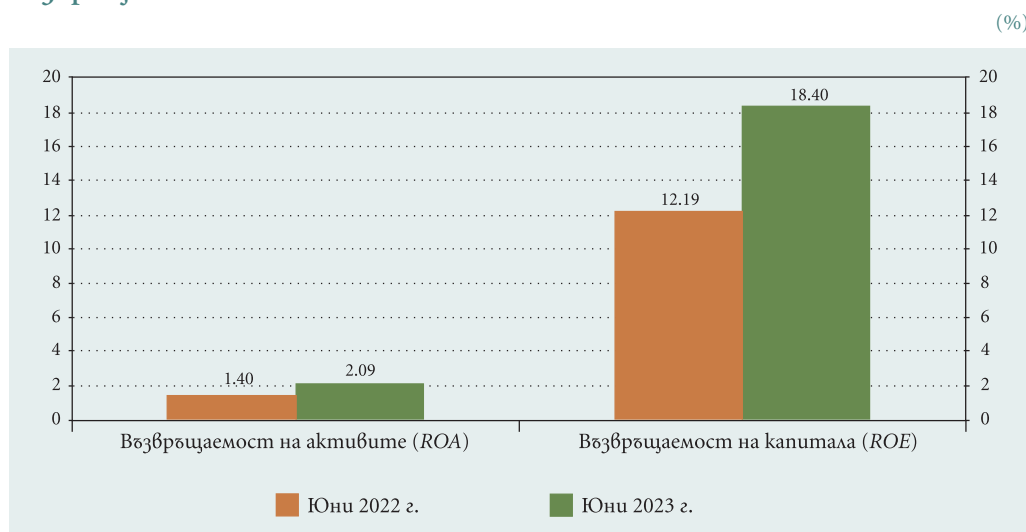
Източник: БНБ.

⁷⁰ Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси е изчислена по методиката на ЕБО, като брутният им размер е намален с натрупаната за тях обезценка. При изчисляването на дела на нетните необслужвани кредити и аванси се използва както тяхната нетна стойност, така и тази на общите кредити и аванси.

Балансовият собствен капитал на банковата система в края на юни 2023 г. възлезе на 18.3 млрд. лв., като спрямо края на 2022 г. размерът му нарасна с 1.0 млрд. лв. (6.1%). Положително влияние оказа динамиката при натрупания друг всеобхватен доход, при другите резерви и неразпределената печалба.

Печалбата на банковата система към 30 юни 2023 г. възлезе на 1.7 млрд. лв., или с 694 млн. лв. (69.9%) повече спрямо реализираната за първите шест месеца на 2022 г. Основен принос за увеличението на печалбата на банковия сектор има повишението на нетния лихвен доход. В резултат на увеличението на печалбата показателите за възвръщаемост на активите (ROA) и възвръщаемост на капитала (ROE) на банковата система се повишиха. В края на юни 2023 г. ROA възлезе на 2.09%, а ROE – на 18.40% (при съответно 1.40% и 12.19% към 30 юни 2022 г.).

Возвръщаемост на активите и на капитала

Източник: БНБ.

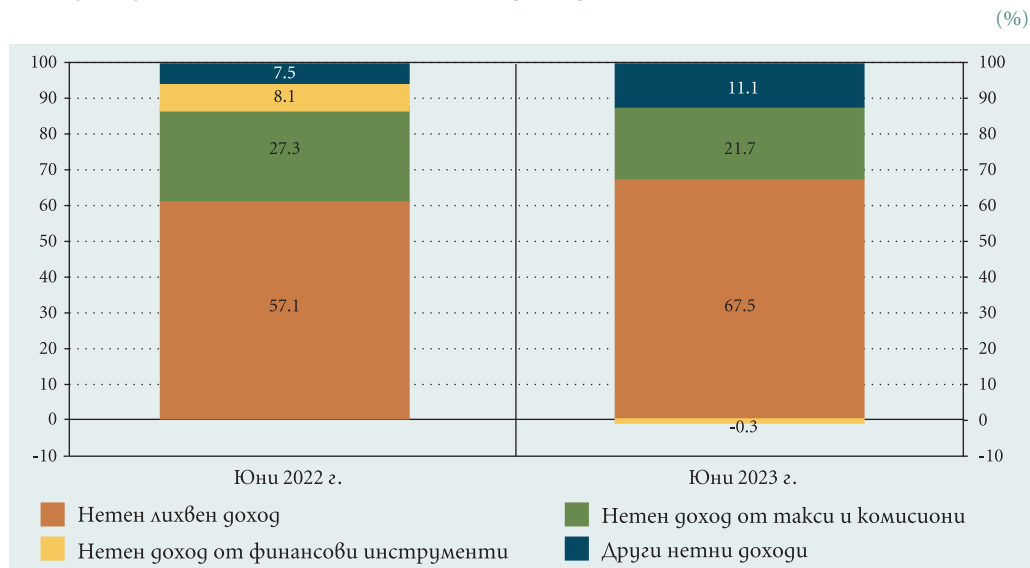
Общият нетен оперативен доход на банковата система спрямо 30 юни 2022 г. нарасна с 807 млн. лв. (31.6%) до 3.4 млрд. лв. в края на юни 2023 г. В неговата структура дялът на най-същественния компонент – нетния лихвен доход, достигна 67.5%, а размерът му се увеличи с 812 млн. лв. (55.7%) до 2.3 млрд. лв. Спрямо първата половина на 2022 г. приходите от лихви се повишиха с 1.1 млрд. лв. (70.2%) до 2.8 млрд. лв. вследствие на растежа на брутните лихвоносни активи⁷¹, както и на повишението на лихвените равнища. За същия период разходите за лихви нараснаха с 334 млн. лв. (190.5%) до 510 млн. лв. в края на юни 2023 г. Възвръщаемостта на брутните лихвоносни активи се повиши до 4.09% към края на първото шестмесечие на 2023 г. (при 2.87% към 30 юни 2022 г.), а цената на финансовите пасиви, отчитани по амортизирана стойност, нарасна до 0.39% (при 0.10% към 30 юни 2022 г.).

В края на юни 2023 г. нетният доход от такси и комисиони достигна 729 млн. лв., или с 32 млн. лв. (4.6%) повече спрямо реализирания за първите шест месеца на 2022 г. Неговият дял в нетния оперативен доход намаля до 21.7% поради динамиката при останалите компоненти. При нетния доход от финансови инструменти беше отчетен спад с 217 млн. лв. (105.0%), в резултат на който в края на юни 2023 г. размерът му беше с отрицателна стойност (-10 млн. лв.). Спрямо първото шестмесечие на 2022 г. другите нетни доходи се

⁷¹ Лихвоносните активи са сумата на дълговите ценни книжа и на кредитите и авансите (без тези за централни банки) по брутна стойност, към която от 30 юни 2020 г. се прибавят и нетните „други депозити на виждане“.

увеличиха със 180 млн. лв. (93.4%) и в края на юни 2023 г. възлязоха на 373 млн. лв., представляващи 11.1% от нетния оперативен доход.

Структура на нетния оперативен доход

Източник: БНБ.

Съотношението за ефективност⁷² (*cost-to-income ratio*) на банковата система се подобри до 40.3% в края на периода (при 49.5% към 30 юни 2022 г.) поради повишението на нетния оперативен доход. Разходите за издръжка (административните и за амортизация) се повишиха с общо 78 млн. лв. (7.1%) до 1.2 млрд. лв. към 30 юни 2023 г., а отчетените разходи в позицията „парични вноски за фондове за преструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите“ – с 14 млн. лв. (8.6%) до 175 млн. лв.

Съотношението на разходите за обезценка към общия нетен оперативен доход намаля до 5.5% към края на юни 2023 г. (при 7.5% към 30 юни 2022 г.). Извършените през първата половина на 2023 г. разходи за обезценка на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата, възлязоха на 184 млн. лв., или със 7 млн. лв. (3.7%) по-малко от начислените за първите шест месеца на 2022 г.

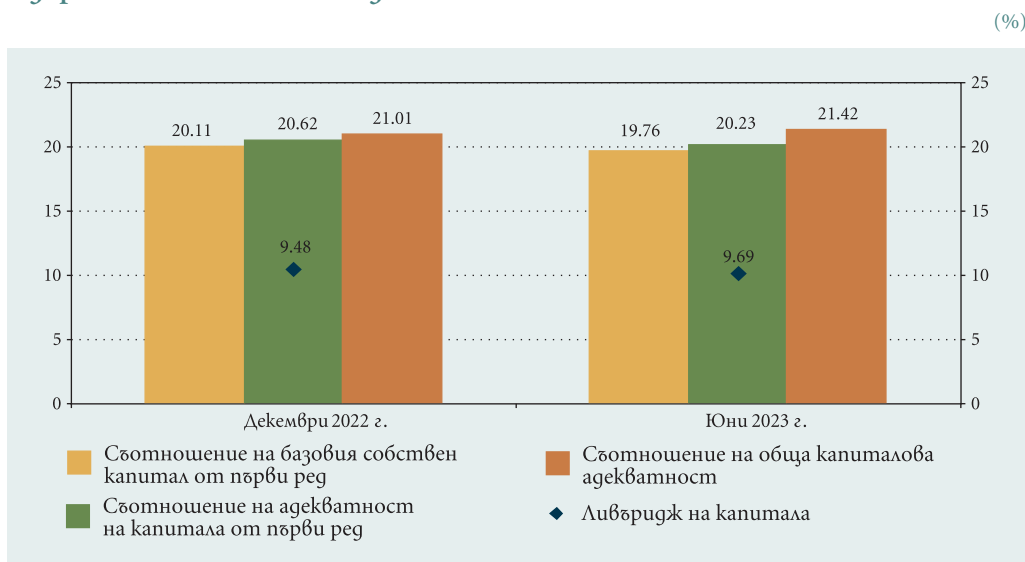
През първата половина на 2023 г. нивата на капиталовите показатели на банковата система останаха значително над регулаторните изисквания. Спрямо края на 2022 г. регулаторният собствен капитал се увеличи с 1.5 млрд. лв. (9.8%) и в края на юни 2023 г. възлезе на 17.2 млрд. лв. Капиталът от първи ред и базовият собствен капитал в края на периода бяха съответно 16.3 млрд. лв. и 15.9 млрд. лв.

Общият размер на рисковите експозиции през първите шест месеца на 2023 г. нарасна с 5.7 млрд. лв. (7.7%) до 80.5 млрд. лв. За динамиката влияние оказа и повишението на кредитната активност през периода. Растежът беше обусловен от рисковопрегледените експозиции за кредитен риск, които през полугодията се увеличиха с 5.6 млрд. лв. (8.1%) до 74.8 млрд. лв. Техният дял в структурата на общите рискови експозиции в края на периода достигна 92.9% (при 92.6% в края на 2022 г.). Определящи за нарастването им бяха експозициите към „предприятия“, „на гребно“ и тези към „централно правителство или централни банки“. През 2023 г. за експозициите към централни правителства и централни банки на държави членки, когато тези експозиции са деноминирани и финансирани

⁷² Съотношението за ефективност (*cost-to-income ratio*) се изчислява като сбор от административните разходи, разходите за амортизация и (от юни 2020 г.) разходите за фондовете за преструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите, отнесен към нетния оперативен доход.

в местната валута на друга държава членка, се преустановява прилагането на нулево тегло⁷³. Рисковите експозиции за операционен риск нараснаха със 165 млн. лв. (3.1%), а делът им в структурата на общите рискови експозиции се понижи до 6.8% (при 7.1% в края на 2022 г.). Намаляха рисковите експозиции за позиционен, валутен и стоков риск – с 40 млн. лв. (20.6%), като делът им в края на юни 2023 г. остана несъществен – 0.2%.

Избрани капиталови показатели

Източник: БНБ.

На фона на нарастването на общите рискови експозиции през периода съотношенията за капиталова адекватност останаха значително над регулаторните изисквания. В края на юни 2023 г. съотношенията на базовия собствен капитал от първи ред, на капитала от първи ред и на общата капиталова адекватност бяха съответно 19.76%, 20.23% и 21.42% (при съответно 20.11%, 20.62% и 21.01% в края на декември 2022 г.).

Считано от 1 януари 2023 г., нивото на антицикличния буфер беше повишено от 1.0% на 1.5%, в резултат на което съществено нарасна изискваният капитал за този буфер⁷⁴. Общо за банковата система към 30 юни 2023 г. превишението на капитала над регулаторния минимум по Стълб 1 беше в размер на 10.8 млрд. лв., като спрямо края на 2022 г. нарасна с 1.1 млрд. лв. (11.1%). Капиталът, който превишава капиталовите изисквания по Стълб 1, Стълб 2 и приложимите буфери, нарасна през първото шестмесечие на 2023 г. със 106 млн. лв. (3.2%) и възлезе на 3.4 млрд. лв. (3.3 млрд. лв. в края на 2022 г.). Размерът на този капитал продължи да надхвърля обема на нетните необслужвани експозиции, като по този начин осигурява допълнително покритие на позициите на банките, които са източник на потенциален остатъчен кредитен риск в техните баланси.

Агрегираното за банковата система съотношение на ливъридж (при напълно въведено определение за капитала от първи ред) в края на юни възлезе на 9.69% (при 9.48% в края на 2022 г.) при минимално регулаторно изискване от 3.0%. През периода общата рискова експозиция (формирана от банковите активи, задбалансови позиции, деривати, сделки за финансиране с ценни книжа и стандартни покупки и продажби с предстоящ сетълмент) нарасна с по-нисък темп

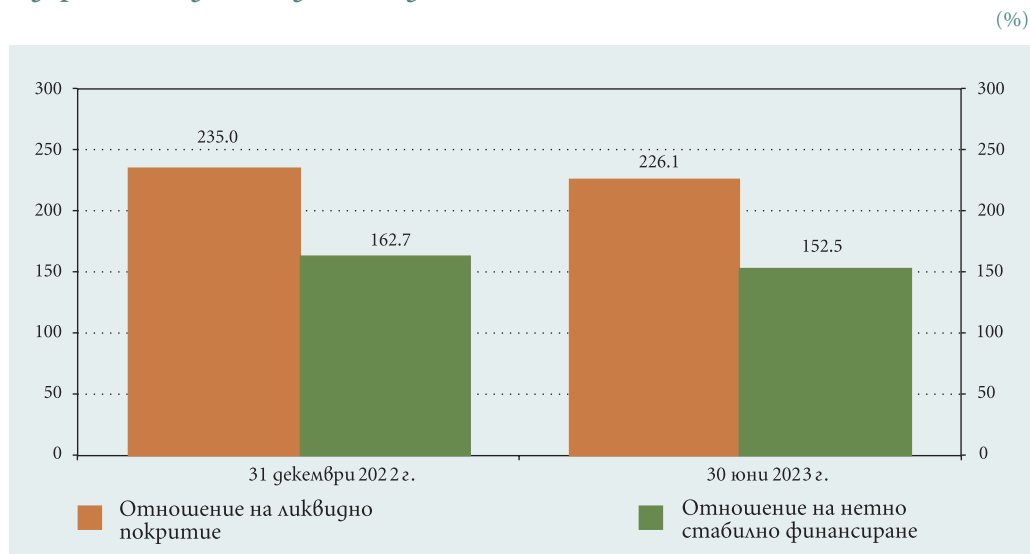
⁷³ Съгласно чл. 500а, параграф 16) от Регламент (ЕС) 2020/873 на Европейския парламент и на Съвета за временното третиране на държавния дълг, издаден във валутата на друга държава членка, през 2023 г. рисковото тегло, прилагано към стойностите на експозициите, е 20% от рисковото тегло, присъдено на тези експозиции в съответствие с чл. 114, параграф 2.

⁷⁴ Повече информация за актуалните нива на капиталовите буфери е поместена на интернет страницата на БНБ в раздел „Банков надзор“, подраздел „Капиталови буфери“.

в сравнение с този на капитала от първи ред. Отчетеното в края на шестмесечното съотношение показва високо капиталово покритие на общата рискова експозиция и ниска степен на задлъжнялост на банковата система. През отчетния период всички банки докладваха съотношение на ливъридж значително над минималното регулаторно изискване.

Ликвидността на банковата система остана солидна, като при всички кредитни институции съотношението на ликвидно покритие (*liquidity coverage ratio, LCR*) значително надвишава минималното изискване от 100%. Съотношението на ликвидно покритие на банковата система в края на юни 2023 г. възлезе на 226.1% (при 235.0% в края на 2022 г.). През първото полугодие ликвидният буфер (числителят на съотношението) нарасна с 965 млн. лв. (2.1%) и в края на юни размерът му възлезе на 47.0 млрд. лв. През периода беше отчетен спад при „резерви в централната банка с възможност за изтегляне“ с 5.7 млрд. лв. (25.5%) до 16.8 млрд. лв. В резултат дялът на този компонент в структурата на ликвидния буфер намаля от 49.0% до 35.8% в края на юни 2023 г. За сметка на това при „активи в централно правителство“ беше отчетен растеж с 8.3 млрд. лв. (48.2%) до 25.4 млрд. лв., а дялът им в ликвидния буфер достигна 54.1% (при 37.3% в края на 2022 г.). През отчетния период намаля размерът на позицията „монети и банкноти“ (с 467 млн. лв., 15.8%), както и на „активи в централната банка“ (с 1.3 млн. лв., 45.1%) и в края на юни 2023 г. те възлязоха съответно на 2.5 млрд. лв. и на 1.5 млрд. лв. Вследствие на това дялът на „монети и банкноти“ в ликвидния буфер се понижи до 5.3%, а този на „активи в централната банка“ – до 3.3% (при съответно 6.4% и 6.1% в края на декември 2022 г.). Знаменателят на съотношението на ликвидно покритие (нетните изходящи ликвидни потоци) намаля с 1.2 млрд. лв. (6.1%) до 20.8 млрд. лв. в края на периода.

Избрани показатели за ликвидност

Източник: БНБ.

Съотношението „кредити към депозити“⁷⁵ (*loan-to-deposit ratio, LTD*) за банковата система се повиши спрямо края на 2022 г. от 68.1% до 71.4% поради по-високия темп на растеж на кредитния портфейл (6.7%) спрямо този на депозитите (1.8%).

⁷⁵ Съотношението е изчислено, без да се включват секторите „централни банки“ и „кредитни институции“.

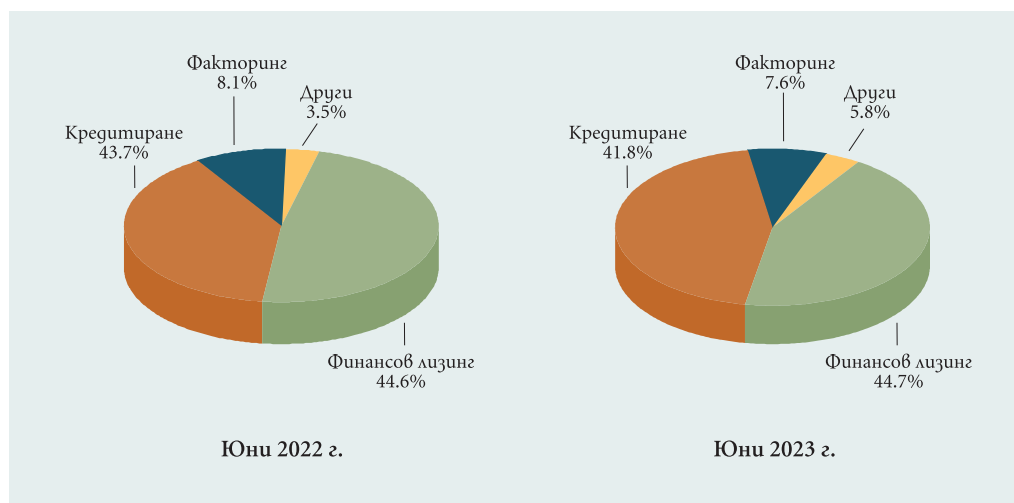
Агрегираното за банковата система отношение на нетно стабилно финансиране (*net stable funding ratio, NSFR*) – ОНСФ,⁷⁶ в края на юни 2023 г. възлезе на 152.5% (при 162.7% в края на декември 2022 г.), като всички банки в България спазваха минималното регулаторно изискване от 100%. Наличното стабилно финансиране (числителят на ОНСФ) възлезе на 124.6 млрд. лв., а изискваното стабилно финансиране (знаменателят на ОНСФ) – на 81.7 млрд. лв. (при съответно 119.6 млрд. лв. и 73.5 млрд. лв. в края на 2022 г.

Общ преглед на дейността на финансовите институции, вписани в регистъра на БНБ по чл. 3а от ЗКИ

Към 30 юни 2023 г. броят на финансовите институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ, е 236, в това число 13 финансови институции от държави – членки на ЕС, които осъществяват дейност на територията на България чрез клон или директно (съгласно чл. 24 и чл. 27 от ЗКИ), и 2 фонда, учредени по реда на Закона за Българската банка за развитие.

Активите на сектора се увеличиха със 17.9% на годишна база и към 30 юни 2023 г. бяха в размер на 14 млрд. лв. Активите на двайсетте най-големи финансови институции продължиха да нарастват и в края на първото шестмесечие на 2023 г. техният дял възлезе на 76.9% от активите на сектора.

Разпределение на активите на финансовите институции в регистъра по чл. 3а от ЗКИ по видове дейност

Забележка: В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

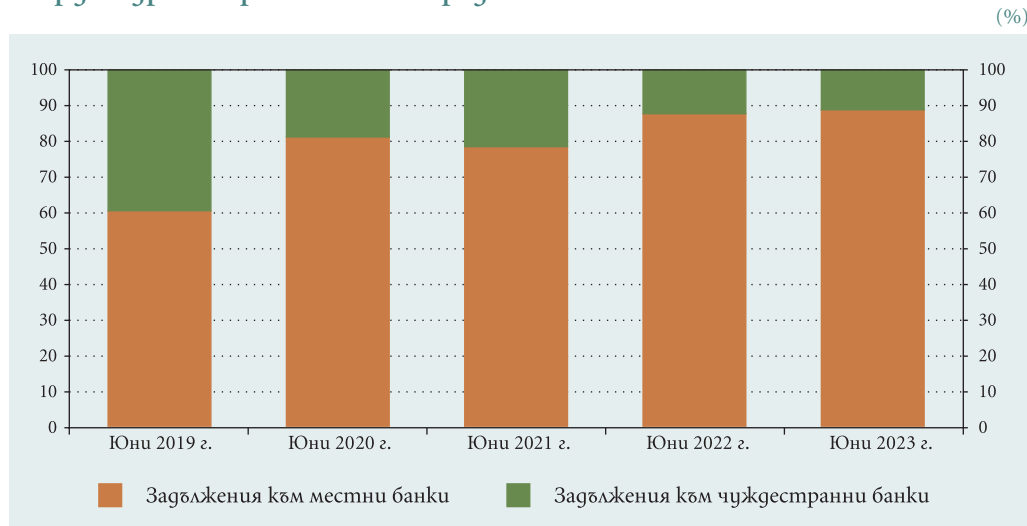
Към 30 юни 2023 г. кредитният портфейл на финансовите институции, включващ вземания по кредити и по финансов лизинг, нарасна на годишна база с 15.6% до 11.8 млрд. лв., като делът на обслужваните кредити възлезе на 92.5 % от портфейла на сектора. Необслужваните кредити и аванси се увеличиха с 2.2% на годишна база и към края на първото полугодие бяха в размер на 1.7 млрд. лв.

⁷⁶ Регулаторното изискване е въведено съгласно Регламент (ЕС) 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) №575/2013. Отчетните образци са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 г. за определяне на техническите стандарти за изпълнение за прилагането на Регламент (ЕС) № 575/2013 и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014.

Начислената обезценка нарасна с 19% спрямо същия период за предходната година.

През периода привлечените средства в сектора се увеличиха с 28.8% на годишна база, достигайки 10.8 млрд. лв., като от тях 7.4 млрд. лв. са от банки. Запази се тенденцията към постоянен растеж на дела на привлечения ресурс в сектора от местни банки (88.5%).

Структура на привлечените средства от банки

Източник: БНБ.

През първата половина на 2023 г. печалбата на сектора е в размер на 196 млн. лв., като 43.3% от нея съставлява печалбата на двайсетте най-големи компании. В края на юни 2023 г. възвръщаемостта на активите (ROA) на сектора достигна 2.8%, а възвръщаемостта на капитала (ROE) – 15.1%. Собственият капитал на сектора нарасна с 6% на годишна база и достигна 2.6 млрд. лв. Капиталовата позиция на двайсетте най-големи финансови институции продължи да осигурява половината (48.2%) от необходимия собствен капитал на сектора.

Дейност на банковия надзор

Дейности, свързани със сътрудничеството между БНБ и ЕЦБ

През отчетния период в сътрудничество с ЕЦБ по линия на операционния риск управление „Банков надзор“ извърши регулярната си самооценка, свързана с осъществяване на анализ на остатъчните рискове и ефективността на вънрените контролни механизми. Проучването касаше процеса „инспекции на място“ и анализ на контролите, свързани с риска от изтичане на чувствителна информация и с риска от липса или неадекватно/несвоевременно идентифициране и оценка на съществен риск.

Дистанционен надзор

Дейност по надзорен преглед и оценка и текущо наблюдение на рисковия профил на кредитните институции

Дейността на дистанционния надзор продължи да бъде съсредоточена върху текущото наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции. Тенденциите в рисковия профил се наблюдаваха и оценяваха посредством нивата на ключови рискови индикатори (КРИ) при прилагане на единна методология в рамките на ЕНМ. Продължи да се осъществява текущ тримесечен надзорен

преглед на състоянието на банките и на клоновете. Продължи и комуникацията с кредитните институции като част от надзорния диалог с цел изясняване на динамиката в отчетените надзорни данни на месечна и тримесечна база, както и за ежедневните изменения в размера на ликвидните буфери и привлечените средства.

В съответствие с годишната надзорна програма (*Supervisory Examination Programme*) се проведеха срещи с одиторските дружества, извършващи одит на годишните финансови отчети на банките.

При прилагане на критериите на ЕБО се извърши регулярен годишен преглед на представените от банките доклади от вътрешния анализ на адекватността на капитала и на ликвидността за 2022 г. и на Плановете за финансиране, обхващащи периода 2023–2025 г. Продължи процесът по преглед и оценка на актуализираните варианти на Плановете за възстановяване на така наречените „по-малко значими институции“ с цел определяне на степенята им на надеждност, както и за изпълнение на отправените от БНБ препоръки. Текущо се проследяваше изпълнението на заложените от банките цели за намаляване на необслужваните кредити в стратегиите и оперативните им планове.

През отчетния период се финализираха докладите и проектите на решения по Процеса на надзорен преглед и оценка (ПНПО) за по-малко значимите институции с референтна дата 31 декември 2021 г.⁷⁷, като оценките от ПНПО на по-малко значимите институции, както и определените допълнителни капиталови изисквания и препоръки за допълнителен собствен капитал бяха приети от УС на БНБ.

Дейност по изготвяне на становища и проследяване на надзорни мерки

В периода януари – юни 2023 г. се изготвиха становища относно включването на годишните печалби като елемент на капиталовата база и за увеличение на собствения капитал от първи ред на няколко банки. Проследи се състоянието на изпълнение на препоръките и предприетите коригиращи действия в резултат от проведените надзорни инспекции.

Изготвиха се и становища за оценка на пригодността на членове на управителни и надзорни съвети, както и на лица, заемащи ключови позиции в няколко банки.

Тясно сътрудничество в рамките на Единния надзорен механизъм (ЕНМ)

Продължи участието на представителите на БНБ в дейността на съвместните надзорни екипи към ЕЦБ, като в хода на седмично провежданите срещи и работни групи на рисковите екипи се обсъждаха въпроси, свързани с методологията за ПНПО за 2023 г., както и приоритетите и подходът за оценка на рисковете, приложими за европейските банки и субсидиарите, извършващи дейност в България. На тази база се изготвиха проекти на доклади за финансовото състояние на българските дъщерни банки с референтна дата 31 декември 2022 г. и се направиха предложения за размера на допълнителни капиталови изисквания и препоръки, които тези банки да поддържат през 2024 г. след приемане на съвместните надзорни решения. Проведени бяха и надзорни колегии, на които се обсъдиха проекти на съвместни решения за капитала и ликвидността към 31 декември 2022 г. и на плановете за възстановяване за 2021 г. на европейските банкови групи, част от които са четирите значими институции (българските субсидиари). Изготвени бяха становища за предварително съгласуване на избора на външни одитори и анализи относно изяснянето на дейности и промяна на

⁷⁷ В съответствие с „ПНПО Методология за по-малко значимите институции на ЕНМ“, версия 2022 г.

фиксирано спрямо променливо възнаграждение. Във връзка с процедурата по одобрение на вливането на една значима институция в друга институция бяха подготвени становища и анализи за финансовото състояние и стратегията за бъдещото развитие на обединената банка. През периода се изготви и становище за ефекта от придобиването на търговската дейност на един от клоновете, действащи в България, от значима институция, с което дейността на клоната беше прекратена. Участието в съвместните надзорни екипи обхващаше и комуникация във връзка с процедури за одобрение на членове на УС, НС и лица, заемащи ключови позиции. Провеодоха се надзорни диалози в рамките на съвместните надзорни екипи по отношение на изразените намерения от страна на кредитни институции за разпределяне на дивидент, на които се оцениха капиталовите траектории на банките. Регулярно се провеждаха и тримесечни срещи с ръководствата на значимите институции в рамките на ПНПО, на които бяха дискутирани финансовите резултати и рамката за поемане и контрол на риска. Състояха се редовни двуседмични срещи между представители на БНБ и звеното на ЕЦБ, отговорно за наблюдението на така наречените „по-малко значими институции“ в България (*Country Desk Bulgaria*), на които се обсъждаха въпроси и теми, свързани с ПНПО, включително основните рискове, тенденциите във финансовото състояние на банките, текущата макроикономическа ситуация и други.

Работни формати по линия на ЕНМ към ЕЦБ

Сред темите, обсъждани в рамките на работната група на ниво ЕНМ по капиталова адекватност (*Capital Adequacy Expert Group*), бяха платформата за капиталови проекции, мерките по ПНПО по отношение на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения, проект за утежнени сценарии и оценка на политиките за разпределение на дивиденди въз основа на базовата печалба. В рамките на Експертната група за бизнес модел и доходност (*Business Model & Profitability Expert group*) бяха обсъждани теми и проекти, свързани с промени в ПНПО методологията, с инструменти за анализ на бизнес модел и доходност, с оценка на дигитализацията, както и с анализа на банки със слабости в бизнес модела.

Инспекции на място

През първото шестмесечие на 2023 г. съобразно приетия годишен план за инспекции на място бяха довършвани започнатите през предходната година надзорни проверки в три банки, една от които подлежаща на пряк надзор от страна на ЕЦБ по линия на установения режим на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ.

Обхватът и интензитетът на инспекцията на място, извършена от екип на БНБ в значима институция, която е под прекия надзор на ЕЦБ, бяха съгласувани в рамките на централизиран процес, организиран от ЕЦБ, и съобразени с определените от ЕНМ приоритети за високорискови области за 2022–2024 г. Същият процес бе приложен и по отношение на резултатите от ПНПО, включително отчитайки събраната информация относно констатирани уязвимости и недостатъци. Обект на проверка бяха вътрешното управление и управлението на риска в сферата на кредитната дейност. Целта на инспекцията беше да се установи дали и как ръководният орган изпълнява задълженията си, включително начинът, по който са организирани и функционират вътрешните механизми за управление и контрол и функциите за управление и контрол на риска в оперативната дейност.

Назорните констатации⁷⁸ се отнасят главно до несинхронизирана вътрешна рамка и механизми за нейното практическо прилагане, неправилно разпределяне на оперативни роли и отговорности, както и слабости от технически характер. Констатациите на инспекцията по степен на въздействие, съгласно одобрена от ЕЦБ скала, са разпределени равномерно между такива с „високо въздействие“, „умерено въздействие“ и с „ниско въздействие“⁷⁹.

Обхватът и темите за надзорните инспекции в двете „по-малко значими“ банки, обект на прекия надзор, осъществяван от страна на БНБ, са в сферата на кредитния риск и риска от кредитни концентрации. По време на инспекциите на място бяха прегледани и оценени кредитният процес във връзка с одобрение на кредитни сделки, мониторинг, оценка и класификация на кредитни експозиции, управление на необслужваните експозиции, както и качеството на отчетността за регулаторни цели, свързана с отчитането на тези рискове.

Основната част от констатираните слабости са свързани с некоректно и/или несвоевременно отразяване на обстоятелства, влияещи върху качеството на изготвяната отчетност за регулаторни цели, методологически и технически пропуски, както и ненадеждни вътрешни контролни механизми. Друга категория недостатъци се отнасят до несинхронизирани вътрешни правила, недokumentирани подходи за прилагане на регулаторни изисквания, неподходящо разпределяне на оперативни роли и отговорности, слабости от технически характер, отнасящи се до качество на данни, неефективен вътрешен контрол от страна на ръководните органи с контролни функции.

През периода надзорен екип започна проверка с мандат на ЕЦБ, която касае оценка на подадено заявление за съществени промени в прилаганите вътрешни модели на водеща банка. Проверката се извършва според правилата и стандартите и се използват системите за обмен на информация на ЕЦБ. Документално бяха извършени проверки на двете апликации за несъществени промени в прилаганите вътрешнорейтингови модели от вида „известяване преди прилагането“ (*Ex-ante notification*).

Екипът за вътрешни модели продължи да поддържа текущата си комуникация с представители на съвместните надзорни екипи на ЕЦБ, отговорни за проверяването в страната банки, прилагащи вътрешни модели за оценка на кредитния риск за регулаторни цели. В допълнение, с оглед на тясното сътрудничество с ЕЦБ, бяха осъществени дейности и задачи на местно ниво, в това число преглед на надзорни задължения по съвместни решения, предварителна оценка на документация по подадени заявления, участие в периодични срещи, изготвяне на проекти на различни юридически документи и други.

Като част от процеса на тясно сътрудничество между БНБ и ЕЦБ членове на надзорни екипи участваха (като титуляри от страна на БНБ) в специализирани работни групи към ЕЦБ, чиято роля е осигуряване на взаимодействие в рамките на ЕНМ във връзка с изпълнението и развитието на работни процеси и задачи в различни направления, имащи отношение към вътрешни модели (*NIME*, *NIME-R*, *OSI*), инспекции на място, планиране и координация на надзорни инспекции. Други членове на надзорни екипи участваха в работни групи към ЕЦБ за развитие на надзорни методологии, оценка на методологии за кредитен риск, пазарен риск, прилагане на надзорни мерки и санкции. Представител на надзорен екип участва в отделна „мрежа“ на националните компетентни органи – форум за представяне на информация и дискусии във връзка с доразвиване на модули и функционалности на единната информационна система за управление на надзорните бизнес процеси в рамките на ЕНМ (*IMAS*), свързани с провеждане

⁷⁸ „Констатация“ в надзорните доклади е всяко допуснато от банката несъответствие, слабост или пропуск, както и допуснати нарушения на приложими нормативни разпоредби.

⁷⁹ Очаква се изготвяне на писмени предписания от съвместния надзорен екип на ЕЦБ до ръководството на банката за отстраняване на констатираните слабости.

на надзорни инспекции, дейности по ПНПО, издаване на лицензи, одобрения надзорни санкции.

Макропруденциален надзор

БНБ упражнява макропруденциалния си мандат, осъществявайки надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове. Обект на анализ са както вътрешнопристиците за банковата система рискове, така и развитието на икономическата обстановка, в която банките осъществяват дейността си. Анализът на рисковия профил на банковата система обхваща както развитието на основните бизнес линии и ключовите регулаторни рискове – качество на активите, равнище на доходност, капиталова адекватност и ликвидност, така и оценка за цикличните и структурните измерения на системния риск, които са база за въведените макропруденциални инструменти. Актуалната информация за тенденциите в банковата система се оповестява чрез ежемесечни прессъобщения, а най-важните аналитични изводи се включват в тримесечната публикация на БНБ „Банките в България“.

Като един от прилаганите макропруденциални инструменти, антицикличният капиталов буфер има за цел да запази способността на банковата система да посрещне неблагоприятните ефекти от цикличните проявления на бизнес и финансовия цикъл чрез заздравяването на капиталовата позиция на банките. През първата половина на 2023 г. нивото на този буфер е 1.5%, приложимо към кредитните рискови експозиции в Република България. Предвид трайно запазилите се високи темпове на кредитен растеж и несигурността в икономическата среда, през септември 2022 г. нивото на антицикличния капиталов буфер беше повишено на 2.0%, в сила от 1 октомври 2023 г., като бе отчетена вероятността от изостряне и натрупване на рискове за финансовото посредничество с оглед на икономическите процеси в ЕС и отражението им върху финансовата система⁸⁰. С решения на УС на БНБ (декември 2022 г., март 2023 г. и юни 2023 г.) антицикличният капиталов буфер, приложим от първото тримесечие на 2024 г., бе запазен на 2.0%. Решенията имат за цел да бъде засилена устойчивостта на банковата система при натиск върху доходността и капиталовата позиция на банковия сектор, предизвикан от потенциално нарастване на необслужваните кредити и на тяхната обезценка.

През първата половина на годината сред приоритетите на макропруденциалната дейност беше регулярният анализ на рисковете, произтичащи от кредитирането, обезпечено с жилищни недвижими имоти. На базата на подробна информация, получавана от банките чрез специализирана отчетна форма⁸¹ за новоотпуснатите кредити на домакинствата, обезпечени с недвижими имоти, се наблюдаваха ключови показатели, като степен на обезпеченост и матурирмет на вземането, степен на задлъжнялост и платежеспособност на длъжника.

Специфични надзорни дейности

През отчетния период продължиха контролните дейности на БНБ за спазване от банките на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ). Завършени бяха три надзорни проверки в банки, в това число на две „по-малко значими“ кредитни институции и една съвместна проверка на БНБ и ДФР-ДАНС на банков клон. Обект на тези оценки бяха: оценка на вътрешните правила; собствената оценка на риска; процедурата за определяне на произхода на средствата;

⁸⁰ Виж: „Предупреждение на Европейския съвет за системен риск от 22 септември 2022 г. относно уязвимостите във финансовата система на Съюза“ ЕССР/2022/7.

⁸¹ Специализираната макропруденциална отчетна форма беше въведена от началото на 2022 г. съобразно изискванията на Препоръката на Европейския съвет за системен риск относно запълването на празноти в данните за недвижимите имоти (ЕССР/2016/14, изменена през 2019 г. ЕССР/2019/3).

категоризация на клиентите; процесът по идентификация и прилагане на мерките за разширена комплексна проверка спрямо високорискови клиенти, техният мониторинг и дейности, идентифицирани от националната оценка на риска като носители на по-висок риск; спазване на Насоките на Европейския банков орган.

През периода започнаха четири хоризонтални проверки, като към края на първото полугодие са завършени проверките за адекватност на собствената оценка на риска на банките от изпиране на пари и финансиране на тероризма (в 25 банки) и идентифициране на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма при кореспондентските отношения (в 17 банки). В процес на финализиране са проверките за прилагане на групови политики за превенция срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма (в 4 банки) и проверката за прилагане на ЗМФТ и действията в 25 банки за ограничаване на ползването им за целите на финансиране на тероризма. Резултатите от приключилите проверки не са наложили прилагането на надзорни мерки. С цел подобряване на дейността на кредитните институции са дадени препоръки по превенция срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма.

През първото шестмесечие на 2023 г. са извършени и тематични проверки по жалби и сигнали от граждани и други органи по конкретни казуси. В изпълнение на европейската ограничителна политика с цел оценка на рисковете в банките, произтичащи от клиенти от Руската федерация и Република Беларус, беше събрана и анализирана информация от всички банки и клонове на чуждестранни банки.

За подобряване на ефективността при превенцията срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма бяха проведени срещи с представители на банките. Обсъдени бяха въпроси, свързани с прилагането на насоки, издадени от БНБ, относно: предупредителните „червени знамена“ за мониторинг на сделки, операции и клиенти; установяване на действителни собственици на юридически лица и други правни образувания; системите за наблюдение, проверка на произхода на средствата и източника на имуществено състояние на клиентите и целеви финансови санкции, свързани с финансирането на тероризма. Проведена беше среща с банките и за обсъждане на въпроси във връзка със съвместните насоки на БНБ и ДФР-ДАНС относно изготвяне на оценка на риска и прилагане на изискванията на ЗМИП спрямо клиенти – видни политически личности и свързани с тях лица.

Продължи активното участие в постоянно действащата междуведомствена работна група за целите на актуализиране на националната оценка на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризма. През март 2023 г. беше публикувана втората Национална оценка на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризма, както и секторна оценка на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма в сектора на виртуалните активи, а през юни 2023 г. – и секторна оценка на рисковете от финансиране на тероризма в сектора на юридическите лица с нестопанска цел. Банките бяха уведомени с писма за резултатите от тези оценки, като бяха проведени и две срещи с представители от всички банки за обсъждане на резултатите от оценките.

Продължи участието на представители на БНБ в дейности на Комитета от експерти за оценка на мерките срещу изпирането на пари (*Moneyval*), както и в междуведомствената работна група за последващи действия в резултат на оценката. Изготвен беше план за действие по препоръките от доклада за България от петия оценителен кръг и съответно работата по изпълнението му. Прегледано беше действащото законодателство и беше предложен пакет от законодателни промени, чрез които да се отстранят установените от комитета слабости в българската правна рамка (ЗМИП, ЗМФТ, ЗКИ и ЗПУПС) и да се постигне по-високо ниво на съответствие с препоръките на Групата за

финансови действия (*FATF*). Дейностите от плана за действие и предложените законодателни промени са отчетени пред Групата за преглед на международното сътрудничество (*ICRG*) на *FATF*.

С оглед минимизиране на рисковете в жилищното и ипотечното кредитиране за физически лица продължи да бъде упражняван контрол по спазване на изискванията на Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители (ЗКНИП). Основните акценти от извършените проверки бяха свързани с преглед на приетите от кредиторите вътрешни правила и прилаганите практики за оценка на кредитоспособността на потребителите, системите за обучение и политиките за възнаграждения на персонала, ангажиран с дейностите по ЗКНИП. През разглеждания период бяха приключени две проверки в кредитни институции по ЗКНИП и една тематична проверка в небанкова финансова институция. Резултатите от проверките в двете банки показаха, че те разполагат с адекватни вътрешни правила и политики за възнагражденията, отговарящи на изискванията на закона. В една от проверените банки беше установена необходимост от допълнителни обучения на част от персонала. Основните слабости при извършване на оценката на кредитоспособността и при двете кредитни институции касаят пропуски в методиките им, които не включват допускания за бъдещи събития, свързани с проверка на възможността на потребителя да изпълни задълженията си по договора. За установените пропуски при проверките са дадени насоки и срокове за тяхното отстраняване.

За стриктното прилагане на разпоредбите на Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) бяха извършени две целеви проверки в две по-малко значими кредитни институции с оглед правилното определяне на сумата на гарантираните влогове, служеща за изчисляване на премийната вноска към Фонда за гарантиране на влоговете в банките и коректното изготвяне на отчетните форми. В проверените кредитни институции се установиха несъществени несъответствия при определяне на размера на влоговата база и на гарантираните влогове. Банките предприеха действия по отстраняване на пропуските още по време на проверките.

Проверки са извършени по всички постъпили през периода жалби, въпроси и запитвания от клиенти на финансови институции и кредитни посредници, за което лицата бяха уведомени.

През отчетния период бяха регистрирани десет нови дружества от България и две лица от държава – членки на ЕС, желаещи да извършват дейност по кредитно посредничество, съгласно ЗКНИП. По тяхна инициатива бяха залечени двама местни кредитни посредници и един чуждестранен посредник. Анализът на получената отчетна информация от кредитните посредници през първото полугодие показва, че те имат трайно установено пазарно присъствие. В рамките на периода са проверени 343 лица за извършване на дейност по кредитно посредничество без регистрация.

През шестмесечието в регистъра по чл. 3а от ЗКИ бяха вписани 6 нови финансови институции с търговска регистрация в Република България и една чуждестранна финансова институция. Залечена бе регистрацията на 4 финансови институции. Централната банка отказа вписване на 5 дружества поради неясен произход или недоказани собствени средства при формиране на вноските в капитала. По искане на 3 дружества беше прекратена процедурата по преглед на документи по повод подадено заявление за регистрация.

През първата половина на 2023 г. продължи осъществяването от БНБ регулярен контрол по изпълнение на изискванията на Наредба № 26 от 23 април 2009 г. за финансовите институции, включващ проверка на верността на данните и на информацията във връзка с регистрация и промяна на обстоятелства по регистрация, както и анализ на представяните в БНБ финансови отчети, с цел изчисляване на съществената дейност на дружествата, определяща ги като

финансови институции, и спазване на изискването за поддръжане на собствен капитал.

През периода бяха разгледани по компетентност постъпили сигнали от държавни институции и от граждани относно извършване на дейност като финансова институция от дружества без регистрация по чл. 3а от ЗКИ и за прилагане на лоши практики в процеса на осъществяването от тях дейност.

Дейност по надзорно информационно обслужване и ИТ одит

Дейностите по набиране, обработка и съхраняване на информацията, необходима за осъществяване на банковия надзор на БНБ, бяха изпълнени в изисквания обхват и качество. През отчетния период данните, необходими за аналитичните потребности на надзорната дейност на БНБ, бяха осигурени в срок.

В основната информационна система на управление „Банков надзор“ бяха внедрени изменения за автоматизиране на процеса по изпращане на данни за надзорна отчетност към регулаторните органи. Бяха осигурени необходимите промени в информационните ресурси, породени от изискванията за регулаторната отчетност. Приключи анализът на необходимите промени във връзка с въвеждането на единната европейска валута в информационните ресурси, използвани в дейността на управлението.

Беше завършена надзорна ИТ проверка с пълен обхват в една от банките с по-голямо въздействие в сектора на „по-малко значимите“ поднадзорни институции (*High Impact LSI bank*). Всички препоръки във връзка с осъществяването през 2022 г. хоризонтална надзорна проверка на тема „Възлагане на дейности на външни изпълнители с фокус върху управлението на изнесени ИТ дейности“ бяха изпълнени от банките.

Звеното за координация при докладване на киберинциденти от поднадзорните институции ежедневно извършваше наблюдение на нивото на киберзаплахите и следеше киберинцидентите в кредитните институции, като бе осигурена възможността за навременно обработване и докладване на инциденти към ЕЦБ. През отчетния период не бяха наблюдавани киберинциденти в банките, свързани с войната в Украйна.

Дейност по изменение на съществуващата регулаторна рамка Базел III и участия в работни групи на европейско ниво

През 2023 г. представители на БНБ участваха активно в обсъжданията на европейско ниво относно въвеждането в рамките на Съюза на така наречената ревизирана регулаторна рамка Базел III за капиталовите изисквания към кредитните институции с цел засилване на регулирането, надзора и управлението на риска в банковия сектор.

В сферата на европейската регулаторна рамка продължи работата по линия на постоянните подструктури към ЕБО и ЕЦБ, където експерти на БНБ участваха при обсъждането и изработването на общата политика и стандарти за надзор, както и в обмена, оценката и сближаването на националните практики по въвеждане и прилагане на пруденциалната и надзорната рамка на ЕС.

В съответствие с Решение на ЕБО от 18 февруари 2021 г. относно изискваната информация за наблюдение на Базелските надзорни стандарти (ЕВА/DC/2021/373)⁸² БНБ събира и изпраща информация на ЕБО за извадка от кредитни институции, определена съгласно чл. 4 на Решението. За второто упражнение за наблюдение с референтна дата 31 декември 2022 г. в извадката попаднаха три български банки. През първата половина на 2023 г. БНБ в ролята на медиатор между ЕБО и определените банки взе активно участие във всички етапи на упражнението за наблюдение. След преглед на качеството на подадените от банките данни ЕБО включи и трите банки в обобщените резултати.

⁸² Виж Решение на ЕБО от 18 февруари 2021 г. (консолидирана версия) на сайта на ЕБО.

Дейности по изменение и допълнение на съществуващата регулаторна рамка на национално ниво

На 12 януари 2023 г. УС на БНБ прие решение за прилагане на „Насоки за изменение на Насоки ЕВА/GL/2018/10 относно оповестяването на необслужваните и реструктурираните експозиции“ (ЕВА/GL/2022/13), издадени от ЕБО и публикувани на официалната му страница. С документа се променя само обхватът на приложение на действията към момента насоки за оповестяване на информация за необслужваните и реструктурираните експозиции (ЕВА/GL/2018/10).

На 26 април 2023 г. УС на БНБ прие решение за прилагане на „Насоки на ЕБО, издадени въз основа на член 84, параграф 6 от Директива 2013/36/ЕС за определяне на критерии за установяването, оценката, управлението и редуцирането на рисковете, произтичащи от потенциални промени в лихвени проценти и за оценката и наблюдението на риска от кредитния спред на дейностите на институциите извън търговския портфейл“ (ЕВА/GL/2022/14), издадени от ЕБО и публикувани на официалната му страница, считано от 30 юни 2023 г., с изключение на разделите, отнасящи се за кредитния спред, които се прилагат от 31 декември 2023 г.

На 18 май 2023 г. УС на БНБ прие решение за прилагане на „Насоки относно използването на решения за дистанционно установяване на делови взаимоотношения с клиенти съгласно член 13, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/849“ (ЕВА/GL/2022/15). В тях се определят стъпките, които кредитните и финансовите институции следва да предприемат, когато приемат или преразглеждат решения за изпълнение на задълженията си в контекста на дистанционното установяване на делови взаимоотношения с нови клиенти.

Дейност по издаване на лицензи, разрешения и одобрения

През първата половина на 2023 г. не са издавани лицензи на нови кредитни институции за извършване на банкова дейност на територията на Република България и не са откривани производства за лицензиране⁸³.

В рамките на полугодията не са постъпвали заявления за придобиване на квалифицирани дялови участия от капитала на кредитни институции по реда на чл. 28 от ЗКИ.

През февруари 2023 г. с решение на УС на БНБ приключи започналата през 2022 г. процедура за издаване на разрешение на основание чл. 29, ал. 1 от ЗКИ за преобразуване чрез вливане на една значима банка в друга („Кей Би Си Банк България“ ЕАД в „Обединена българска банка“ АД). През първото шестмесечие на 2023 г. с решение на УС на БНБ на основание чл. 29 от ЗКИ е издадено разрешение на една банка за намаляване на капитала.

През март и април 2023 г. с решения на УС на БНБ бяха приети решения за освобождаване на два финансови холдинга майки от държави членки от задължението за получаване на одобрение по чл. 35а, ал. 1 от ЗКИ.

В рамките на първото шестмесечие на 2023 г. с решение на УС на БНБ беше издадено едно разрешение за вливане в значима институция на нейна дъщерна финансова институция.

През първата половина на 2023 г. с решения на УС на БНБ са издадени разрешения във връзка със собствения капитал, както следва:

– на две банки за включване на емисии акции в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ 1);

⁸³ С Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ от 24 юни 2020 г. за установяване на тясно сътрудничество между Българската народна банка и Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) между БНБ и ЕЦБ е установен механизъм на тясно сътрудничество, като, считано от 1 октомври 2020 г., на основание чл. 4, параграф 1, буква „а“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013 компетентният орган за лицензиране на кредитни институции е ЕЦБ, при спазване на специфични правила, отразяващи ролята на националния компетентен орган.

- на една значима банка да включи междинната си печалба към 31 декември 2022 г. в базовия собствен капитал от първи ред (CET 1);
- на една банка да включи междинната си печалба към 30 юни 2022 г. на индивидуална и консолидирана основа в базовия собствен капитал от първи ред (CET 1);
- на една значима банка за включване на сумата, привлечена под формата на подчинен срочен заем в капитала от втори ред (T 2);
- на една банка да включи годишната си печалба за 2022 г. в базовия собствен капитал от първи ред (CET 1);
- на една значима банка да включи междинната си печалба към 31 март 2023 г. в базовия собствен капитал от първи ред (CET 1).

През изминалото полугодие с решение на УС на БНБ е издадено одобрение по чл. 71, ал. 5 от ЗКИ за изменение в устава на една кредитна институция.

За периода януари – юни 2023 г., след извършена оценка за надеждност и пригодност, с решения на УС на БНБ бяха издадени 8 одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорни органи на банки⁸⁴ (6 по отношение на по-малко значими институции и 2 по отношение на значими институции след инструкции на ЕЦБ) и 8 одобрения във връзка с оценка на пригодността на лица, заемащи ключови позиции в банки (5 по отношение на по-малко значими институции и 3 по отношение на значими институции след инструкции на ЕЦБ)⁸⁵. Прекратени са две административни производства за издаване на одобрения на лица, заемащи ключови позиции в значими институции.

За периода януари – юни 2023 г. 10 нови кредитни институции от държави членки упражниха правото си директно да предоставят услуги по реда на взаимното признаване на единния европейски паспорт чрез изпратени нотификации до БНБ от надзорните органи, издали лицензите им за банкова дейност, относно намерението на тези институции да предоставят банкови услуги в Република България, с което броят на получените в БНБ първоначални нотификации (*First Time Free Services Notifications*) за свободно предоставяне на услуги в страната е 348.

Вследствие на установения механизъм на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ⁸⁶ бяха проведени процедури по отправени конкретни указания (инструкции) от ЕЦБ, в резултат на които УС на БНБ прие национални решения и подуправителят на БНБ, ръководещ управление „Банков надзор“, издаде заповеди, както следва:

- 5 национални решения за издаване на одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорните органи и за заемане на ключови позиции в три значими кредитни институции;
- едно национално решение за издаване на одобрение за изменения в устав – на една значима банка;
- 13 национални решения за фактуриране на дължимите към ЕЦБ годишни надзорни такси за периода на таксуване – 2022 г., за поднадзорните лица и поднадзорните групи, установени в България;
- 2 национални решения за издаване на одобрение за вливане на банка в банка и на финансова институция в банка – по отношение на две значими институции;
- едно национално решение за изменение на решение за периодично предоставяне на допълнителна надзорна информация (събиране на данни за споразумения по възлагане на дейности на външни изпълнители) на една значима институция;

⁸⁴ Информация за издадените на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ одобрения е достъпна на интернет страницата на БНБ в раздел „Банков надзор“, подраздел „Кредитни институции (Банков сектор)“, рубрика „Регистри“.

⁸⁵ След установяване на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, на основание чл. 4, параграф 1, буква „д“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013, ЕЦБ разполага с изключителната компетентност да оценява и приема решения относно пригодността на членовете на ръководните органи и лицата, заемащи ключови позиции в значимите банки. ЕЦБ оценява съответните лица в сътрудничество с националните надзорни органи.

⁸⁶ Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ, в сила от 27 юли 2020 г.

- едно национално решение за удължаване на срока за изпълнение на задължение, посочено в конкретно указание на ЕЦБ и приетото въз основа на него национално решение във връзка с вътрешни модели – на една значима институция;
- 6 национални решения във връзка със собствения капитал – на три значими банки;
- 2 заповеди за провеждане на надзорни инспекции в две значими банки;
- едно национално решение във връзка с издаване на одобрение на една значима институция за изключване на експозиции при установяване на обща вътрешна експозиция.

През първото шестмесечие на 2023 г. в управление „Банков надзор“ бяха регистрирани и разгледани 40 жалби от клиенти на банки по конкретни казуси.

VII. Дейност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Българската народна банка е орган за реструктуриране на кредитните институции и другите юридически лица, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. След установяването на тясно сътрудничество с ЕЦБ (считано от 1 октомври 2020 г.) функцията на орган за реструктуриране се осъществява от БНБ в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП) и в тясно сътрудничество с Единния съвет за реструктуриране (ЕСП).

Кредитните институции, установени в Република България, по отношение на които ЕЦБ упражнява всички правомощия по чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1024/2013⁸⁷, попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, който упражнява функциите на орган за реструктуриране и взема решения по всички аспекти на реструктурирането⁸⁸. В качеството си на национален орган за реструктуриране за кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на ЕСП, Българската народна банка участва и е представена в организираните от ЕСП вътрешни екипи по реструктуриране⁸⁹, които изпълняват задачи по подготовка на плановете за реструктуриране и решенията във връзка с реструктурирането. В тези случаи ЕСП замества БНБ и при осъществяване на сътрудничеството с органите за реструктуриране на неучастващите държави членки, включително в колегиите за реструктуриране и в европейските колегии за реструктуриране, които се създават по реда на Директива 2014/59/ЕС⁹⁰. По отношение на кредитните институции, съответно групи, за които ЕСП е орган за реструктуриране, БНБ участва в колегиите за реструктуриране като наблюдател.

За кредитните институции и групи, установени в Република България, които не попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, Българската народна банка приема решения по всички аспекти на реструктурирането, като съобразява ангажиментите си за сътрудничество с ЕСП и прякото приложение в Република България на Регламент (ЕС) № 806/2014⁹¹.

Като част от ЕМП Българската народна банка е представена с право на глас в управленските органи на ЕСП във формат на Пленарна сесия⁹² и разширена Изпълнителна сесия⁹³ от подуправителя, ръководещ управление „Емисионно“.

⁸⁷ Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 г. за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции.

⁸⁸ Към 30 юни 2023 г. това са четири кредитни институции, а именно „Банка ДСК“ АД, „Юробанк България“ АД, „УниКредит Булбанк“ АД и „Обединена българска банка“ АД.

⁸⁹ Състоят се от представители на ЕСП и на националните органи за реструктуриране и са създадени на основание чл. 83, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 806/2014.

⁹⁰ Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламент (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета.

⁹¹ Регламент (ЕС) № 806/2014 на Съвета от 15 юли 2014 г. за установяване на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010.

⁹² Включва постоянните членове на ЕСП и представителите на всички национални органи за реструктуриране в рамките на ЕМП.

⁹³ Състои се от постоянните членове на ЕСП и представителите на националните органи за реструктуриране, в чиято юрисдикция са субектите, по отношение на които се разглеждат въпроси и се вземат решения.

В качеството си на орган за реструктуриране БНБ отговаря изцяло за администрирането и управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ, Фонда).

През първото шестмесечие на 2023 г. дейността на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране беше насочена главно към организиране и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на междинните целеви нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ), определени за кредитните институции. Във връзка с присъединяването към ЕМП, през първата половина на 2023 г. продължи актуализирането на вътрешната методологична рамка на БНБ, свързана с функцията по реструктуриране, в контекста на интегрирането на политиката на ЕСП, нейната приложимост и при съобразяване с националните специфики. През отчетния период влязоха в сила изменения и допълнения в ЗВПКИИП като част от Заключителните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти (ДВ, бр. 8 от 25 януари 2023 г.), с които в националното законодателство са въведени промени, произтичащи от Регламент (ЕС) 2021/23⁹⁴. Тези изменения и допълнения на ЗВПКИИП се отразяват върху функцията на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране на кредитни институции.

През първата половина на 2023 г. продължиха дейностите по преглед и актуализиране на приетите в края на 2021 г. плановете за реструктуриране на кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на БНБ.⁹⁵ През февруари 2023 г. УС на БНБ прие план за реструктуриране и определи МИСКПЗ на една кредитна институция.⁹⁶ Плановете за реструктуриране се преразглеждат веднъж годишно и включват оценка на възможността за реструктуриране, оценка и анализ на бизнес модела и критично важните функции на съответната институция или група, както и предпочитани стратегия и инструменти за реструктуриране. Заедно с прегледа и актуализацията на плановете за реструктуриране се извършва преглед и на определеното ниво на МИСКПЗ. Наред с това се разглежда и оценява и напредъкът, постигнат от кредитните институции по отношение на определените им работни приоритети през 2022 г., с оглед осигуряване на възможността за реструктуриране и прилагане на предпочитаната стратегия за реструктуриране.

През първата половина на 2023 г. БНБ продължи процеса по наблюдение и контрол на изпълнението от страна на кредитните институции на МИСКПЗ. В допълнение посредством стандартизираната отчетност, набирана от кредитните институции за целите на планиране на реструктурирането⁹⁷, започна осигуряване на актуална информация, необходима за прегледа и актуализирането

⁹⁴ Регламент (ЕС) 2021/23 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2020 г. относно рамка за възстановяване и реструктуриране на централни контрагенти и за изменение на регламенти (ЕС) № 1095/2010, (ЕС) № 648/2012, (ЕС) № 600/2014, (ЕС) № 806/2014 и (ЕС) 2015/2365 и на директиви 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2007/36/ЕО, 2014/59/ЕС и (ЕС) 2017/1132.

⁹⁵ В контекста на разпределението на функциите и правомощията между БНБ и ЕСП Българската народна банка отговаря за планиране на реструктурирането на тринайсет кредитни институции, лицензирани в Република България.

⁹⁶ Поради непостигане на съвместно решение през предходния период по планиране на реструктурирането БНБ извърши преглед и актуализиране на индивидуалния план за реструктуриране на лицензираната в България дъщерна кредитна институция – част от трансгранична група от ЕС.

⁹⁷ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/1624 на Комисията от 23 октомври 2018 г. за определяне на технически стандарти за изпълнение по отношение на процедурите, стандартните формуляри и образците за предоставяне на информация за целите на плановете за реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници в съответствие с Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/1066 на Комисията.

на плановете за реструктуриране за следващия период по планиране на реструктурирането за 2023 г.

В качеството на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група от ЕС, Българската народна банка участва като член в колегията за реструктуриране, създадена от органа за реструктуриране на ниво група. През първото шестмесечие на 2023 г. в рамките на срока за постигане на съвместно решение по плана за реструктуриране на групата за 2022 г. и относно МИСКПЗ, членовете на колегията постигнаха съвместно решение и приеха груповия план за реструктуриране за 2022 г.

В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на четирите кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП⁹⁸, през първата половина на 2023 г. УС на БНБ прие позиции във връзка с гласуването на решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2022 г. на две трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определяне на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки, в обхвата на правомощията на ЕСП.⁹⁹ Управителният съвет на БНБ прие също позиция относно проект на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерна банка, лицензирана в Република България и част от трансгранична група с предприятието майка извън ЕМП, за целите на последващото му предоставяне на органа за реструктуриране на ниво група.

БНБ не подкрепи проектите за решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП относно плана за реструктуриране и оценката на възможността за реструктуриране за 2022 г. и относно определяне на МИСКПЗ на двете трансгранични групи с дъщерни банки в България, попадащи в преките правомощия на ЕСП, както и проекта на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерната кредитна институция с предприятие майка извън ЕМП. БНБ изрази мотивирано несъгласие с плана за реструктуриране и с оценката на възможността за реструктуриране на групите в частта относно подхода за определяне на МИСКПЗ за дъщерните банки, лицензирани в Република България. Със същите принципни мотиви БНБ не подкрепи и проекта за предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерната банка с предприятието майка извън ЕМП. Позициите на БНБ като национален орган за реструктуриране бяха изразени в рамките на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП от подуправителя, ръководещ управление „Емисионно“, като представител на БНБ. Поради липсата на консенсус и съгласно приложимата правна рамка проектите за решения на ЕСП, които не бяха подкрепени от БНБ, бяха приети от Изпълнителната сесия в състав от постоянните членове на ЕСП.

Плановете за реструктуриране за 2022 г. и на двете групи, част от които са кредитни институции, установени в България, и по тях са постигнати съвместни решения в рамките на организирани от ЕСП колегии за реструктуриране, включват оценка на възможността за реструктуриране на съответната група, оценка на значимите предприятия и анализ на правната и финансовата им структура, на техния бизнес модел, критични функции, предпочитани стратегия и инструмент за реструктуриране, изчисления на МИСКПЗ, както и анализ на инструментите, служещи за изпълнение на МИСКПЗ. Двете дъщерни банки, лицензирани в Република България, които са част от съответните банкови групи, са определени като значими и са идентифицирани изпълняваните

⁹⁸ На 10 април 2023 г. приключи процесът на юридическо вливане на „Кей Би Си Банк България“ ЕАД в „ОББ“ АД.

⁹⁹ Съгласно чл. 54, параграф 2, букви „а“ и „в“ от Регламент (ЕС) № 806/2014, на своя изпълнителна сесия ЕСП подготвя, оценява и одобрява плановете за реструктуриране и определя МИСКПЗ на субектите и групите, попадащи в обхвата на неговите правомощия. Решенията на изпълнителната сесия на ЕСП във формат на разширена Изпълнителна сесия се вземат чрез консенсус, а при невъзможност за постигане на консенсус – посредством гласуване с обикновено мнозинство от гласовете на постоянните членове на ЕСП.

от тях критични функции. За двете дъщерни банки, които не са субекти за реструктуриране, съгласно стратегията, предвидена в плановете за реструктуриране на съответната група, е определено МИСКПЗ на индивидуална или (под)-консолидирана основа в съответствие с възприетия от ЕСП подход.

По линия на функцията по управление на ФПБ на 13 април 2023 г. УС на БНБ прие Годишния финансов отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2022 г.¹⁰⁰, включващ отчет за дейността и всички компоненти на финансовия отчет на Фонда към 31 декември 2022 г. Одитираният отчет бе обнародван в законоустановения срок (до 30 април) в „Държавен вестник“¹⁰¹. В рамките на същия срок отчетът, представящ дейността на Фонда и неговото имуществено и финансово състояние, паричните потоци, финансовия резултат и изменението в нетните активи, придружен от доклада на независимия одитор¹⁰², е публикуван на интернет страницата на БНБ в съответната рубрика.

За целите на текущото управление на средствата на ФПБ през януари 2023 г. УС на БНБ определи допустимите класове активи и инвестиционни ограничения за пазарен и кредитен риск във връзка с възможността средствата на ФПБ да бъдат инвестирани посредством структурирана индексна сметка (СИС) при БНБ. През първата половина на 2023 г. УС на БНБ взе решение да бъде запазена прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на ФПБ и те продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ, като спрямо тях се прилагат „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“. При приемане на решението за инвестиране на средствата на ФПБ Управителният съвет разгледа и взе предвид очакваните доходност и риск в случай на избор на СИС, както и пазарната конюнктура към този момент.

В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ функцията по определяне и събиране на вноските на клонове на кредитни институции от трети държави за целите на финансиране на реструктурирането се осъществява изцяло от БНБ, а средствата постъпват в отделен подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП. През април 2023 г. УС на БНБ определи годишните вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2023 г. с общ размер 92 хил. лв. Средствата постъпиха по сметката на съответния подфонд в рамките на срока по чл. 139, ал. 5 от ЗВПКИИП (трисет дни, считано от датата на уведомлението). Към 30 юни 2023 г. средствата, набрани в подфонда, предназначени за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлизат на 882 хил. лв.

Вноските на кредитните институции, лицензирани в Република България, за целите на финансиране на реструктурирането се дължат към ЕФП и се определят от ЕСП. Като национален орган за реструктуриране БНБ отговаря за уведомяването на кредитните институции за определените им от ЕСП предварителни годишни вноски, тяхното набиране и прехвърлянето им към ЕФП. За целта се ползва отделен целеви подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП. През май 2023 г. ЕСП определи вноските за 2023 г., които да бъдат набрани от кредитните институции, лицензирани в Република България, и прехвърлени от БНБ към ЕФП, с общ размер 11 508 хил. евро, или 22 508 хил. лв.¹⁰³ С оглед на наличните средства в целевия подфонд на ФПБ и на възможността за използването им, предвидена в § 56, ал. 2 от Преходните и заключителните

¹⁰⁰Включва информация и анализи, засягащи динамиката и тенденциите в международната среда, икономическата активност в България и състоянието на банковата система предвид тяхната взаимосвързаност и определяща роля за дейностите по управление на ФПБ, както и информация за управлението на ФПБ и за основните показатели, представящи резултатите от дейността му през 2022 г.

¹⁰¹ДВ, бр. 38 от 28 април 2023 г.

¹⁰²„Ърнст и Янг Одит“ ООД, назначен с Решение № 371 на УС на БНБ от 18 ноември 2021 г.

¹⁰³При използване на фиксирания курс на лева спрямо еврото от 1.95583 лв. за 1 евро.

разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП¹⁰⁴, УС на БНБ взе решение дължимите от кредитните институции вноски в ЕФП за 2023 г. да бъдат приспаднати от наличните средства в съответния подфонд. Кредитните институции бяха уведомени за определените им от ЕСП вноски в ЕФП за 2023 г. и за решението на УС на БНБ тези вноски да бъдат приспаднати от наличните средства в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП. След получаване на уведомлението една кредитна институция избра да се възползва от предоставената от ЕСП възможност 22.5% от дължимата вноска да бъде изплатена чрез поемане на неотменим ангажимент за плащане при условията на споразумение, сключено с ЕСП.¹⁰⁵ На 29 юни 2023 г., след получаване на уведомление за плащане от ЕСП Българската народна банка извърши съответните плащания¹⁰⁶, като намали средствата, които да бъдат приспаднати от подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП с оглед на осигурените от съответната кредитна институция средства за обезпечаване на поетия към ЕСП неотменим ангажимент за плащане.

Към 30 юни 2023 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначен за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлизат на 455 595 хил. лв.

¹⁰⁴ „След съответно уведомление от ЕСП за първоначална вноска органът за реструктуриране по чл. 2, ал. 1 нарежда прехвърляне към ЕФП на сума от подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 в съответствие с чл. 8 от Споразумението относно прехвърлянето и взаимното използване на вноски в ЕФП. След прехвърляне на средствата останалите набрани в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 средства, в случай че има такива, се приспадат от задълженията на институциите за бъдещи вноски в ЕФП по решение на органа за реструктуриране до тяхното изчерпване.“

¹⁰⁵ Неотменимият ангажимент за плащане се обезпечава изцяло с парични средства от страна на кредитната институция. В ЗВПКИИП не е предвидена възможност наличните средства в съответния целеви подфонд да бъдат използвани за осигуряване на обезпечение по неотменими ангажименти за плащане.

¹⁰⁶ Прехвърляне в ЕФП на вноските за 2023 г. на кредитните институции, лицензирани в Република България, и отделно прехвърляне на сумата, представляваща обезпечение по поет от кредитна институция, лицензирана в Република България, неотменим ангажимент за плащане.

VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на органите и институциите на ЕС

Дейността на органите и институциите на ЕС през първата половина на 2023 г. беше насочена към предприемане на мерки за укрепване на капацитета на Съюза, за готовност за действие и за управление на кризи, реформа на рамката за икономическо управление и актуализиране на пруденциалните изисквания към кредитните институции. Представители на БНБ участваха в дискусиите по изменението на регулаторната рамка на ЕС в областта на банковия сектор и допринесоха за изготвянето и съгласуването на националните позиции по законодателните предложения.

Европейска система на централните банки

Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на ЕЦБ, включващ председателя и заместник-председателя на ЕЦБ, както и управителите на националните централни банки на всички държави – членки на ЕС. През първото шестмесечие на 2023 г. бяха проведени две заседания на Генералния съвет на ЕЦБ, на които бяха обсъдени въпроси, свързани с икономическото развитие и състоянието на финансовия сектор в ЕС, доклад за спазване от централните банки на забраната за парично финансиране и доклад за перспективите и паричната политика на държавите членки извън еврозоната.

Представители на БНБ участват в работата на 15 комитета към ЕСЦБ¹⁰⁷ и в 62 работни групи към тях, както и в Конференцията на ръководителите на администрацията. Чрез представителите си в органите, комитетите и работните групи на ЕСЦБ Банката допринася за изготвянето на правни актове на ЕЦБ в областта на паричната и банковата политика, на платежните и сетълмент системи, на статистическата отчетност и в изследователската дейност, както и при обсъждането на други въпроси от сферата на компетентност на централните банки. БНБ участва в процеса на съгласуване на становища на ЕЦБ във връзка с провежданите от държавите – членки на ЕС, писмени консултации по всеки проект на нормативен акт или по предложения за законодателни актове на ЕС, попадащи в сферата на нейната компетентност. През отчетния период България проведе писмени консултации с ЕЦБ относно законопроект за изменение на Закона за платежните услуги и платежните системи, законопроект за изменение на Закона за кредитните институции и Закона за платежните услуги и платежните системи, както и проект за нов Закон за Българската народна банка, който да влезе в сила от датата на присъединяване на България към еврозоната. БНБ участва в процеса по съгласуване на становищата на ЕЦБ по тях.

¹⁰⁷ Комитет за счетоводство и парични приходи (AMICO), Комитет за финансова стабилност (FSC), Комитет по банкнотите (BANCO), Комитет за комуникации на Евросистемата/ЕСЦБ (ECCO), Комитет за информационни технологии (ITC), Комитет на вътрешните одитори (IAC), Комитет за международни отношения (IRC), Правен комитет (LEGCO), Комитет за пазарни операции (MOC), Комитет по парична политика (MPC), Комитет за пазарна инфраструктура и плащания (MIPC), Комитет по статистика (STC), Комитет за организационно развитие (ODC), Комитет по контролинг (COMCO) и Комитет за човешките ресурси (Human Resources Committee).

Европейски съвет за системен риск, Европейски банков орган, надзорни колегии

Управителят и подуправители на БНБ са членове на Генералния съвет на ЕССР. На проведените през първата половина на 2023 г. две заседания Генералният съвет продължи да обсъжда и актуализира оценката си за системния риск с оглед на новата рискова среда вследствие на високата инфлация, отчетливото повишаване на лихвените проценти и повишената несигурност по отношение на макроикономическите перспективи. Като източници на системен риск за финансовата стабилност в ЕС бяха очертани: продължителен период на нисък растеж и висока инфлация, водещи до напрежение в балансите на нефинансовите предприятия и домакинствата; влошаващо се качество на активите в резултат от неблагоприятната макроикономическа среда и влошени перспективи за рентабилността на банковия сектор вследствие на увеличените разходи за финансиране на банките и забавяне на банковото кредитиране; преоценка и резки колебания на цените на активите в отговор на продължителен стрес във финансовия сектор, по-нататъшна ескалация на геополитическото напрежение и по-слаби от очакваните перспективи за икономически растеж. Генералният съвет подчерта, че солидните капиталови и ликвидни позиции, както и стабилната рентабилност в резултат на нормализирането на паричната политика поставят банковия сектор на ЕС в добра позиция, за да отговори на предизвикателствата, породени от новата рискова среда. В същото време, предвид усложнената макрофинансова обстановка, беше изтъкната необходимостта финансовите институции да прилагат подходящи практики за планиране на капитала и ликвидността и да запазят настоящите си равнища на устойчивост, за да гарантират способността си да се справят с потенциално по-неблагоприятни условия.

През отчетния период Генералният съвет обсъди и натрупаните рискове в сектора на недвижимите имоти предвид системното въздействие, което неблагоприятните тенденции в този сектор могат да окажат върху реалната икономика и финансовата система. В рамките на дискусиите членовете на Генералния съвет отчетоха продължаващ спад на инвестициите в търговски недвижими имоти на фона на влошаващите се бизнес нагласи, неблагоприятната прогноза за рентабилността, повишаващите се разходи за финансиране и затягането на кредитните стандарти. Членовете на Генералния съвет се обединиха около мнението, че е необходимо внимателно наблюдение на съществуващите и нововъзникващите уязвимости в сектора на търговските недвижими имоти, имайки предвид неговата важна роля за финансовата стабилност на ЕС.

На проведеното през март заседание Генералният съвет продължи да разисква възможните системни последици, свързани с тенденциите на пазарите на криптоактиви, и политиките за смекчаване на рисковете за финансовата стабилност. Беше изтъкната необходимостта органите да разполагат с необходимия капацитет за наблюдение на каналите за разпространение на вторични ефекти както към традиционния финансов сектор, така и в рамките на сектора на криптоактивите. Това ще позволи предприемането на навременни действия за справяне с потенциални системни рискове. В бъдеще усилията следва да бъдат насочени към оценка на рисковете, свързани с дейността на криптоконгломератите и поемането на дълг при използването на криптоактиви, както и към наблюдение на пазарните тенденции, свързани с децентрализираните финанси, оперативната устойчивост и използването на криптоактиви при валидиране на операции и кредитиране.

ЕССР продължи да дава своя принос за провеждането на стрес тестове от страна на европейските надзорни органи, като след одобрение от Генералния

съвет ЕССР предостави утежнения сценарий за координирания от Европейския банков орган (ЕБО) стрес тест на банковия сектор за целия ЕС през 2023 г.

През отчетния период представителите на БНБ в постоянните комитети и работни групи към ЕБО и ЕК участваха в дискусиите относно изработването на общите политики и стандарти за надзор, както и в обмена, оценката и сближаването на националните практики по въвеждане и прилагане на пруденциалната и надзорната рамка на ЕС. Обсъдени бяха и теми, свързани с качеството на данните на отчитащите се банки; подготовката и провеждането на годишните упражнения за прозрачност, бенчмаркинг и стрес тестове; резултатите от проверките на Плановите за финансиране; актуализацията на техническите стандарти относно функционирането на надзорните колегии; процеса на наблюдение на ликвидността и стабилността на финансирането на банките, както и с ролята на вътрешния анализ на адекватността на капитала в ПНПО. Също така бяха проведени дискусии и относно надзорните приоритети за 2024 г., актуализирането на регулации и технически стандарти, стрес тестове, критериите за независимост на компетентните органи, както и рисковете и уязвимостта на банковия сектор в Европа. От страна на ЕБО бе представен отчетът за 2022 г. относно конвергенцията на надзорните практики. По линия на специфичните надзорни дейности представители на БНБ участваха в заседания, на които се обсъждаха теми, свързани с мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, защитата на потребителите и нововъведения във финансовия сектор.

Съвет по икономически и финансови въпроси (Екофин) и Икономически и финансов комитет

През април беше проведено неформално заседание на Съвета на ЕС по икономически и финансови въпроси, в което взеха участие министрите на финансите или икономиката и управителите на централните банки на държавите – членки на ЕС. В заседанието участва управителят на БНБ. Акцент в дискусиите беше ролята на европейските финансови пазари при финансирането на компаниите от следващо поколение, които ще осигурят бъдещ икономически растеж и работни места. Във връзка с това обсъжданията се съсредоточиха върху въпроси, свързани с финансирането на иновациите, както и отражението на новата икономическа ситуация, характеризираща се с повишени разходи за финансиране и нежелание за поемане на риск. Дискутирани бяха необходимите мерки за укрепване на капиталовите пазари в Европа и продължаване на реформите, насочени към изграждане на съюза на капиталовите пазари, което да гарантира достъпа до частен капитал на по-малко установени иновативни компании.

БНБ е представена в Икономическия и финансов комитет от подуправител, който участва в неговата дейност. През първата половина на 2023 г. дискусиите в Комитета бяха фокусирани главно върху ефекта от наложените санкции и ограничителни мерки срещу руската икономика и значението на ефективното им прилагане, включително чрез предотвратяване на тяхното заобикаляне. Широка подкрепа беше изразена за необходимостта от финансово подпомагане за възстановяването на Украйна. Членовете на Комитета бяха запознати с положителната оценка на Комисията за функционирането на Единния надзорен механизъм и с областите, върху които трябва да бъде обърнато специално внимание, в това число подобряване на външната комуникация и сътрудничество, както и допълнително хармонизиране на правната уредба. Беше изразена подкрепа за постигане на напредък при завършването на банковия съюз като възможно средство за справяне с фрагментацията на пазара. През отчетния период членовете на Комитета обсъдиха и публикувания през април пакет от законодателни предложения на ЕК за адаптиране и допълнително укрепване на

съществуващата нормативна уредба на ЕС за управление на банкови кризи и гарантиране на депозитите. Внимание беше обърнато на предложенията, отнасящи се до йерархията на вземанията при несъстоятелност, финансирането и участието на схемите за гарантиране на депозитите при реструктуриране и калибрирането на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения за малки и средни банки.

В Съвета на ЕС продължи обсъждането на законодателните мерки, насочени към изграждане на регулаторна рамка за завършване на банковия съюз. На 18 април 2023 г. ЕК представи пакет от законодателни предложения – така нареченият пакет за преглед на рамката за управление на кризи и гарантиране на депозити¹⁰⁸. Предложените законодателни мерки са в съответствие с изявлението на Еврогрупата в приобщаващ формат за бъдещето на банковия съюз от 16 юни 2022 г. Съгласно изявлението, като мерки за завършването на банковия съюз се предлагат по-широко приложение на инструментите за реструктуриране, включително и по отношение на малки и средни по размер банки, когато има налични средства за ефективно използване на инструментите за реструктуриране, както и хармонизация на използването на средства на националните схеми за гарантиране на депозити в процеса на реструктуриране и на управление на кризи. Със своя експертен капацитет БНБ подпомага представителите на Министерството на финансите в преговорите по законодателните предложения в работната група „Финансови услуги“ към Съвета на ЕС по въпроси от компетентността на централната банка.

През първата половина на 2023 г. продължиха преговорите по представените през 2021 г. законодателни предложения за изменения на регулаторната рамка на ЕС относно банковия сектор¹⁰⁹, предназначени да осигурят прилагането на международните стандарти на Базелския комитет за банков надзор – „Базел III“. С предложените изменения се предвижда да се осигурят еднакво прилагане на регулаторните изисквания, сближаване на надзорните практики и равнопоставеност в рамките на единния пазар на банкови услуги. Представителите на БНБ участваха активно в проведените в работна група „Финансови услуги“ към Съвета на ЕС преговори по предложенията за изменение на Директивата и Регламента за капиталовите изисквания. След проведените тристранни срещи с участието на Европейския парламент, Съвета на ЕС и Европейската комисия,

¹⁰⁸ Пакетът се състои от четири законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на мерките за ранна намеса, условията за реструктуриране и финансирането на действията по реструктуриране, COM (2023) 226 final, 18.04.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС по отношение на мерките за ранна намеса, условията за реструктуриране и финансирането на действията по реструктуриране, COM (2023) 227 final, 18.04.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/49/ЕС по отношение на обхвата на защитата на депозитите, използването на средствата на схемите за гарантиране на депозитите, трансграничното сътрудничество и прозрачността, COM (2023) 228 final, 18.04.2023;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС и Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на някои аспекти на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, COM (2023) 229 final, 18.04.2023.

¹⁰⁹ Пакетът се състои от три законодателни предложения:

- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трета държава и рисковете с екологичен, социален и управленски характер и на Директива 2014/59/ЕС, COM (2021) 663 final, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитен риск, риск от корекция на кредитната оценка, операционен риск и пазарен риск, както и за долна граница на изчисленото капиталово изискване, COM (2021) 664 final, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на групите, които са глобални системно значими институции и са обект на стратегия за реструктуриране с множество субекти за реструктуриране, и на методиката за непряко записване на инструменти, признати за покриване на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, COM (2021) 665 final, 27.10.2021.

през юни 2023 г. беше постигнато предварително споразумение по законодателните предложения.

Представители на БНБ участваха в проведените преговори в рамките на работната група „Финансови услуги“ към Съвета на ЕС по представеното през 2022 г. предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 260/2012 и (ЕС) 2021/1230 относно незабавните кредитни преводи в евро¹¹⁰. С предложението се установяват общи правила и изисквания към извършването на незабавни кредитни преводи в евро с цел превръщането на тези плащания в универсално достъпни, повишаването на доверието в незабавните плащания, както и създаването на интегриран пазар за такъв тип преводи.

През първата половина на 2023 г. приключи обсъждането на законодателния пакет за цифровите финансови услуги¹¹¹, в преговорите по който експерти на БНБ оказаха съдействие чрез своята експертиза и анализи на представителите на Министерството на финансите по въпросите от компетентност на централната банка. Представители на БНБ участваха в дискусиите и преговорите на техническо ниво в рамките на работна група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС по представения през 2021 г. пакет от законодателни предложения за укрепване на правилата на ЕС в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма¹¹².

През първата половина на 2023 г. БНБ продължи да работи активно за хармонизиране на националното законодателство с европейските изисквания. Представители на Банката участваха в изготвянето на Закон за изменение и допълнение на Закона за платежните услуги и платежните системи, с който се въвеждат изменения, произтичащи от необходимостта от адаптиране на националната правна рамка, регламентираща платежния надзор и предоставянето на платежни услуги, към мерките, залегнали в Националния план за въвеждане на еврото в Република България. Експерти на БНБ участваха също в изготвянето на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за възстановяване и

¹¹⁰Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 260/2012 и Регламент (ЕС) 2021/1230 по отношение на незабавните кредитни преводи в евро, COM (2022) 546 final, 26.10.2022;

¹¹¹Пакетът се състои от следните документи:

- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно стратегия за цифровизиране на финансовите услуги в ЕС, COM (2020) 591 final, 24.9.2020;
- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно стратегията на ЕС за плащанията на дребно, COM (2020) 592 final, 24.9.2020;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно пазарите на криптоактиви и за изменение на Директива (ЕС) 2019/1937, COM (2020) 593 final, 24.9.2020;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно пилотна уредба на пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър, COM (2020) 594 final, 24.9.2020;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно оперативната устойчивост на цифровите технологии във финансовия сектор и за изменение на регламенти (ЕО) № 1060/2009, (ЕС) № 648/2012, (ЕС) № 600/2014 и (ЕС) № 909/2014, COM (2020) 595 final, 24.9.2020;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на директиви 2006/43/ЕО, 2009/65/ЕО, 2009/138/ЕС, 2011/61/ЕС, 2013/36/ЕС, 2014/65/ЕС, (ЕС) 2015/2366 и (ЕС) 2016/2341, COM (2020) 596 final, 24.9.2020.

¹¹²Пакетът се състои от следните законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, COM (2021) 420 final, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010 и (ЕС) № 1095/2010, COM (2021) 421 final, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно информацията, придружаваща преводите на средства и определени криптоактиви (преработен текст), COM (2021) 422 final, 20.7.2021;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, и за отмяна на Директива (ЕС) 2015/849, COM (2021) 423 final, 20.7.2021.

преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, с които се въвеждат изискванията на Регламент (ЕС) 2022/2036¹¹³ относно промените в Директива 2014/59/ЕС¹¹⁴, както и други промени в правната рамка на преструктурирането на кредитни институции и инвестиционни посредници и в Закона за банковата несъстоятелност.

Чрез участието си в Съвета по европейски въпроси към Министерския съвет БНБ допринася за формирането на позициите на България в ключови области на икономическото управление и финансовия сектор.

¹¹³Регламент (ЕС) 2022/2036 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на глобални системно значими институции, които са обект на стратегия за преструктуриране с множество входни точки, и методи за непряко записване на инструменти, приемливи за покриване на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (ОВ L 275/1 от 25 октомври 2022 г.).

¹¹⁴Виж бел. 90.

IX. Международни отношения

В съответствие със ЗБНБ Банката може да участва организационно и финансово от свое име в международни финансови организации, които имат за цел развитие на международното сътрудничество в областта на валутната, паричната и кредитната политика. В случаите, когато държавата участва в международни финансови институции, във взаимоотношенията с тях Банката изпълнява ролята на агент и депозитар.

БНБ е акционер в Банката за международни разплащания (БМР). Управителят на БНБ участва в редовните срещи на управителите на централните банки – акционери на БМР. Тези срещи представляват основен механизъм за сътрудничество и дискусии по проблемите на икономическото развитие, перспективите пред световната икономика и международните финансови пазари. На проведеното в края на юни 2023 г. годишно Общо събрание на акционерите беше взето решение за изплащане на дивидент на акционерите за 2023 г. и в резултат на това БНБ получи дивидент в размер на 2.3 млн. специални права на тираж (СПТ).

Управителят на БНБ е управител за България в МВФ и в това си качество представлява държавата във взаимоотношенията ѝ с Фонда. Квотата на страната в МВФ възлиза на 896.3 млн. СПТ, които се равняват на 10 422 гласа и представляват 0.21% от общите гласове на страните – членки на МВФ.

През май 2023 г. БНБ внесе 10 000 долара за подпомагане на дейността на Г-30.

През първата половина на 2023 г. БНБ продължи участието си като национална централна банка – партньор в започналата през 2022 г. тригодишна Програма за допълнителна подкрепа на централните банки и надзорните органи в страните от Западните Балкани – кандидати и потенциални кандидати за членство в ЕС. Програмата се финансира от ЕС и се осъществява съвместно с централната банка на Германия и други централни банки от Европейската система на централните банки. В периода 25–27 април 2023 г. в София бе проведено обучение в сферата на информационните технологии. Лектори от БНБ с подкрепата на централните банки на Франция, Испания, Румъния, Словакия, както и ЕЦБ, направиха презентации и споделиха своя опит с участниците.

В рамките на двустранното сътрудничество през първата половина на 2023 г. бяха получени искания от други национални централни банки и беше предоставена информация по различни теми в областта на централното банкиране.

Х. Статистическа дейност

БНБ съставя статистическа информация в съответствие с чл. 42 от ЗБНБ и като член на ЕСЦБ в изпълнение на ангажиментите си по чл. 5 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. В статистическата си дейност БНБ прилага хармонизираните европейски стандарти, в основата на които са международните статистически методологии на водещите институции в съответните области на компетентност (ЕЦБ, Евростат, МВФ, БМР, ОИСР, ООН, Световната банка и др.).

БНБ осъществява дейностите по събиране, обработване, анализиране и разпространение на официалната парична¹¹⁵ и лихвена¹¹⁶ статистика, статистиката на външния сектор¹¹⁷, статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори¹¹⁸, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, на инвестиционните фондове¹¹⁹, на дружествата, специализирани в кредитиране, на застрахователните и презастрахователните дружества¹²⁰ и на пенсионните фондове¹²¹.

Съставяната статистическа информация се използва и в областта на икономическите изследвания и прогнози, за анализа на финансовата стабилност, за осъществяване на други основни дейности на БНБ, както и за целите на редица чуждестранни публикации и доклади.

През първата половина на 2023 г. Банката продължи да събира, съставя и разпространява актуални статистически данни както чрез интернет страницата си, така и предавайки редовно данни на ЕЦБ, Евростат, ЕССР, МВФ, БМР и други национални и международни институции. През отчетния период всички статистически данни на интернет страницата на БНБ бяха публикувани в съответствие с предварително обявения календар.

Наред със съставянето на статистически данни БНБ продължи активно да участва в редица национални, европейски и международни форуми при обсъждане и решаване на методологически въпроси в областта на статистиката. Всички публикувани от Банката статистически данни са съпроводени със съответните метаданни, които при необходимост периодично се актуализират.

През февруари 2023 г. УС на БНБ прие Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17, с която бяха изменени отчетните изисквания към лизингови дружества, дружества, специализирани в кредитиране, и дружества за секюритизация в съответствие с Насоки (ЕС) 2021/831 на Европейската централна банка от 26 март 2021 г. относно отчетаната статистическа информация за финансови посредници, различни от парично-финансови институции (ЕЦБ/2021/12). В тази връзка бяха актуализирани и публикувани Указанията към Наредба № 17

¹¹⁵Съгласно Регламент (ЕС) 2021/379 на ЕЦБ от 22 януари 2021 г. относно балансовите позиции на кредитните институции и на сектор „парично-финансови институции“ (преработен текст).

¹¹⁶Съгласно Регламент (ЕС) № 1072/2013 на ЕЦБ от 24 септември 2013 г. относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции (преработен текст).

¹¹⁷Съгласно Регламент (ЕО) № 184/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 12 януари 2005 г. относно статистиката на Общността относно платежния баланс, международната търговия с услуги и преките чуждестранни инвестиции и Насоки на ЕЦБ от 9 декември 2011 г. относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ в областта на външната статистика (ЕЦБ/2011/23) и последващите им изменения.

¹¹⁸Съгласно Европейската система от сметки (ЕСС 2010), посочена в Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 г., Насоки на ЕЦБ от 25 юли 2013 г. относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ по отношение на тримесечните финансови сметки (ЕЦБ/2013/24) и последващите им изменения.

¹¹⁹Регламент (ЕС) № 1073/2013 на ЕЦБ от 18 октомври 2013 г. относно статистиката на активите и пасивите на инвестиционните фондове.

¹²⁰Регламент (ЕС) № 1374/2014 на ЕЦБ от 28 ноември 2014 г. относно изисквания за статистическа отчетност за застрахователни (осигурителни) дружества (ЕЦБ/2014/50).

¹²¹Регламент (ЕС) 2018/231 на ЕЦБ от 26 януари 2018 г. относно изискванията за статистическа отчетност за пенсионни фондове (ЕЦБ/2018/2).

за предоставяне на статистическа информация от лизинговите дружества, дружествата, специализирани в кредитиране и дружествата за секюритизация. През първото шестмесечие на 2023 г. лизинговите дружества и дружествата, специализирани в кредитиране, започнаха да докладват информация съгласно новите изисквания чрез разработените от БНБ отчетни форми. Наред с изпълнението на изискванията на регламентите на ЕЦБ относно отчетността на тези финансови институции новите отчетни форми осигуряват допълнителна информация за целите на съставянето на статистиката на тримесечните финансови сметки, платежния баланс и международната инвестиционна позиция на страната.

Във връзка с измененията в насоките на ЕЦБ относно Регистъра на данни за институциите и филиалите (*Register of Institutions and Affiliates Data, RIAD*) и през първата половина на 2023 г. продължи развитието и усъвършенстването в БНБ на статистическите бази данни, съдържащи индивидуална референтна информация – Регистъра на местните икономически субекти и Базата данни за българските ценни книжа. Наред с аналитичните възможности, които предоставят на национално ниво, тези бази данни позволяват на БНБ да изпълнява ангажиментите си към ЕСЦБ по управление на данните за България в Регистъра на данни за институциите и филиалите и в Централизираната база данни на ЕСЦБ за ценните книжа (*Centralised Securities Database, CSDB*)¹²².

През първото шестмесечие на 2023 г. продължи подпомагането на доброволни начала от страна на БНБ на останалите национални централни банки при идентифициране и допълване в *RIAD* на референтна информация за местни институционални единици в качеството им на страна по кредитни отношения във връзка с проекта на ЕСЦБ АнаКредит (*Analytical credit datasets, AnaCredit*)¹²³ за събиране на подробни данни за кредитите и кредитния риск. Освен за кредитните институции и другите участници в кредитния процес за целите на АнаКредит БНБ поддържа в регистъра *RIAD* актуална референтна информация за дружествата със специална инвестиционна цел, инвестиционните фондове и управляващите ги дружества, доставчиците на платежни услуги и операторите на платежни системи, застрахователните и презастрахователните дружества, пенсионните фондове, както и за холдинговите компании и централните управления и емитентите на ценни книжа. БНБ активно участва и в проекта на ЕЦБ „Статистика на притежаваните ценни книжа“ (*Securities Holdings Statistics, SHS*)¹²⁴, който е от значение както за съставянето на различни видове статистически данни, така и за анализа на финансовата стабилност.

През първите шест месеца на 2023 г. продължи реализацията на проекта за разработване на Интегрирана информационна система на БНБ, която ще осигури оптимизация и интеграция на информационните потоци, както и единна входна точка за данните за целите на статистиката, отчетността за целите на дейността по реструктуриране на кредитни институции и надзорната отчетност. Съвместно с работната група, Асоциацията на банките в България (АББ) и банките бяха одобрени отчетните форми и процесите по осигуряване на информация за Регистъра на данни за лицата, институциите и филиалите и се пристъпи към тестова отчетност. Продължи и работата по развитие и усъвършенстване на останалите статистически информационни системи – Интегрираната статистическа информационна система и Информационната

¹²² Съгласно Насоки и Препоръка на ЕЦБ от 26 септември 2012 г. относно рамката за управление на качеството на данни за Централизираната база данни за ценни книжа (ЕЦБ/2012/21 и ЕЦБ/2012/22).

¹²³ Съгласно Регламент (ЕС) 2016/867 на ЕЦБ от 18 май 2016 г. относно събирането на подробни данни за кредитите и кредитния риск (ЕЦБ/2016/13).

¹²⁴ Съгласно Регламент (ЕС) № 1011/2012 на ЕЦБ от 17 октомври 2012 г. относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2012/24) и последващите му изменения, Насоки на ЕЦБ от 22 март 2013 г. относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2013/7) и последващите им изменения, Препоръка на ЕЦБ от 2 август 2016 г. относно рамката за управление на качеството на статистическите данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2016/24).

система по парична и лихвена статистика. Те осигуряват автоматизиран контрол, по-голяма надеждност и високо качество на получаваната, обработваната и разпространяваната от БНБ статистическа информация, а подаването на отчетните форми и декларации по електронен път намалява значително административното бреме върху физическите и юридическите лица.

В своята дейност Банката следва принципите, заложи в документа „Обществен ангажимент на ЕСЦБ по отношение на европейската статистика“, които се основават на фундаменталните принципи на официалната статистика на ООН. Наред с регулярните процедури за валидация при предоставяне на данните Банката активно участва при съставянето от ЕСЦБ и от Европейската статистическа система на доклади за оценка на качеството на данните, които чрез конкретни показатели измерват прилагането на тези принципи по отношение на статистическите продукти на централните банки и националните статистически институти – достъпност и яснота, точност и надеждност, съпоставимост и съгласуваност. С публикуването им се осигурява прозрачност и се дава възможност за извършване на сравнителен анализ на качеството на тези статистически продукти за всички държави – членки на ЕС. В средата на май 2023 г. ЕЦБ публикува годишен доклад¹²⁵ за анализ на качеството на съставяните тримесечни финансови сметки. Като координатор за България БНБ продължи да съблюдава и изискванията на Рамката на МВФ за оценяване на качеството на данните, която е част от Специалния стандарт за разпространението на данни Плюс, към който България е присъединена.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с НСИ, Министерството на финансите, национални и чуждестранни статистически органи и централни банки. В края на февруари 2023 г. БНБ взе активно участие в регулярната мисия на експерти от Евростат и ЕЦБ за нотификационните таблици за дефицита/излишъка и дълга на институционален сектор „държавно управление“, домакин на която бе НСИ. През март 2023 г. БНБ участва и в първата мисия на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) в България, като запозна представителите на ОИСР с основните източници на информация и особеностите при съставяне на данните за статистиката на платежен баланс, услугите и финансовите национални сметки по институционални сектори, паричната и лихвената статистика.

¹²⁵ Euro area and national quarterly financial accounts – Quality report 2022 (europa.eu).

XI. Фискален агент и депозитар на държавата

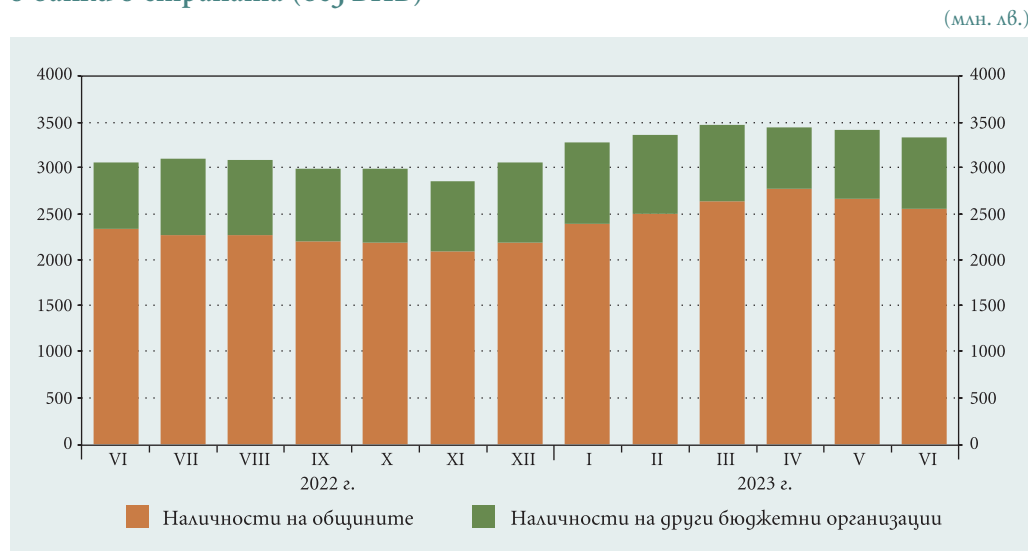
В съответствие със ЗБНБ Банката извършва дейност като фискален агент и депозитар на държавата въз основа на сключени договори с МФ. За изпълнение на поетите ангажменти тя поддържа и развива изградените за целта системи – Системата за провеждане на аукциони за ДЦК (АДЦК); Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ); Системата за сепълмент на ДЦК (СДЦК); Регистъра на особените залози (РОЗ) и Системата за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР).

Приходите, събрани през първата половина на 2023 г. от участниците в системите съгласно Тарифата на БНБ за таксите и комисионите за обработка на сделки с ДЦК и от МФ по реда на чл. 43 от ЗБНБ, възлизат общо на 740.3 хил. лв. при 1627.8 хил. лв. за същия период на предходната година.

Информационно обслужване

В изпълнение на своите задължения по сключения с МФ Договор за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, през отчетния период БНБ изготви общо 532 обобщени типови справки за операциите и наличностите по сметките на бюджетните организации в БНБ и в другите банки в страната чрез системата ИОБФР. Според обобщените данни в нея общият размер на бюджетните наличности (в това число на общините) към 30 юни 2023 г. бе 15 088.9 млн. лв.¹²⁶, което е с 31.2% повече от размера им към 30 юни 2022 г. Към края на първото шестмесечие на 2023 г. 77.9% (11 755.7 млн. лв.) от посочените наличности бяха по сметки в БНБ, а останалата част (3333.1 млн. лв.) – в 15 други банки в страната.

Наличности по сметки на бюджетните организации в банки в страната (без БНБ)

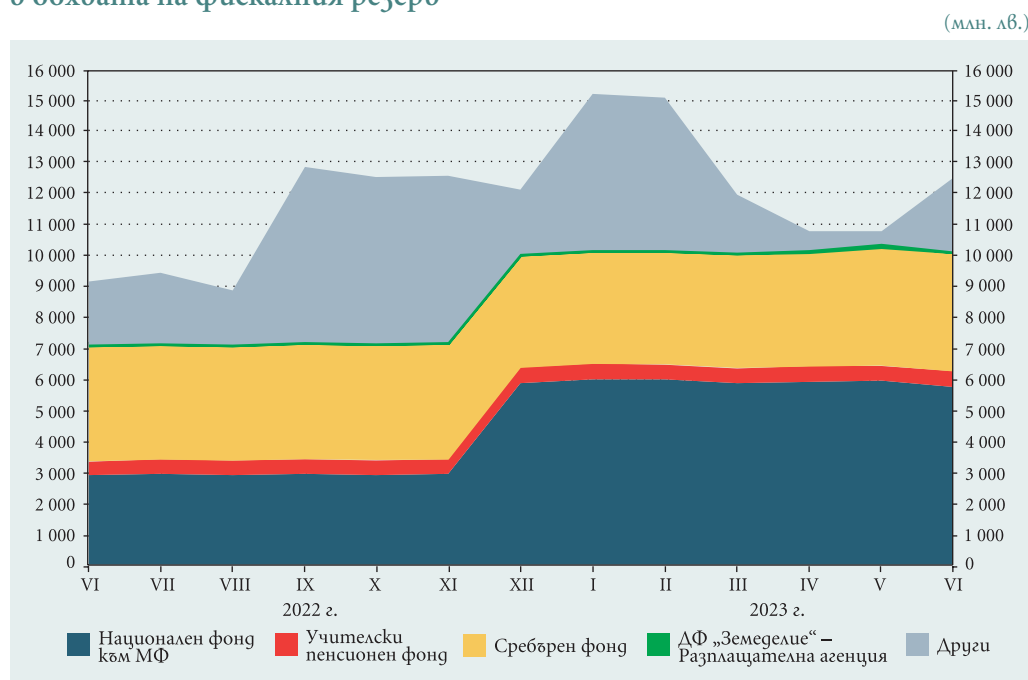
Източник: БНБ.

В сравнение с 30 юни 2022 г. наличностите по сметките на бюджетни организации извън БНБ нараснаха с 8.7%, като 72.4% от тях бяха отчетени от 5 банки.

¹²⁶Наличностите по валутните сметки са преизчислени в левове по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 30 юни 2023 г.

Около 82.7% от общия размер на бюджетните наличности в БНБ и в други банки в страната се включват във фискалния резерв¹²⁷ и формират неговата ликвидна част¹²⁸, която към 30 юни 2023 г. възлезе на 12 476.3 млн. лв. От тях 10 116.0 млн. лв. са средства със специално предназначение, обособени в специализирани фондове – Държавен фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (така наречения Сребърен фонд), Национален фонд към МФ, Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция, и Учителски пенсионен фонд.

Структура на наличностите по банковите сметки, включени в обхвата на фискалния резерв

Източник: БНБ.

От 1 януари 2023 г. влезе в сила ново съвместно указание на МФ и БНБ – ДДС № 04/28.03.2022 г. (№ БНБ-35283/28.03.2022 г.), относно прилагането на чл. 152 от Закона за публичните финанси, с което се оптимизира докладваната информация за операциите и наличностите по сметките на бюджетните организации и обезпечаването на средствата от банките.

Обслужване на търговията с ДЦК

В съответствие с емисионната политика на МФ през първото шестмесечие на 2023 г. чрез АДЦК не бяха организирани и проведени аукциони за продажба на ДЦК.

Въз основа на данните от ЕСРОТ през отчетния период бяха извършени плащания от името и за сметка на емитента по настъпили корпоративни събития на обща стойност 58.5 млн. лв.¹²⁹, или с 3.2 млн. лв. (5.8%) повече спрямо същия период на 2022 г. Общият обем по номинална стойност на търгуемите

¹²⁷ Съгласно § 1, т. 41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси фискалният резерв е показател, който включва както салдата по всички банкови сметки на бюджетните организации, без тези на общините и техните разпоредители с бюджетни средства, така и други активи и вземания от фондове на ЕС.

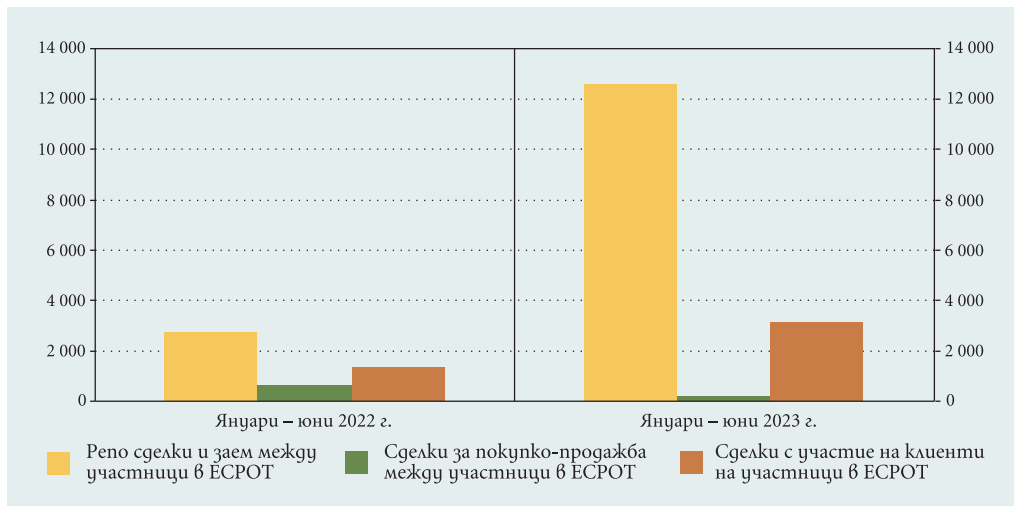
¹²⁸ Включва салдата по всички банкови сметки на бюджетните организации в банките в България, без тези на общините и техните разпоредители с бюджетни средства.

¹²⁹ Левовата равностойност на плащанията по ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за деня на плащането.

16 броя емисии ДЦК в обращение към 30 юни 2023 г. бе 10 965.4 млн. лв.¹³⁰, което е с 5.1% повече спрямо юни 2022 г. Запази се валутната структура на емисиите, като с най-голям относителен дял са ДЦК, деноминирани в левове с плащане в левове (95.8%), следвани от тези, деноминирани в евро с плащане в евро (4.2%). По отношение на матурирещата структура не настъпи промяна в сравнение с края на юни 2022 г., като в обращение се намираха средно- и дългосрочни емисии ДЦК в съотношение 40.4% към 59.6%.

Обем на видовете сделки с търгуеми ДЦК през първото шестмесечие на 2022 г. и 2023 г.

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2023 г. общият обем на регистрираните в ЕСРОТ сделки с ДЦК по номинална стойност възлезе на 15 754.9 млн. лв., което представлява увеличение с 238.6% спрямо същия период на 2022 г.

Най-голям остава дялът на репо сделките (79.6%), сред които преобладаваха сключените за срок от четири до седем дни (49.7%), предимно с левови емисии ДЦК. Обемът на регистрираните сделки за покупко-продажба на ДЦК е 113.3 млн. лв., като 26.9 млн. лв. от тях са между банки – участници в ЕСРОТ. Обемът на сделките между участници в ЕСРОТ и клиенти е 2892.2 млн. лв., а този между клиенти на участниците¹³¹ е 211.9 млн. лв.

В резултат от търговията с ДЦК коефициентът на ликвидност¹³² на вторичния пазар на ДЦК за полугодие е 1.5 при 0.5 за първото шестмесечие на 2022 г. Участниците в ЕСРОТ нямаха затруднения и осигуряваха своевременно необходимите държавни ценни книжа и парични средства в левове и в евро за извършване на сетълмента по сделките с ДЦК с доставка срещу плащане (*DvP*), като осредненият за шестмесечието коефициент на сетълмент¹³³ е 100%.

През полугодие в ЕСРОТ са регистрирани операции по блокиране и деблокиране на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар, във връзка с учредени особени залози върху ДЦК за обезпечаване на налични парични средства по сметки на бюджетни организации в банките съгласно Закона за публичните финанси и по

¹³⁰ Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2023 г.

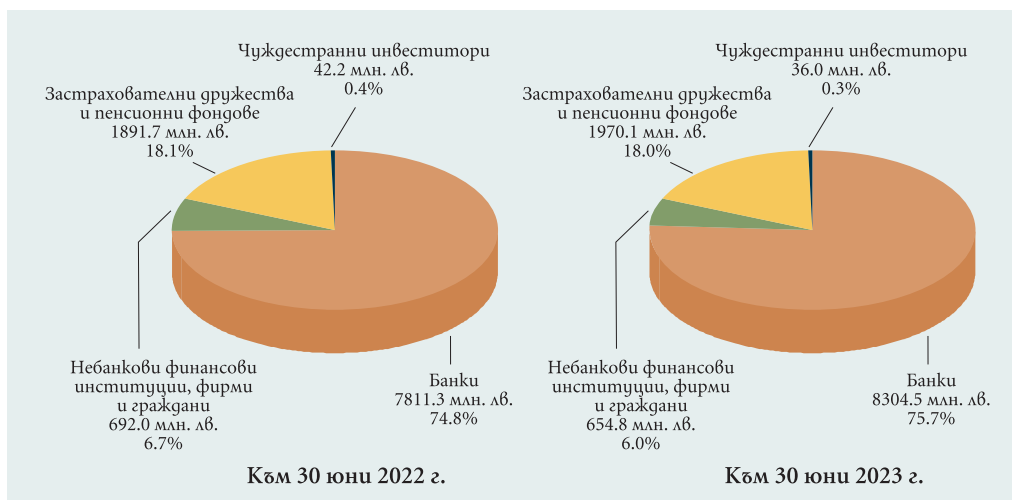
¹³¹ В ЕСРОТ не се регистрират сделки, сключени между клиенти на един и същ участник в системата.

¹³² Коефициентът на ликвидност е съотношението между обема на сключените сделки с ДЦК на вторичния пазар през съответния период на дадената година и размера на ДЦК в обращение към края на същия период.

¹³³ Коефициентът на сетълмент е съотношението между броя на сделките, за които е извършен сетълмент на определената дата, и общия брой сделки за отчетния период, за които е следвало да се извърши регистрацията и сетълмент в системата.

реда на Закона за особените залози с общ обем 8108.4 млн. лв. (при 2945.6 млн. лв. за същия период на 2022 г.).

Държатели на емитирани на вътрешния пазар ДЦК

Забележки: По данни на БНБ и на участниците в ЕСРОТ.

Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за последния работен ден на съответния период.

Източник: БНБ.

В края на първото шестмесечие на 2023 г. в сравнение със същия период на 2022 г. се отчита увеличение на инвестициите в ДЦК в портфейлите на банките (с 493.2 млн. лв.) и на застрахователните дружества и пенсионните фондове (с 78.4 млн. лв.) и намаление на инвестициите в ДЦК в портфейлите на небанкови финансови институции, фирми и граждани (с 37.2 млн. лв.) и на чуждестранните инвеститори (с 6.2 млн. лв.). В резултат на това към 30 юни 2023 г. настъпи промяна в дела на отделните категории държатели на ДЦК, както следва: банки – 75.7%, застрахователни дружества и пенсионни фондове – 18.0%, небанкови финансови институции, фирми и граждани – 6.0%, чуждестранни инвеститори – 0.3% (при съответно 74.8%, 18.1%, 6.7% и 0.4% към 30 юни 2022 г.).

Коефициентът на наличност¹³⁴ на ЕСРОТ през периода е 100.0%, като не са прилагани мерки, предвидени в действащите правила, за взаимодействие между системите в БНБ при извънредни ситуации.

Съгласно разпоредбите на Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на ДЦК, към 30 юни 2023 г. в СДЦК се водеха общо 570 сметки за ДЦК, от които 16 – на емитента (МФ), 230 – отчитащи собствения портфейл от ДЦК на участниците, 137 – с наложена тежест, както и 187 сметки, отчитащи ДЦК, притежавани общо от клиенти на участниците. Общият размер по номинална стойност на ДЦК, регистрирани по тези сметки, съответства на общия размер на търгуемите ДЦК в обращение – 10 965.4 млн. лв.¹³⁵

В съответствие с изпълнението на ангажиментите по Националния план за въвеждане на еврото в Република България, през май 2023 г. Депозитарят на ДЦК (ДДЦК) завърши успешно сертификационни тестове с платформата TARGET2-Ценни книжа (TARGET2-Securities, T2S) на Евросистемата, а през юни 2023 г. Съветът по пазарна инфраструктура към Европейската система на централните банки (ЕСЦБ) одобри подробната самооценка на ДДЦК по отношение изпълнението на критериите за допустимост за участие в T2S.

¹³⁴Коефициентът на наличност представлява съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя според графика е трябвало да работи.

¹³⁵Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани във валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2023 г.

ХІІ. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове

Централен кредитен регистър

БНБ поддържа информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките и финансовите институции, към платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от ЗПУПС, които извършват дейност на територията на Република България, както и към инвеститори, предоставили заем по проект чрез доставчик на услуги за колективно финансиране, с изключение на чуждестранните доставчици, които извършват директно дейност на територията на Република България (институции по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ). С Наредба № 22 на БНБ се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от Централния кредитен регистър (ЦКР). В регистъра се поддържат данни за предоставените от институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ кредити независимо от техния размер. Информацията за кредитната задълженост на клиентите се осигурява в реално време и включва данни за текущото състояние на кредитите, за просрочията по активни и по погасени кредити за 5-годишен ретроспективен период, за нови кредити и за съдължници и поръчители по предоставени кредити.

Към 30 юни 2023 г. институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 248, в това число 26 банки, 219 финансови институции, 2 платежни институции и едно дружество за електронни пари. През първата половина на 2023 г. в ИС на ЦКР бяха включени 11 финансови институции и бяха изключени 4 финансови институции.

Регистрираните кредити в системата на ЦКР към 30 юни 2023 г. бяха 6778 хил. броя (при 6316 хил. броя към 30 юни 2022 г.), а балансовата им експозиция възлизаше на 111 962 млн. лв. (99 587 млн. лв. към 30 юни 2022 г.). Броят на погадените в регистъра кредитополучатели към същата дата бе 2559 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2347 хил.; юридически лица – 108 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрация по ЕГН/ЕИК или код по БУЛСТАТ/ПИК – 99 хил.; лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 5 хиляди.

Според вида на валутата и балансовата експозиция, към 30 юни 2023 г. най-голям бе дялът на кредитите в левове – 70.8%, следван от кредитите в евро – 28.3%.

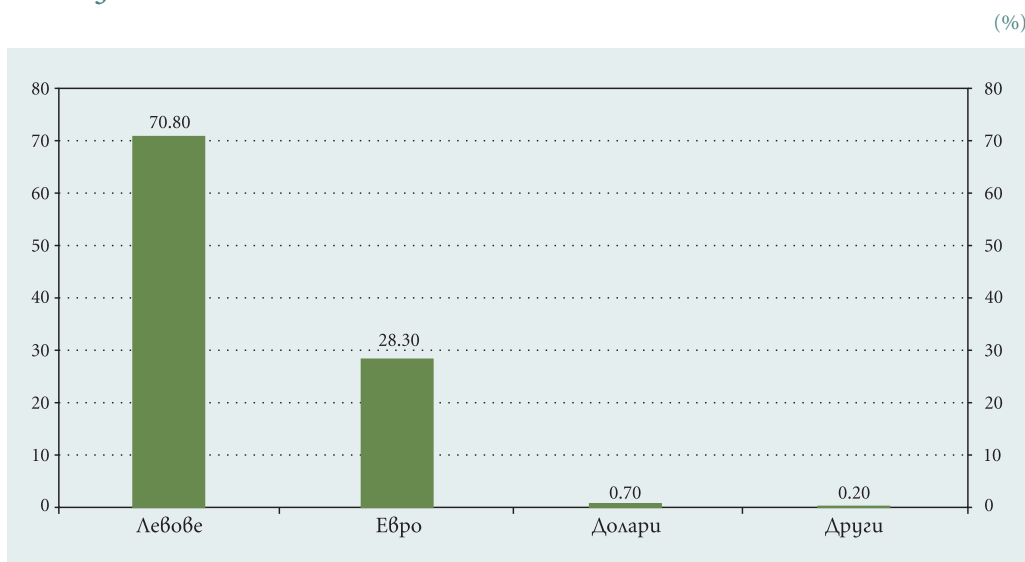
Към 30 юни 2023 г., според договорените срокове за погасяване и балансовата експозиция на кредитните задължения, най-висок бе дялът на тези, които се погасяват със срок над 3 години – 87%.

Към 30 юни 2023 г. при кредитополучателите – физически лица, най-голям бе дялът на тези с остатъчен дълг по кредитите до 5 хил. лв. (54.3%), а при юридическите лица преобладаваха кредитополучатели с остатъчен дълг по кредитите между 5 хил. лв. и 50 хил. лв. (30.6%).

Съгласно чл. 56, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от ЦКР във връзка с изпълнение на служебните им задължения имат органите на съдебната власт (прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за

противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия за осъществяване на достъп до системата по електронен път на оправомощените органи.

Процентно разпределение на балансовата експозиция на кредитите по валути към 30 юни 2023 г.

Източник: БНБ.

За същия период в ИС на ЦКР са извършени общо справки за 4317 хил. лица от страна на институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 719 хил. (при 4534 хил. към юни 2022 г. и средномесечен брой 756 хил.).

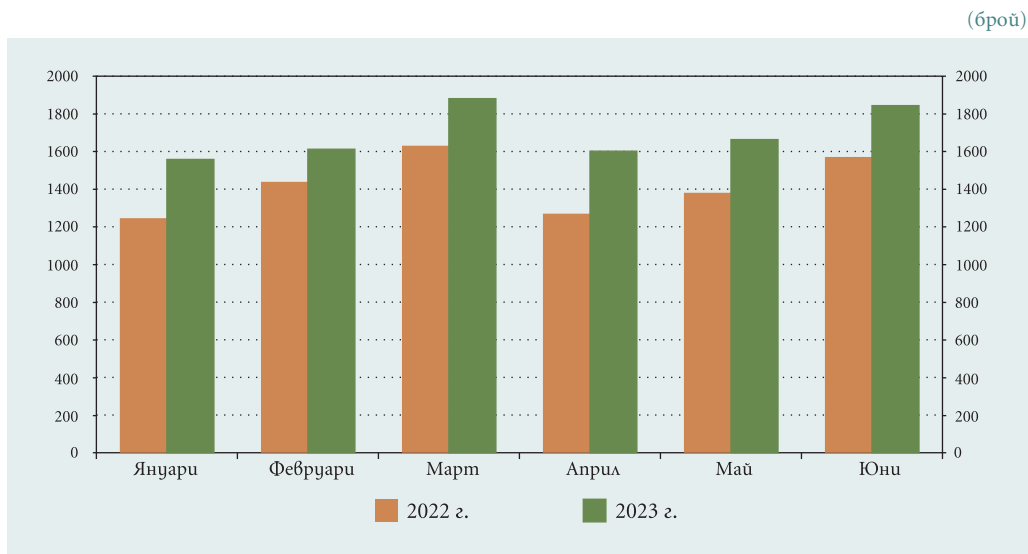
Справки от ИС на ЦКР от институции и органи по чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ по месеци

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 22 за ЦКР Банката предоставя информация за кредитната задължиялост на физически лица (в това число на наследници на починали) и на юридически лица. От началото на януари до края на юни 2023 г. постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справка от системата на регистъра бяха 10 172, от които 9842 бяха подадени от физически лица (от тях 1758 от чуждестранни лица, или 18% от всички физически лица), 318 – от юридически лица, и 12 по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г.

Справки от ИС на ЦКР въз основа на постъпили заявления на хартиен носител от физически и юридически лица

Източник: БНБ.

БНБ предоставя електронни услуги от ИС на ЦКР на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Таксите за електронни услуги възлизат на 50% от тези, предоставяни на хартиен носител. Към 30 юни 2023 г. в ЦКР бяха подадени 2299 електронни заявления от физически лица за услуги от регистъра (при 1815 електронни заявления към 30 юни 2022 г.).

Дейността на ЦКР непрекъснато се развива и усъвършенства в резултат на законодателни инициативи и подобрения съобразно променящите се критерии за развитието на кредитната дейност в национален и в международен аспект. Подадените данни в ИС на ЦКР се наблюдават и допълват, извършват се текущи промени, създават се нови функционалности с цел повишаване на качеството и надеждността на данните в регистъра. Отчитат се спецификите на услугите в съответствие с националното законодателство, стандартите, регламентите на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз, както и добрите международни практики в областта на мрежовата и информационната сигурност.

В регистъра е извършена модернизация на техническата архитектура, която включва актуализация на използвания потребителски интерфейс към по-висока версия на софтуерна платформа и обезпечаване на резервираност с оглед осигуряване на непрекъсваемост на бизнес услугите от ЦКР, хардуерно консолидиране и единна база данни и обновени операционни системи. Модернизацията на ИС на ЦКР позволява надграждане, промяна, развитие на системата и интегриране с

други системи, което е основен фактор в работата за постигане на ефективност при обобщаване и предоставяне на информацията за кредитна задължителност от/към участниците и към БНБ. По този начин се осигурява безпроблемно функциониране на системата, възможност за разширяване на обхвата на услугите, които предоставя ЦКР, повишаване на сигурността по отношение на достъпа на участниците до информационната система, както и по отношение на личните данни съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни.

В тази връзка непрекъснато се правят проучвания и запитвания за придобиване на опит от други кредитни регистри от ЕСЦБ с цел постигане на актуалност на приложените политики и практики в ЦКР.

В своята дейност ЦКР си сътрудничи със Световната банка, ЕЦБ, МВФ и други международни организации, като предоставя периодично информация във връзка с подготвени от тях изследвания, статистически анализи и годишни проучвания.

Регистър на банковите сметки и сейфове

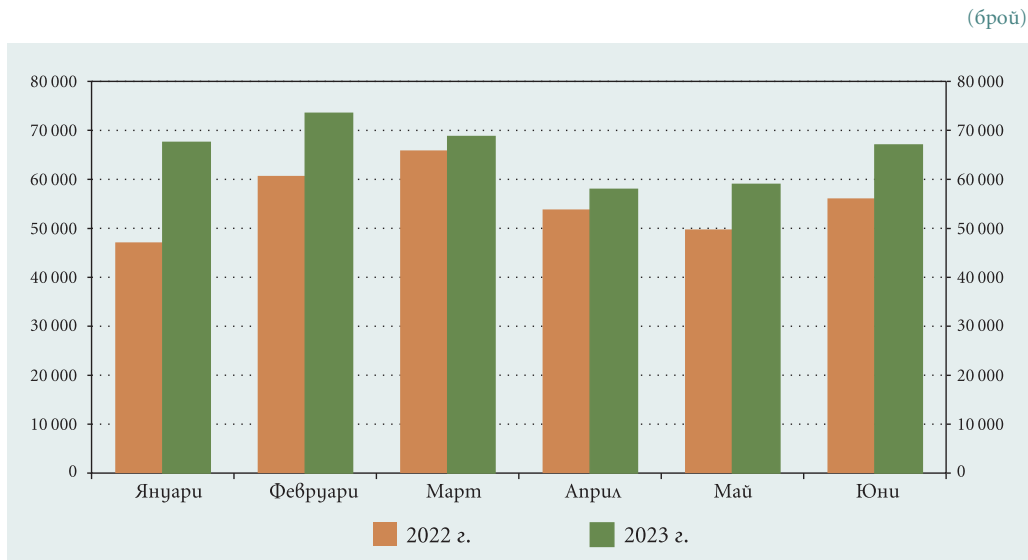
БНБ поддържа електронна информационна система за номерата на банковите и на платежните сметки с международен номер на банкова сметка (*IBAN*), водени от банки, платежни институции и дружества за електронни пари, за титулярите на сметки и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата – наематели на сейфове в банки, и техните пълномощници. С Наредба № 12 за Регистъра на банковите сметки и сейфове (РБСС/регистъра) се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от регистъра. Информацията за банкови и платежни сметки и договори за наем на сейфове се осигурява в реално време, като институциите по чл. 3 от Наредба № 12 за РБСС предоставят на БНБ данни най-малко веднъж седмично. Информацията в РБСС се съхранява 5 години от датата на закриване на сметка, съответно 5 години от датата на прекратяване на договор за наем на банков сейф.

Към 30 юни 2023 г. в РБСС бяха подадени данни за 14.658 млн. банкови сметки (при 14.715 млн. към юни 2022 г.), за 871.514 хил. платежни сметки (при 615.310 хил. към юни 2022 г.), водени от платежни институции и дружества за електронни пари, и за 32.61 хил. договора за наем на банкови сейфове (при 31.67 хил. към юни 2022 г.). Към 30 юни 2023 г. в информационната система на РБСС се поддържаха записи за 1.413 млн. новооткрити сметки (при 1.319 млн. към юни 2022 г.), за 1.268 млн. закрити сметки (при 1.399 млн. към юни 2022 г.) и за 2.569 млн. сметки с наложени запори (при 2.263 млн. към юни 2022 г.).

Съгласно чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от РБСС във връзка с изпълнение на служебните им задължения имат органите на съдебната власт (съдилища, прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор, частните и държавните съдебни изпълнители при образувано изпълнително дело и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия за осъществяване на достъп до системата на оправомощените органи и институции по електронен път.

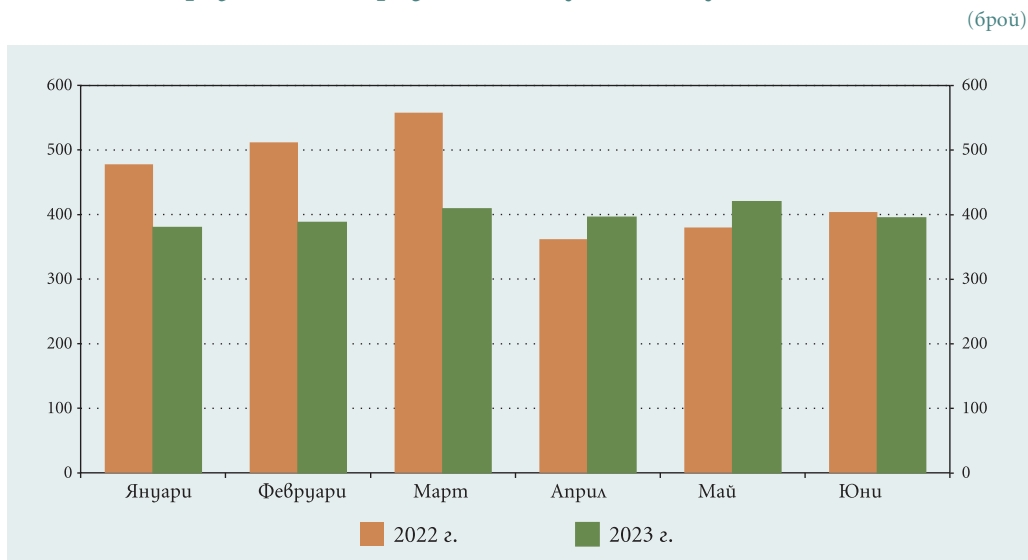
За периода 1 януари – 30 юни 2023 г. в ИС на РБСС са извършени общо справки за 393 743 лица от страна на органите и институциите с право на достъп по реда на чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 65 624 (при 333 417 към юни 2022 г., средномесечен брой 55 570), в това число 3672 броя за действителен собственик на титуляр на сметка¹³⁶.

Справки в ИС на РБСС от органи и институции по чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ по месеци

Източник: БНБ.

Справки в ИС на РБСС въз основа на постъпили заявления на хартиен носител от физически и юридически лица по месеци

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 12 за РБСС, БНБ предоставя информация за наличие на банкови и платежни сметки и банкови сейфове на физически (в това число на наследници на починали лица) и на юридически лица. От началото на януари до края на юни 2023 г. постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване

¹³⁶ Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 за РБСС, обн. ДВ, бр. 61 от 2021 г., в сила от 1 август 2021 г.

на справки от системата на регистъра бяха 2388, от които 2295 – подадени от физически лица, а 93 – от юридически лица.

БНБ предоставя електронни услуги от ИС на РБСС на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Таксите за електронни услуги възлизат на 50% от тези, предоставяни на хартиен носител.

За периода 1 януари – 30 юни 2023 г. справки по електронен път са получили 231 физически лица за наличната за тях информация в РБСС. За същия период на 2022 г. справки по електронен път са получили 157 физически лица.

Деятелността на РБСС непрекъснато се развива и усъвършенства с цел повишаване на качеството и надеждността на събираната и поддържаната информация. Данните в информационната система на регистъра съответстват на задължителния набор от информация, определен в член 32а, параграф 3 от Директива (ЕС) 2015/849, като се събира и допълнителна информация по реда на параграф 4, която дава възможност да се идентифицира своевременно всяко физическо или юридическо лице. За развитието на регистъра се прилагат най-добрите практики в Европейския съюз за изграждане и функциониране на регистри на банковите сметки. Статистическа информация от РБСС се изготвя и предоставя периодично на междуведомствени работни групи, за целите на изследвания, статистически анализи и проучвания на ЕСЦБ, МВФ и други европейски институции.

XIII. Изследователска дейност

Икономическите изследвания, анализът на процесите в българската икономика и макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика.

Специализираните изследвания, провеждани в съответствие с Плана за изследователската дейност на БНБ, подпомагат функционирането на Банката, като предлагат анализи на конкретни икономически процеси и проблеми и допринасят за усъвършенстване на наличния инструментариум за прогнозиране и моделиране.

В изпълнение на Плана за изследователската дейност за 2023–2024 г. през отчетния период се работеше по теми, свързани с макроикономическите ефекти от намаляването на населението, с факторите, определящи динамиката на обемите и лихвените проценти по потребителските и жилищните кредити, с устойчивостта на публичния дълг, както и с инертността на инфлацията в България.

През периода продължи обогатяването и усъвършенстването на основния макроиконометричен модел на БНБ за изготвяне на прогнози и симулации на ефекти от икономически шокове, както и развитието на методологията за управление на риска на брутния международен резерв на БНБ. Моделът за извършване на симулации беше доразвит чрез добавянето на нови канали, необходими за количественото оценяване на потенциалните макроикономически ефекти от повишение на ставката на задължителните минимални резерви на банките при БНБ.

Част от резултатите от аналитичната и прогностичната дейност на БНБ се публикуват в тримесечните издания на Банката „Икономически преглед“ и „Макроикономическа прогноза“. Изданието „Икономически преглед“ представя информация за развитието на икономиката на България и анализ на динамиката на потоците по платежния баланс, паричните агрегати, връзката им с развитието на реалната икономика и влиянието им върху ценовата стабилност. Процесите и тенденциите в международната конюнктура също са представени в изданието, тъй като българската икономика е под прякото им въздействие. Изданието предлага и описание на оценките за очакваното краткосрочно развитие на набор от основни макроикономически показатели. В специални акценти и тематични изследвания публикацията представя резултати от аналитичната дейност на БНБ по конкретни икономически проблеми. През първото шестмесечие на 2023 г. беше публикувано тематично изследване на тема „Трансмисия на паричната политика на ЕЦБ към лихвените проценти в България. Оценка на потенциалните ефекти от повишаване на процента на задължителните минимални резерви върху основни макроикономически показатели“. В тримесечното издание на БНБ „Макроикономическа прогноза“ се представят годишни прогнози за основни макроикономически показатели за България през текущата и следващите две години.

XIV. Управление на човешките ресурси

Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2023 г. бяха осигуряването на конкурентни условия за работа и на благоприятна институционална среда, предоставящи условия за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. Във фокуса на дейностите, свързани с управлението на персонала, бяха привличането и подборът на подходящи кандидати за работа, обучението и прилагането на политики за задържане на служителите чрез предоставяне на възможности за професионално и карьерно развитие, както и чрез прилагането на стимулираща система за заплащане.

Предвид недостига на работна сила на пазара на труда, особено на висококвалифицирани кадри, сред основните приоритети през първото шестмесечие на 2023 г. продължи да бъде активното представяне и утвърждаване на БНБ като водещ работодател за професионална кариера в областта на финансите и икономиката. Банката продължи да използва разнообразни платформи за публикуване на обявите за работа и продължи да развива сътрудничеството си с университетските карьерни центрове с цел популяризиране на свободните работни позиции. През първото полугодие БНБ участва в три карьерни форума за представяне на предлаганите програми, където посетителите имаха възможност в детайли да се запознаят с процесите за подбор на служители и условията за работа в Банката, както и с програмите за стажанти, стипендианти и гост-изследователи.

През първото шестмесечие на 2023 г. документи за работа в БНБ подадоха повече от 270 кандидати. През този период на работа постъпиха 37 нови служители, а броят на напусналите е 28, от които 7 поради придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. В края на полугодияте текучеството на персонала беше 3.1%, като се запази без промяна в сравнение със същия период на преходната календарна година. Числеността на персонала в края на юни 2023 г. възлезе на 913 души.

Делът на служителите с висше образование беше 77.7%, а на тези със средно – 22.3%. Броят на служителите, придобили образователна и научна степен „доктор“, е 32.

През първото шестмесечие на 2023 г. в структурата на персонала по категории не настъпиха съществени промени в сравнение със същия период на 2022 г., като делът на служителите от групата „специалисти“ (62%) продължи да бъде най-голям, следван от групите „поддържащ персонал“ (19.4%) и „ръководен персонал“ (18.6%).

Във възрастовата структура на персонала най-голям остава делът на служителите над 51 години, при който се наблюдава увеличение с 2.8 процентни пункта на годишна база. За същия период общият дял на служителите във възрастовите групи до 30 г. и 31–40 години намалява с 2.3 процентни пункта. Почти без промяна остава делът на служителите в групата 41–50 години.

При разпределението на персонала по пол се запазва съотношението между мъжете и жените – в края на полугодията 63.9% от общия брой на служителите са жени и 36.1% са мъже.

Прилаганата политика по формиране на възнагражденията продължи да се основава на осигуряването на конкурентни нива на заплащане, предоставящи възможности за привличане и задържане на висококвалифицирани и мотивирани служители. През отчетния период определянето на трудовите възнаграждения се основаваше на утвърдилите се принцип на обвързване с постигнатите

резултати при отчитане на индивидуалния принос на всеки служител за изпълнение на целите на Банката.

В съответствие с утвърдената годишна програма за обучение през първото шестмесечие на 2023 г. служители на Банката участваха в специализирани курсове и семинари в страната и в чужбина, дистанционни и сертификационни програми за обучение и в курсове по чужди езици. Възможностите за обучение и професионална квалификация продължават да имат много важна роля за бързото навлизане на служителите в работния процес и за тяхното приобщаване към историята, традициите и културата на БНБ.

Темите на проведени в страната обучения на служителите на БНБ бяха свързани главно с тенденциите в областта на оценката на риска от изпиране на пари и финансирането на тероризма, с прилагането на Закона за защита на лицата, подаващи сигнали и публично оповестяващи информация за нарушения, с одита на елементите на устойчиво развитие, с одита на риска, свързан със здравето, безопасността при работа и благосъстоянието на служителите, с измененията на законодателството в сферата на трудовите правоотношения и социалното осигуряване, със защитата на личните данни, както и с процеса по възлагане и участие в обществени поръчки.

Темите на международните курсове и семинари, в които участваха служителите на БНБ през първото шестмесечие на 2023 г., бяха свързани с банковия надзор, финансовата стабилност, реструктурирането на кредитни институции, финансовите пазари и анализи, управлението на наличнопаричното обращение, платежните системи и съвременните финансови технологии, паричната политика, иконометрия, статистика и интеграцията в еврозоната. Служители на Банката участваха в международни обучения за автоматизирана обработка на бази данни, включително чрез използване на изкуствен интелект, киберсигурност, управление на оперативните рискове, вътрешен одит, развитие на личностните умения. През първата половина на 2023 г. се проведе пролетният семестър за обучение по чужди езици, както и ежегодното обучение по информационна сигурност. През периода общо девет служители на БНБ участваха в университетски програми за повишаване на образованието без откъсване от работа. От тях – двама за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, петима – за образователно-квалификационната степен „магистър“, и двама – за „бакалавър“. Седем служители участваха в три професионално насочени програми за сертифициране – по финансов анализ, по одит на информационните системи и по защита на личните данни.

Допълнителни възможности за повишаване на професионалната квалификация, кариерно развитие и обмяната на експертиза предоставяха прилаганите форми на вътрешна и международна мобилност. През първата половина на 2023 г. седем служители преминаха на работа в други структурни звена в Банката. По договори за краткосрочно назначение в европейски институции работиха шестима служители.

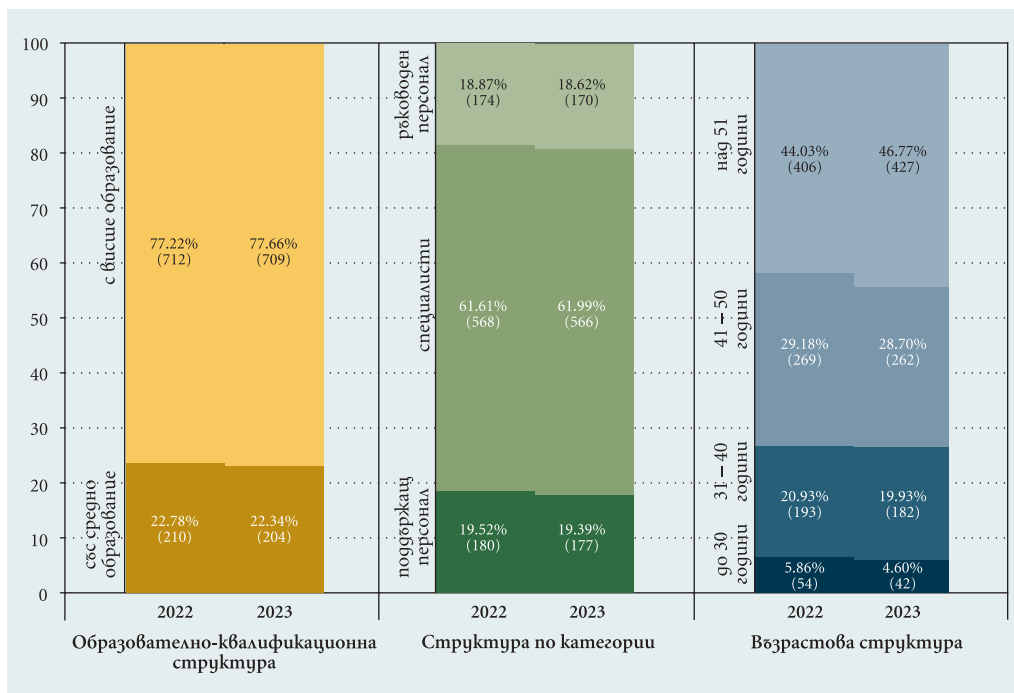
Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд продължи да бъде сред приоритетните направления в управлението на човешките ресурси. Във връзка с въвеждането в експлоатация на нови машини и съоръжения през отчетния период бяха изготвени необходимите инструкции, заповеди и програми за безопасна работа, както и бяха проведени редица инструктажи и обучения, свързани с безопасното изпълнение на трудовите задължения от страна на служителите.

За участие в ежегодната стипендиантска програма, насочена към докторанти и магистри, документи подадоха общо 25 кандидати, от които 8 докторанти и 17 студенти, обучаващи се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“. След проведен конкурс беше направена оценка на представянето на кандидатите, на базата на която Управителният съвет на

БНБ взе решение през 2023 г. да не бъдат избирани стипендианти на БНБ и да не бъдат присъждани стипендии.

Образователно-квалификационна структура

(процент, брой)

Източник: БНБ.

XV. Вътрешен одит на БНБ

През периода януари – юни 2023 г. бяха извършени одитни ангажименти съгласно утвърдения от Управителния съвет на БНБ годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“, в който са отразени и ангажиментите за изпълнение от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ.

Целта на всеки от ангажиментите беше да се предостави обективна увереност за адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантират:

- ефективното постигане на целите и задачите/постигане на стратегическите цели на организацията;
- надеждността и целостта на финансовата и оперативната информация;
- ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми;
- опазването на активите;
- съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Изпълнени одитни ангажименти от годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Изготвяне на парична политика	Икономически изследвания и прогнози
Процес за проследяване на резултатите	Проследяване на изпълнението на препоръките от предходни одити от годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Източник: БНБ.

Изпълнени одитни ангажименти от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Процес за проследяване на резултатите	Проследяване на изпълнението на препоръките от предходни одити от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2023 г. главният одитор на БНБ организираше и координираше дейността на дирекция „Вътрешен одит“ с тази на външния одитор на БНБ, оказва съдействие и на проверяващия екип от Сметната палата на Република България.

През периода дирекция „Вътрешен одит“ продължи да предоставя становища по проекти на вътрешни нормативни актове, свързани с основните дейности на БНБ.

XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2023 г.

Бюджетът на Българската народна банка за 2023 г. е приет от Управителния съвет на Банката с Решение № 461 от 22 декември 2022 г.

Съгласно приетите от УС на БНБ „Вътрешни правила за изготвяне, изпълнение и отчитане на бюджета на БНБ“ отчетът за изпълнението на бюджета на Банката е изготвен в два раздела: „Разходи за издръжка на БНБ“ и „Инвестиционна програма“.

I. Разходи за издръжка на БНБ

За осъществяване на дейността си и за издръжка през първото шестмесечие на 2023 г. Българската народна банка е изразходвала средства в размер на 66 569 хил. лв., което представлява 25.1% от утвърдения годишен бюджет.

За издръжка на паричното обращение Банката е извършила разходи в размер на 13 857 хил. лв., което представлява 11.1% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 20.8% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. В рамките на тези разходи най-съществен дял имат разходите за производство на нови банкноти, които са в размер на 7749 хил. лв. За отсичане на нови монети са изразходвани 5946 хил. лв., от които 5191 хил. лв. за разменни монети. Разходите за отсичане на възпоменателни монети възлизат на 755 хил. лв. и са във връзка с изпълнението на приетата от УС на БНБ програма за емитуване на възпоменателни монети на Банката.

Разходите за наеми на помещенията, ползвани от Банката във връзка с извършването на емисионно-касова дейност в сградите на „Дружество за касови услуги“ АД и „Монетен двор“ ЕАД, са в размер на 103 хил. лв. Разходите за консумативи, свързани с обработката на банкноти и монети, възлизат на 54 хил. лв., а разходите за резервни части и ремонт на машините, използвани за обработката на банкноти и монети, са 2 хил. лв. Извършени са и разходи за проектиране на нови емисии банкноти и монети в размер до 1000 лв.

За материали, услуги и амортизация са изразходвани общо 18 814 хил. лв., което представлява 28.8% от годишния бюджет по този показател и 28.3% от всички разходи за издръжка на Банката през първото полугодие.

Разходите за материали са в размер на 349 хил. лв., или 12.3% от утвърдените средства по показателя и 0.5% от общата сума на разходите за издръжка на Банката. Най-голям дял в тази група имат разходите за горива и резервни части за специализирания автомобилен транспорт, които възлизат на 137 хил. лв., следвани от разходите за канцеларски материали – 111 хил. лв., и материалите за хигиена, които са на стойност 53 хил. лв. Разходите за други материали са в размер на 22 хил. лв. За материални запаси са изразходвани 20 хил. лв. и за резервни части за ремонт на дълготрайни активи – 6 хил. лв.

Изразходваните средства за външни услуги са 11 303 хил. лв., което представлява 34.4% от годишния бюджет по показателя и 17.0% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. Най-голям дял в тази група заемат разходите за абонаментни такси за поддръжка на софтуерните продукти в размер на 2650 хил. лв., разходите по договори за охрана и противопожарен контрол на стойност 2068 хил. лв. и изплатените такси за абонаментно поддържане на техника в размер на 1219 хил. лв. Разходите, изплатени за данък сгради, такса битови отпадъци и други видове такси възлизат на 952 хил. лв. Разходите за системите „Блумбърг“, „Ройтерс“, интернет и други системи са на стойност

795 хил. лв. За ремонт на основни сгради през отчетния период са изразходвани 722 хил. лв. Разходите за електроенергия са в размер на 668 хил. лв. За пощенски и телефонни услуги са изплатени 507 хил. лв., като тенденцията е към оптимизиране и модернизирани на гласовите услуги в БНБ. За ползване на задължителните модули в ТАРГЕТ2 са изплатени такси в размер на 500 хил. лв. За такси по съдебни дела и други правни услуги са изплатени 318 хил. лв. Разходите за абонаментните такси за „БОРИКА“ АД са 302 хил. лв. За топлинна енергия и вода са изплатени разходи в размер на 201 хил. лв. Извършени са разходи за охрана на труда и специализирано работно облекло – 94 хил. лв., за банкова и икономическа периодика и преводи на икономически издания – 76 хил. лв. Извършените разходи за консултантски услуги са в размер на 60 хил. лв.

Изразходваните средства за наеми на паркоместа и гаражно помещение за товарни автомобили са 47 хил. лв. За външни услуги за автомобилите на БНБ – ремонтни работи и вложени резервни части, са изразходвани 40 хил. лв. През първото шестмесечие са направени разходи за застраховка на сградите и имуществото в размер на 37 хил. лв. Разходите за ремонт на машини, съоръжения и други са на стойност 26 хил. лв. Изплатените разходи за обяви и реклама са в размер на 15 хил. лв. За профилактични медицински прегледи са изразходвани 6 хил. лв.

Разходите за амортизации за шестмесечието на 2023 г. възлизат на 7162 хил. лв., или 24.2% от годишния им размер, като относителният им дял е 10.8% от общия размер на разходите за издръжка на БНБ за отчетния период.

Разходите за персонал, социално и здравно осигуряване на служителите възлизат на 30 127 хил. лв., което представлява 48.5% от утвърдения бюджет по този показател и 45.3% от общите разходи за издръжка на Банката за отчетния период. В тези разходи, спазвайки изискванията на МСС 19 „Доходи от наети лица“, Банката е отразила по бюджета си настоящата стойност на задълженията си към персонала за пенсиониране, както и неизползван платен годишен отпуск, общо в размер на 4538 хил. лв.

Разходите за социална дейност възлизат на 1854 хил. лв., което е 59.0% от годишния бюджет по този показател и 2.8% от издръжката на Банката за периода.

За други административни разходи (командировки в страната и чужбина, обучение и разходи за представителни цели) Банката е изразходвала 430 хил. лв., което е 10.9% от предвидените средства по този показател и 0.6% от всички разходи за издръжка на БНБ. Разходите за обучение и специализация в размер на 221 хил. лв. са за участия в мероприятия, които са осъществени онлайн, присъствено или в смесен формат, разходите за командировки в чужбина, несвързани с участие в ЕСЦБ и други органи на ЕС, са 102 хил. лв. За командировки в страната са изразходвани 34 хил. лв. във връзка с логистиката на паричните средства в касовите подразделения на Банката и извършването на проверки в тези структурни звена. За покриване на разходите, свързани с представителни и протоколни цели, БНБ е изразходвала 73 хил. лв.

Във връзка с участието в ЕСЦБ Банката е извършила разходи в размер на 1477 хил. лв., или 24.1% от годишния бюджет по този показател и 2.2% от общия размер на разходите ѝ за издръжка. За годишна вноска в бюджета на Европейския банков орган са платени 1303 хил. лв. Представителите на Банката са участвали в заседанията на комитетите и работните групи на ЕСЦБ и други органи на ЕС, като за тази цел са изразходвани за командировки 153 хил. лв. За организиране на обучение по информационни технологии по Програма за техническа помощ на Западните Балкани са изразходвани 17 хил. лв. Разходите за такси за наемане на линии и телекомуникации се определят от ЕЦБ за всяка централна банка и са в размер на 4 хил. лв.

II. Инвестиционна програма на БНБ

Разходите за изпълнението на инвестиционната програма на Банката през отчетния период възлизат на 4086 хил. лв., което е 4.2% от средствата, утвърдени в бюджета по този показател за годината.

За финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация в рамките на първото шестмесечие на годината са изразходвани 2746 лв., което представлява 29.1% от утвърдените средства по показателя и 67.2% от общия размер на инвестициите за периода. Средствата са за придобиване на нов недвижим имот за целите на проектирането и изграждането на нова сграда на БНБ във Варна.

Инвестициите за придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване през полугодие са на стойност 131 хил. лв., което представлява 0.3% от утвърдените средства по показателя за годината и 3.2% от общия размер на инвестициите за периода. Средствата са изразходвани за обновяване на системите за сигурност в Касовия център в София и централната сграда на БНБ на пл. „Княз Александър I“ № 1 в София – 35 хил. лв., и за друго оборудване за Касовия център в София – 96 хил. лв.

За изпълнение на инвестиционната програма на Банката в частта на информационните системи са изразходвани 1209 хил. лв., което представлява 2.8% от предвидените средства в годишния бюджет и 29.6% от всички инвестиционни разходи за отчетния период. Разходите по показателя са свързани главно с развитието на информационните и комуникационните технологии в БНБ с цел осигуряване на сигурна и устойчива технологична инфраструктура. Разходите за софтуер са в размер на 844 хил. лв., като средствата са изразходвани за развитие на съществуващите информационни системи и за закупуване на лицензи за програмни продукти. Разходите за хардуер са 365 хил. лв. и са използвани за закупуване на устройства за непрекъсваемо електрохранване и мултифункционални копирни устройства.

През първото шестмесечие на годината не са изразходвани средства за инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ, тъй като през периода не възникна необходимост от извършване на разходи за закупуване на хардуер, софтуер и нови лицензи за системата на ЕСЦБ за управление на електронно съхранение *Documents And Records Web-based Information Network (DARWIN)*.

Изразходването на средствата по инвестиционната програма на банката е свързано с изпълнение на взаимосвързани дейности, пряко зависещи от стартирането или приключването на тези от предходния етап. Към момента на изготвяне на отчета някои от процедурите по обществени поръчки са в процес на подготовка, на провеждане или са прекратени, поради което планираните средства не са изразходвани. През първото шестмесечие на годината не са приключили обществените поръчки и има прекратени процедури за закупуване на оборудване, необходимо за осъществяване на емисионно-касовата дейност.

Изпълнение на бюджета на БНБ към 30 юни 2023 г.

Показатели	Отчет 30 юни 2023 г. (хил. лв.)	Бюджет 2023 г. (хил. лв.)		Изпълнение (%)
		Общо разходи	в т.ч. разходи, произт. от подг. за приемане на еврото	
Раздел I. Разходи за издръжка на БНБ	66 569	265 727	109 673	25.1
Разходи, свързани с издръжката на паричното обращение	13 857	125 057	97 272	11.1
Разходи за материали, услуги и амортизация	18 814	65 338	8 708	28.8
Разходи за персонал	30 127	62 104	2 726	48.5
Разходи за социална дейност	1 864	3 159	135	59.0
Други административни разходи	430	3 935	565	10.9
Разходи, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	1 477	6 134	267	24.1
Раздел II. Инвестиционна програма	4 086	97 469	52 207	4.2
Финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация	2 746	9 426	5 090	29.1
Придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване	131	45 045	32 626	0.3
Информационни системи на БНБ	1 209	42 951	14 475	2.8
Инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	0	47	16	0.0

Източник: БНБ.

Българската народна банка продължава активно да работи по дейности, свързани с приемането на еврото като национална валута, като разходите по тези дейности имат косвен ефект върху цялостното изпълнение на бюджета на БНБ за 2023 г.

Поради промяна на датата на приемане на еврото като национална валута – от 1 януари 2024 г. на 1 януари 2025 г., по-значителна част от планираните в бюджета на БНБ за 2023 г. разходи, свързани с издръжка на паричното обращение, придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване, и за развитие на информационните системи няма да бъдат извършени през настоящата година и ще бъдат включени в бюджета на БНБ за 2024 г.

XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2023 г. (неодитиран)

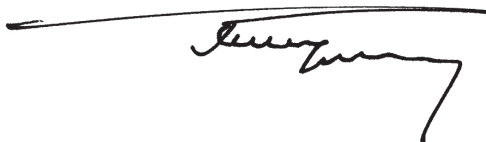
Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка _____	120
Консолидиран отчет за всеобхватния доход за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран) _____	121
Консолидиран отчет за финансовото състояние за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран) _____	122
Консолидиран отчет за паричните потоци за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран) _____	123
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран) _____	124
Приложения към консолидирания финансов отчет _____	125

Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка

Управителният съвет носи отговорност за изготвянето и приемането на финансов отчет, представящ финансовото състояние на Банката и резултатите от дейността ѝ за периода.

Финансовият отчет на Българската народна банка, одобрен от Управителния ѝ съвет, е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансово отчитане, приети от Европейската комисия.

Управителният съвет на БНБ носи отговорност за воденето на точни регистри, които достоверно и по всяко време да отразяват финансовото състояние на Банката. Той носи обща отговорност за предприемането на мерки за опазване активите на БНБ, за предотвратяването или разкриването на злоупотреби или други нередности.

Димитър Радев
Управител
на Българската народна банка

Консолидиран отчет за всеобхватния доход за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Приходи от лихви	7	744 292	88 163
Разходи за лихви	7	(226 423)	(86 342)
Нетни приходи от лихви		517 869	1 821
Приходи от такси и комисиони		5 944	6 484
Разходи за такси и комисиони		(1 883)	(1 991)
Нетни приходи от такси и комисиони		4 061	4 493
Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата или по амортизирана стойност, в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	8	103 521	162 266
Други оперативни приходи	9	26 850	41 774
Общо приходи от дейността		652 301	210 355
Административни разходи	10	(79 794)	(83 152)
Печалба/(загуба) за периода		572 507	127 203
Други всеобхватни доходи			
<i>Друг всеобхватен доход, подлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди</i>		-	-
<i>Друг всеобхватен доход, неподлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди</i>		(3 882)	(4 779)
Общо други всеобхватни доходи		(3 882)	(4 779)
Общо всеобхватни доходи за периода		568 625	122 424
(Загуба)/печалба, принадлежаща на:			
Мажоритарни акционери		572 859	127 363
Неконтролиращо участие		(352)	(160)
(Загуба)/печалба за периода		572 507	127 203
Общо всеобхватен доход, принадлежащ на:			
Мажоритарни акционери		568 977	122 584
Неконтролиращо участие		(352)	(160)
Общо всеобхватни доходи за периода		568 625	122 424

Приложенията, представени на страници 125–167, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за финансовото състояние за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
АКТИВИ			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	11	35 336 788	58 746 308
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	12	4 551 07	4 413 760
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	13	28 844 993	11 800 033
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	14	2 218 002	2 249 339
Материални активи	15	174 244	177 011
Нематериални активи	16	8 391	9 415
Други активи	17	81 475	66 659
Общо активи		71 214 970	77 462 525
ПАСИВИ			
Банкноти и монети в обращение	18	27 197 885	27 425 373
Задължения към банки и други финансови институции	19	19 810 824	26 791 395
Задължения към държавни институции и други задължения	20	12 355 585	11 677 755
Задължения за участие в международни финансови институции	21	5 452 494	5 551 650
Други пасиви	22	801 282	1 003 955
Общо пасиви		65 618 070	72 450 128
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ			
Капитал	23	20 000	20 000
Резерви	23	5 573 704	4 988 849
Неконтролиращо участие	24	3 196	3 548
Общо капитал и резерви		5 596 900	5 012 397
Общо пасиви, капитал и резерви		71 214 970	77 462 525

Приложенията, представени на страници 125–167, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за паричните потоци за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ			
Нетна печалба		572 507	127 203
Корекции			
Приходи от дивиденди	9	(6 886)	(5 445)
Амортизация	15, 16	9 538	9 188
Загуба от продажба на материални активи		(52)	(190)
(Печалба)/загуба от пазарна преоценка на финансови активи и пасиви		(163 953)	(153 746)
(Печалба)/загуба от асоциирани предприятия		(1 308)	(172)
Други корекции		87	(1 333)
Нетен паричен поток от оперативна дейност преди промени в краткосрочни активи и пасиви		409 933	(24 495)
Промени в краткосрочни активи			
(Увеличение) на злато, инструменти в злато и други благородни метали		(753)	(145)
(Увеличение)/намаление на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата		(17 072 156)	3 240 560
(Увеличение)/намаление на други активи		(4 517)	5 278
Промени в краткосрочни пасиви			
(Намаление)/увеличение на банкноти и монети в обращение		(227 488)	556 215
(Намаление) на задължения към банки и други финансови институции		(6 980 571)	(2 202 505)
Увеличение/(намаление) на задължения към държавни институции и други задължения		677 830	(796 426)
(Намаление)/увеличение на задължения за участие в международни финансови институции		-	-
(Намаление)/увеличение на други пасиви		(202 673)	9 259
(Нетен изходящ)/нетен входящ паричен поток от оперативна дейност		(23 400 395)	787 741
ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ			
Парични плащания за придобиване на материални и нематериални активи		(5 712)	(5 548)
Парични постъпления от дивиденди		6 886	5 445
Нетен входящ/(нетен изходящ) паричен поток от инвестиционна дейност		1 174	(103)
ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ			
Вноска в държавния бюджет		-	-
(Нетно намаление)/нетно увеличение на паричните средства и парични еквиваленти		(23 399 221)	787 638
Парични средства и парични еквиваленти в началото на периода		58 771 656	44 341 020
Парични средства и парични еквиваленти в края на периода	11, 17	35 372 435	45 128 658

Приложенията, представени на страници 125–167, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за периода, завършващ на 30 юни 2023 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Капитал	Преоценка на немонетарни активи	Специални и други резерви	Общо капитал и резерви	Некон- троли- ращо участие	Общо собствен капитал
Салдо към 1 януари 2022 г.	20 000	141 103	4 863 741	5 024 844	3 581	5 028 425
Печалба за периода	-	-	127 363	127 363	(160)	127 203
Други всеобхватни доходи: <i>други доходи</i>	-	(193)	(4 586)	(4 779)	-	(4 779)
Общо други всеобхватни доходи	-	(193)	(4 586)	(4 779)	-	(4 779)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(193)	122 777	122 584	(160)	122 424
Вноски и разпределение от/(към) акционерите:						
<i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	-	-	-	-
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(206)	(206)	-	(206)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(206)	(206)	-	(206)
Салдо към 30 юни 2022 г.	20 000	140 910	4 986 312	5 147 222	3 421	5 150 643
Салдо към 1 януари 2023 г.	20 000	145 736	4 843 113	5 008 849	3 548	5 012 397
(Загуба)/печалба за периода	-	-	572 859	572 859	(352)	572 507
Други всеобхватни доходи: <i>други доходи</i>	-	(420)	(3 462)	(3 882)	-	(3 882)
Общо други всеобхватни доходи	-	(420)	(3 462)	(3 882)	-	(3 882)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(420)	569 397	568 977	(352)	568 625
Вноски и разпределение от/(към) акционерите:						
<i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	-	-	-	-
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(150)	(150)	-	(150)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(150)	(150)	-	(150)
Салдо към 30 юни 2023 г.	20 000	145 316	5 412 360	5 577 676	3 196	5 596 900

Приложенията, представени на страници 125–167, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Приложения към консолидирания финансов отчет

1. Организация и дейност

Българската народна банка (Банката, БНБ) е 100% собственост на българската държава и е централна банка на Република България. Дейността ѝ се регулира от Закона за Българската народна банка (ЗБНБ), в сила от 10 юни 1997 г.

В съответствие с този закон основните дейности на Банката могат да се обобщят, както следва:

- поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица;
- притежава изключителното право да емитура банкноти и монети в страната;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане на стабилността на банковата система;
- съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи, на гоставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната;
- Банката не може да предоставя кредити и гаранции под каквато и да е форма, включително чрез придобиване на дългови инструменти, на Министерския съвет, на общините, както и на други държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да предоставя кредити на банки, освен при възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система;
- Банката не може да търгува дългови инструменти, емитирани от българската държава и общините, както и от български държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да емитура български левове над размера на левовия еквивалент на brutните международни валутни резерви;
- Банката действа като фискален агент и депозитар на държавата.

Считано от датата, от която започва да се прилага решението¹ на ЕЦБ за установяване на тясно сътрудничество с Българската народна банка (БНБ) – 27 юли 2020 г., управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ) се осъществява от БНБ. Решенията във връзка с управлението на ФПБ се вземат от Управителния съвет на БНБ.

Управителният съвет на БНБ на 22 ноември 2023 г. прие за издаване консолидирания финансов отчет, за периода, завършващ на 30 юни 2023 г., представен на страници от 119 до 167.

2. Приложими стандарти

Настоящият консолидиран финансов отчет на Българската народна банка е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейската комисия.

3. База за изготвяне

Консолидираният финансов отчет е представен в хиляди български левове (хил. лв.), които са функционалната валута на Банката. Този финансов отчет е изготвен на базата на историческата стойност, с изключение на позициите, оповестени в таблицата по-долу, които се измерват по алтернативна база към всяка отчетна дата:

¹ Решение (ЕС) 2020/1015 от 24 юни 2020 г. на Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) за установяване на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ по смисъла на член 2, т. 1 от Регламент (ЕС) № 1024/2013.

Позиции	База за измерване
Дериватни финансови инструменти	Справедлива стойност
Недериватни финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност през печалбата или загубата	Справедлива стойност
Дълготрайни материални активи	Преоценена стойност, представляваща справедливата стойност на актива към датата на преоценка, намалена с последваща амортизация и натрупани загуби от обезценка
Задължението по плана за дефинирани доходи	Настояща стойност на задължението за дефинирани доходи

Използване на приблизителни оценки и преценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет Банката е направила преценки, приблизителни оценки и допускания, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и на разходите и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на отчета. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информацията, която е налична към датата на консолидирания финансов отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях.

Приблизителните оценки и основните допускания се преразглеждат текущо и се признават проспективно.

Преценки

Банката е преценила и класифицирала паричните наличности в обращение като финансов пасив (приложение 18).

Несигурност в допусканията и оценките

При определяне на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране (по план с дефинирани доходи) са използвани изчисления на сертифицирани актюери, базирани на предположения за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работните заплати и дисконтов фактор. Тези предположения могат да доведат до корекции в следваща финансова година, но са преценени от ръководството като разумни и уместни за Банката (приложение 10).

Банката базира своите допускания и оценки на съществуващите параметри и наличната информация към момента на изготвяне на финансовите отчети. Съществуващите обстоятелства и допускания за бъдещото развитие могат да се променят поради пазарни промени или обстоятелства извън контрола на Банката. Такива промени са отразени в предположенията, когато те възникнат.

Определяне на очаквани кредитни загуби за финансови активи с нисък кредитен риск

За инструменти с нисък кредитен риск се приемат такива, за които рискът от неизпълнение е нисък, способността на контрагента да изпълнява договорните си задължения в краткосрочен план е стабилна и негативни промени в дългосрочен план на икономическите условия е малко вероятно да променят способността за изплащане на задълженията. За краткосрочните си вземания от банки и дълговите инструменти, отчитани по амортизирана стойност или по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“, Банката приема към отчетната дата, че вероятността от настъпване на неизпълнение е малко вероятна, поради което определя за тях 12-месечни кредитни загуби. В случай че в последващи отчетни периоди критериите за нисък кредитен риск престанат да бъдат верни, Банката извършва анализ по отношение на промяната в кредитния риск спрямо първоначалното признаване, за да прецени необходимостта от определяне на коректив за загуби за целия срок на инструмента. Определянето на инструментите като такива с нисък кредитен риск изисква преценка. При формирането на тази пре-

ценка Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна.

Определяне на очаквани кредитни загуби от взетания по депозити

Както е оповестено в приложение 6 (б) *Кредитен риск*, Банката е разработила „Политика за оценка на промени в кредитното качество и определяне на очакваните кредитни загуби по финансови инструменти“. Банката класифицира рисковите си активи в три рискови фази в зависимост от промените в кредитния риск след първоначалното признаване на актива и съответно оценява очакваните кредитни загуби въз основа на 12-месечната вероятност за неизпълнение, ако няма промяна на кредитното качество (фаза 1), и на вероятността за неизпълнение за целия срок на инструмента (фаза 2 и фаза 3) при наличие на значително увеличение на кредитния риск. При определяне доколко значително е увеличен кредитният риск спрямо първоначалното признаване на актива, Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна, включително и за бъдещи периоди.

Загубата при неизпълнение е преценка за вредите, които би претърпяла Банката при настъпване на събитие по неизпълнение, и се базира на разликата между договорените парични потоци и паричните потоци, които Банката очаква реално да получи. Съществена преценка е необходима при определяне на времето и размера на очакваните парични потоци. Ръководството използва преценки, базирани на исторически опит от загуби за активи, на които е присъщ кредитен риск, и на обективни обстоятелства за обезценка, сходни с онези в портфейла, когато се изчисляват бъдещите парични потоци.

При определяне на размера на очакваните кредитни загуби Банката използва прогностна информация относно очакваните промени в бъдеще на определени икономически условия и на показатели и предположения как промените в тези показатели биха повлияли върху вероятността за неизпълнение.

Параметърът „вероятност за неизпълнение“ е ключов за изчисляване на размера на очакваните кредитни загуби и отразява вероятността в определен времеви хоризонт контрагентът да не изпълни договорните си задължения. Банката е разработила вътрешни модели за определяне на вероятността за неизпълнение по кредити, базирани главно на историческа информация, за период, за който такава е налична. Оценката за корелацията между историческите проценти на допуснато неизпълнение и прогностните икономически показатели представлява съществена приблизителна оценка. Историческият опит на Банката по отношение на кредитните загуби и прогнозите за икономическите условия може също така да не са представителни за реалните загуби в бъдеще.

Справедлива стойност на финансовите инструменти

Когато справедливите стойности на финансовите активи и пасиви в отчета за финансовото състояние не могат да бъдат получени от активни пазари, те се определят с помощта на различни техники за оценяване, които включват използването на математически модели. Базовите данни за тези модели са извлечени от индикатори, които се наблюдават на финансовите пазари, където това е възможно. В противен случай се правят допускания за установяване на справедливата стойност. Допусканията вземат предвид фактори, свързани с ликвидност, колебливост за по-дългосрочни деривати и дисконтови проценти, предсрочни плащания и предположения за неизпълнение, свързани с ценни книжа, обезпечени с активи.

Някои от счетоводните политики и оповестявания на Банката изискват оценка на справедливи стойности за финансови и нефинансови активи и пасиви. За информация относно оценките по справедлива стойност виж приложения 6(г) и 15.

Нови стандарти, изменения и подобрения, в сила от 1 януари 2022 г.

Следните нови стандарти, разяснения и изменения на съществуващи стандарти, издадени от Съвета по международни счетоводни стандарти (СМСС) и приети от ЕС, са в сила през отчетния период. Банката не е приложила по-рано който и да било стандарт, разяснение или изменение, което е публикувано, но все още не е влязло в сила.

Изменения в МСФО 3 „Бизнес комбинации“; МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“; МСС 37 „Провизии, условни вземания и условни задължения“; Годишни подобрения 2018–2020 г.

На 14 май 2020 г. СМСС публикува изменения на:

1. МСФО 3 „Бизнес комбинации“ – актуализира се връзката с концептуалната рамка.
2. Съветът добави също и изключение от принципа на признаване в МСФО 3 за избягване на потенциални печалби или загуби от „ден 2“, възникващи по пасиви и условни задължения, които биха попаднали в обхвата на МСС 37 или КРМСФО 21 „Налози“, ако бъдат понесени отделно. В същото време Съветът реши да поясни съществуващите насоки в МСФО 3 за условните активи, които няма да бъдат засегнати от заместването на препратката към Рамката за изготвяне и представяне на финансови отчети.
3. МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ – изменението е по отношение на действия преди целенасочената употреба и във връзка с приходите от продажба на стоки, произведени при прилагане на актива до местоположение и състояние, необходими, за да може той да функционира в съответствие с намеренията на ръководството.
4. МСС 37 „Провизии, условни вземания и условни задължения“ – по отношение на разходите, които предприятията трябва да включват като разходи за изпълнение на договор при оценката му дали е обременяващ.
5. Годишни подобрения 2018–2020 г. – изявлението съдържа изменения в МСФО 1 „Прилагане за първи път на Международните стандарти за финансово отчетяване“ – гъщерно дружество в качеството на предприятие, прилагащо МСФО за първи път, МСФО 9 „Финансови инструменти“ – възнаграждения в теста на „10-те процента“ за отписване на финансови пасиви, и МСС 41 „Земеделие“ – данъчно облагане при оценяване по справедлива стойност, изготвени в резултат на годишния проект за подобряването им.

Тези изменения, които влизат в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2022 г., са приети от ЕС на 28 юни 2021 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 2 юли 2021 г. Измененията нямат съществено влияние върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

Приемането на тези нови стандарти, както и подобренията и измененията в съществуващи стандарти не доведоха до промени в счетоводната политика на БНБ.

Нови стандарти, изменения и подобрения, в сила от 1 януари 2023 г.

МСФО 17 „Застрахователни договори“ (изд. на 18 май 2017 г.); включително „Изменения на МСФО 17“ (изд. на 25 юни 2020 г.)

През май 2017 г. СМСС публикува МСФО 17 „Застрахователни договори“ – изчерпателен нов счетоводен стандарт за застрахователни договори, обхващащ признаването и оценяването, представянето и оповестяването. Стандартът влиза в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г.

На 25 юни 2020 г. СМСС издаде „Изменения на МСФО 17“ за отлагане на датата на първоначалното му прилагане заедно с изменение на действащия МСФО 4 за промяна на фиксираната дата и удължаване на временното освобождаване от прилагане на МСФО 9 „Финансови инструменти“. Измененията на МСФО 4 „Застрахователни договори“ отлагат изискването за прилагане на МСФО 9 към

годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., като по-ранното им прилагане е разрешено и те следва да се прилагат ретроспективно. МСФО 17 „Застрахователни договори“ установява принципите за признаване, оценяване, представяне и оповестяване на издадени застрахователни договори. През декември 2021 г. СМСС публикува изменения в МСФО 17 с цел допълване на преходна опция за „наслаждане на класификациите“, за да се отстранят възможните разминавания между финансовите активи и пасивите по застрахователни договори в сравнителната информация, представена при първоначалното приложение на МСФО 17. Предприятие, което прилага наслаждане на класификациите по отношение на даден финансов актив, следва да представи сравнителната информация, така сякаш изискванията за класификация и оценяване по МСФО 9 са били приложени по отношение на този финансов актив.

МСФО 17, включително измененията към него, приети от ЕС съответно на 19 ноември 2021 г. и 8 септември 2022 г. и публикувани в „Официален вестник“ на ЕС съответно на 23 ноември 2021 г. и 9 септември 2022 г., в сила от 1 януари 2023 г., са неприложими за Банката.

Оповестяване на счетоводни политики – Изменения в МСС 1: „Представяне на финансови отчети“ и МСФО 2 „Практически насоки: Оповестяване на счетоводни политики“

На 12 февруари 2021 г. СМСС издаде изменения в МСС 1 „Представяне на финансови отчети“ и актуализира МСФО 2 „Практически насоки: Преценки за същественост“ с цел подобряване на оповестяването на счетоводната политика, така че дружествата да предоставят по-полезна информация на инвеститорите и другите основни потребители на финансови отчети, а също – да се разграничат промените в счетоводните оценки от промените в счетоводната политика. Най-важните изменения включват:

- замяна на изискванията дружествата да оповестяват своите материални (съществени) счетоводни политики с изискване да оповестяват своите „значими“ счетоводни политики;
- концепцията за съществеността и насоки за това, как дружествата вземат решения относно оповестяване на счетоводните политики.

Измененията в издадените от Съвета „Практически насоки 2“ са в съответствие с определението на същественост (материалност):

Информацията е значима, ако разглеждана с друга информация, включена във финансовите отчети на дружеството, може да се очаква, че тя ще има влияние върху решенията, които основните потребители на финансови отчети с общо предназначение вземат въз основа на тази финансова отчетност.

Измененията в МСС 1 и МСФО 2 „Практически насоки“ са приети от ЕС на 2 март 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 3 март 2022 г. Измененията се прилагат проспективно и са в сила за периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., но е позволено тяхното по-ранно прилагане. Измененията нямат съществено влияние върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

Изменения в МСС 8 „Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки: Дефиниция на счетоводни приблизителни оценки“

На 12 февруари 2021 г. СМСС публикува дефиниция на счетоводни приблизителни оценки (изменения в МСС 8), за да подпомогне предприятията да разграничат промените в счетоводната политика от промените в счетоводните оценки. Разграничаването е важно, тъй като промените в счетоводните оценки се прилагат проспективно само за бъдещи операции и други бъдещи събития, докато промените в счетоводната политика обикновено се прилагат ретроспективно за минали операции и други минали събития. Според новата формулировка счетоводните оценки представляват „парични суми във финансовите отчети, които са обект на несигурност на измерването“. Предприятията разработват счетоводни оценки, ако счетоводната политика изисква статиите във финан-

совете отчети да бъдат оценени по начин, който предполага несигурност на измерването. Съветът изяснява, че:

- промяната в счетоводната оценка в резултат на нова информация или нови събития не е корекция на грешка;
- последиците от промяната на първоначалните данни или метода на измерване, използван за разработване на счетоводна оценка, представляват промени в счетоводните оценки, освен ако не са резултат от коригиране на грешки от предходния период;
- въздействието на промяната, отнасящо се до текущия период, се признава като приход или разход в текущия период. Ефектът, ако има такъв, върху бъдещите периоди се признава като приход или разход в тези бъдещи периоди.

Измененията, които влизат в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., са приети от ЕС на 2 март 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 3 март 2022 г., нямат съществено влияние върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода: Отсрочен данък, свързан с активи и пасиви, произтичащи от една сделка“

На 7 май 2021 г. СМСС публикува „Отсрочен данък, свързан с активи и пасиви, произтичащи от една трансакция – изменения в МСС 12“, изяснявайки как дружествата отчитат отсрочен данък при операции, като отдаване под наем и извеждане от експлоатация.

Измененията ограничават обхвата на изключване от първоначално признаване, така че да не се прилага при операции, които водят до равни и компенсиращи времеви разлики. В резултат на това дружеството ще трябва да признае отсрочен данъчен актив и отсрочен данъчен пасив по отношение на временни разлики, възникнали при първоначалното признаване на договор за наем и резерв за извеждане от експлоатация.

Съветът очаква измененията да намалят многообразието в отчитането и да приведат отчитането на отложения данък по такива операции в съответствие с общия принцип на МСС 12 – признаване на отсрочен данък по отношение на временните разлики. Измененията, които влизат в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., са приети от ЕС на 11 август 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 12 август 2022 г. Измененията нямат съществено влияние върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

4. База за консолидиране

Дъщерни предприятия

Дъщерни предприятия са тези, които се контролират от Банката. Банката контролира едно предприятие, когато е изложена на или има права върху променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието и има възможност да оказва въздействие върху нея посредством своите правомощия. Финансовите отчети на дъщерните дружества се включват в консолидираните финансови отчети от датата на възникване на контрола върху предприятието до датата на прекратяването му. Частта от нетните активи на дъщерните предприятия на Банката, която отговаря на пропорционалния дял на миноритарните акционери, се представя на отделен ред в „капитал и резерви“, на реда „неконтролиращо участие“.

Българската народна банка притежава мажоритарни дялове от „Печатница на БНБ“ АД и „Монетен двор“ ЕАД. Счетоводните отчети, изготвени за групата, съдържат счетоводните отчети на предприятието майка и дъщерните предприятия. При изготвяне на консолидирания отчет на БНБ се елиминират всички вземания и задължения, приходите и разходите, както и вътрешногруповите салда и сделки, включително продажбите.

Асоциирани предприятия

Асоциирани предприятия са тези, в които Банката упражнява значително влияние, но те не представляват нито дъщерно, нито съвместно контролирано предприятие. Инвестициите в асоциирани предприятия се представят в консолидирания финансов отчет на Банката по метода на собствения капитал като стойност, съответстваща на дела на Банката в собствения капитал на асоциираното предприятие към края на отчетния период. Частта на Банката от нетния резултат на асоциираното предприятие след придобиването се представя в печалбите или загубите като приход/разход от инвестиции и се прибавя към/изважда от балансовата стойност на инвестицията.

Участията на БНБ в други асоциирани предприятия се отчитат по цена на придобиване. Банката консолидира на годишна база отчетите на асоциираните предприятия, в които делът ѝ е 20% или над 20%, по метода на собствения капитал.

Сделки, които се елиминират при консолидация

Всички вземания и задължения, приходи и разходи, както и вътрешногруповите печалби в резултат от извършени операции между дружества от групата се елиминират, освен в случаите, в които те са несъществени.

5. Основни елементи на счетоводната политика

а) Признаване на приходи

Приходите от и разходите за лихви се признават съгласно принципа за текущо начисляване според лихвената политика на Банката и в съответствие със сключените договори с международни финансови институции и с клиенти на Банката. Приходите от и разходите за лихви се отразяват в отчета за всеобхватния доход. Приходите от и разходите за лихви включват и амортизацията на сконто и премия, изчислени на базата на ефективен лихвен процент.

Приходите от лихви по чуждестранни ценни книжа, държани в портфейла на БНБ, включват лихвите по лихвените купони на емисиите ценни книжа.

Приходите от лихви по депозити включват приходите от лихви по депозити във валута и в злато.

Приходите от и разходите за такси и комисиони от финансови услуги на Банката се признават в отчета за доходите на Банката в момента на извършване на съответната услуга.

Съгласно МСФО 15 приходите от договори с клиенти се признават, когато Банката удовлетвори задълженията си за изпълнение, като прехвърли обещаните услуги на клиента. Приходите се признават по сума, отразяваща възнаграждението, което се очаква да бъде получено в замяна. След влизането в сила на МСФО 15 не са настъпили промени в оценката и в момента на признаване на приходите от такси и комисиони.

Други финансови приходи/разходи включват приходи и разходи от продажби и промени в справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Приходите от и разходите за лихви се признават в печалбите или загубите чрез прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Ефективен лихвен процент е този, който точно дисконтира очакваните бъдещи парични плащания и постъпления през срока на съществуване на финансовия актив или пасив до неговата балансова стойност. Ефективният лихвен процент се определя при първоначалното признаване на финансовия актив или пасив и впоследствие не се коригира.

Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички комисиони, получени или платени, както и отстъпки или премии, които са неразделна част от ефективния лихвен процент. Трансакционните разходи са вътрешноприсъщи разходи, директно отнасящи се към придобиването, емитуването или отписването на финансов актив или пасив.

Приходите от и разходите за лихви, представени в печалбите или загубите, включват:

- лихвата върху финансовите активи и пасиви, отчитани по амортизирана стойност, изчислена по метода на ефективния лихвен процент;
- лихвата върху ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

Приходите от дивиденди се признават, когато се установи правото на Банката да получи дивидент.

Приходите от такси се разсрочват и се признават във всеки от отделните финансови периоди.

Всички печалби и загуби, възникнали в резултат от промени в справедливата стойност на финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, се признават в отчета за всеобхватния доход.

Приходите от дарение, свързано с амортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като впоследствие се признават в отчета за всеобхватния доход през съответните периоди, систематично за срока на полезния живот на активите и пропорционално на амортизационните отчисления за същите активи. Разходи, свързани с амортизируемите активи, извършени през текущия период, се разсрочват за срока на полезния живот на активите.

Приходите от дарение, свързано с неамортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като след това се признават в отчета за всеобхватния доход за периодите, през които са осчетоводени разходите, свързани с тези активи.

Валутните разлики на инвестициите, държани с цел продажба, се признават в печалбите или загубите.

Нетните печалби/загуби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, включват нетните приходи от операции с ценни книжа, нетните приходи от операции с чуждестранна валута, нетния приход от преоценка на ценни книжа, нетния приход от преоценка на злато, нетния приход от преоценка на фючърси и нетния приход от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута.

б) Признаване на активи и пасиви

Всички активи и пасиви на Банката се отчитат по първоначалната цена на придобиване или по справедлива стойност. Последващи преоценки се извършват, като различните видове активи и пасиви се преоценяват на различни периоди, с цел да се определи справедливата им стойност. Корекциите в счетоводните регистри, както и съответните записи за признаване в резерва от преоценки на активите, се отразяват съгласно МСФО. Когато не е възможно да се определи справедливата стойност, се взема историческата цена на придобиване, намалена със загубите вследствие на обезценяване на актива.

Международните стандарти за финансова отчетност не изискват представянето на активите в точно определен формат за баланса и могат да се посочат като основни активи (дълготрайни материални активи, нематериални активи, материални запаси, инвестиционни имоти, разходи по заеми за придобиване на активи, обезценка на активи) и активи, които са класифицирани като финансови инструменти.

в) Финансови инструменти

Банката може да признае финансов актив или пасив в баланса си тогава и само тогава, когато стане страна по договорните условия на използваните финансови инструменти. Банката отписва финансов актив от баланса си:

- когато изгуби контрола върху договорните права, които съставляват финансовия актив, и прехвърли по същество всички рискове и ползи от собствеността;

- когато задължението, посочено в договора, бъде погасено, отменено или изтече.

1) Класификация

Класификацията е определяща за оценяване на финансовите инструменти и за това, как Банката отразява тази оценка във финансовите отчети.

За целите на последващото оценяване на финансовите активи БНБ използва следните бизнес модели:

- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци;
- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба.

Оценката, дали паричните потоци по дългови инструменти се състоят само от главница и лихва, се прави въз основа на фактите и обстоятелствата към първоначалното признаване на активите. Банката класифицира финансовите активи съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци“, включва всички текущи сметки на Банката при чужди кореспонденти и паричните потоци по прилагания за тези активи модел, представляващи плащания единствено на главница и лихва. Тези финансови активи се оценяват по амортизирана стойност.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба“, включва: депозити, дългови инструменти и инвестиции. Активите в тази група се оценяват, както следва:

- депозити – по амортизирана стойност;
- дългови инструменти – по справедлива стойност в печалбата или загубата;
- инвестиции – по справедлива стойност в друг всеобхватен доход.

Банката класифицира финансовите активи при първоначалното им признаване съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Счетоводното третиране на финансовите пасиви е съответно по справедлива стойност или по амортизирана стойност, с изключение на третирането на разликите, възникващи от промени в собствения кредитен риск за финансови инструменти, определени за отчитане по справедлива стойност в печалбата или загубата. Съгласно МСФО 9 тези разлики се отчитат в друг всеобхватен доход без последващо рекласифициране в отчета за всеобхватния доход. Към датата на изготвяне на отчета Банката не отчита финансови пасиви в тази категория.

2) Признаване

Банката признава финансовите активи за търгуване и инвестиции, своите кредити и вземания, както и финансовите пасиви, отчитани по амортизирана стойност, от датата на уреждане. Всички останали финансови активи и финансови пасиви се признават, когато Банката стане страна по договорите за финансови инструменти.

Финансовите активи и пасиви се отчитат по задбалансови сметки от датата на търгуване до датата на тяхното уреждане и се записват в отчета за финансовото състояние на БНБ на датата на уреждане на сделката (*value date*). Първоначалното признаване е по цена на придобиване – справедливата цена, която е платена при придобиването. Разходите по трансакциите се включват в цената на придобиване на всички активи и пасиви. От този момент Банката отчита всички приходи и разходи, свързани с промяна на справедливата им стойност.

3) Оценка по амортизирана стойност

Активите, оценявани по амортизирана стойност, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана с

амортизирана премия или сконто при прилагане на метода на ефективния лихвен процент и с коректив за очаквани кредитни загуби за всеки актив, изчислени въз основа на приетата от УС на БНБ методология. Амортизира се сконто/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за доходите на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

4) Оценка по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

Банката оценява дълговите си инструменти по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, когато са удовлетворени двете условия:

- финансовият актив се държи в рамките на бизнес модел с цел както събиране на договорените парични потоци, така и продажбата му; и
- съгласно договорните условия на финансовия актив, на посочени дати пораждат парични потоци, представляващи единствено плащания по главницата или лихвата.

По отношение на финансови активи, отчитани в друг всеобхватен доход, приходите от лихви, валутните преоценки и загубите от обезценки или тяхното възстановяване се признават в печалбата или загубата, като се изчисляват по аналогичен начин като финансовите активи, оценявани по амортизирана стойност. Останалите промени в справедливата стойност на тези финансови активи се признават в друг всеобхватен доход. При отписването им кумулативната промяна в справедливата стойност, призната в друг всеобхватен доход, се отнася в печалбата или загубата.

5) Оценка на финансови активи, определени като такива по справедлива стойност в друг всеобхватен доход (капиталови инструменти)

Банката е класифицирала неотменимо в тази категория капиталовите си инвестиции (които не се търгуват на фондовата борса), определени по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, тъй като те отговарят на изискванията за собствен капитал съгласно МСС 32 „Финансови инструменти: представяне“ и не се държат с цел търгуване. Класификацията се определя на база индивидуален инструмент.

Печалбите и загубите от тези финансови активи никога не се признават в печалбата или загубата на Банката. Дивидентите се признават като други оперативни приходи в отчета за доходите, когато правото върху плащането бъде установено.

Капиталовите инструменти, определени като такива по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, не са обект на тест за обезценки.

6) Принципи за оценка и представяне по справедлива стойност

Справедлива стойност е цената, която би била получена при продажба на актив или платена при прехвърляне на пасив при обичайна сделка между пазарни участници на основния пазар, или при липса на такъв – на най-изгодния пазар, до който Банката има достъп към датата на оценяване. Справедливата стойност на пасив отразява ефекта от риска за неизпълнение на задължения.

Когато е възможно, Банката използва котираната цена на активен пазар за определяне на справедливата стойност на един инструмент. Пазарът се счита за активен, когато сделките за актив или пасив се извършват с достатъчни честота и обем, така че да позволяват предоставяне на текуща информация за цените.

Когато липсва котирана цена на активен пазар, Банката използва максимално подходящи наблюдаеми входящи данни и свежда до минимум използването на ненаблюдаеми данни. Целта на използването на дадена техника за оценяване е да се определи приблизително цената, по която би се осъществила обичайна сделка между пазарни участници. Избраната техника използва максимално пазарните данни, разчита възможно най-малко на специфични за Банката оценки, включва всички фактори, които участниците на пазара биха взели предвид при определя-

нето на цена, и е съвместима с приетите икономически методи за ценообразуване на финансови инструменти.

Данните за техниките за оценка представят адекватно пазарните очаквания и измервания на факторите за риск и доходност, присъщи на финансовия инструмент. Банката проверява техниките за оценка и тества валидността им, използвайки цени от текущи пазарни трансакции, които се наблюдават на пазара на същия инструмент, или цени, основани на други налични данни, получени при наблюдение на пазара.

Най-добрият показател за справедливата стойност на един финансов инструмент при първоначално признаване е цената на сделката, т.е. справедливата стойност на даденото или полученото вложение. Когато Банката счита, че съществува разлика между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката и че справедливата стойност нито е подкрепена от доказателства за котирана цена на активен пазар за идентичен актив или пасив, нито се базира на техника на оценяване, която използва единствено данни от наблюдаеми пазари, тогава финансовият инструмент първоначално се признава по справедлива стойност, коригирана с разликата между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката. Впоследствие тази разлика се признава в печалбата или загубата по подходящ начин според матуритета на инструмента, но не по-късно от момента, в който е възможно да се направи оценка на актива, използвайки изцяло наблюдаеми пазарни данни, или когато сделката е приключена.

Банката признава активите и дългите позиции по цена „купува“ и пасивите и късите позиции по цена „продава“, когато активите или пасивите, оценявани по справедлива стойност, имат цена „купува“ и цена „продава“.

Когато Банката има позиции в група финансови активи и финансови пасиви, тя е изложена на пазарни рискове и на кредитен риск. Въз основа на нетната си експозиция към такива рискове Банката ги оценява по справедлива стойност на база цената, която би получила при продажбата на нетна дълга позиция за определена рискова експозиция или би платила при прехвърлянето на нетна къса позиция за определена рискова експозиция. В такива случаи Банката разпределя корекциите на равнище портфейл към отделните активи или пасиви, които образуват групата на финансовите активи и финансовите пасиви, според относителния риск на всеки инструмент от групата.

Когато Банката има позиции с риск от компенсиране, за да се оценят те, се използват средните пазарни цени, а корекция по цена „продава“ и „купува“ се прилага съответно само за нетната открита позиция. Справедливите стойности отразяват кредитния риск на инструмента и при необходимост включват корекции за осчетоводяване на кредитния риск за Банката и за отсрещната страна. Оценките на справедливата стойност, получени от модели, се коригират според всички останали фактори, като ликвиден риск или несигурност на модела, до степенята, в която според Банката трето лице, участващо на пазара, би ги взело под внимание при оценяване на сделка.

Банката оповестява прехвърлянето между нивата в йерархията на справедливите стойности в края на отчетния период, през който се е осъществила промяната.

7) Отписване

Банката отписва финансов актив, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтекат или когато прехвърли правата за получаване на договорните парични потоци от финансовия актив в трансакция, в която се прехвърлят всички съществени рискове и печалби от притежаването му.

Банката отписва финансов пасив, когато нейните договорни задължения са изпълнени/отменени или когато паричните потоци от финансовия пасив изтекат.

Банката извършва трансакции, при които се прехвърлят активи, признати в отчета за финансовото състояние, но запазва всички или съществените рискове и печалби от прехвърлените активи или част от тях. Ако са запазени част или всички съществени рискове и печалби, то прехвърлените активи не се отписват от отчета за финансовото състояние.

Прехвърляне на активи със запазване на част или на всички съществени рискове и печалби са например сделки със заемане на ценни книжа или с ангажимент за обратно изкупуване.

При трансакции, при които Банката нито запазва, нито прехвърля всички съществени рискове и печалби от притежаването на даден финансов актив, тя отписва актива, ако не запазва контрол върху него. Правата и задълженията, запазени при прехвърлянето, се признават отделно като активи и съответно пасиви. При сделки, при които се запазва контрол върху актива, Банката продължава да го признава до степента на своето участие в зависимост от това, доколко стойността на прехвърления актив е изложена на промени.

При определени сделки Банката запазва задължението си да обслужва прехвърления финансов актив срещу заплащане. Прехвърленият актив се отписва изцяло, ако отговаря на критериите за отписване. Активът или пасивът се признава в договора за обслужване в зависимост от това, дали таксата за обслужване е повече от достатъчна (актив) за извършване на услугата, или по-малко от достатъчна (пасив).

8) Компенсирание

Финансовите активи и пасиви се компенсират и съответно нетната стойност се отчита в отчета за финансовото състояние, когато Банката има законно право да компенсира признатите стойности и възнамерява да извърши уреждане на актива и пасива на нетна основа. Отчитането на активи, нетно от корективи, не се счита компенсиране.

Приходи и разходи се представят нетно в случаите, позволени от счетоводните стандарти, или когато печалбите и загубите са възникнали от група сходни трансакции като тези, които са резултат от търговските операции на Банката.

9) Обезценка на активи

Към всяка отчетна дата Банката извършва анализ за обезценка на финансови активи, класифицирани като „финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход“ и „финансови активи, отчитани по амортизирана стойност“, като използва категориите за обезценка в съответствие с МСФО 9:

- Банката изчислява очаквани кредитни загуби на база 12-месечна вероятност за неизпълнение, когато няма значително увеличение на кредитния риск спрямо първоначалното признаване. Вероятността за неизпълнение представлява очакваната от ръководството вероятност за неизпълнение от длъжника/кредитополучателя на финансово задължение за определен период от време, отразена посредством измерената/изчислената обезценка.
- Банката изчислява очаквани кредитни загуби за остатъчния срок на финансовия актив при наличието на разумна и аргументирана информация, която касае по-скоро бъдещи събития. Увеличението на кредитния риск спрямо първоначалното признаване нараства значително преди по финансовия инструмент да настъпи просрочие. При очакваната от ръководството загуба обезценката представлява делът на изгубена експозиция/актив.

При обезценка на колективна основа Банката използва статистически модели, базирани на исторически опит за вероятността за неплащане, времето за реинтегриране на загуби от обезценка и сумата на възникналата загуба, която се коригира с преценката на ръководството дали текущите икономически и кредитни условия са такива, че реалните загуби са по-високи или по-ниски от резултатите от историческото моделиране. Процентите на просрочие, загубите и

очакваният период на реинтегриране на загуби редовно се съпоставят с реалните данни, за да се валидират моделите за оценка.

При активи, отчетени по амортизирана стойност, загубите от обезценка се измерват като разлика между балансовата стойност на финансовия актив и сегашната стойност на приблизително изчислени бъдещи парични потоци, дисконтирани по първоначалния ефективен лихвен процент на актива. Загубите се признават в печалбите или загубите и се отразяват в корективна сметка срещу „кредити и вземания“. Лихвата върху обезценения актив продължава да се признава чрез амортизация на сконтото, но върху амортизираната стойност. Когато последващо събитие стане причина за намаляване на загубата от обезценка, намалението в загубата от обезценка се сторнира в печалбите или загубите.

При инвестиционни ценни книжа, държани с цел продажба, загубите от обезценка се признават, като акумулираната загуба, призната директно в собствения капитал, се прехвърля в печалбите или загубите. Акумулирана загуба, прехвърлена от капитала и призната в печалбите или загубите, е разликата между цената на придобиване, нетирана от всички погасявания по главници и амортизации, и настоящата справедлива стойност, минус всички загуби от обезценка, признати преди това в печалбите или загубите. Ако в следващ период справедливата стойност на обезценена дългова ценна книга се увеличи и увеличението може обективно да се свърже със събитие, възникнало, след като загубата от обезценка е била призната в печалбите или загубите, тази загуба от обезценка се сторнира, като сумата на сторното се признава в печалбите или загубите.

10) Финансови активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба

Първоначално финансовите активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба, се признават в баланса по справедлива стойност, като разходите за придобиване се отнасят директно в печалбите или загубите. Всички промени в справедливата стойност се признават в печалбите или загубите като нетни приходи от търговски операции.

11) Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци

Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана с амортизирана премия или скonto при прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Амортизира се сконтото/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за всеобхватния доход на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

г) Злато и други благородни метали

БНБ като централна банка поддържа определени количества злато като част от международните валутни резерви на страната. Съгласно изискванията на ЗБНБ тя може да предприема всички необходими действия, свързани с придобиване, притежаване и продажба на брутни международни валутни резерви, включително с монетарно злато. Следователно монетарното злато като част от международните валутни резерви може да бъде незабавно използвано от БНБ без допълнителни ограничения, което го определя като монетарен актив. Съгласно изискванията на „Общи положения за определяне на базите за оценка във финансовите отчети“ към МСФО, както и при липсата на конкретен МСФО, който да определя третирането на подобна трансакция, Банката определя представянето и оценката на монетарното злато като актив, отчитан в печалбата или загубата по справедлива стойност, като най-надеждна и подходяща база за последваща оценка. Златото и другите благородни метали се оценяват по пазарната им стойност, определена на базата на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали към отчетната дата.

Монетарно злато

Златото в стандартна форма (монетарно злато) първоначално се признава по цена на придобиване. Монетарното злато и другите инструменти в злато се оценяват ежедневно по последната пазарна стойност, публикувана на пазара на злато на едро в Лондон, Великобритания. Нереализираните печалби и загуби от преоценката на монетарното злато и другите инструменти в злато на Банката се признават в отчета за доходите.

г) Инвестиции в други предприятия

За целите на оценката при последващо отчитане на инвестициите в предприятия те са класифицирани като финансови активи, свържани за търгуване, отчитани по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“.

Подробна информация относно притежаваните от Банката инвестиции е представена в приложение 14.

е) Дълготрайни материални и нематериални активи

Политиката, прилагана от Банката, е да отчита земя, сгради и останалите групи дълготрайни материални активи по преоценена стойност съгласно допустимия алтернативен подход на МСС 16 „Имоти, машини, съоръжения и оборудване“.

Банката признава нематериален актив, ако той отговаря на критериите за признаване по МСФО. Нематериалните активи са представени в отчета за финансовото състояние по цена на придобиване, включително платените мита, невъзстановими данъци, както и преките разходи за подготовката на актива за използването му по предназначение, намалена с начислената амортизация и със загубите от обезценка.

Земята и сградите се отчитат по справедлива стойност, която периодично се определя чрез оценка от професионални квалифицирани оценители. Преоценката на имотите се извършва актив по актив, като към датата ѝ натрупаната амортизация се отписва за сметка на брунтната балансова стойност на актива, а нетната стойност се преизчислява спрямо преоценената му стойност. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се увеличава, увеличението се отразява директно в „друг всеобхватен доход“. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се намалява, намалението се признава в намаление на преоценъчния резерв на собствения капитал, като в случай на недостиг разликата се признава като разход в отчета за всеобхватния доход.

1) Последващи разходи

Отчетените отделно разходи, свързани с подновяване на компоненти на дълготрайните материални активи, се капитализират. Всички останали разходи се капитализират само тогава, когато увеличават бъдещите икономически ползи от дълготрайния материален актив. Всички останали разходи се признават в печалбите или загубите при тяхното възникване.

2) Амортизация

Амортизацията се начислява от деня на завеждането на актива на базата на линейния метод за периода на очаквания срок на ползване. Земите не се амортизират. Управителният съвет на БНБ утвърждава годишните амортизационни норми, които са представени по-долу:

(%)

Активи	
Сгради	2–4
Машини, съоръжения и оборудване	3–15
Компютри	30–33.3
Стопански инвентар	15–20
Транспортни средства	8–25
Дълготрайни нематериални активи	20–25

Амортизацията не се начислява върху разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи до момента на тяхното въвеждане в експлоатация.

3) Възстановима стойност на активите

Възстановима стойност на дълготрайните активи на Банката представлява по-високата от двете – нетната продажна стойност или стойността им в употреба. При оценка на стойността на активите в употреба очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до настояща стойност при използване на пределната норма на лихвата по привлечения ресурс, която отразява настоящите пазарни очаквания за стойността на парите във времето и специфичния за актива риск. За всеки актив, който самостоятелно не генерира парични потоци, възстановимата стойност се определя за единицата, генерираща парични потоци, на която принадлежи активът.

4) Реинтегриране на обезценката

Загубите от обезценка на дълготрайни материални активи се реинтегрират в случай на промяна на прогнозите, използвани за определяне на възстановимата стойност, до размера на балансовата стойност на актива, на която той би бил оценен след приспадане на амортизацията, ако не се признаваха загуби от обезценяването.

5) Бракуване и продажба

Имот, машина, съоръжение или оборудване се отписва от счетоводния баланс на Банката при продажба или когато активът окончателно е изваден от употреба и не се очакват никакви други икономически изгоди. Печалбите или загубите, получени от бракуването или продажбата на дълготрайни материални активи, се определят като разлика между постъпленията от продажба и балансовата стойност на актива и се признават за приход или разход в отчета за всеобхватния доход. Изтеглените от активна употреба дълготрайни материални активи, които се държат за продажба, се отчитат по балансова стойност към датата, на която активът е излязъл от активна употреба.

б) Материални запаси

Материални запаси са активи, държани от Банката, които ще бъдат използвани в основната дейност, в процеса на предоставяне на услуги. Материалните запаси се отчитат в баланса на Банката по доставна (историческа) цена, която включва сумата от всички разходи по закупуването и разходи, свързани с доставката им до тяхното настоящо местоположение и състояние. В разходите по закупуването се включват покупната цена по фактура, вносните мита, невъзстановимите данъци и акцизи. В разходите по доставката се включват транспортните разходи и тези за товаро-разтоварните операции. Отписването на стоково-материалните запаси се извършва по метода на среднопретеглената стойност.

При спадане на пазарните цени, при физическо увреждане на материалните запаси, при остаряване на продуктите стойността на материалните запаси се коригира – оценяват се по по-ниската нетна реализуема стойност.

В края на отчетния период се прави оценка на нетната реализуема стойност на стоково-материалните запаси и ако тя е по-ниска от доставната, разликата се отнася в текущи разходи. За всеки следващ отчетен период се прави нова оценка на нетната реализуема стойност. Ако през съответния отчетен период има условия за увеличение на стойността на материалните запаси, възстановяването ѝ е до размера на стойността, която те са имали преди намалението. Това възстановяване на отчетната стойност се отчита като увеличение на материалните запаси и като други текущи приходи.

ж) Чуждестранна валута

Приходите и разходите в чуждестранна валута се преизчисляват в левова равностойност по официалния валутен курс за деня на сделката. Монетарните

активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват в левове по заключителния обменен курс на Банката. Курсовите разлики, възникнали в резултат от преоценката на монетарните активи и пасиви, се отчитат в печалбите или загубите. Немонетарните активи и пасиви във валута са оценени по курса на датата на придобиване или по последна преоценка по справедлива стойност.

Неприключените форуърдни договори в чуждестранна валута са оценени по пазарна стойност. Печалбите и загубите от преоценката на неприключените форуърдни договори се отчитат в печалбите или загубите.

Валутните курсове на основните чуждестранни валути към 30 юни 2023 г. и 31 декември 2022 г. са, както следва:

Валута	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Долар	1: 1.79995 лв.	1: 1.83371 лв.
Евро	1: 1.95583 лв.	1: 1.95583 лв.
Специални права на тираж	1: 2.39406 лв.	1: 2.44037 лв.
Злато	1 тройунция: 3426.24 лв.	1 тройунция: 3323.11 лв.

з) Данъчно облагане

Банката не подлежи на облагане с данък върху печалбата във връзка с основната си дейност. Данъкът върху печалбата на дъщерните предприятия за периода включва текущ и отсрочен данък. Текущият данък включва сумата на данъка, която следва да се плати върху очакваната облагаема печалба за периода, въз основа на ефективната или действащата данъчна ставка в деня на изготвяне на отчета за финансовото състояние. Отсроченият данък се изчислява чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задълженията на базата на временни разлики между данъчно признатия размер и балансовата стойност на активите и пасивите.

Отсроченият данък се изчислява на базата на данъчните ставки, които се очаква да бъдат използвани за периода, когато се реализира активът или при погасяване на пасива. Ефектът от промени в данъчните ставки върху отсрочения данък се отразява в отчета за всеобхватния доход, освен в степента, в която се отнася за суми, предварително начислени или отчетени директно като друг всеобхватен доход.

Отсрочен данъчен актив се признава само до размера, до който е вероятно получаването на бъдещи облагаеми печалби, срещу които може да се оползотворят неизползаните данъчни загуби или данъчен кредит. Отсрочените данъчни активи се намаляват в степента, до която вече не е вероятно реализиране на съответни данъчни ползи.

и) Провизии

Провизии, отчетени във връзка със съдебни дела или други задължения, се отчитат, когато Банката в резултат на минали събития е поела юридическо или конструктивно задължение, чието погасяване е вероятно да бъде свързано с изтичане на икономически ползи, и когато може да бъде направена надеждна оценка на стойността на задължението. Провизии се начисляват само когато Банката е в състояние надеждно да определи размера на бъдещите изходящи парични потоци. Разходите за провизии се представят в отчета за доходите нетно от сумата на възстановените разходи. Когато ефектът от времевите разлики в стойността на парите е съществен, провизиите се дисконтират, като увеличението на провизията в резултат на изминалото време се представя като финансов разход.

к) Политика за разпределение на печалбата от дейността на Банката

Политиката на Банката за разпределение на печалбата от дейността ѝ се определя съгласно изискванията на ЗБНБ. С решение на УС на БНБ са приети „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“, в сила от 1 януари 2007 г., в съответствие с чл. 36, ал. 1 и 2 от ЗБНБ. Съгласно тези правила Бан-

ката отнася в специални резерви нереализираните печалби и загуби, възникнали от преоценката на активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута или злато. Съгласно изискванията на чл. 8, ал. 2 от ЗБНБ Банката отчислява 25% от годишното превишение на приходите над разходите във фонд „Резервен“. Съгласно чл. 8, ал. 3 от ЗБНБ, след отчисляване за фонд „Резервен“, Банката по решение на Управителния съвет може да създава специален резерв за покриване на загуби от пазарен риск и други резерви. След заделянето на резерви, съгласно ЗБНБ, Банката предвижда остатъка за вноса в държавния бюджет. Разпределението на превишението на приходите над разходите е представено в приложение 23.

л) Парични средства и парични еквиваленти

За целите на отчета за паричния поток паричните средства и паричните еквиваленти се състоят от парични средства в каса, разплащателни сметки и срочни депозити с падеж до три месеца.

м) Доходи на персонала

Банката има задължение за изплащане на доход при напускане на свои служители, които се пенсионират в България в съответствие с изискванията на чл. 222, § 3 от Кодекса на труда (КТ). Съобразно тези разпоредби на КТ при прекратяване на трудовия договор на служител, придобил право на пенсия, работодателят му изплаща обезщетение в размер на две месечни брутни работни заплати. В случай че към датата на пенсиониране служителът има натрупан стаж от 10 и повече години в Банката, обезщетението е в размер на шест месечни брутни работни заплати. Към датата на отчета за финансовото състояние ръководството оценява приблизителния размер на потенциалните разходи за всички служители на базата на доклад, изготвен от актюер чрез използването на метода на прогнозните кредитни единици.

В приложение 10 е оповестена сумата на начисленото задължение, както и основните допускания, на базата на които е извършена оценката му.

Доходи при прекратяване

Доходи при прекратяване се признават като разход, когато Банката се е ангажирала ясно, без реална възможност за отказ, с официален подробен план, с който или да прекрати трудови правоотношения преди нормалната дата на пенсиониране, или да предостави обезщетения при прекратяване в резултат на предложението, направено за насърчаване на доброволното напускане. Доходи при прекратяване при доброволно напускане са признати като разход, ако Банката е отправила официално предложение за доброволно прекратяване и е вероятно то да бъде прието, а броят на приелите го може да се оцени надеждно. Ако обезщетения се дължат за повече от 12 месеца след края на отчетния период, те се дисконтират до тяхната настояща стойност.

Краткосрочни доходи на наети лица

Задължения за краткосрочните доходи на наети лица се оценяват на недисконтирана база и са отчетени като разход, когато се предоставят свързаните с тях услуги. За пасив се признава сумата, която се очаква да бъде изплатена по краткосрочен бонус в пари, или планове за разпределение на печалбата, ако Банката има задължение да заплати тази сума като резултат от минали услуги, предоставени от служител, и задължението може да се оцени надеждно. Банката признава като задължение недисконтираната сума на оценените разходи за платен годишен отпуск, очаквани да бъдат заплатени на служителите в замяна на труда им за изминалия отчетен период.

н) Лизинг

Банката използва практическите облекчения, предвидени в стандарта, и е избрала да отчита краткосрочните си лизингови договори по отношение на машини и съоръжения (лизинги със срок на лизинговия договор 12 месеца или по-малко от началната дата, който не съдържа опция за закупуване) и прилага освобождаването от признаване на лизинг на активи с ниска стойност за лизинга на

офис оборудване, което се счита за такова с ниска стойност. Лизинговите плащания по краткосрочен лизинг и лизинг на активи с ниска стойност се изписват като разход на линейна база за срока на лизинга.

Банката преценява за всеки нов договор дали представлява лизинг или съдържа лизингови компоненти. При промяна в реда и условията на лизинг Банката прави повторна оценка дали договорът представлява лизинг или съдържа лизингови компоненти.

Отстъпки по наеми в контекста на COVID-19

Банката не е страна по договори, за които се прилагат отстъпки по наеми, възникнали директно в резултат на пандемията от COVID-19. Съгласно практически целесъобразната мярка гъщерните дружества не отчитат модификации в лизинговите договори за отстъпки по наеми, възникнали като пряка последица от пандемията от COVID-19 и нямат какво допълнително да оповестят според изискванията на параграф 28(е) от МСС 8.

о) **Нови и изменени стандарти и разяснения, които все още не са в сила и не са възприети по-рано**

По-долу са представени накратко публикуваните стандарти, които все още не са действащи или не са приложени по-рано от Банката към датата на издаване на настоящия финансов отчет. Оповестено е как в разумна степен може да се очаква да бъдат повлияни оповестяванията, финансовото състояние и резултатите от дейността, когато Банката възприеме тези стандарти за първи път. Банката възнамерява да приложи тези нови и изменени стандарти и разяснения, ако са приложими, когато те влязат в сила.

Изменения в МСС 1 „Представяне на финансови отчети: класификация на задълженията като текущи или нетекущи“

На 23 януари 2020 г. СМСС публикува изменения в параграфи 69–76 на МСС 1, в които се упоменават конкретно изискванията за класифициране на задълженията като текущи и нетекущи. Те уточняват:

- изискванията за право на разсрочване на уреждането;
- че класифицирането на задължения като текущи или дългосрочни трябва да се основава на права, съществуващи в края на отчетния период;
- че класифицирането на задължения не зависи от очакванията на ръководството за събития след датата на баланса по отношение на това дали предприятието ще осъществи ранно уреждане, или ще упражнява правото си да забави уреждането на задължение; и
- ситуации, които се считат за уреждащи задължение (реферира към прехвърляне на парични средства, капиталови инструменти, други активи или услуги).

През юли 2021 г. СМСС прие предварително решение да предложи няколко изменения в разясненията, предоставени през януари 2020 г. В частност Съветът реши да предложи, че ако правото за разсрочено уреждане за период от поне дванадесет месеца е предмет на спазване от страна на предприятието на определени условия след отчетната дата, то тези условия не се отразяват на това, дали правото за разсрочване на уреждането съществува към отчетната дата за целите на класификацията на даден пасив като текущ или нетекущ, като при такива обстоятелства ще има допълнителни изисквания за представяне и оповестяване. Също така Съветът взе предварително решение да отсрочи датата за влизане в сила на тези изменения (от 1 януари 2023 г.) до не по-рано от 1 януари 2024 г. Стандартът все още не е приет от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото състояние или резултатите от дейността.

Изменения в МСФО 10 и МСС 28 – „Продажба или вноска на активи между инвеститор и негово асоциирано или съвместно предприятие“

През декември 2015 г. СМСС реши да отсрочи датата на влизане в сила на измененията до такава бъдеща дата, до която той ще е финализиран изменения, ако

има такива, в резултат от проекта за проучване на Съвета, отнасящ се за метода на участие в собствения капитал. Измененията разглеждат противоречието между МСФО 10 „Консолидирани финансови отчети“ и МСС 28 „Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия“ по отношение на отчитането на загубата на контрол върху дъщерно дружество, което е продадено или е внесено в асоциирано или съвместно предприятие. Измененията поясняват, че пълният размер на печалбата или загубата се признава, когато трансферът към асоциираното или съвместното предприятие включва бизнес, отговарящ на дефиницията за бизнес в МСФО 3. Всяка печалба или загуба, възникваща в резултат от продажбата или вноската на активи, които не представляват бизнес обаче, се признава единствено до степенята на несвързаните участия на инвеститорите в асоциираното или съвместното предприятие. Тези изменения все още не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефекта от новите изменения върху финансовото си състояние или резултатите от дейността.

Изменения в МСФО 16 „Лизинг: Пасив по лизинг при сделка за продажба с обратен лизинг“

През септември 2022 г. СМСС публикува изменения в МСФО 16 „Лизинг: Пасив по лизинг при сделка за продажба с обратен лизинг“. Измененията са предвидени с цел подобряване на изискванията, които продавачът лизингополучател използва при оценката на пасива по лизинг, възникващ при сделка за продажба с обратен лизинг по МСФО 16, като не променя счетоводното отчитане на лизингите, които не са свързани с тези сделки. По-конкретно, продавачът лизингополучател определя „лизинговите плащания“ или „коригираните лизингови плащания“ по такъв начин, че да не признае каквато и да било печалба или загуба, която е свързана с правото на ползване, което той запазва. Приложението на тези изисквания не пречи на продавача лизингополучател да признае в печалбата или загубата каквато и да било печалба или загуба, свързана с частичното или пълното прекратяване на лизинга. Продавачът лизингополучател прилага изменението ретроспективно в съответствие с МСС 8 по отношение на сделки за продажба с обратен лизинг, сключени след датата на първоначалното прилагане, което е началото на годишния отчетен период, през който предприятието е приложило МСФО 16 за първи път. Измененията влизат в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., като се позволява по-ранното им прилагане. Измененията все още не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефекта от новите изменения върху финансовото си състояние или резултатите от дейността.

Изменения в МСС 7 „Отчет за паричните потоци“ и МСФО 7 „Финансови инструменти – Оповестявания: Споразумения за финансиране на доставчици“

На 25 май 2023 г. СМСС публикува изменения в МСС 7 и МСФО 7, които са свързани с изискванията за оповестяване на договорености за финансиране на доставчици, известни също като финансиране на верига на доставки, финансиране на търговски заплати или договорености за обратен факторинг.

Новите изисквания допълват тези, които вече са включени в стандартите на МСФО и включват оповестявания за:

- срокове и условия на договореностите за финансиране на доставчици;
- суми на задълженията, обект на такива споразумения, за част от които доставчиците вече са получили плащания и при които тези задължения са показани в баланса;
- срокове за плащане; и
- информация за ликвидния риск.

Измененията, които са в сила за годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2024 г., не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото си състояние или резултатите от дейността.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода: Международна данъчна реформа – правила на модела на стълб 2“

На 23 май 2023 г. СМСС публикува Международната данъчна реформа на МСС 12 – Правила на модела на стълб 2 относно задължителното облекчение за отчитане на отсрочени данъци, произтичащи от Международната данъчна реформа на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

Изменението включва:

- временно изключение от отчитането на отсрочени данъци в резултат на въвеждането на глобалното данъчно облагане; и
- целеви изисквания за оповестяване, с което да се позволи на потребителите на финансови отчети да разберат доколко дадено предприятие ще бъде повлияно от минималния данък, особено преди законодателството да влезе в сила.

Измененията, които влизат в сила за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото си състояние или резултатите от дейността.

6. Оповестяване на политиката по управление на финансовия риск

а) Въведение и общ преглед

Въведение в политиката по управление на финансовия риск

Банката е изложена на следните видове риск при операциите си с финансови инструменти:

- кредитен риск;
- ликвиден риск;
- пазарен риск;
- операционен риск.

Това приложение дава информация за целите на Банката, експозициите към всеки от горепосочените рискове и политиките и процесите за измерване и управление на риска.

Общи положения при управление на риска

При управлението на брунтните международни валутни резерви БНБ има за цел първо да гарантира високата сигурност и ликвидност на активите, след което да търси максимизиране на доходността в зависимост от условията на международните пазари. Инвестиционната стратегия зависи предимно от специфичните функции на Банката, която работи в условията на паричен съвет и при пълно съответствие с изискванията на ЗБНБ.

Основна част от валутните резерви на БНБ са инвестирани в активи със сравнително ниско ниво на кредитен риск, като сконтони и купонни ценни книжа, издадени от държави, държавни агенции или наднационални финансови институции, както и в краткосрочни депозити във валута или злато, предоставени при първокласни чуждестранни банки. Останалата част се поддържа в СПТ, които са по сметки на БНБ при МВФ, и монетарно злато, съхранявано в трезорите на Банката.

Специализирано звено по управление на риска, свързан с валутните резерви, отговаря за изготвяне и предлага за одобрение проект на стратегическо структуриране на активите, бенчмарк на валутните резерви и инвестиционни ограничения по отношение на тяхното управление. На тримесечна база се прави цялостен преглед на промените в пазарните условия, размера и структурата на валутните резерви и при необходимост се извършва актуализация на инвестиционните ограничения и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове). Ежедневно се следи и контролира спазването на заложените лимити, правила и процедури. Регулярно се изготвят отчети, които са предназначени както за

оперативно управление на валутните резерви, така и за предоставяне на актуална информация на ръководството на Банката.

Всички разрешени финансови инструменти и класове активи, в които БНБ може да инвестира, са посочени във вътрешни нормативни документи. В тях са дефинирани основните портфейли и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове), всички лимити за кредитен, лихвен, валутен и операционен риск, както и списък на разрешените емитенти на дългови инструменти, в които БНБ може да инвестира, а също и списък с чуждестранните финансови институции – контрагенти на Банката.

Дейността по управление на валутните резерви се ръководи и от бизнес процедури и правила за победение, регулиращи изпълнението на функциите и задачите на отговорните за процеса структурни звена.

б) Кредитен риск

БНБ е изложена на кредитен риск при осъществяване на търговските операции и инвестиционната дейност, както и в случаите, при които тя играе ролята на посредник от името на правителството или други публични институции. Банката поема кредитен риск и при операциите по покупко-продажба на чуждестранна валута с банки. Най-общо кредитният риск е свързан с вероятността за настъпване на неплатежоспособност на някой от контрагентите на БНБ, както и неплатежоспособност на някой от емитентите, в чийто дълг Банката е инвестирала свои средства. Кредитният риск при управлението на брутните международни валутни резерви на БНБ се определя в съответствие с изискванията на чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ. Съгласно тези изисквания БНБ може да инвестира валутни резерви в дългови инструменти, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг и които са платими в свободно конвертируема валута в съответствие с вътрешно разработена методология, базирана на изискванията на чл. 28 от ЗБНБ.

Съгласно тези изисквания разрешените видове финансови инструменти за инвестиране на средствата при управление на международните резерви са, както следва:

- инвестиционни програми при централни банки;
- автоматично предоставяне в заем и/или заемане на ценни книжа при основния депозитар;
- тристранни репо операции с определени за целта контрагенти на БНБ, осъществявани посредством основния депозитар на Банката като трета страна;
- депозити във валута (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в т.ч. при централни банки или наднационални финансови институции;
- депозити в злато (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в т.ч. при централни банки или наднационални финансови институции;
- търговски ценни книжа (със срок до падежа до 1 година), емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции;
- облигации, емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции, емитенти на обезпечени облигации. Всички облигации са с еднократно изплащане на номиналната стойност на датата на падежа и без вградени опции;
- покупко-продажба на валута с вальор най-много 2 работни дни;

- покупко-продажба на банкноти в чуждестранна валута (евро), както и последващото им съхранение с инвестиционни цели, както и за целите на изпълнение на функциите на паричния съвет.

Заложени са два основни типа ограничения, които се изчисляват на базата на пазарната стойност на международните валутни резерви: 1) максимален или минимален лимит за тегло на различните класове активи в баланса на управление „Емисионно“; и 2) максимално допустима експозиция на БНБ към дадена страна, в т.ч. и индивидуална към емитент/контрагент (ограничение за концентрация).

През първото полугодие БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на кредитния риск при инвестициите на брутните международни валутни резерви, осигуряваща висока степен на сигурност и ликвидност на резервите. Поради влошеното доверие на вложителите в банките в САЩ и в Швейцария вследствие на възникналите временни стресения в банковия сектор на двете страни, през втората половина на март превантивно бяха ограничени инвестициите в определени класове активи и към някои контрагенти на БНБ. Мерките, които бяха предприети от регулаторите в САЩ и в Швейцария с цел възстановяване на стабилността на банковия сектор в тези държави, както и постигнатото споразумение относно увеличаването на максималния размер на държавния дълг на САЩ, доведоха до намаляване на риска на финансовите пазари, поради което част от наложените инвестиционни ограничения бяха отменени в средата на юни 2023 г.

За постигането на основните цели на БНБ, а именно – много висока степен на ликвидност и сигурност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от така нареченото ядро на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки.

Експозицията към кредитен риск остава ограничена и в края на първото шестмесечие на 2023 г. приблизително 71% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

в) Ликвиден риск

Ликвидният риск възниква при осигуряването на средства за основните дейности на Банката и управлението на нейните позиции. Той се проявява главно в два аспекта, като първият е риск Банката да не бъде в състояние да посрещне задълженията си в момента, когато станат дължими, а вторият се изразява в невъзможността Банката да реализира на международните пазари свои активи по справедливи цени и в нормално установените срокове съгласно съответните пазарни конвенции.

БНБ се стреми да поддържа баланс между срочността на привлечения ресурс и тази на активите посредством инвестиции във финансови инструменти с различна матуриретна структура. Инструментите по привлечените от Банката средства, предоставяни на клиентите по пасива, са главно депозитни/инвестиционни и разплащателни сметки.

Обезпечаването на минимална ликвидност по видове валути се осигурява на дневна база с цел извършване на всички валутни плащания на БНБ. За по-добро управление на риска, който съществува при ликвидиране на позиции във финансови инструменти, те са групирани по ликвидни рангове в зависимост от степента на трудност (т.е. отбив от справедливата цена), с която могат да бъдат продадени на финансовите пазари. Въз основа на групирането по ликвидни рангове на различните видове финансови инструменти са въведени определени лимити за ликвидност на експозициите на БНБ.

Част от цялостната стратегия за управление на ликвидния риск е обособяването на ликвиден портфейл в евро и поддържането на активи в други валути, необходими за посрещане на съответни входящи и изходящи парични потоци на Банката.

Финансовите активи и пасиви на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до дата на последващо договаряне или предвиден падеж са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 30 юни 2023 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	35 344 985	-	-	-	-	(8 197)	35 336 788
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(8 197)	(8 197)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 552 087	-	-	-	-	(1 010)	4 551 077
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(1 010)	(1 010)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	4 642 247	7 368 573	16 634 591	191 242	8 341	-	28 844 993
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	234 920	-	-	-	-	1 983 082	2 218 002
Други активи	35 644	-	-	-	-	70	35 714
Общо финансови активи	44 809 883	7 368 573	16 634 591	191 242	8 341	1 973 945	70 986 574
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	27 197 885	27 197 885
Задължения към банки и други финансови институции	19 810 824	-	-	-	-	-	19 810 824
Задължения към държавни институции и други задължения	12 355 585	-	-	-	-	-	12 355 585
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 452 494	5 452 494
Общо финансови пасиви	32 166 409	-	-	-	-	32 650 379	64 816 788
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	12 643 474	7 368 573	16 634 591	191 242	8 341	(30 676 434)	6 169 786
Към 31 декември 2022 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	56 356 359	2 403 284	-	-	-	(13 335)	58 746 308
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(13 335)	(13 335)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 414 858	-	-	-	-	(1 098)	4 413 760
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(1 098)	(1 098)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	1 968 945	4 136 281	5 481 778	204 814	8 215	-	11 800 033
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	239 464	-	-	-	-	2 009 875	2 249 339
Други активи	25 274	-	-	-	-	70	25 344
Общо финансови активи	63 004 900	6 539 565	5 481 778	204 814	8 215	1 995 512	77 234 784
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	27 425 373	27 425 373
Задължения към банки и други финансови институции	26 791 395	-	-	-	-	-	26 791 395
Задължения към държавни институции и други задължения	11 677 755	-	-	-	-	-	11 677 755
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 551 650	5 551 650
Общо финансови пасиви	38 469 150	-	-	-	-	32 977 023	71 446 173
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	24 535 750	6 539 565	5 481 778	204 814	8 215	(30 981 511)	5 788 611

Остатъчните договорени недисконтирани падежи на финансовите пасиви на Банката са, както следва:

(хил. лв.)

	Балансова стойност	Брутен номинален изходящ паричен поток	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години
Към 30 юни 2023 г.							
Банкноти и монети в обращение	27 197 885	27 197 885	-	-	-	-	27 197 885
Задължения към банки и други финансови институции	19 810 824	19 810 824	19 810 824	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	12 355 585	12 355 585	12 355 585	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 452 494	5 452 494	-	-	-	-	5 452 494
	64 816 788	64 816 788	32 166 409	-	-	-	32 650 379
Към 31 декември 2022 г.							
Банкноти и монети в обращение	27 425 373	27 425 373	-	-	-	-	27 425 373
Задължения към банки и други финансови институции	26 791 395	26 791 395	26 791 395	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	11 677 755	11 677 755	11 677 755	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 551 650	5 551 650	-	-	-	-	5 551 650
	71 446 173	71 446 173	38 469 150	-	-	-	32 977 023

г) Пазарен риск

Пазарен риск

Всички финансови инструменти са обект на пазарен риск, т.е. на риск от обезценка в резултат от настъпване на промени в пазарните условия. Инструментите се оценяват ежедневно по справедлива пазарна стойност, която в максимална степен отразява текущите условия на международните финансови пазари за съответния вид финансови инструменти. Банката управлява своите портфейли при отчитане на променящите се пазарни условия, както и измененията в структурата на пасива на баланса на управление „Емисионно“. Експозицията по отношение на пазарния риск се поддържа чрез спазване на съответните лимити, определени в „Инвестиционни ограничения и бенчмаркове за управление на брунтните международни валутни резерви“.

В следващата таблица е представен един важен измерител на пазарния риск – „стойност, изложена на риск“ (*VaR*). *VaR* е показател за максималната загуба за определен период от време (период на държане) и определена степен на вероятност (наричана още ниво на достоверност или интервал на доверителност). Използваният в отчета *VaR* се основава на 95% ниво на достоверност и предполага еднокдневен период на държане.

При изчисляването на общия риск, валутния риск и лихвения риск са използвани емпиричните разпределения, получени от времеви редове с дължина 30-дневни наблюдения съответно на общия доход, валутния доход и лихвения доход на активите. Представена е и корелацията между валутния и лихвения риск. За всеки от показателите е изчислена стойността към последната дата от периода, средната за разглеждания период, както и минималната и максималната му стойност.

(хил. лв.)

	Към 30 юни 2023 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(53 592)	(50 346)	(68 252)	(23 181)
Лихвен риск	1 476	(652)	(5 213)	2 030
Корелация (%)	0.23	0.15	0.8	(0.58)
Общ риск	(51 646)	(47 443)	(67 622)	(21 877)

(хил. лв.)

	Към 31 декември 2022 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(56 731)	(49 775)	(102 275)	(27 669)
Лихвен риск	369	(6 496)	(14 673)	809
Корелация (%)	(0.45)	0.19	0.59	(0.45)
Общ риск	(52 714)	(51 459)	(106 823)	(25 065)

Лихвен риск

Банката е изложена на риск от промени в лихвените нива, което оказва влияние върху цените на активите (включително инвестициите) и лихвоносните пасиви. Основна мярка за измерване на абсолютното ниво на лихвения риск е модифицираната дюрация. Тя дава оценка за това с колко би се променила пазарната стойност на даден актив (пасив) в проценти, ако лихвените нива се променят с една базисна точка (една стотна от процента). Освен това ежедневно се изчисляват и следят допълнителни технически параметри на портфейлите, като дюрации във фиксирани точки от кривата на доходност и др. За всеки един от портфейлите на БНБ лихвеният риск е ограничен посредством избор на съответен моделен портфейл (бенчмарк) и установени в инвестиционните ограничения лимити за максимално отклонение на лихвения риск от този на съответния бенчмарк. Лимитът за относителен лихвен риск на инвестиционните портфейли се задава чрез мярката за риск „колебливост на относителната доходност“ (*Tracking Error*).

При активи и пасиви с плаващи лихвени проценти Банката е изложена на риск от промени в базата, служеща за определяне на лихвените проценти.

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 до 3 месеца	Над 3 месеца
Към 30 юни 2023 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	34 907 917	22 222 964	12 684 953	-	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	2 742 138	-	2 742 138	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	28 606 170	-	4 598 578	7 310 445	16 697 147
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	234 920	-	234 920	-	-
Други лихвоносни активи	35 714	26 383	9 261	-	70
Общо	66 526 859	22 249 347	20 269 850	7 310 445	16 697 217
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	19 810 824	-	19 810 824	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	12 340 587	12 340 587	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 519 122	3 519 122	-	-	-
Общо	35 670 533	15 859 709	19 810 824	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	30 856 326	6 389 638	459 026	7 310 445	16 697 217
Към 31 декември 2022 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	56 849 483	47 775 271	6 673 900	2 400 312	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	2 658 850	-	2 658 850	-	-

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 до 3 месеца	Над 3 месеца
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	11 859 208	260 683	1 982 051	4 149 307	5 467 167
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	239 464	-	239 464	-	-
Други лихвоносни активи	25 344	15 777	9 497	-	70
Общо	71 632 349	48 051 731	11 563 762	6 549 619	5 467 237
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	26 791 395	-	26 791 395	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	7 230 396	7 230 396	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 587 195	3 587 195	-	-	-
Общо	37 608 986	10 817 591	26 791 395	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	34 023 363	37 234 140	(15 227 633)	6 549 619	5 467 237

За управлението на лихвения риск и границите на изменението на лихвените проценти се правят наблюдения върху чувствителността на финансовите активи и пасиви към различни стандартни и нестандартни сценарии за движението на лихвените проценти.

Стандартните сценарии разглеждат следните промени в кривите на доходност: 1) 100 базисни точки мигновено паралелно нарастване; 2) 100 базисни точки мигновен паралелен спад; 3) 50 базисни точки паралелно нарастване на кривите в рамките на едногодишен период, и 4) 50 базисни точки паралелен спад в кривите на доходност също за едногодишен период. При последните два сценария се допуска, че кривите на доходност се променят със съответната стъпка в началото на периода, след което остават на същите нива до края на едногодишния период.

Анализът на чувствителността на активите на Банката (при първо приближение) спрямо промяната на лихвените проценти при непроменяща се балансова позиция и предвиждане за динамика на кривите на доходност за съответните активи е, както следва:

(хил. лв.)

	100 б.т. мигновено паралелно нарастване в рамките на деня	100 б.т. мигновен паралелен спад в рамките на деня	50 б.т. паралелно нарастване в началото на периода	50 б.т. паралелен спад в началото на периода
Към 30 юни 2023 г.	(86 093)	86 093	2 144 533	1 675 593
Към 31 декември 2022 г.	(41 330)	41 330	1 500 608	914 397

Валутен риск

За Банката валутен риск е налице в случаите, когато има несъответствие между валутната структура на активите и валутната структура на пасивите. Банката е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в различни от евро валути.

С въвеждането на паричния съвет и фиксирането на българския лев към еврото върху финансовите отчети, изготвени в национална валута, влияние оказват промените на обменния курс на лева спрямо валутите, различни от евро.

С цел минимизиране на валутния риск е въведено ограничение за отклоненията на валутната структура на активите от тази на пасивите. Съгласно чл. 31, ал. 3 на ЗБНБ общата пазарна стойност на активите във валути, различни от евро, СПТ и монетарно злато, не може да се отклонява с повече от +/-2% от пазарната стойност на средствата по пасивите, деноминирани в тези валути.

(хиляди лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Активи		
Български левове и евро	60 952 556	67 171 825
Долари	9 784	76 473
Японски йени	3 797	214
Британски лири	12	150
СПТ	5 748 835	5 849 844
Злато	4 499 978	4 363 889
Други	8	130
	71 214 970	77 462 525
Пасиви, капитал и резерви		
Български левове и евро	65 574 873	71 659 056
Долари	9 660	76 958
Японски йени	3 783	1
Британски лири	-	-
СПТ	5 626 604	5 726 461
Други	50	49
	71 214 970	77 462 525
Нетна позиция		
Български левове и евро	(4 622 317)	(4 487 231)
Долари	124	(485)
Японски йени	14	213
Британски лири	12	150
СПТ	122 231	123 383
Злато	4 499 978	4 363 889
Други	(42)	81

г) Използване на счетоводни преценки и предположения

Управителният съвет на БНБ обсъжда развитието, избора и оповестяването на съществените счетоводни политики и оценки, както и приложението им.

Тези оповестявания допълват коментарите за управлението на финансовия риск.

Основни приоритети на ръководството на Банката и през следващите години ще останат запазването на стабилността на паричната и финансовата система в страната, запазването на стабилната ликвидна позиция на Банката и непрекъснатото подобряване на методите и техниките за оценка, контрол и управление на валутните резерви на международните финансови пазари.

1) Определяне на справедлива стойност

В приложение 5(в), т. 4, Банката е оповестила счетоводната си политика и принципите, които използва за оценка и представяне по справедлива стойност.

Определянето на справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, за които няма наблюдавана пазарна цена, изисква използването на оценъчни техники, описани в счетоводната политика. За финансови инструменти, които се търгуват рядко и чиято цена не е прозрачна, справедливата стойност е по-малко обективна и изисква експертна преценка в зависимост от ликвидност, концентрация, несигурност на пазарните фактори, ценови предположения и други рискове, влияещи върху конкретния инструмент.

2) Оценка на финансови инструменти

Банката оценява справедливата стойност на финансовите инструменти, използвайки следната йерархия от методи:

- **ниво 1:** обявена пазарна цена или цена на затваряне за позиции, за които има надежден пазар;
- **ниво 2:** техники на оценяване, основани на реална пазарна информация за кривата на доходност. Тази категория методи се използва за оценка на дългови ценни книжа, за които няма надежден пазар;

- **ниво 3:** оценъчни техники, при които входящите данни за финансовите активи и пасиви не са базирани на налична пазарна информация.

Справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, които се търгуват на международните финансови пазари и за които има достъпна пазарна информация, е основана на обявени пазарни цени или цени, формирани при затварянето на даден пазар. Използването на реални пазарни цени и информация намалява нуждата от управленска преценка и предположения, както и несигурността, свързана с определянето на справедливата им стойност. Наличността на реални пазарни цени и информация варира в зависимост от продуктите и пазарите и се променя въз основа на специфични събития и общите условия на финансовите пазари. За всички останали финансови инструменти, за които няма текущи пазарни котировки, Банката определя справедливата им стойност, използвайки техники на оценяване, базирани на определяне на нетната сегашна стойност. Изчисляването на нетната сегашна стойност се извършва посредством използването на пазарни криви на доходност с отчитане, където е необходимо, на кредитни спредове за съответния инструмент. Целта на техниките на оценяване е да се определи справедлива стойност, която отразява максимално коректно цената на финансовия инструмент на отчетната дата.

Банката има установена контролна среда по отношение оценяването на справедливата стойност. За финансовите инструменти тя се определя от специализирано звено за анализ и контрол на рисковете. Специфичните контроли включват проверка на реалната ценова информация; периодичен преглед на текущите модели за оценка и в случай на необходимост разработка, одобрение и въвеждане на нови модели за оценка; осъществяване на допълнителна последваща проверка посредством анализ и сравняване на данните от различни информационни източници и др.

Следващата таблица анализира финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност, според модели за оценка. Данните не включват капиталовите инструменти, които се отчитат по цена на придобиване (приложение 14).

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Оценъчни техники (с помощта на пазарни данни)	Общо
30 юни 2023 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	35 336 788	-	35 336 788
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(8 197)</i>	-	<i>(8 197)</i>
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 551 077	-	4 551 077
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(1 010)</i>	-	<i>(1 010)</i>
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	10 742 697	18 102 296	28 844 993
Общо	50 630 562	18 102 296	68 732 858
31 декември 2022 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	58 746 308	-	58 746 308
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(13 335)</i>	-	<i>(13 335)</i>
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 413 760	-	4 413 760
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(1 098)</i>	-	<i>(1 098)</i>
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	11 165 747	634 286	11 800 033
Общо	74 325 815	634 286	74 960 101

Финансовите инструменти, отчитани не по справедлива стойност, а по ниво в йерархията на справедливите стойности, където се категоризира оценката по справедлива стойност, са посочени в таблицата, както следва:

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Наблюдавани входящи данни, различни от котируани цени	Общо
30 юни 2023 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	19 810 824	19 810 824
Задължения към държавни институции и други задължения	-	12 355 585	12 355 585
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 452 494	5 452 494
Общо	-	37 618 903	37 618 903
31 декември 2022 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	26 791 395	26 791 395
Задължения към държавни институции и други задължения	-	11 677 755	11 677 755
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 551 650	5 551 650
Общо	-	44 020 800	44 020 800

Справедливата стойност на задълженията към банки и други финансови институции и на задълженията към държавни институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че те са краткосрочни.

Справедливата стойност на задълженията за участие в международни финансови институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че те са безлихвени и нямат определен падеж.

е) Матуритетна структура на активите и пасивите

Активите и пасивите на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 30 юни 2023 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	35 344 985	-	-	-	-	(8 197)	35 336 788
<i>в т.ч. провизии за очаквани кре- дитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(8 197)	(8 197)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 552 087	-	-	-	-	(1 010)	4 551 077
<i>в т.ч. провизии за очаквани кре- дитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(1 010)	(1 010)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалба- та или загубата	4 642 247	7 368 573	16 634 591	191 242	8 341	-	28 844 993
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг все- обхватен доход	234 920	-	-	-	-	1 983 082	2 218 002
Материални активи	-	-	-	-	-	174 244	174 244
Нематериални активи	-	-	-	-	-	8 391	8 391
Други активи	35 644	-	-	-	-	45 831	81 475
Общо финансови активи	44 809 883	7 368 573	16 634 591	191 242	8 341	2 202 340	71 214 970

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 го 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 го 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	27 197 885	27 197 885
Задължения към банки и други финансови институции	19 810 824	-	-	-	-	-	19 810 824
Задължения към държавни институции и други задължения	12 355 585	-	-	-	-	-	12 355 585
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 452 494	5 452 494
Други пасиви	-	-	-	-	-	801 282	801 282
Общо финансови пасиви	32 166 409	-	-	-	-	33 451 661	65 618 070
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	12 643 474	7 368 573	16 634 591	191 242	8 341	(31 249 321)	5 596 900
Към 31 декември 2022 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	56 356 359	2 403 284	-	-	-	(13 335)	58 746 308
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(13 335)	(13 335)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 414 858	-	-	-	-	(1 098)	4 413 760
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(1 098)	(1 098)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или зазубата	1 968 945	4 136 281	5 481 778	204 814	8 215	-	11 800 033
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друге всеобхватен доход	239 464	-	-	-	-	2 009 875	2 249 339
Материални активи	-	-	-	-	-	177 011	177 011
Нематериални активи	-	-	-	-	-	9 415	9 415
Други активи	25 274	-	-	-	-	41 385	66 659
Общо финансови активи	63 004 900	6 539 565	5 481 778	204 814	8 215	2 223 253	77 462 525
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	27 425 373	27 425 373
Задължения към банки и други финансови институции	26 791 395	-	-	-	-	-	26 791 395
Задължения към държавни институции и други задължения	11 677 755	-	-	-	-	-	11 677 755
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 551 650	5 551 650
Други пасиви	-	-	-	-	-	1 003 955	1 003 955
Общо финансови пасиви	38 469 150	-	-	-	-	33 980 978	72 450 128
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	24 535 750	6 539 565	5 481 778	204 814	8 215	(31 757 725)	5 012 397

7. Приходи от и разходи за лихви

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Приходи от лихви		
– от ценни книжа	299 276	23 230
– от депозити	444 901	64 923
– други	115	10
	744 292	88 163
Разходи за лихви		
– по депозити	226 423	86 339
– други	-	3
	517 869	86 342

През първото шестмесечие на 2022 г. определените от УС на ЕЦБ равнища на лихвения процент по депозитното улеснение на Евросистемата останаха непроменени, като лихвеният процент през този период остана фиксиран на -0.50%. През втората половина на 2022 г. с решенията на УС на ЕЦБ бяха определени положителни стойности на лихвения процент по депозитното улеснение. В продължение на тази политика през първото шестмесечие на 2023 г. лихвеният процент по депозитното улеснение запази положителните си стойности, като към края на отчетния период след решение на УС на ЕЦБ от 15 юни 2023 г. за пореден път (осми за периода юни 2022 г. – юни 2023 г.) лихвеният процент по депозитното улеснение бе повишен до 3.5%, считано от 21 юни 2023 г.

Към 30 юни 2023 г. в резултат на тези промени приходите от лихви от текущи сметки и депозити включват приходи от лихви по предоставени депозити и текущи сметки при чуждестранни кореспонденти, дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности, в размер на 444 901 хил. лв. (към 30 юни 2022 г. – няма). За сравнение, към 30 юни 2022 г. в тази позиция са отчетени приходи от лихви в размер на 50 923 хил. лв. по текущи сметки на клиенти на БНБ, дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с отрицателни стойности.

Вследствие на корекцията в паричната политика на ЕЦБ Българската народна банка също повиши лихвените проценти по сметки в БНБ, които плавно преминаха от отрицателни към положителни стойности. В резултат на тези промени към 30 юни 2023 г. БНБ отчете разходи за лихви по текущи сметки в левове на клиенти в размер на 106 921 хил. лв. (към 30 юни 2022 г. – няма) и разходи за лихви по депозити на правителството и други организации в чуждестранна валута – в размер на 119 502 хил. лв. (към 30 юни 2022 г. – няма). За сравнение, към 30 юни 2022 г. в тази позиция са отчетени разходи за лихви на стойност 74 430 хил. лв., включващи платени лихви по предоставени депозити и текущи сметки при чуждестранни кореспонденти, дължащи се на прилагане на референтни лихвени проценти с отрицателни стойности.

Включени са и 8700 хил. лв. получени лихви по техническата сметка на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ в ЕЦБ (към 30 юни 2022 г. – няма), дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с положителни стойности. Съответно към 30 юни 2022 г. са включени 5788 хил. лв. платени лихви по техническата сметка на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ в ЕЦБ, дължащи се на прилагането на референтни лихвени проценти с отрицателни стойности.

8. Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчетани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Нетни (загуби) от операции с ценни книжа	(4 085)	(111 110)
Нетни печалби от операции с чуждестранна валута	96	75
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на фючърси	465	(213)
Нетни (загуби) от преоценка на ценни книжа	(27 196)	(88 720)
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута	(2 323)	3 287
Нетни печалби от преоценка на злато	136 564	360 696
Провизии за очаквани кредитни загуби	-	(1 749)
	103 521	162 266

В нетните печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчетани по справедлива стойност в печалбата или загубата, към 30 юни 2023 г. с най-голям дял е нетната печалба от преценка на злато в размер на 136 564 хил. лв. в резултат от увеличението на пазарната цена на златото от 3323.11 лв. за тройунция към 31 декември 2022 г. до 3426.24 лв. за тройунция към 30 юни 2023 г., или нарастване с 3.1%.

През отчетния период пазарната доходност на ценните книжа се повиши значително. В краткосрочните матуриретни сектори, в които БНБ инвестира предимно валутните резерви, доходността до падеж на бенчмарковите двугодишни ДЦК на Германия нарасна с 43 базисни точки, което беше съпоставимо и с промените в доходностите на ценните книжа на останалите разрешени емитенти на деноминирани в евро облигации.

Нетната загуба от операции с ценни книжа е в размер на 27 196 хил. лв. Основен фактор за това е бързото и значително повишаване на доходността, на която деноминирани в евро облигации с високо кредитно качество се търгуват, което доведе до значителна отрицателна пазарна преценка. Купонната доходност в началото на годината е сравнително ниска и тя не може да компенсира отрицателната пазарна преценка на ценните книжа от момента на закупуването до момента на техния падеж или продажба.

Нетният ефект от преценки на ценните книжа вследствие на всички пазарни промени през периода е отрицателен и възлиза на 4085 хил. лв. Той също е повлиян основно от повишението на доходността до падеж.

9. Други оперативни приходи

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Приходи от дъщерни предприятия	15 788	15 702
Приходи от асоциирани предприятия	1 308	172
Приходи от продажба на монети	1 752	18 709
Приходи от дивиденди	6 886	5 445
Други нетни приходи	1 116	1 747
	26 850	41 775

През първото шестмесечие на 2023 г. са получени дивиденди от участието на БНБ в „БОРИКА“ АД в размер на 1444 хил. лв.

За целите на консолидирания финансов отчет дивидентите, получени от „Печатница на БНБ“ АД и „Монетен двор“ ЕАД, се елиминират.

През първото шестмесечие на 2023 г. БНБ е получила дивидент за участието си в Банката за международни разплащания (БМР) в размер на 5442 хил. лв.

В другите нетни приходи към 30 юни 2023 г. се включват финансови приходи на дъщерните предприятия в размер на 410 хил. лв. и приходи от преразпределено възнаграждение от ЕЦБ във връзка с ТАРГЕТ2 в размер на 158 хил. лв.

10. Общи административни разходи

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Разходи за персонала	36 346	30 687
Административни разходи	31 599	41 638
Амортизация	9 538	9 188
Други разходи	2 311	1 639
	79 794	83 152

Броят на заетите служители в БНБ и дъщерните ѝ предприятия е 1155 към 30 юни 2023 г. (1155 към 30 юни 2022 г.), в т.ч. персоналот на БНБ е 913 служители (при 922 към 30 юни 2022 г.).

Разходите за персонал включват заплати, социални и здравни осигуровки, начислени в съответствие с разпоредбите на националното законодателство към 30 юни 2023 г., и разходи за социална дейност, съответно за БНБ – 31 911 хил. лв. (26 994 хил. лв. към 30 юни 2022 г.), за „Печатница на БНБ“ АД – 3107 хил. лв. (2753 хил. лв. към 30 юни 2022 г.) и за „Монетен дговор“ ЕАД – 1248 хил. лв. (940 хил. лв. към 30 юни 2022 г.).

В разходите за персонал са включени разходи за възнаграждения на членовете на УС на БНБ в размер на 832 хил. лв. към 30 юни 2023 г. (722 хил. лв. към 30 юни 2022 г.), представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Общо разходи за брутни възнаграждения*	816	720
в т.ч. ДМС до достигане на лимитите, установени в съответствие с чл. 23, ал. 3 от ЗБНБ с Решение на УС на БНБ от 30 юли 2015 г. **	204	180
Разходи при изтичане/прекратяване на мандат на членове на УС на БНБ	16	2
Общо брутни възнаграждения, изплатени на членовете на УС на БНБ	832	722

* Възнагражденията са преди данъчно облагане.

** За повече информация виж прессъобщението на БНБ от 30 юли 2015 г.

С приемането на Бюджета на БНБ за 2023 г. размерът на месечните възнаграждения на членовете на УС е определен, както следва: управител – 23 036 лв.; под-управители – 19 745 лв.; други членове на УС – 6582 лв.

Задълженията към персонала при пенсиониране, изчислени на база актюерска оценка и съгласно МСС 19 „Доходи на наети лица“, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Задължения по дефинирани доходи към 1 януари	5 800	5 086
Изплатени доходи по плана	(119)	(174)
Разходи за текущ трудов стаж	424	351
Разходи за лихви	47	5
Ефект от промяна в плана	(2)	-
Актюерска (печалба)/загуба от действителен опит	780	582
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на демографските предположения	-	-
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на финансовите предположения	(141)	(18)
Актюерска загуба, призната в разходите	-	-
Задължения по дефинирани доходи към 30 юни	6 789	5 832

Разходи, признати в отчета за печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Разходи за текущ стаж	424	351
Разходи за лихви	47	5
Актюерски загуби	-	-
Ефект от промяна в плана	(2)	-
Актюерска загуба, призната в разходите	-	-
Общо	469	356

Актюерски предположения

Основните актюерски предположения към датата на отчета са следните (среднопретеглени стойности):

(%)

	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
Дисконтов лихвен процент	4.03	1.62
Бъдещо нарастване на заплатите	9.00	7.00

(хил. лв.)

Разпределение на задълженията към персонала на БНБ (без дъщерните предприятия) по остатъчен срок	30 юни 2023 г.	30 юни 2022 г.
До 1 година	1 031	784
От 1 до 3 години	765	620
От 3 до 5 години	479	467
От 5 до 10 години	1 227	916
Над 10 години	2 397	2 027
Общо	5 899	4 814

В административните разходи са включени разходите на Банката за паричното обращение в размер на 13 857 хил. лв. към 30 юни 2023 г. (24 805 хил. лв. към 30 юни 2022 г.).

11. Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Парични средства в чуждестранна валута	384 463	1 857 761
Разплащателни сметки в банки	22 255 945	47 794 839
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(4 027)</i>	<i>(9 379)</i>
Депозити в чуждестранна валута	12 696 380	9 093 708
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(4 170)</i>	<i>(3 956)</i>
	35 336 788	58 746 308

Паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута по кореспонденти са представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Резиденти на еврозоната		
в евро	25 309 508	49 403 242
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(6 386)</i>	<i>(12 194)</i>
в други валути	-	-
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	25 309 508	49 403 242
Нерезиденти на еврозоната		
в евро	6 435 163	5 628 087
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(1 811)</i>	<i>(1 110)</i>
в други валути	3 592 117	3 714 979
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>-</i>	<i>(31)</i>
	10 027 280	9 343 066
	35 336 788	58 746 308

Предоставените срочни депозити в чуждестранна валута при кореспонденти с кредитен рейтинг на контрагента, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard & Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени по-долу:

(хил. лв.)

Депозити по кредитен рейтинг на контрагента	Краткосрочен кредитен рейтинг на контрагента	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
	A-1+	6 611 184	2 938 166
	<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(1 905)</i>	<i>(551)</i>
A-1	5 743 870	6 135 496	
	<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(2 265)</i>	<i>(3 405)</i>
		12 355 054	9 073 662

В представянето по кредитен рейтинг не се включват предоставени безсрочни депозити при външни мениджъри.

Максималната експозиция на БНБ, изложена на кредитен риск, е равна на балансовата стойност на паричните средства по разплащателни сметки и депозитите.

12. Злато, инструменти в злато и други благородни метали

	30 юни 2023 г.		31 декември 2022 г.	
	хил. тройунци	хил. лв.	хил. тройунци	хил. лв.
Кюлчета злато в стандартна форма	513	1 757 808	513	1 704 898
Депозити в злато в стандартна форма <i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	800	2 742 138	800	2 657 893
Злато в друга форма	15	48 947	15	48 435
Други благородни метали	-	2 184	-	2 534
		4 551 077		4 413 760

Златото в стандартна форма включва злато, предоставено за депозитарно съхранение и на депозит. Депозитите в злато са предоставени на банки, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки от две международно признати рейтингови агенции.

Златото в друга форма включва възпоменателни златни монети на стойност 48 947 хил. лв.

В „други благородни метали“ са включени сребърни възпоменателни монети на стойност 40 хил. лв. и платинени възпоменателни монети на стойност 2144 хил. лв.

13. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Чуждестранни ценни книжа	28 844 993	11 800 033
	28 844 993	11 800 033

Ценните книжа включват лихвени и сконтови ценни книжа, деноминирани в евро. Купонната лихва по ценните книжа, деноминирани в евро, достига 0.04% към 30 юни 2023 г. (0.22% към 31 декември 2022 г.).

Ценните книжа, емитирани от чуждестранни правителства и други емитенти или съответните емитенти с кредитен рейтинг, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard & Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	Кредитен рейтинг на емисията/емитента	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Ценни книжа по кредитен рейтинг на емисията/емитента	AAA	22 443 214	10 053 350
	AA+	5 838 350	958 323
	AA	563 429	788 360
		28 844 993	11 800 033

14. Финансови активи, отчетвани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Квота на Република България в МВФ	2 145 796	2 187 303
Инвестиции в международни финансови институции	32 246	32 246
Инвестиции в асоциирани предприятия	39 960	29 790
	2 218 002	2 249 339

Квотата на Република България в МВФ възлиза на 896 300 хил. СПТ (896 300 хил. СПТ към 31 декември 2022 г.). Резервният транш по квотата на Република България в МВФ е в размер на 234 920 хил. лв. (239 464 хил. лв. към 31 декември 2022 г.). МВФ заплаща възнаграждение (лихва) на страните членки, които имат лихвоносна резервна позиция, като средният лихвен процент е 3.52% (1.17% към 31 декември 2022 г.).

Инвестициите в международните финансови институции включват инвестиции в БМР, като 25% от участието в капитала на БМР са платени. Текущата стойност на платените акции в размер на 10 000 хил. СПТ възлиза към 30 юни 2023 г. на 24 404 хил. лв., а към 31 декември 2022 г. на 24 404 хил. лв. (виж приложение 28). Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца по решение на Съвета на управителите на БМР.

Инвестициите в международните финансови институции не надвишават 10% от записания акционерен капитал на съответната институция.

Инвестициите в международни финансови институции включват и участието на БНБ в ЕЦБ. От 1 януари 2007 г. (присъединяването на Република България към ЕС) БНБ притежава дялово участие в капитала на ЕЦБ. Към 30 юни 2023 г. сумата на внесените дял от БНБ в капитала на ЕЦБ възлиза на 3991.2 хил. евро, или 7806 хил. лв.

В съответствие с чл. 28 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ само националните централни банки – членки на ЕСЦБ, имат право да участват в капитала на ЕЦБ. Подписката на капитала се осъществява в съответствие с изискванията и алгоритъма на чл. 29 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ, т.е. дялът на всяка национална централна банка в капитала на ЕЦБ се определя в процент и съответства на дела на държавата членка в общото население и брутният вътрешен продукт на ЕС (в равни соотношения). Процентът се актуализира на всеки пет години и при всяко присъединяване на нова държава към ЕС. Последната, осма актуализация, е от 1 февруари 2020 г. и е свързана с оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС. Към 30 юни 2023 г. дяловото участие на БНБ в записания капитал на ЕЦБ възлиза на 0.9832%, което съответства на сумата от 106 431.5 хил. евро.

Като централна банка на държава членка извън еврозоната БНБ е задължена да внесе минималния процент от записания си капитал в ЕЦБ, което съответства на чл. 47 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ (определен от Генералния съвет на ЕЦБ) и представлява приносът на БНБ за оперативните разходи на ЕЦБ. От 29 декември 2010 г. този процент възлиза на 3.75%. За разлика от централните банки на държавите от еврозоната БНБ няма право да участва в печалбата на ЕЦБ, нито се изисква да покрива нейни загуби. При присъединяване към еврозоната от БНБ ще се изиска да внесе и останалите 96.25% от записания си капитал в ЕЦБ, т.е. 102 440.3 хил. евро.

Банката упражнява значително влияние върху финансовата и оперативната политика на следните асоциирани дружества и капиталовите ѝ инвестиции в местни предприятия са, както следва:

Асоциирани предприятия	Участие, %	Основна дейност
„БОРИКА“ АД	36.11	Междубанкови картови разплащания
„Дружество за касови услуги“ АД	25.00	Обработка на ценни пратки с български банкноти и монети, предоставяни от БНБ и банките

15. Материални активи

Справедливата стойност на земята и сградите е категоризирана като справедлива стойност от ниво 3 на база на входящите данни за използваната техника за оценяване.

За останалите класове активи – машини, съоръжения, оборудване, автомобили и стопански инвентар, за справедлива стойност е приета настоящата им стойност по баланса на Банката поради това, че основна част от тези активи е закупена в последните четири години и балансовата им стойност е близо до справедливата им стойност.

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Информационно оборудване	Офис оборудване	Активи с право на ползване	Друго оборудване (вкл. транспортни средства)	Разходи за придобиване на материални активи	Общо
Към 1 януари 2023 г.	199 452	109 639	55 893	9 763	62	8 116	15 814	398 739
Придобити	-	12 145	8	2	-	-	3 545	15 700
Отписани	-	-	(5)	(30)	-	-	(10 778)	(10 813)
Трансфери	2 746	153	636	24	-	86	(3 645)	-
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 30 юни 2023 г.	202 198	121 937	56 532	9 759	62	8 202	4 936	403 626
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2023 г.	(82 057)	(75 394)	(48 580)	(8 645)	(34)	(7 018)	-	(221 728)
Начисления за периода	(2 828)	(2 460)	(2 174)	(64)	(6)	(157)	-	(7 689)
На отписаните	-	-	5	30	-	-	-	35
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 30 юни 2023 г.	(84 885)	(77 854)	(50 749)	(8 679)	(40)	(7 175)	-	(229 382)
Балансова стойност към 30 юни 2023 г.	117 313	44 083	5 783	1 080	22	1 027	4 936	174 244
Балансова стойност към 31 декември 2022 г.	117 395	34 245	7 313	1 118	28	1 098	15 814	177 011
Към 1 януари 2022 г.	196 235	111 652	57 173	9 862	62	8 111	6 983	390 078
Придобити	-	1 239	25	29	-	1	15 925	17 219
Отписани	-	(2 023)	(7 190)	(173)	-	-	(85)	(9 471)
Трансфери	-	1 075	5 885	45	-	4	(7 009)	-
Преоценка	3 217	(2 304)	-	-	-	-	-	913
Към 31 декември 2022 г.	199 452	109 639	55 893	9 763	62	8 116	15 814	398 739
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2022 г.	(77 380)	(76 019)	(51 600)	(8 688)	(21)	(6 659)	-	(220 367)
Начисления за периода	(5 710)	(4 598)	(4 170)	(130)	(13)	(359)	-	(14 980)
На отписаните	-	1 966	7 190	173	-	-	-	9 329
Преоценка	1 033	3 257	-	-	-	-	-	4 290
Към 31 декември 2022 г.	(82 057)	(75 394)	(48 580)	(8 645)	(34)	(7 018)	-	(221 728)
Балансова стойност към 31 декември 2022 г.	117 395	34 245	7 313	1 118	28	1 098	15 814	177 011

В изпълнение на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ и на „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“ към декември 2013 г. е направен преглед на балансовата стойност на дълготрайните материални активи, отчитани в отчета за финансовото състояние на Банката. Справедливата стойност на земята и сградите е определена от външен, независим и лицензиран оценител с призната професионална квалификация и опит в оценяването на имоти с местонахождение и категория, сходни на оценяваните. Към 30 юни 2023 г. справедливата стойност на земята и сградите не се различава съществено от балансовата им стойност към същата дата, поради което се приема, че насто-

ящата балансова стойност на земите и сградите по баланса на Банката отразява справедливо пазарната им стойност. Отчетната стойност на напълно амортизираните дълготрайни материални активи към 30 юни 2023 г. е 81 905 хил. лв. (80 595 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

16. Нематериални активи

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2023 г.	64 891	168	1 408	66 467
Придобити	-	-	825	825
Отписани	-	-	-	-
Трансфери	1 399	-	(1 399)	-
Към 30 юни 2023 г.	66 290	168	834	67 292
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2023 г.	(56 898)	(154)	-	(57 052)
Начисления за периода	(1 846)	(3)	-	(1 849)
На отписаните	-	-	-	-
Към 30 юни 2023 г.	(58 744)	(157)	-	(58 901)
Балансова стойност към 30 юни 2023 г.	7 546	11	834	8 391
Балансова стойност към 31 декември 2022 г.	7 993	14	1 408	9 415

В софтуера към 30 юни 2023 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 1246 хил. лв. (1048 хил. лв. към 31 декември 2022 г.) и програмни продукти на стойност 153 хил. лв. (1091 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2022 г.	65 205	179	361	65 745
Придобити	19	2	3 186	3 207
Отписани	(2 472)	(13)	-	(2 485)
Трансфери	2 139	-	(2 139)	-
Към 31 декември 2022 г.	64 891	168	1 408	66 467
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2022 г.	(55 653)	(162)	-	(55 815)
Начисления за периода	(3 714)	(5)	-	(3 719)
На отписаните	2 469	13	-	2 482
Към 31 декември 2022 г.	(56 898)	(154)	-	(57 052)
Балансова стойност към 31 декември 2022 г.	7 993	14	1 408	9 415
Балансова стойност към 31 декември 2021 г.	9 552	17	361	9 930

При преоценка на дълготрайни материални активи Банката отписва натрупаната амортизация за сметка на брутна балансова стойност на активите, като нетната им стойност се преизчислява спрямо преоценената стойност. Към 30 юни 2023 г. в активи с право на ползване са включени 22 хил. лв. (28 хил. лв. към 31 декември 2022 г.) за отчитане на закупен през 2020 г. от „Монетен двор“ ЕАД лек автомобил при условията на финансов лизинг.

В софтуера към 31 декември 2022 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 1048 хил. лв. (4872 хил. лв. към 31 декември 2021 г.) и програмни продукти на стойност 1091 хил. лв. (1044 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

17. Други активи

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Вземания на дъщерни предприятия от местни банки	35 647	25 348
Инвестиции на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия	11 361	10 701
Взпоменателни монети за продажба	439	499
Материални запаси	27 854	25 874
Вземания от гоставчици	1 513	1 455
Разходи за бъдещи периоди	1 964	1 528
Други вземания	2 697	1 254
	81 475	66 659

Във вземанията на дъщерни предприятия от местни банки са включени 24 296 хил. лв. вземания на „Печатница на БНБ“ АД и 11 351 хил. лв. на „Монетен двор“ ЕАД.

Инвестициите на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия включват непарична вноски под формата на оборудване за производство на банкноти в капитала на „Франсоа-Шарл Обертюр Груп“, с което „Печатница на БНБ“ АД е създавала съвместно дружество за производство на банкноти.

18. Банкноти и монети в обращение

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Банкноти в обращение	26 629 263	26 865 628
Монети в обращение	568 622	559 745
	27 197 885	27 425 373

19. Задължения към банки и други финансови институции

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Депозити на виждане от банки и други финансови институции		
– в левове	16 522 072	16 192 314
– в чуждестранна валута	3 288 752	10 559 081
	19 810 824	26 791 395

Сумата на депозитите на виждане включва 11 892 114 хил. лв., представляващи задължителните резерви, които банките са длъжни да поддържат по сметки в БНБ (10 773 020 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

Определянето на задължителните минимални резерви, които банките поддържат в Българската народна банка, е в съответствие с приетата на 14 май 2021 г. от УС на БНБ Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 на БНБ, в сила от 4 юни 2021 г., с последно изменение от 26 април 2023 г.

Във връзка с чл. 46 на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. в позицията се отчита и участието в Гаранционния механизъм за сетълмент на плащанията на банките, участници в оперираната от „БОРИКА“ АД система, обработваща платежни операции, свързани с карти (БОРИКА), което е в размер на 224 966 хил. лв. (203 211 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

20. задължения към държавни институции и други задължения

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Разплащателни сметки		
– в левове	8 039 181	8 148 860
– в чуждестранна валута	4 316 404	3 528 895
Срочни депозитни сметки	-	-
	12 355 585	11 677 755

Сметките на правителството в левове и в чуждестранна валута в Банката включват средства, държани от името на бюджетни и други правителствени организации. Банката начислява лихви в съответствие с „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“, приети с решение на УС на БНБ на 26 ноември 2015 г. и последно изменени през 2023 г. Считано от 18 ноември 2019 г., Банката не открива и не обслужва срочни депозитни сметки на правителството и други държавни институции в съответствие с „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“.

Към 30 юни 2023 г. са начислени задължения за плащане на лихви по текущи сметки на клиенти в размер на 14 998 хил. лв. (6615 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

21. задължения за участие в международни финансови институции

Задълженията към МВФ по квотата за участие на Република България към 30 юни 2023 г. възлизат на 1 905 511 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ (1 942 371 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ към 31 декември 2022 г.).

Задълженията към МВФ са деноминирани в СПТ. Задълженията, свързани с квотата на България в МВФ, са безлихвени и нямат определен падеж. В това приложение са включени Сметка № 1 и Сметка № 2 на МВФ в левове в размер на 5402 хил. лв. (31 декември 2022 г. – 5617 хил. лв.).

Банката има получени от МВФ средства от общо и специално разпределение на СПТ в размер съответно на 1 333 649 773 СПТ и 136 289 102 СПТ. Връщането на средствата ще се извърши при поискване от МВФ. Съгласно чл. XX от Устава на МВФ Банката получава лихва по наличните СПТ и плаща такса по получените средства от общото и специалното разпределение с един и същи лихвен процент.

22. Други пасиви

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Средства на институции и органи на Европейския съюз	138 162	305 103
Средства на Фонд за реструктуриране на банките	456 477	472 989
Задължения по заплати и социално осигуряване	12 232	8 696
Приходи за бъдещи периоди	556	1 424
Други пасиви	193 855	215 743
	801 282	1 003 955

В „средства на институции и органи на Европейския съюз“ се включват средства на Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка. Съгласно чл. 9 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1150/2000 г. на Съвета и участието на България във финансирането на бюджета на ЕС в Банката са открити сметки на Европейската комисия. Към 30 юни 2023 г. средствата по тях възлизат на 138 162 хил. лв. (305 103 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

Считано от 27 юли 2020 г., в изпълнение на изискванията на § 56, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, е титуляр на средствата, налични по сметки на Фонда за реструктуриране на банките. Към 30 юни 2023 г. средствата в него са на стойност 456 477 хил. лв. (472 989 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

23. Капитал и резерви

Капиталът на Банката е определен със ЗБНБ и е в размер на 20 000 хил. лв.

Резервите от преоценка на немонетарни активи включват нетното изменение в справедливата стойност на имоти, капиталови инвестиции и други немонетарни активи.

Съгласно чл. 36 от ЗБНБ нереализираните печалби/загуби, възникнали от преоценка на активи и пасиви на БНБ, деноминирани в чуждестранна валута или злато, са прехвърлени в специална резервна сметка и формират специални резерви.

Другите резерви включват 25% от годишното превишение на приходите над разходите след разпределение в „специални резерви“, както и резерви, създадени по решение на УС на БНБ.

Разпределението на печалбата към 30 юни 2023 г. съгласно оповестената в приложение 5(к) политика е, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Печалба/(загуба) за периода	572 507	(16 070)
Разпределение в специален резерв съгласно чл. 36 от ЗБНБ		
Нереализирана (печалба) от преоценка на злато	(136 564)	(241 929)
Нереализирана загуба от преоценка на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	27 196	72 707
Нереализирана загуба от преоценка на чуждестранна валута	2 323	1 072
Друга нереализирана загуба/(печалба)	(465)	(1 432)
Резултат след разпределение в специален резерв	464 997	(185 652)

24. Неконтролиращо участие

„Печатница на БНБ“ АД е акционерно дружество с двама акционери – БНБ и държавата чрез Министерството на финансите. БНБ притежава 95.6% от капитала на дружеството, а държавата чрез МФ – 4.4% от капитала на дружеството.

25. Парични задължения и брутни международни валутни резерви

(хил. лв.)

	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
Брутни международни валутни резерви		
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	35 336 788	58 746 308
Монетарно злато и други инструменти в злато	4 498 969	4 362 791
Инвестиции в ценни книжа	28 844 993	11 800 033
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	234 920	239 464
	68 915 670	75 148 596
Парични задължения		
Банкноти и монети в обращение	27 197 885	27 425 373
Задължения към банки и други финансови институции	18 734 483	25 638 156
Задължения към правителството и бюджетни организации	11 770 598	11 319 236
Задължения към други депозанти	1 799 490	1 816 861
	59 502 456	66 199 626
Превишение на брутните международни валутни резерви над паричните задължения	9 413 214	8 948 970

Вземанията по лихви и задълженията по начислени лихви се отнасят към съответните активи и пасиви.

„Монетарно злато и други инструменти в злато“ се преоценява ежедневно на база фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали.

26. Сделки със свързани лица

Правителство на Република България

Международен валутен фонд

Към 30 юни 2023 г. Република България няма получени средства по заемни споразумения с МВФ.

Квотата на Република България в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани от Банката и правителството (приложение 21).

Банкови сметки на правителството

Към 30 юни 2023 г. бюджетните организации имат банкови сметки в Банката (виж приложение 20).

Дейности по агентските функции

В съответствие със ЗБНБ и при условия, договорени с министъра на финансите, Банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата. В тази си роля тя изпълнява депозитарни и агентски функции, свързани с администриране и управление на издадените от МФ държавни ценни книжа. Банката получава комисиони, свързани с изпълнението на тези функции. Тези държавни ценни книжа не са активи или пасиви за Банката и не са отразени в консолидирания отчет за финансовото ѝ състояние. Банката не е изложена на кредитен риск по отношение на държавните ценни книжа, тъй като не ги гарантира. Номиналната стойност на държавните ценни книжа, държани от Банката като депозитар, към 30 юни 2023 г. са в размер на 10 965 млн. лв. (10 965 млн. лв. към 31 декември 2022 г.).

27. Дъщерни дружества, включени в консолидирания финансов отчет

(%)

Дял в акционерния капитал на	30 юни 2023 г.	31 декември 2022 г.
„Монетен двор“ ЕАД	100.0	100.0
„Печатница на БНБ“ АД (виж приложение 24)	95.6	95.6

За отчетния период нетният приход от дъщерни предприятия включва нетен резултат в размер на 551 хил. лв. от „Монетен двор“ ЕАД (31 декември 2022 г. – 586 хил. лв.) и 2340 хил. лв. печалба от „Печатница на БНБ“ АД (3876 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

28. Поети ангажменти и потенциални задължения

1) Участие в Банката за международни разплащания

Банката притежава 8000 акции от капитала на БМР, всяка на стойност 5000 СПТ. От участието в капитала на БМР 25% са платени. Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца след решение на Съвета на управителите на БМР. Потенциалното задължение на Банката към 30 юни 2023 г. е 73 211 хил. лв. (73 211 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

2) Квота в МВФ

Квотата в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани съвместно от Банката и правителството на Република България, на стойност 1 909 569 хил. лв.

3) Капиталови ангажменти

Към 30 юни 2023 г. Банката има поети ангажменти за 14 289 хил. лв. за придобиване на дълготрайни активи (8677 хил. лв. към 31 декември 2022 г.).

4) Други ангажменти и поети задължения

Банката няма издадени други гаранции, акредитиви или поети ангажменти за закупуването или продажбата на злато, други благородни метали или чуждестранна валута.

5) Други потенциални задължения

Срещу БНБ са заведени съдебни дела, свързани с претендирано обезщетение за забавено изплащане на влогове, за суми над гарантирания размер на влоговете или за оспорване на преводи от клиенти на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност) на обща стойност около 60.9 млн. лв. (31 декември 2022 г. – 73.6 млн. лв.).

Въз основа на преценката на Банката за вероятния изход от съдебните дела, през 2023 г. са направени провизии съгласно МСС 37 на стойност 17 510 хил. лв. (към 31 декември 2022 г. – 29 361 хил. лв.). Преценките се актуализират периодично, за да отразят развитието на всички правни спорове и обстоятелствата по тях.

През 2022 г. с влезли в сила решения на федералния съд поради липса на юрисдикция са прекратени спрямо БНБ две идентични съдебни дела пред федерален съд в щата Ню Йорк. Те са свързани с претендирано обезщетение във връзка с действия на назначените през 2014 г. квестори на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност), всяко на приблизителна стойност около 200 млн. долара.

29. Събития, настъпили след отчетната дата

Няма събития, възникнали след датата на отчета за финансовото състояние, които да изискват допълнително оповестяване или корекции във финансовите отчети на Банката.

Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през януари – юни 2023 г.

Отчетност и бюджет

РЕШЕНИЕ № 146 от 13 април

Приема на първо четене Отчета за изпълнението на бюджета на Българската народна банка за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 147 от 13 април

Приема на първо четене Годишния отчет на Българската народна банка за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 164 от 26 април

Одобрява отчета за изпълнението на бюджета на Българската народна банка за 2022 г., който да бъде включен в Годишния отчет на Банката за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 165 от 26 април

Приема Годишния отчет на Българската народна банка за 2022 г.

Задължителни минимални резерви

РЕШЕНИЕ № 166 от 26 април

Приема Наредба за изменение на Наредба № 21 на Българската народна банка за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при Българската народна банка.

Брутни международни валутни резерви

РЕШЕНИЕ № 5 от 12 януари

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за първото тримесечие на 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 95 от 7 март

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 169 от 26 април

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за второто тримесечие на 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 219 от 18 май

Приема за информация Отчета за управлението на международните валутни резерви на БНБ през първото тримесечие на 2023 г.

Платежни системи и платежен надзор

РЕШЕНИЕ № 70 от 23 февруари

Приема за информация изчисления във връзка с чл. 120, ал. 6 от ЗПУПС и чл. 35, ал. 2 от Наредба № 3 на БНБ среден размер на таксите към 31 декември 2022 г., начислявани от банките за услугите по приложение № 1 към чл. 34 от Наредба № 3 на БНБ, по разплащателни сметки.

РЕШЕНИЕ № 67 от 23 февруари

Приема за информация Годишния отчетен доклад на Помирителната комисия за платежни спорове за 2022 г.

Приема за информация Годишния отчетен доклад на Секторната помирителна комисия за финансови услуги за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 226 от 18 май

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. за издаване на лицензи и одобрения, за вписване в регистъра по чл. 19 от Закона за платежните услуги и платежните системи и за изискванията към дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сегмента.

През периода януари – юни 2023 г. УС на БНБ е приел едно решение във връзка с искане за издаване на одобрение, 2 решения във връзка с искания за издаване/изменение на лиценз и 6 решения във връзка с други правомощия по платежен надзор.

Наличнопарично обращение

РЕШЕНИЕ № 19 от 24 януари

Приема информация за наличността и движението на Стратегическия запас от банкноти на Българската народна банка за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 20 от 24 януари

Приема „Списък с продажни цени на банкноти или монети, продавани от БНБ на цена, различна от номиналната им стойност“.

Считано от 1 февруари 2023 г., възпоменателните банкноти с номинална стойност 20 лева, емисия 2005 г., да бъдат пуснати в продажба за нумизматични цели по цена, различна от номиналната им стойност.

Цената, по която възпоменателните банкноти с номинална стойност 20 лева, емисия 2005 г., ще се продават на касите на БНБ, е 31.20 лева.

РЕШЕНИЕ № 40 от 7 февруари

Изважда от обращение възпоменателните монети, емитирани през 2017 г., които престават да бъдат законно платежно средство от 20 февруари 2023 г.

Возпоменателните монети, емитирани през 2017 г., да се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 41 от 7 февруари

Цената, по която сребърната възпоменателна монета „100 години от основаването на Българския олимпийски комитет“, емисия 2023 г., ще се продава на касите на БНБ, е 132 лева.

РЕШЕНИЕ № 121 от 29 март

Пуска в обращение, считано от 21 август 2023 г., медна възпоменателна монета „125 години от рождението на Димитър Талев“ от серията „Български творци“.

РЕШЕНИЕ № 249 от 1 юни

Цената, по която медната възпоменателна монета „125 години от рождението на Димитър Талев“, емисия 2023 г., ще се продава на касите на БНБ, е 54 лева.

РЕШЕНИЕ № 250 от 1 юни

Пуска в обращение, считано от 25 септември 2023 г., златна възпоменателна монета „100 години Богословски факултет“.

РЕШЕНИЕ № 266 от 15 юни

Приема Наредба за допълнение на Наредба № 39 на Българската народна банка за номиналната стойност, съдържанието, формата и дизайна на банкнотите и монетите, пускани в обращение.

РЕШЕНИЕ № 267 от 15 юни

Приема „Програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти през 2024 г.“.

Приема за информация „Предварителна програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти през 2025 г. и 2026 г.“ като основа за подготовката на ежегодните програми.

Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

РЕШЕНИЕ № 7 от 12 януари

Българската народна банка спазва „Насоки за изменение на Насоки ЕВА/GL/2018/10 относно оповестяването на необслужваните и реструктурираните експозиции“ (ЕВА/GL/2022/13), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 54 от 14 февруари

Разрешава преобразуването на „Кей Би Си Банк България“ ЕАД, със седалище и адрес на управление гр. София, р-н Лозенец, Експо 2000, бул. „Никола Вапцаров“ № 55, чрез вливане в „Обединена българска банка“ АД, със седалище и адрес на управление гр. София, р-н Триадица, бул. „Витоша“ № 89Б.

РЕШЕНИЕ № 108 от 20 март

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през второто тримесечие на 2024 г.

РЕШЕНИЕ № 128 от 29 март

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (четвърто тримесечие на 2022 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (октомври – декември 2022 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 175 от 26 април

Българската народна банка прилага, считано от 30 юни 2023 г., „Насоки, издадени във основа на член 84, параграф 6 от Директива 2013/36/ЕС за определяне на критерии за установяването, оценката, управлението и редуцирането на рисковете, произтичащи от потенциални промени в лихвени проценти и за оценката и наблюдението на риска от кредитния спред на дейностите на институциите извън търговския портфейл“ (ЕВА/GL/2022/14), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница, с изключение на разделите, отнасящи се за кредитния спред, които се прилагат от 31 декември 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 231 от 18 май

Българската народна банка спазва, считано от 2 октомври 2023 г., „Насоки относно използването на решения за дистанционно установяване на делови взаимоотношения с клиенти съгласно член 13, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/849 (ЕВА/GL/2022/15)“, издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 276 от 15 юни

Приема за информация „Доклад за състоянието на банковата система (първо тримесечие на 2023 г.)“.

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (януари – март 2023 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 293 от 15 юни

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 2.0% през третото тримесечие на 2024 г.

През периода януари – юни 2023 г. Управителният съвет на БНБ е приел:

- 18 решения на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ относно одобрение за заемане на длъжност член на „управителен орган“ и чл. 11а от ЗКИ относно заемане на ключови позиции и действия по административните производства, свързани с тях;
- 29 решения във връзка с процеса по надзорен преглед и оценка на основание чл. 79в от ЗКИ;
- 8 решения на основание чл. 76, ал. 4 от ЗКИ за съгласуване на избор на одитор на кредитна институция;
- 29 решения във връзка с приключили надзорни проверки и други одобрения, разрешения и действия по административни процедури;
- 20 решения, свързани със собствения капитал;
- 6 решения на основание чл. 71, ал. 5 от ЗКИ относно одобрение за изменение в устава на кредитна институция.

Дейност на БНБ по реструктуриране на кредитни институции

РЕШЕНИЕ № 74 от 23 февруари

Приема план за реструктуриране на „ПроКредит Банк (България)“ ЕАД за 2021 г., на индивидуално ниво.

РЕШЕНИЕ № 78 от 23 февруари

Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, ще спазва, считано от 1 януари 2024 г., Насоките относно прехвърлимостта с цел допълване на оценката на възможността за реструктуриране при стратегиите за прехвърляне (EBA/GL/2022/11), приети от Европейския банков орган (ЕБО) и публикувани на официалната страница на ЕБО.

РЕШЕНИЕ № 86 от 28 февруари

Изразява съгласие с проекта на решение на Единния съвет за предоставяне на предварителни разрешения за намаляване със заместване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *KBC Group N.V.* по отношение на *KBC Group N.V.* и *KBC Bank N.V.*

РЕШЕНИЕ № 110 от 21 март

Изразява съгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване на инструменти на приемливите задължения по чл. 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *KBC Ireland Plc.*

РЕШЕНИЕ № 111 от 24 март

Изразява несъгласие с проекта на предложение на Единния съвет за реструктуриране за определяне на предварителна основа на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на индивидуална основа за „Банка ДСК“ АД.

РЕШЕНИЕ № 112 от 28 март

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2022 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *KBC Group N.V.* и дъщерните му дружества и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране *KBC Group N.V.* и дъщерните му дружества, включително за „ОББ“ АД.

РЕШЕНИЕ № 138 от 5 април

Одобрява съвместно решение относно плана за реструктуриране на *ProCredit Holding AG & Co. KgaA* и неговите дъщерни дружества за 2022 г. и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „ПроКредит Банк (България)“ ЕАД като субект за реструктуриране на индивидуална основа.

РЕШЕНИЕ № 140 от 10 април

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2022 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *UniCredit S.p.A.* и дъщерните му дружества и за определяне на минимално изискване за собствен

капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране *UniCredit S.p.A.* и дъщерните му дружества, включително за „УниКредит Булбанк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 149 от 13 април

Приема Годишния отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 150 от 13 април

Определя годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трета държава във Фонда за реструктуриране на банки за 2023 г. в размер на 92 162.08 лв.

РЕШЕНИЕ № 172 от 26 април

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2022/205* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „Обединена българска банка“ АД на индивидуална основа в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 221 от 18 май

На основание § 56, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) и уведомление от Единния съвет за реструктуриране (ЕСП) за приетото Решение на ЕСП от 2 май 2023 г. за определяне на предварителните годишни вноски на кредитните институции в Единния фонд за реструктуриране за 2023 г. (*SRB/ES/2023/23*), да се приспадат средства, налични в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, от задълженията на кредитните институции за предварителни вноски в Единния фонд за реструктуриране за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 223 от 18 май

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2022/209* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „УниКредит Булбанк“ АД, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 240 от 19 май

Българската народна банка се въздържа от одобрение на проектите на решения на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на общо предварително разрешение за намаляване на инструменти на приемливите задължения по член 78а, параграф 1, втора алинея от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *Eurobank S.A.*

РЕШЕНИЕ № 248 от 1 юни

Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, възнамерява да спазва, считано от 1 януари 2025 г., Насоките за органите за реструктуриране във връзка с публикуването на механизма за прилагане на обезценяване и преобразуване и споделяне на загуби (*EBA/GL/2023/01*), приети от Европейския банков орган (ЕБО) и публикувани на официалната страница на ЕБО.

РЕШЕНИЕ № 299 от 26 юни

Изразява съгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на предварително разрешение за намаляване без заместване

на инструменти на приемливите задължения по чл. 78а, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *KBC Ireland Plc*.

Изследователска дейност

РЕШЕНИЕ № 18 от 24 януари

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2022–2024 г. (изготвена на база информация към 30 декември 2022 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (декември 2022 г.).

РЕШЕНИЕ № 42 от 7 февруари

Не присъжда стипендия за 2023 г. на кандидат, обучаващ се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“.

Не присъжда стипендия за 2023 г. на кандидат, обучаващ се за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

РЕШЕНИЕ № 73 от 23 февруари

Приема за информация оценките за развитие на основните макроикономически показатели през първото и второто тримесечие на 2023 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 4/2022 г.).

РЕШЕНИЕ № 118 от 29 март

Приема за информация Отчета за изпълнение на плана за изследователската дейност в БНБ (2021–2022 г.) и Плана за изследователската дейност в БНБ (2023–2024 г.).

РЕШЕНИЕ № 167 от 26 април

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2023–2025 г. (изготвена на база информация към 31 март 2023 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (март 2023 г.).

РЕШЕНИЕ № 220 от 18 май

Приема за информация оценките за развитие на основните макроикономически показатели през второто и третото тримесечие на 2023 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 1/2023 г.).

Вътрешен одит на БНБ

РЕШЕНИЕ № 26 от 24 януари

Приема Годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2023 г. и актуализирана стратегия за дейността на дирекцията за периода до 2025 г.

РЕШЕНИЕ № 273 от 15 юни

Приема Отчета на главния одитор на БНБ за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2022 г.

Общи събрания

РЕШЕНИЕ № 21 от 24 януари

Освобождава Елица Николова като член на Съвета на директорите на „Монетен двор“ ЕАД и избира Людмила Елкова за член на Съвета на директорите на „Монетен двор“ ЕАД с мандат до изтичане на мандата на членовете на Съвета на директорите, назначени с Решение № 104 от 15.04.2022 г. на Управителния съвет на БНБ, еднoliчен собственик на капитала на „Монетен двор“ ЕАД.

РЕШЕНИЕ № 109 от 20 март

Дава съгласие изпълнителният директор на „Печатница на БНБ“ АД да гласува на редовното годишно Общо събрание на акционерите на „Обертюр Фидюсиер“ АД за: приемане на Доклада на Съвета на директорите за дейността на дружеството през 2022 г., приемане на Годишния финансов отчет на дружеството за 2022 г., заверен от регистрирания одитор „Ърнст и Янг Одит“ ООД, и доклада на одитора; разпределяне на печалбата за 2022 г. в размер на 1 392 111 лв., както следва: 1/10 от печалбата да бъде отделена във фонд „Резервен“ и останалата част от печалбата за 2022 г., ведно с 120 680 лв. от неразпределената печалба за минали години, да бъде разпределена като дивидент в полза на акционерите при размер на дивидента от 1.50 лв. на акция, в съответствие с участието на всеки акционер в капитала на дружеството; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2022 г.; освобождаване на Калин Добрев от длъжност на член на съвета на директорите, както и от отговорност за периода, през който е заемал длъжността; избиране на Велизар Стоянов Вълчев за член на съвета на директорите по предложение на акционера „Обертюр Фидюсиер“ САС.

РЕШЕНИЕ № 217 от 18 май

Одобрява проверения и заверен Годишен финансов отчет на „Монетен двор“ ЕАД за 2022 г. и Доклад за дейността на „Монетен двор“ ЕАД за 2022 г. Приема Доклада на независимия одитор „АФА“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет на „Монетен двор“ ЕАД за 2022 г. Нетната печалба на „Монетен двор“ ЕАД за 2022 г. в размер на 586 хил. лв. да се отнесе като неразпределена печалба на „Монетен двор“ ЕАД, като не се разпределя дивидент на еднoliчния собственик на капитала. Освобождава от отговорност членовете на Съвета на директорите на „Монетен двор“ ЕАД Елица Николова, Стефан Цветков и Александър Чобанов за дейността им през 2022 г. и освобождава от отговорност Елица Николова за дейността ѝ през 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 218 от 18 май

Дава съгласие управителят на Българската народна банка да упълномощи представител на БНБ, който да гласува на редовното Общо събрание на акционерите на „БОРИКА“ АД, за: приемане на Доклада за дейността на „БОРИКА“ АД за 2022 г. и одобряване на Годишния финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2022 г.; приемане на одиторския доклад от проверката на годишния финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2022 г. и приемане на отчета на Одитния комитет на „БОРИКА“ АД за 2022 г.; разпределяне на печалбата на „БОРИКА“ АД за 2022 г., както следва: от нетната печалба за 2022 г. в размер на 7 422 108.51 лв. да се изплатят 4 000 241.44 лв. под формата на дивидент на акционерите пропорционално на притежаваните от тях акции и остатъкът от нетната печалба за 2022 г. да се отнесе към „Допълнителни резерви с общ характер“; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството: Калин Христов, Цветанка Минчева, Тамаш Хак-Ковач, Татяна Иванова, Никола

Бакалов, Георги Константинов, Петър Славов, Николай Спасов и Мирослав Вичев за дейността им през 2022 г., както и освобождаване от отговорност на бившите членове на Съвета на директорите Юрий Генев, Петя Димитрова, Неделчо Неделчев и Георги Заманов за дейността им през 2022 г.; освобождаване на Георги Константинов от Съвета на директорите на дружеството и избиране на Никола Кедев за член на Съвета на директорите на дружеството с мандат до 21.06.2025 г.; избиране на одитор на дружеството – специализираното одиторско предприятие „АФА“ ООД, което да извърши проверка и заверка на Годишния финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 246 от 1 юни

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ, който да гласува на годишното Общо събрание на акционерите на „Печатница на Българска народна банка“ АД, за: приемане на Доклада на Съвета на директорите за дейността на дружеството за 2022 г.; приемане на Годишния финансов отчет на „Печатница на Българска народна банка“ АД за 2022 г., заверен от специализираното одиторско предприятие „Ейч Ел Би България“ ООД; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2022 г.; разпределяне на печалбата за 2022 г. в размер на 3 875 586.47 лв., както следва: 1/10 от печалбата да бъде отделена във фонд „Резервен“ и останалата част от печалбата в размер на 3 488 027.82 лв. от печалбата за 2022 г. да бъде разпределена между акционерите, пропорционално на притежаваните от тях акции от капитала на дружеството; преузбира за членове на Съвета на директорите на дружеството: Радослав Миленков, Тая Георгиева и Красимир Михов с мандат 3 години, считано от датата на изтичане на мандата на настоящия Съвет на директорите; определяне на месечно възнаграждение за членовете на Съвета на директорите, на които няма да бъде възложено управлението на дружеството.

РЕШЕНИЕ № 264 от 15 юни

Дава съгласие управителят да упълномощи представител на БНБ, който да гласува на редовно Общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД за: приемане на Доклада на Съвета на директорите за дейността на „Дружество за касови услуги“ АД за 2022 г.; приемане на Годишния финансов отчет на „Дружество за касови услуги“ АД за 2022 г.; приемане на Доклада на независимия одитор „Грант Торнтон“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет на „Дружество за касови услуги“ АД за 2022 г.; приемане на предложението на Съвета на директорите за разпределение на печалбата на дружеството за 2022 г. в размер на 1 682 280.84 лв., както следва: 10% от печалбата да се отнесе към фонд „Резервен“ и останалата сума в размер на 1 514 052.76 лв. да се отнесе като неразпределена печалба на „Дружество за касови услуги“ АД, като не се разпределя дивидент на акционерите; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството: Калин Христов, Емил Христов, Татяна Иванова, Ивайло Главчовски, Ирина Марцева, Анна Манолова и Владимир Влаев за дейността им през 2022 г., както и бившия член на Съвета на директорите Ивайло Матеев за дейността му през 2022 г.; приема решение за преобразуване чрез вливане на „ДКУ – Инкасо“ ЕАД в „Дружество за касови услуги“ АД, като „Дружество за касови услуги“ АД става универсален право-приемник на „ДКУ – Инкасо“ ЕАД, а „ДКУ – Инкасо“ ЕАД се прекратява без ликвидация; одобрява Договор за преобразуване чрез вливане на „ДКУ – Инкасо“ ЕАД в „Дружество за касови услуги“ АД.“

РЕШЕНИЕ № 265 от 15 юни

Увеличава капитала на „Монетен двор“ ЕАД със собствени средства (средства от фонд „Резервен“ и фонд „Други резерви“) и парична вноска на Българската народна банка, едноличен собственик на капитала на дружеството, от 1 260 000 лв. на 20 000 000 лв. чрез издаване на нови 18 740 обикновени налични поименни акции с право на глас, с номинална стойност на една акция 1000 (хиляда) лева, които се записват и придобиват от БНБ по номинална стойност; приема изменения в Устава на „Монетен двор“ ЕАД.

През периода януари – юни 2023 г. Управителния съвет на БНБ е приел решения, свързани с одобряване на вътрешни правила на банката (6 решения), провеждане на обществени поръчки и сключване на договори¹³⁷ (10 решения) и организацията на дейности на банката (104 решения, в това число 13 решения относно организация на дейности на банковия надзор, 17 решения относно организация на дейности във връзка с функцията по реструктуриране на кредитни институции, 3 решения във връзка с организация на дейности по платежния надзор и 34 решения, с които приема информация за изпълнението на Националния план за въвеждане на еврото в сферите на компетентност на БНБ).

¹³⁷ Пълна информация за организираниите обществени поръчки е достъпна в „Профил на купувача“ в ЦАИС ЕОП (www.eop.bg).

ISSN 2367-4938 (онлайн)

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА
НА СКУЛПТУРНАТА ГРУПА „ХЕРМЕС И ДЕМЕТРА“, ДЕЛО НА КИРИЛ ШИВАРОВ,
РАЗПОЛОЖЕНА НА ЮЖНАТА ФАСАДА НА СГРАДАТА НА БНБ